

W. BAUMROTH

POTUPENIE KRÍŽA

Kresťania, ktorých osudy púta-
vo opisuje W. Baumroth vo svo-
jom románe

POTUPENIE KRÍŽA

Prizivati kruté prenasledovania pre svoju vieru. Svet a jeho vladári využívali všetky vynálezy civilizácie, aby vyhladili meno Kristus a kresťan z ľudskej pamäti. V tomto strašnom zápase dobra a zla slabosi a pochybujúci odpadávali od Cirkvi a silné duše získaly mučenícku korunu. V ~~moderných~~ katakombách a tajných úkrytoch ožíval oduševnený život prvých kresťanov. Z nevercov stávajú sa cirkevné kniežatá a biskupov odpadlíci.

Pozabíjaním všetkých kardinálov a ukrižovaním pápeža vrcholí prenasledovanie. Vtedy, keď sa zdá, že svet premohol Krista a Jeho Cirkev, na kríži umierajúci pápež vymenúva z ubitého kŕdľa kresťanov nové cirkevné kniežatá, ktoré si vyvolia nového pápeža — námestníka Kristovho na zemi.

Cirkev Kristova znova povstáva z hrobu, nad ktorým už protivníci chceli stavať mohylu, a začne požehnanie pôsobiť medzi ~~narodami~~, aďy ich pripravila na budúce svetové katastrofy a prenasledovania, ktoré mali oznámiť deň posledný — deň súdu.

W. BAUMROTH

POTUPENIE KRÍŽA

(SCANDALUM CRUCIS)

Poslovenčil a pre slovenských čitateľov upravil

IGNÁC OBROKTA

3. vydanie

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA V TRNAVE 1948

NOVÝ ZÁKON A STARÝ OBRAZ...

Profesor Dr. Henrich Herweg oddychoval; ľahol si do postele a na nočnom stolku krútil skrutky akéhosi malého prístroja. Spálňu na prvom poschodí jeho vily, na východnej strane, hneď zaplavila sladká smiešanina hlasov a hudby. Tvárou obrátil sa proti jasne ožiarenej stene; tu zdalo sa, ako by zo steny vystúpili dvaja bojovníci, oblečení orientálsky. Spev pochádzal od týchto dvoch mužov. Bol to tenorový a barytónový hlas. Práve spieval tenor, akiste zbrojnoš druhého. Henrich rozumel každé slovo:

Pane, nemôžem pochopiť!
Najstrašnejšou vecou na zemi
je vojna. No, jedno dobro
prináša predsa: že našim mužom
ukazuje, aký predrahý
klenot je naša rodná vlasť.

Skladateľ tejto piesne iste zo srdca miloval svoju otčinu, lebo toľko vrúcnosti a strhujúceho nadšenia vložil do týchto slov, že Henrich sa od nich skoro rozčítal. Chcel si túto náladu udržať. Prižmúril na chvíľu oči pred osľňujúcim svetlom, a tu uvidel horu, korunovanú večne zelenými smrekmi, na jej úpäť divú bystrinu a pri bystrine úhladný domček.

„Otčina, vlasť moja!“

Potom otvoril oči. Zbrojnoš zmizol. Uriáš, — ktorého predstavoval barytón, — sám stal v nadhernej

sieni, zo stredu ktorej vážne splývaly dolu dve dosky Zákona. Uriáš, vracajúci sa práve z vojny s Amonitmi, pozdravoval svoju otčinu.

— Oriandi je skutočne výborný spevák, — pomyslel si Henrich pri scéne, ktorá teraz nasledovala.

Pozdravujem Ťa, krásna dvorana,
ktorú som bol so žiaľom opustil!
Vznešená sieň, preveľmi si mi
chybovala! Teraz sa mi javíš
ako raj!

Ó ani anjel s mečom
mi prístup ku tebe nezabráni,
lebo zas som sa vrátil sem,
uniknúť mukám a hrobu.

V duchu precifuje útrapy vojny a úzkostlivým hlasom, s prestrašenými očima, obrátenými do diaľky, vyjadruje práve prežité hrôzy:

Vidím pred sebou hviždiace šípy,
plápolajúce požiare, hlboké rany,
pálčivé slnko, treskúci mráz,
hodiny, trasúc sa v očakávaní smrti.

Tu jeho tvár začína sa vyjasňovať, usmievať. Hovorí ako zo sna. — Oriandi je aj výborným mimikom.

Ušiel som jej,
tej hroziacej smrti,
smiem zasa pozerať na vás,
vy palmy a studne.
Len mužov drsný hlas
znel denne mi v ušiach,
vo víre zúrivého boja
nezrodily sa nežné kvietky.

Zbadala ruže, ktoré nešťastná Bethsabé denne kládla ako obeť pred jeho obraz.

Tu Uriášov hlas dvíha sa k najvyššiemu a strhujúcemu jasotu: to najkrajšie, najskvostnejšie, čo mu jeho otčina zachovala, je jeho milovaná žena Bethsabé:

Pozdravujem vás, vy ruže,
blaženým pohľadom
už smiem laskať sa s tebou,
ó manželské šťastie...

Počuť burácajúci potlesk, aj Henrich tleska, hoci vie, že Oriandi ho nevidí a nepočuje, lebo Oriandi spieva vo veľkej opere v Moskve, a on, Henrich, leží toľko tisíc kilometrov ďaleko na lôžku vo svojej vile „Orlík“ pri Viedni.

Vystúpi Bethsabé, éterický zjav, bledá, utrápená, s tichým zúfalstvom na tvári. Profesor Henrich nie je nejakým zvláštnym ctiteľom ženského hlasu, okrem toho ešte vždy mu znie v ušiach nádherný Uriášov spev, — preto vypína fotorádiový prístroj. Izba je mlkva a tmavá, len z ulice zaznieva sem skoro v pravidelných prestávkach vysoké alebo hlboké húkanie uháňajúcich automobilov.

Ani nerozsvieti, ale oddáva sa svojim snom, — robí to tak rád. Teraz opäť počuje spievať o hrôzach vojny, zúriacej pred vyše 3000 rokmi. A básnik textu, — celkom pokútny autor, ktorého dielo však použil hudobný skladateľ Ernest Balsan, žijúci vo Weimari, a ktorým si získal nesmiernu slávu vo svete, — bol vrstovníkom svetovej vojny 1914—1918, ktorá na začiatku storočia spôsobila toľko útrap a hrôzy; telesné i duševné muky tohto nepochopiteľného ľudského poblúdenia chvejú sa ešte z každého slova tejto opernej drámy.

— Dobre, že je to už preč, — navždy! — Henrich

myslí celkom nahlas. — Áno, čas urobil pokroky. Dnes národy už nemôžu viesť vojny a obapolne sa zabíjať pre kúsok zeme, dnes už nejestvujú hranice medzi krajinami a ríšami. Celý svet je jedinou ríšou, už nijaké colné prekážky neobmedzujú styky, všetky národy, nech ich je hocikokoľko na zemi, tvoria jednu rodinu, ktorej členovia sa vzájomne navštevujú a uhosťujú. Práve včera bol so svojimi žiakmi na dve hodiny v Ríme a navštívil s nimi obrovské múzeum, — predtým chrám sv. Petra, — a pred týždňom mal vedecký rozhovor so svojim študijným kolegom Prometheom a olovrantoval s jeho roztomilou manželkou Aglaou v jeho byte v Šanghai, — a nasledujúci večer, čiže dnes, videl a počul už zasa vo svojej vile „Orlík“ operu „Ha nekam Uriah“, ktorú dnes vo veľkej moskvskej opere opakovali.

Áno, veľký svet stal sa vlastne malým pre ľudského ducha a ľudia už nebudú mať pokoja, kým sa nespoja s ostatnými svetmi. Veď už čoskoro rozlúšia túto otázku.

Henrich sa teší, že žije dnes a nie v tej surovej, ľudstva nedôstojnej dobe, o ktorej mu jeho matka často rozprávala. Veď i jeho praotec musel biedne zahynúť na srbskom bojišti.

A to všetko dokázal len náš rozum, naša pokroková kultúra, kultúra a nie, — skoro by bol povedal „zaplať Pán Boh“, — prekonané kresťanstvo. Skoro 2000 rokov bolo neobmedzenou kráľovnou národov, jeho najtajnejšie nitky vnikaly všade, ešte i do manželského tajomstva, do najskorších hnutí detskej duše a do posledného vzdychu umierajúcich; ani mŕtvych nepustilo z oblasti svojej moci a ešte ich žehnalo a pozostalým nahováralo, že žijú ďalej.

A či táto nesmierna moc a tento vplyv kresťanstva poslúžily čo i najmenej blahu ľudstva? Či kresťanstvo zabránilo alebo znemožnilo vojnu? Toto popravovanie

Judí tiahne sa dejinami kresťanstva po 2000 rokov a Henrich vidí mučidlá z procesov čarodejníc, vidí milióny mladých mužov, ktorých toto kresťanstvo zaviazalo zrieknuť sa rodiny a rodinného šťastia, a tu smeje sa bláznom minulých storočí, ktorí svoje mladé kvitnúce telo, určené k láske, bičovali do krvi, aby stlmili vnútorný oheň, ktorý vypukol na základe prírodného zákona, a smial sa pocháňom, ktorí sa pri plných misách postili a mysleli si, že potešia tým nejestvujúcu bytosť, zvanú „Boh“.

— Už je to preč, — navždy, — vydýchol si s uľahčením. Potom opačné, nepriateľské myšlienky sa vtieraly do jeho presvedčenia: benediktínski mnísi, vytínajúci lesy, zriaďujúci školy, vyučujúci remeslá. — Hlúposti, tí mali z toho najväčší úžitok! — Misionári, trpiaci u Eskimákov biedou, nedostatkom, zimou a osamelosťou až do zúfania. — To boly len úbohé obete rímskej panovačnosti, ktorá chcela rozkazovať každému zemskému tvor.

— A ženské bytosti, ktoré celý svoj život strávily pri lôžku chorých?

— To bolo chváľitebné od nich, ale napokon, veď boly dobre zaopatrené, kým tisíce ich sestier zápasily so životnou biedou, a potom, veď dnes to isté robia aj naše vyškolené štátne ošetrovatelky chorých.

Henrich energickým trhnutím zasa zapäl fotorádio; scéna predstavuje záhradu pri Uriášovom dome. Oba manželia sedia na lavici. Uriáš je na smrť zarmútený, lebo sa dozvedel o celom zločine, ktorého sa Dávid dopustil na jeho žene. Tu hľadí na ňu, ako by sa s ňou lúčil:

Uriáš: Bethsabé, zapej mi pieseň o luku!

Bethsabé: Pieseň o luku? Smutná to zvesť,

ja chcem však, bys' veselý bol
tých trocha dní, čo môžeš pobudnúť tu,
vo vlasti drahej, milenej.

Uriáš: Vieš ju ešte? Spievala si ju
v tých blahých časoch. Pýtam sa
pri hre harfy tvojej: Bethsabé,
či ma rada máš? Chceš byť mojou?
Spievaj mi pieseň o luku, tvoju pieseň!

A Bethsabé začína:

Plač, ó Izrael! Pobití sú
tvoji najlepší hrdinovia.
Ako padli títo naši?
O plač a nariekaj!

Henrich vždy, keď počul túto scénu opery, cítil, ako by sa ho dotýkal chladný tichý vánok. Odkiaľ sa bral tento čudný pocit? Scéna je taká vrúcna, keď sa Uriáš skláňa nad svojou ženou: Bethsabé, či ma rada máš, chceš byť mojou? Henrich si predstavuje, ako Bethsabé, keď sa táto otázka po prvý raz chvela pri jej uchu, hnaná rozkošnou cudnosťou a neodolateľným pudom prikývla svojmu nádhernému manželovi a potom, nežne a blažene plačúc, skryla svoju tvár na jeho širokých prsiach. Ako celkom inak sa chovala Agripina pri tejto otázke! Prijala ju ako niečo samozrejmé a odpovedala celkom obchodne:

— Ak budete spokojný so ženou, ktorá sa teší životným pôžitkom, a ak jej dáte podmienky, aby takouto veselou ženou mohla ostať, tak rada svoľujem k sobášu s vami.

Očakával, že mu v tej posvätnnej hodine prisľúbi, že chce s ním znášať všetko, dobré i zlé, a že bude šťastná

v jeho láske. Potom sa zasa karhal ako nemožný fantas-
ta. Veď Agripina je v plnom práve! Bola jedinou dcérou
kolegu Hegenbartha, vychovali ju ako bohyňu, život po-
znala len po slnečnej stránke a že by sa mala ako jeho
pani spriatelieť aj s tienistými stránkami? Či nebolo
v jeho moci, aby jej vyčaril len samú slnečnú žiaru?
Či nebol taký majetný, aby mohol vyplniť každé jej že-
lanie? Len nech bude vládnuť v jeho vile ako domáca
pani! Kvôli nej dal ju minulého leta čo najnádhernejšie
zariadiť: spoločná spálňa bola vykladaná jasnomodrými
tapetami, jedáleň celá v zlate a bielobe, oba salóny
fialové a rubínovo červené, v záhrade samé tmavočer-
vené ruže, jej obľúbené kvety. Uvažoval aj o tom, že
svoju vilu pomenuje jej menom, ale potom nedovolilo
mu srdce, aby odstránil zlaté písmeny Orlik, pripomí-
najúce mu jeho prekrásnu zalesnenú vlasť. Ó aký šťast-
ný bude s Agripinou! Rozohňuje sa a len na pol ucha
počúva, ako ospevuje Bethsabé svoju bolesť nad padlým
hrdinom:

Pohorie Gelboe, rosa ani dážď
vás nesmie osviežiť!
Tu zlomil sa tvoj štít, môj slávny kráľ Saul!
Pohorie Gelboe!

Keď kráča s Agripinou po Judášovej triede, chodci
obzerajú sa za nimi; z očí mužov iskrí sa zjavný ob-
div, na ktorý je Henrich pyšný; a táto obdivovaná by-
tosť bude čoskoro celkom moja! Ženy vrhajú závistlivé
pohľady na Agripinu, tvárou krásky mihne sa mnoho
hovoriaci úsmev a Henrich vie: je hrdá na neho. To ho
robí nesmierne šťastným.

Pravda, svojou láskou k Agripine spôsobil jednej
žene bolesť. Keď našiel Gertrúdu u Agripiny a keď ho-
voril s ňou, videl, aké tajné svetlo vyžaruje z jej očí,

a aj on jej bol zo srdca naklonený, ale odvtedy, čo vedel, že patrí Agripine, pečlivo sa vystríhal, aby toto tajné svetlo nijako nerozpoznal. A Gertrúda smierila sa s tým, že driečny profesor dejín a latinčiny našiel v rovnako vzdelanej dcére svojho spoluučiteľa podobne smýšľajúcu priateľkyňu pre svoju životnú dráhu; len trošku tichšia a zamyslenejšia sa mu zdá byť Gertrúda od tých čias.

Ako tak snil, skoro by ani nebol počul banketovú scénu kráľa Dávida. Bijú staré stojace hodiny — dar od Agripiny — 22. hodinu. Teraz vyjdú „Svetové noviny“. Henrich rýchle nastaví prístroj, čaká ešte dve minúty, — hodiny teda idú o dve minúty skôr, rýchle ich teda nariadi správne, — potom počuť známy hlas: „Pozdrav a pokoj všetkým bratom a sestrám sjednotenej Ríše! V Oslo zomrel o 19. hodine poslanec Wetarson. Na kremácii, ktorá bude v deň Kaifáša o 10. hodine, zúčastní sa Jeho Božstvo Adonáj s nemeckými, francúzskymi, slovenskými, ruskými, senegalskými a japonskými poslancami. Voľba nástupcu o 10 dní“. Henrich sa musel smiať, keď si pomyslel na svoju matku, ktorá si nemohla zvyknúť na nové pomenovanie dní a rozhorčene protestovala proti názvom: pondelok „Lenin“, utorok „Nietzsche“, streda, — oficiálny sviatok a deň odpočinku na celom svete, — „Satan“, štvrtok „Voltaire“, piatok „Lucián“, sobota „Kaifáš“ a nedeľa „Lucifer“. I nad tým sa pohoršovala, že predsedu svetového parlamentu a svetovej vlády Adonája oslovovali titulom „Jeho Božstvo“. Bola to, — dodal v myšlienkach na jej ospravedlnenie, — stará pani, ktorá lipla na minulosti a nevedela sa vžiť do novej doby.

Ďalšia zpráva rozčúlila Henricha: — „Maďarský letec Kálmán, ktorý sa pohneval so svojím druhom Bertom pre istú ženu, vystriehol ho nad Káhirou a zastrelil

ho. Lietadlo ostalo neporušené. Kálmána zatkli v Sydney“.

Zavraždený riadil vzducholod' „Emanuel Kant“, — v ktorej Henrich so svojimi žiakmi cestoval do Ríma. Úbohý Bertho! Žiaril od radosti, keď mi rozprával, že budúci týždeň sa ožení. Hic est cursus mundi!*

„V Tokiu pocítili slabé zemetrasenie. Podľa doterajších pozorovaní ďalších otrasov netreba sa obávať.“

„V San Francisku zhorela veľká vysielacia stanica. Príčinu požiaru dosiaľ nezistili.“

„Poslanecké shromaždenie za predsedníctva Jeho Božstva usnieslo sa o 19. hodine 35 minút proti hlasom malajských, talianskych, poľských a španielskych poslancov, aby všetky náboženské symboly boli odstránené aj zo súkromných domácností. Tieto emblémy prevezme osobitná komisia a preskúma ich umeleckú hodnotu. Bezcné veci verejne spália a umelecké predmety dostanú sa do múzeí. Najbližšie zprávy o 24. hodine. Pozdrav a pokoj bratom a sestram v spojenej Ríši.“

Teda náboženské znaky! Nuž áno, celkom správne! To je najbližší krok, ktorý bol potrebný k zateizovaniu sveta. Všetky kríže, obrazy a sochy kresťanských bohov a bohýň musia zmiznúť s očí ľudí, aby vymizly aj z ich pamäti. No tie komisie budú mať ohromnú prácu! Ľudia ešte i dnes lipnú na týchto veciach. Ak túto operáciu prevedú rýchlym tempom, to len prispeje k ozdraveniu ľudského ducha. Henrich už dávno vyčistil svoj dom od týchto náboženských znakov, vyjmúc Murillovu Madonu, ktorú trpel len z ohľadu na svoje umelecké cítenie. Lahko sa rozlúči aj s týmto obrazom, veď má dosť iného umenia vo svojom dome, jedine pravé pozemské umenie.

Lenže počkaj! Je tu ešte jeden obraz! Visí vedľa,

* Taký je beh sveta.

v jeho pracovni. Nemá vôbec nič spoločného s umením a preto treba ho spáliť; obyčajná farebná tlač, predstavujúca Ježišovu Matku, ako drží v lone svojho mŕtveho Syna a ako má sedem mečov zabodnutých v prsiach. Okolo obrázka jednoduchý zlatý rámček. Keď bol posledný raz u svojej matky, stará pani mu ho nanútila: — Pozri sa, Henrich, už nebudem dlho na svete, a rada by som bola, keby tento obrázok nevyšiel z rodiny. Však mi prisľúbiš, že každú sobotu zažneš pred ním svetlo, ako to bolo u nás zvykom? — Pravda, on svetlo nerozsvietil, veď za tento úpadok do katolíckej modloslužby bol by sa musel hanbiť sám pred sebou, ale z piety k svojej matke predsa ho zavesil povedľa umeleckého diela najnovšieho majstra: „Kúpajúci sa elfovia“.

A ako mu teraz tiahne pamäťou história tohto rodu obrázka, — matka tak často ju rozprávala študujúcemu chlapcovi, — ako ožívajú pred jeho zrakom dávne časy, ako by žil v nich!

Vidí svojho pradeda, fúzatého dedinčana vysokej postavy, celý kŕdel väčších i menších chlapcov i dievčat vešia sa naň. A tomuto tvrdému a otužilému mužovi kotúľa sa veľká, mokrá kvapka do fúzov, keď vedie plačúcu ženu k tomuto obrázku, ktorý v dome od nepamäti dedí od otca syn, vnuk, pravnuke.

— Katka, neber to tak vážne, pozri sa, nie som jediný, ktorého to postihuje. Veď to dlho nemôže trvať, nanajvýš do Vianoc, a potom zasa budem medzi vami. Alebo azda chceš, aby sa ti lepšie viedlo, ako našej Matke Bolestnej? Len sa často pozri na ten obrázok! Všetko musela dať, a tebe predsa ostávajú ešte deti.

— Keď je to také ukrutné, Jozef, — namieta prababička.

— Každý večer kľakni si s deťmi pred tento obraz,

ona ma ochráni a vám sošle útechu. A keby, — keby som sa azda nemal vrátiť, — tu prababička hlasne vykrikla, — potom obrázok zvlášť ti musí byť školou a útechou, potom musíš uvážiť, že Pán Boh ma mal rád, že určil mi zomrieť takou bolestnou smrťou, ako jeho Syn. A, Katka, deti dobre vychovaj, to ti tiež dodá sily a aj mňa to poteší tam vo večnosti.

Tak sa praded rozlúčil so svojou rodinou a išiel do vojny do Srbska.

A Katarína ostala silnou. Teraz bola ona mužom v dome, ona riadila pluh v tvrdej, hrudovitej zemi. S najstarším chlapcom stínala v lese stromy na kúrenie a vychádzala s kosou, keď žitné klasy nakláňaly svoje plné hlavy. A keď noc ukončila jej lopotenie a ona na smrť ukonaná chcela klesnúť na poplátané lôžko, jednako na chvíľku kľakla si pred obraz Bolestnej Matky, deti pritúlila k sebe a sopnutými rukami sa modlila k obrazu: „Matka Božia, chcem znášať všetko, ani jedna práca nie je mi ťažká, ochraňuj ho, nech sa vráti, i keby mal prísť bezruký, beznohý.“

Ale už sa nevrátil. Henrich mal schované všetky listy poľnej pošty, ktorým vojak ťažkou, upracovanou rukou sveril svoje pozdravy žene a deťom, svoju túžbu po domove, svoju nádej a dôveru v Boha. Potom listy náhle prestaly chodiť. Katarína po niekoľko rokov nevedela, či sa jej muž utopil v Dunaji, alebo či padol v boji, nevedela, kde je pochovaný, až vrátil sa invalid, jeho priateľ a oznámil jej: „Tvoj muž ťa, Katka, ešte mnoho rás pozdravuje. Umrel v Srbsku na týfus. Neplač za ním, ale ďakuj nášmu Bohu, že ho tak rýchlo vyslobodil, že nemusel prekonať to, čo čakalo na nás. Kto vonku leží a hnije, tomu je dobre.“

Katarína neupadla do zúfalstva, na to nemala ani čas; ako predtým, tak aj naďalej zastupovala doma mu-

ža a vychádzala s pluhom alebo kosou, aby získala skyvu chleba pre svoje deti. Len veľká a hlboká vráska sa pridružila k ostatným na jej čele. A keď žiaľ chcel zaplaviť jej hrud', postavila sa pred rodinný obrázok: — Teraz, Matka Božia, až teraz viem, čo si cítila, keď si stála pod križom. Však mi pomôžeš a nenecháš ma zahynúť, kým si deti samé nebudú môcť zarobiť svoj chlieb?

Nezahynula a deti našly svoj chlieb; dievčatá dostaly dobrých mužov, — o ich ďalšom osude Henrich nevedel nič, — z chlapcov jeden vyučil sa zámočníctvom a zariadil si na východnom Slovensku domov, najstarší priženil sa do menšieho gazdovstva na Záhorí, a prostredný, Henrichov dedko, prevzal otcovský dom. A keď sa do domčeka nasťahovala mladá žena, Katarína ľahla a viacej nevstala. Umierajúc obrátila ešte svoju tvár k obrazu a s veľkou námahou vydala zo seba ešte slová: „Matka Božia, ďakujem ti!“

A obrázok ostal i v dedkovej rodine, tešiac sa veľkej vážnosti. Po prvý raz trpkó pozrel na tento obraz, keď pod ním stála truhla a v nej ležal jeho najstarší, pekne urastený osemnásťročný syn, ktorého priniesli mŕtveho z hory. Ale hneď sa spamätal a jeho veľké ruky sa svieraly, ako by sa chcely soplúť k modlitbe, a chrapľavým hlasom rozkázal svojej žene, aby pred obrazom rozsvietila svetlo za mŕtveho.

Od toho času neuplynul ani celý rok, keď pod obrazom zasa stála rakva a svetielko svietilo za mŕtveho Dedka skosila smrť za tri dni po zápale pľúc, muža, ktorému nikdy nič nebolo, ktorý bol vždy zdravý ako buk, v štyridsiatomtreťom roku. A o tri mesiace potom narodil sa Henrichov otec.

Babička nebola tej povahy, čo jej predchodkyňa. Myslela si, že sama si s deťmi neporadí a vydala sa po

druhý raz, sotva po roku smútku. Ale za svojho druhého manželstva oveľa častejšie kľáčievala pred starým rodinným obrázkom, ako za časov, keď bola šťastná. V prudkých výčitkách neraz sa ponosovala Bolestnej Matke: „Ty si premnoho nevinne trpela, ale ja som si svoje nešťastie zavinila sama.“

Druhý jej muž bol korheľ a surovec. Keď prišiel domov, všetky deti ušly pred ním, plačúc a trasúc sa, a potom matka musela vziať na seba údery spustlého človeka. Ešte dobre, že malý chlapček, ktorého mu porodila, v prvých týždňoch umrel, lebo nebolo by z neho nič dobrého vyrástlo.

A matka jedno dieťa po druhom vypravila z domu, ktorý i s hospodárstvom pustnul vždy viacej a viacej, — a deti odchádzaly rady. Otcovský dom stal sa im trpkejším ako ďaleká cudzina, ktorá dnes dávala toľko zárobkových možností. Len najmladší syn, pohrobok, ostal pri starnúcej panej, a keď vyrástol a zosilnel, bránil ju pred opilcovou surovosťou. A matka i syn si priamo oddýchli, keď otčima jedno ráno našli zamrznutého.

Odvtedy mala babička spokojné dni. Syn prevzal dedičstvo svojich predkov a pozdvihol hospodárstvo. Bol dobre vyškolený a vedel aj úžasný pokrok posledných rokov uplatniť na svojom majetku. Mladá žena, ktorú si priviedol z ďalekej obce, zprvoti nevychádzala z údivu, ako pohodlne a ľahko si môže človek zariadiť život. Henrich prišiel na svet až po piatich rokoch manželstva, preto uvítali ho čo najradostnejšie, tým viacej, že ostal jedináčkom.

Ale svetielko, ktoré tak jasne svietilo toľkým pokoleniam v rodine, opatrovala len matka. Do jej rodnej viesky ešte nevníkol nový duch, ale Henrichov otec, ktorý pochodil kus sveta a ktorý vo voľných chvíľach

čítaval, stal sa celkom moderným človekom. Vtedy už boli vyšly svetové zákony, že bohoslužby verejne konať nesmú a kostoly, pokiaľ ešte boli v obstojnom stave, treba použiť na verejné užitočné ciele. Henrich sa dobre pamätal, ako ho matka raz alebo dva razy do roka brávala do okresného mesta, kde v akejsi sieni odbavovali bohoslužby. Musí si priznať, že sa ho tu vždy zmocňoval zvláštny, nevysvetliteľný pocit, ktorý ho nútil kľaknúť, a vždy sa na to tešil, už i preto, že potom na matkinej tvári po celý týždeň sa zračil zvláštny jas.

Pravda, to všetko sa zmenilo, keď sa stal veľkým študentom. Profesor Hegenbarth si ho zvlášť obľúbil a zasvätil ho do všetkých tajov vedy. Tu jeho zrak sa vyjasnil, ako v dni, keď hmla klesne a slnko víťazne preniká. Tu videl, v akom neblahom omyle žilo ľudstvo po tisícročia, kedy myslenie a konanie ľudstva bolo ešte pod vplyvom viery v neviditeľného Boha. Tu videl, ako táto viera strhovala ľudí a národy do najpríkrajšieho sebeckta, preto že k dobru ich poháňalo len to, že mali sľúbenú odmenu v ríši nikde, a že od zlého dali sa odstrašiť len preto, že pred ich prestrašeným zrakom stále šľahaly plamene pekla.

Pravda, keď chcel z tohto bludu vyhojiť aj svoju matku, u tej veru zle pochodil. Od tých čias viacej nespomenul pred ňou nič takého a aby nerušil jej pokoj, pretvaroval sa, keď sa ho vo svojej materinskej starostlivosti vypytovala na jeho presvedčenie, ako by sa dosiaľ pridržal viery svojho detstva.

Aj nad svojim otcom musel v poslednom čase potriasť hlavou. V posledných rokoch svojho života stal sa neobyčajne vážnym. Henrich ho často vídal, ako si s matkou stal pred rodinný obrázok a sa modlil, skutočne modlil. — Skoro neuveriteľné, aký vplyv majú ženy na svojich mužov, každú hlúposť napodobňujú, len aby

vyhoveli svojim ženám. — A skôr ako zomrel, otec povedal jej celkom veselo:

— Matka, buď spokojná, umieram vo viere v Boha.

Henrich úprimne smútil za svojim otcom, len táto spomienka bola mu vždy nepríjemná, že otec v posledných dňoch života bol taký nedôsledný oproti svojmu predošlému chovaniu.

Teraz osamelú paniu chcel si vziať k sebe do svojej vily vo Viedenskom Lese, ale ona, zakorenená dlhým zvykom a tisícerymi spomienkami na dom v lesnej samote, nemohla sa na staré kolená rozlúčiť so svojim gazdovstvom, kde ju aj Henrich týždenne raz, obyčajne v Satanov deň, navštevoval. Veľmi dobre vedela aj to, že pomer medzi ňou a Agripinou bude oveľa srdečnejší, ak nebude s ňou bývať pod jednou strechou. A Henrich sa s tým uspokojil. Ale namiesto matky, — tak sa stará pani vyjadrila, — musel vziať k sebe obraz nebeskej Matky. Tento však v najbližšom čase verejne spália ako umelecky celkom bezcenný. Henrich s týmito myšlienkami zaspal.

— — — — —

Vo sne sa videl na voľnom poli, kam prúdily nesmierne davy ľudu, aby videly zriedkavé divadlo, pálenie náboženských symbolov z domácností. Obkolesily celú horu obrazov, krížov, sôch, ružencov a na vozoch ešte vždy privádzali novšie predmety. A ako tak okolo stojacich pozoroval, títo všetci zdali sa mu byť známymi. Veľký muž v rakúskej rovnošate domobranca, — tieto rovnošaty možno ešte vidieť kde-tu v knihách vyobrazené, — či to nebol jeho pradedo, tá pani pri ňom zasa bola prababička a celkom blízko stál mladučký, veľmi pekný chlapec, ktorého držal za ruku silný muž, ukazujúc na obrázok, ako by chcel povedať: „Pozri sa, synku,

pod týmto obrazom ležali sme obaja, najprv ty a potom ja, a za nás oboch horelo vtedy svetlo za dušičky.“

Tu prichádzal už otec, dedkovi a pradedkovi podal ruku a muž vo vojenskej rovnošate ju potriasol a povedal:

— Môžeš prísť medzi nás, veď si zomrel vo viere v Krista.

Ale veľmi zlostne a so strašnou prísnosťou sa teraz obrátil k Henrichovi:

— Ale tento je nepodarený, to je zradca našej rodiny, nechá zničiť našu rodinnú pamiatku, ku ktorej sme my všetci lipli s húževnatou láskou.

A všetci, ešte i nevlastný dedo, opilec, ustúpili pred ním ako naľakaní, ako pred prekliatym človekom a vyvrheľom. Henrich sa stále tlačil k nim, ale oni ho odháňali. Sluhovia už zapálili horu posvätných predmetov, plamene sa dychtively rozožieraly okolo a stále bližšie sa plazily k obrazu Matky Bolestnej. Tu sa Henrich pochlapil: nie, nechce, aby ním predkovia opovrhli a ho zavrhli. Odvážnym skokom vyšvihne sa na horu, schytí obraz, a žiariac od šťastia, kladie ho do náručia pradedkovi, ktorý teraz, uvoľniac si ruku, hladí ho po hlave a pritom vraví: „Predsa si pravý Herweg“. Potom v jeho pohľade zračí sa nesmierna úcta, hlboko sa skláňa pred Henrichom, až dolu k jeho nohám. A všetci ostatní, prarodičia a celý rod hlboko sa pred ním skláňajú, ako kedysi Jakub a jeho rod pred Jozefom Egyptským.

Ostatní diváci však zlostne hľadia na tento výjav, tisíce rúk siaha na odvážlivca a tisíce hlasov kričí na neho: „Zradca!“ Dvíhajú ho a hádžu namiesto zachráneného obraza do plameňov, šľahajúcich k nebu.

Henrich celý naľakaný pozerá sa dookola. To bol veru strašný sen, ako divo mu bije srdce a skoro cíti žiaru

ohnivej hory. A to všetko pre ten starý obraz! Nie, nemožné, aby ho dal zničiť, i keď je nevercom. Ako lipla jeho rodina k tomu obrazu, na ňom sú slzy a starosti toľkých pokolení. A potom, s obdivom musí uznať, akú silu čerpali v utrpení všetci jeho predkovia len z pohľadu na tento obraz. Nie, obraz nemôže, nesmie nechať zničiť. A už sa ho aj zmocňuje strašná myšlienka, už si myslí, že najbližšie chvíle prinesú obrazu nebezpečenstvo. Odhadzuje prikrývku na bok a vyskočí s lôžka. Polnoc už dávno prešla. Opatrne, ba skoro láskyplne sníma obraz so steny, odnáša ho do svojej spálne a uvažuje, ako by ho mohol ukryť pred zrakmi úradnej komisie. A ako tak stojí pred obrazom Bolestnej Matky, tu sa mu zdá, ako by bolestný výraz na tvári svätej Panny prechádzal vo vďačný úsmev. Alebo bola to odmena, že profesor Henrich nenechal stáť klopajúcu milosť v mraze a o hlade pred svojimi dvermi?

CONSILIUM INIERUNT IMPII BEZBOŽNÍCI KUJÚ SVOJE PLÁNY

V tom istom čase — bol jasný deň — pred zámčekom Mynhera Sam Flitgera pri Chicagu pristálo niekoľko lietadiel. Prívetivého domáceho pána prišli navštíviť jeho priatelia, i sedel s nimi, vesele besedujúc, vo fajčiarskom salóne. V príhodnej chvíli kývnul svojej manželke a táto opustila zábavnú spoločnosť, predstierajúc slabé bolenie hlavy. Teraz boli tu piati páni. Schádzali sa aspoň raz za mesiac a vždy u niekoho iného. Tento raz Mynhera Flitgera navštívili Ben Sibni z Kuky pri Čadskom jazere a Salman z Palmerstonu v Austrálii, Džerir z Lahore v Indii a Jetter z Mníchova. Budúci mesiac Džerir bol na rade pozdraviť hostí vo svojom malom raji v Lahore.

Sotva opustila domáca pani malý útulný salónik, rozhovor hneď sa obrátil na predmet, kvôli ktorému sa shromaždili zo všetkých dielov sveta.

— No? — povedal Jetter. — Čo na to poviete?

Hovorili rečou vzdelancov tej doby, totižto latinsky.

— Prišlo to tak, ako sa to aj dalo očakávať, — odpovedal Salman.

Bol dobre urastený, -nanajvyšš štyridsaťosemročný muž, zjavne semitského typu, ako jeho mladší priateľ z Mníchova. Malý, bledý a naoko o pätnásť rokov mladší Austrálec Džerir, bol ako cholerik medzi piatimi priateľmi.

— Ten prekliaty Španiel skoro by nám bol vyviedol hlúpy kúsok. Poznáš ho bližšie, Flitger?

Domáci pán, najstarší z nich, s prešedivelou bradou, ale ešte plný mladistvého zápalu pre ideály, pre uskutočnenie ktorých sa somkli, prudko sa hojdajúc v kresle, odpovedal: — Xeresovi už dávno nedôverujem a nechal som ho tajne pozorovať. A, bratia, môžem vám prezradiť, že ten človek chodí cestami, ktorých sa verejnosť štíti. Obávam sa, že je to zakuklený kresťanský mních.

— Nemožno! — zhrozil sa Afričan, ktorý vo svojich žilách cítil prúdiť čiernu a arabskú krv.

— Prečo nemožno? Myslíte, že tento mor už vymrel? Myslím, že dá nám to ešte veľa práce. Sledovali ste jeho reč?

— Hovoril nestranne, — zamiešal sa Mníchovčan, — obdivoval som jeho reč. Bol to majstrovský kúsok svojho druhu.

— Tým nebezpečnejší bol aj jej účinok, — vravel Flitger, — padli hneď traja: malajský, poľský a taliansky poslanec.

— Vlastne, — vzdychol si Džerir, — ani nebolo možno uzavrieť sa pred logikou jeho dokazovania. Xeres mal vlastne pravdu, keď tvrdil: dnes berieme to za ťažké poblúdenie ľudského myslenia a chcenia, keď napr. niekoho v stredoveku prenasledovali pre jeho náboženské presvedčenie a menujeme to neznášanlivosťou. Nazývame to neznášanlivosťou, keď Jána Husa upálili preto, že neodstúpil od svojho presvedčenia, a Kalvína nazývame neznášanlivým, preto že dal zavraždiť svojho priateľa, ktorý bol iného presvedčenia ako on, a prax, cuius regio, eius religio* menujeme barbarstvom. A my, mužovia, máme v storočí najväčších duchovných vymožeností upadnúť do tohto barbarstva stredoveku a zaka-

* Vládca rozhoduje o náboženstve poddaných.

zovať svojim spoluobčanom, aby si ponechali všetky ro-
dinné pamiatky a symboly, ktoré obklopujú nábožen-
ským uctievaním, — ktoré je ich presvedčením? Ohrad-
zujem sa proti takémuto úmyslu v mene slobody a
znášanlivosti.

— Výborne, Džerir! — zasmial sa Jetter. — Máš
ohromnú pamäť.

— Ale, bratia, ja myslím, že práve v tom sa skrýva
nebezpečenstvo, že svoje protidôvody predniesol v zna-
mení logiky. Povedzme, že to prevedie v rade poslancov.
Až potom si budú trúfať s týmito symbolmi a už dieťa
povie matke alebo otcovi: Čo znamenajú tie dve skríže-
né drevá a ten muž na nich? Kým náboženské symboly
nezmiznú, zatiaľ blud stále bude strašiť v hlavách ľudí.

— Brat Flitger má pravdu, — zamiešal sa Salman do
debaty. — Xeres je zakuklený kňaz alebo aspoň pre-
svedčený prívrženec bludu, lebo s veľkým zápalom pou-
žil všetky prostriedky, aby k svojmu náhľadu obrátil
poslancov.

— Xeres je nám nebezpečný, lebo je jednou z naj-
inteligentnejších hláv v celej rade. Musíme sa postarať,
aby ho už nezvolili, — radil Ind.

— Ani ho už nezvolia! — tvrdil Flitger s istotou,
tak že ostatní štyria prekvapene počúvali.

— Už ho viacej nezvolia? — spýtal sa trochu nedô-
verivo Ben Sibni.

— Nie, už nebude sedieť v rade poslancov, — ostá-
val Flitger tvrdošijne pri svojom tvrdení, — lebo...
lebo... ani jeden človek nie je nesmrteľný.

Po tvárach ostatných prebehol úsmev porozumenia.
To bolo jediné možné rozlúštenie. A Flitger, oslovovaný
obyčajnými smrteľníkmi „Vaše Božstvo“, hneď vydal
rozkazy: — Samuel, ten muž patrí tebe!

— A kedy? ...

— Za dva, nanajvýš tri dni.

— Dobre! — odpovedal Samuel Jetter.

— Ale, — varoval Flitger, — dbaj, aby to vyzeralo celkom nevinne!

— Myslím, — vypäl sa Jetter sebavedome, — že ešte ani jeden z nás nehral svoju úlohu zle.

Tak v tú hodinu vyslovili ortiel smrti a bolo celkom vylúčené, že by obeť mohla tomuto ortielu uniknúť, lebo títo piati mužovia boli najvyššou, pre verejnosť tajnou svetovou vládou.

Flitger nadpriadol opäť niť porád: — Našou budúcou úlohou teraz je previesť zákon do najmenších dôsledkov. A ak bude treba, so všetkou prísnosťou. Preto, bratia, pri zostavovaní komisií usilujte sa vystihnúť to najsprávnejšie! Na čele musia stáť rozumní ľudia, cit nesmie hrať nijakú úlohu. Možno, že kde-tu prejaví sa odpor; v Číne dosiaľ priveľmi lipnú na fetišoch a aj v horských krajinách kvitne ešte najbujnejšia povera. Tento odpor treba v najhoršom prípade udusiť v krvi. A možno — tu okolo úst pohrával mu „satanský“ úsmev, ako by to asi kresťania povedali — nám je takýto odpor aj vítaný, lebo nás môže priviesť o krok napred.

— Nerozumiem ťa, braček, — namietol Ben Sibni.

— No, len premýšľajte aj sami! Ak sa prejaví odpor, tak musia za ním stáť ľudia. Kto má záujem o to, aby symboly ostaly v rodinách?

— Aha! — Teraz už Ben Sibni porozumel. — Kresťanskí kňazi!

— Áno, kresťanskí kňazi so svojim korunovaným kráľom, — tu Flitgerov hlas nadobudol fanatického zvuku, — tých treba stíhať. Ako pôvodcov krvavých povstaní vyhlásime ich za nepriateľov zákonov a tak aj ľudstva, ktorých treba vyhubiť, ako škodlivú divú zver v lesoch. Kňazi, ktorí sa zrieknu svojho kňazstva, môžu

ešte dostať amnestiu, kňazov, ktorí tak neurobia, treba zneškodniť a vo väzeniach odlúčiť od ostatných ľudí; kňazi, o ktorých sa dokáže, že rozširovali starý blud, spadajú pod zločinecký zákon. Na tomto sa musia poslanci usniesť na najbližšom zasadnutí. Do tých čias na každého z nás čaká veľa práce.

Vstal a priateľom podal obe ruky; aj títo vstali rozčúlení a na dôkaz svojho súhlasu stískali ruku svojho vodcu.

— No, stará hydra, — zasyčalo to z Jetterových úst a v očiach sa mu zablysko, — už sa nebudeš dlho tešiť zo svojich hláv a keď spadne pápežská koruna aj s tri razy korunovanej hlavy, potom, potom, konečne kresťanstvo bude mŕtve a naše mená budú sa skvieť vo svetových dejinách ako mená osloboditeľov ľudstva z najtvrdšieho poddanstva.

— Nejasaj vopred, bratku, — poznamenal Džerir, — recidíva je ešte vždy možná.

— Áno, — prisvedčil Salman, — ... Džerir má pravdu. Jasať budeme môcť až potom, keď už i posledný kňaz bude na zemi. Sraz hydre hlavu, narastú jej nové. Či naše hnutie po veľkej vojne na začiatku storočia nebolo skvelé? Naši bratia zaujali v štátoch najvyššie miesta, ľud doma i v poli vyhladovaný a vykrvácaný túžil po pomste na pôvodcoch tejto biedy. A zasa naši bratia to boli, ktorí usmernili jeho besnenie. Naši bratia sú to, čo stále rozduchujú oheň. Je to nádherná myšlienka, keď vieme, že napr. vo vtedajšej strednej Európe milióny exemplárov našich časopisov nastúpilo púť do dielní robotníkov i do salónov boháčov.

— Ale stálo to aj hodne peňazí, ako to možno usudzovať z povzdychov bratov vtedajších čias — podotkol Ben Sibni.

— Pravda, vysoká cena je hodná vysokej obete, —

pokračoval Džerir, — a naši bratia z roku 1930 túto obeť priniesli. Je to prekrásne, keď v dejinách našich nepriateľov čítame, ako títo nariekajú nad o d k r e s ť a n ě n í m rodinného života — veď sme sa už postarali o to manželskými zákonmi! — ako lamentujú, že z takých rodín už nemôže vyrásť kňaz a že celé oblasti budú bez kňaza.

— To je nešťastie! — posmieval sa Salman. — Teraz začínajú usporiadať sbierky, aby týmito peniazmi prilákali synov chudoby a vohnali ich do čierneho kabáta.

— Ale zdá sa, — podotkol Flitger, — že predsa len dosiahli istého úspechu; veď vieme z tej doby, že útek mladých, zo života sa radujúcich a po láske túžiacich mužov pred sacerdotiom (kňazstvom) náhle prestal a mnohí z nich sa tisli do toho Tajomna. Táto známka ľudstva vždy ostane nepochopiteľnou, — vysvetľoval ďalej, -- vždy krútim hlavou, že zrazu aj vtedajší ľudia, ktorí duchovne iste nestáli za nami, našli zaľúbenie v hlúpych knihách a časopisoch, ktoré ponúkali pri kostolných dverách.

— Práve vtedajší nepriatelia v šikovnosti nás v ničom nepredbehli, — povedal melancholicky Afričan, — vedeli celkom dobre, že ich hnutie bez vodcov zakape a preto múdrejší z nich priniesli nesmierne obeť na povzbudenie a vychovanie vodcov.

— A vykrvácali! — triumfoval Jetter.

— A to bolo naše šťastie, — skočil do toho Flitger, — že to celý ľud nepoznal a spokojne sa prizeral, ako sa títo nadšenci vyčerpali. Druhým veľkým nebezpečenstvom bolo, že proti našim časopiseckým tankom postavili svoje papierové kanóny.

— Pravda, my sme mali tanky, oni len kanóny, — povedal Džerir.

— Ale predsa len kanóny a nebyť nesmiernej námahy bratov na celom svete, — obetovali celé zlaté doly, — kto vie, či by sme boli na trvalo zvíťazili; ak sa raz v kresťanovi prebudí pravý kresťan, tak je ochotný priniesť ešte väčšie obete ako my. Ale vynajdením rádia noviny staly sa skoro zbytočnými — to vtedajší nepriatelia zasa zameškali — a tento nádherný vynález ľudského ducha musí slúžiť celkom nám.

— A teraz, — jasal Jetter, — teraz odpadla kresťanstvu každá nádej, že by znovu mohlo nadobudnúť vplyv na ľudského ducha. Naše ideály zvíťazily a zvíťazia aj v budúcnosti.

Ale domáci pán vystrihal:

— Nepodceňujte vplyv bludu, lebo stále má mnoho prívržencov, ktorí sa vo svojom fanatizme neľakajú nijakého prostriedku, ak by mali získať čo i jediného človeka. Najnechutnejšími a najprefíkanejšími medzi nimi sú však kňazi.

— A ich kňazský kráľ! — vybuchol zlostne Ben Sibni. — Nijako nemožno vyslieďť, kto ním je a kde je.

— To je dôkaz, s akým prešibaným a nebezpečným protivníkom máme do činenia. A ak nám to neprezradí nejaký kňaz, — tu zasa sa zjavil satanský úsmev na Flitgerovej tvári — keby sme ho tak položili na lôžko, kde by mohol stredoveké čarodejnícke procesy študovať, in natura — pápeža sa nikdy nezmocníme.

— Ale, veď ty už máš celý strategický plán, Flitger — obdivoval ho Ben Sibni.

— Preto aj nespím nejednu noc, a aby som si skrátil čas, pracujem a pletiem tú povestnú sieť, do ktorej budeme chytať isté ryby.

Priatelia sa potom ešte rozprávali o rodinných pomeroch, aj domáca pani, ktorej nevoľnosť prešla, znovu sa zjavila a ukázala sa byť roztomilou hostiteľkou, tak-

že ešte dlho ostali pospolu. Napokon povstávali jeden za druhým, aby sa vydali na cestu domov. Ben Sibniovo lietadlo bolo obtiahnuté zeleným hodvábom. Vošiel do zadného priestoru, slúžiaceho za spálňu, ľahol si na lôžko a zatiahol záclonu. Keď znovu otvoril oči, lietadlo už bolo pristálo pri jeho dome. Rýchle opustil kabínu a prešiel cez nádhernú palmovú záhradu, v strede ktorej vypínal sa jeho dom. Už ho zbadaly obe pred domom hrajúce sa dievky a s radosťou mu bežaly v ústrety. Keď ich vzal do náručia a keď jeho tvár zažiarila otcovskou pýchou, akiste nikto by nebol tušil, že tiež patril k tým, o ktorých vo svätej knihe kresťanov je napísané: „Bezbožníci kuli svoje plány.“

NOLI TIMERE, PUSILLUS GRÆXI!
NEBOJ SA, MALÉ STÁDKO!

V tom istom čase išiel ako by vymretou Rue du Viviani v Paríži muž, majúc uši a tvár oviazané čiernou šatočkou. Mal asi bolesti, lebo zavše položil si ruku na ucho, ako by tým chcel mierniť bolesť. Zastal pred vysokým domom, na ktorom skoro všetky okná boly už ponorené do tmy, a zazvonil. Pri zvončeku bol štítok, označujúci, že tu ordinuje ušný lekár Alfonz Vivreux. O chvíľu otvoril sluha a keď uvidel obviazanú postavu, nevlúdne povedal:

— Vy akiste neviete, že pán doktor v noci neordinuje.

Už chcel pred cudzím návštevníkom zavrieť, keď tento tíško zašepkal:

— Tu es Petrus — (Ty si Peter).

Tu do skoro prísnych fahov sluhových vstúpil radostný údiv, hneď vpustil cudzinca a zavrel za ním dvere. Potom si cudzinec strhol obvazy a sluha sa pred ním hlboko poklonil.

— Nepoznal som Vašu Eminenciu! — ospravedlňoval sa. Eminenciou oslovený priateľsky mu položil ruku na plece a povedal, prívetivo sa usmievajúc:

— To, že si ma nepoznal, teší ma viacej, ako keby si ma bol poznal. Je Jeho Svätosť sama?

— Nie, je u neho. Jeho Eminencia kardinál Vittorino a monsignori Zuna a Guildstern.

Teraz zaviedol kardinála do veľkej predsiene, kde

tento odložil svoje svetské šaty a obliekol si červenú reverendu, potom prešiel cez niekoľko nádherne zariadených izieb, kde nijaký kríž, nijaký náboženský symbol neukazoval, že tu vchádzajú a vychádzajú najvyšší cirkevní hodnostári. Teraz sluha otvoril veľkú skriňu, odsunul navešané šaty a pritlačil neviditeľný mechanizmus. Kardinál vkročil a našiel sa v umele osvetlenom priestore, keďže tento nemal okien. Bol celkom jednoducho zariadený: malý stolík, okolo neho niekoľko vypchatých stoličiek, v pozadí vyvýšené sedadlo a viacej nič. Kardinál hneď pristúpil k sedadlu, pokľakol pred tam sediacou bielou postavou a úctive pobožkal jej prsteň.

— No, milý Blanchot, čože vás vedie sem ešte teraz v noci? — spýtal sa pápež a žartovne dodal: — a hlave Cirkvi beriete nočný pokoj?

— Ó vedel som, že Vaša Svätosť ešte dlho nepôjde spať, tiež starosť ma sem dohnala.

— Skutočne čakal som, že prídete — odpovedal pápež a zväžnel. Kardinál Blanchot sadol si oproti a keď sv. Otca za rozhovoru pozoroval, zdalo sa mu, že zostarel a ešte viacej sa schýlil k zemi od tých čias, čo s ním naposledy hovoril. I na tomto shromaždení hovorili a rokovali o posledných udalostiach. Taliansky kardinál Vittorino rozčúlený a podpichovaný svojou ľahko vzplanúcou povahou prudkými výrazmi sa vyjadroval o tejto novej rane, ktorú Antikrist zadal Cirkvi. Oba monsignori boli tichší, ako to vyžadovala ich nižšia hodnosť. Pápež, muž, ktorý už prvým krokom vstúpil do staroby, vyznamenával sa zasneným pokojom a ten istý pokoj prúdil z celého jeho zjavu, takže v jeho blízkosti mohol sa človek cítiť istým a bezpečným. Rodom bol Francúz a bohatý. Dom, ktorý obýval, patrilo jemu. V dolných miestnostiach boly aj ordinačné siene.

Študoval medicínu a špecializoval sa na ušné choroby. Keďže však často bol preč a s istej strany úmyselne rozširovali, že nie je nejakým chýrnym ušným lekárom, ďalej i Rue du Viviani ležala hodne stranou od huku verejného života, jeho klientela bola pomerne malá. Ba v posledných rokoch, keďže sa rozchýrilo, že sa zriekne praxe a venuje sa vedeckým výskumom a štúdiám, odpadli mu skoro všetci pacienti. Pritom-všetkom však sluha Dionýz často musel vpúšťať ľudí, ktorí sa vo dne i v noci dopytovali na Dr. Vivreuxa. V susedstve hovorievali, že Dr. Vivreux, ktorý ostal starým mládencom, rád si pobeseduje so svojimi priateľmi, učencami rozličných vedeckých odborov, ktorí v každom čase majú k nemu prístup. Tieto učené rozhovory trvajú niekedy celé hodiny a pre laika sú, vraj, veľmi nudné.

Keď sv. Otec spozoroval, že prítomných začína sa zmocňovať akási stiesnenosť, zasiahol do rozhovoru.

— Neboj sa, malé stádo! Či Spasiteľovo slovo neplatí aj dnes? Prečo sa bojíte, maloverní? Či dnes Cirkev trpí viacej, ako pri svojich začiatkoch? Či našich mužov vlečú už na popravisko, či pohanstvo azda volá: *Christianos ad leones*?* Žehnám túto veľkú dobu kresťanského hrdinstva, lebo na popraviskách nad pariacimi sa potokmi krvi kresťanstvo postavilo víťaznú zástavu. Zapejme „*Te Deum laudamus*“, že svetová vláda sa usniesla na našej záhube, lebo tu máme nový dôkaz, že naša viera je božská! Bratia, neobávajte sa ničoho! Keby Boh nechcel naše dnešné súženie, a to na našu spásu, nebolo by ono ani prišlo. Ale bolo by od nás opovážlivé, keby sme tieto veľké svetové udalosti prežívali čiste ako diváci. Náš Pán, Boh premúdry, dal nám schopnosť, aby sme pracovali proti Antikristovi, a bude nás súdiť podľa toho. ako to prevedieme.

* Hodte kresťanov levom!

Keď pápež urobil malú prestávku, ako by chcel v duchu sobrať všetky tie zbrane k veľkému zápasu, španielsky monsignor nemohol ovládať svoje pohnutie a vnútorné vzrušenie, ktoré vyvolaly pápežove slová. Vrhol sa k pontifikovým nohám a zvolal:

— Najsvätejší Otče, áno, všetci sa chceme stať mučeníkmi za Kristovu vec. Udeľ nám svoje požehnanie!

Sv. Otec dojato sa sklonil k mladistvému synovi, ale jeho hlas sa triasol, keď dával výstrahu:

— Fernandez, syn môj, mučeníctvo je milosť, o ktorú môžeme len v pokore prosiť; pre nás všetkých platí príslovie: buďte Istiví ako hady! Lebo tejto lesti potrebujeme dnes viacej, ako svedectvo krvi.

A plný múdrosti božej a pokoja, vydal svoje smernice: — Mám obavy o kardinála Xeresa. Vo svojej horlivosti pre božiu vec možno sa prezradil. Je isté, že je v nenávisti u nepriateľov. Ako sa títo zbavujú svojich protivníkov, to nám minulosť ukázala dosť často. Ak Boh nebude s ním osobitným spôsobom, bojím sa o kardinála Xeresa.

— Nebolo by dobre, svätý Otče, keby sa na nejaký čas skryl? — radil kardinál Blanchot.

— Keď sa znovu ukáže pred verejnosťou, nenávisť oproti nemu vzplanie ešte prudkejšie, ďalej Xeres je oveľa lepším pastierom, ako že by nechal svoje stádo dlhší čas opustené. Nebezpečenstvo stáva sa menším, keď mu priamo hľadíme do očí. Preto, Fernandez, odcestuješ zajtra ako môj posol k môjmu milovanému synovi, loď odchádza do Madridu o 7. hodine, a oznámiš mu, že v otcovských starostiach obávam sa o jeho život a pod poslušnosťou ho zaväzujem, aby aspoň týždeň neopustil svoj dom a aby sa obklopil svojimi najvernejšími a najbdelejšími. Ak po tomto týždni odíde, jeho dôverníci nech idú napred, alebo popri ňom, alebo za ním a nech

dávajú na neho pozor. Ak v prvom čase nepodniknú proti nemu útok, bude asi v bezpečí. Z Madridu, syn môj, odcestuješ potom do Chicaga, Cuyaby v Brazílii a do Lhasy a odovzdáš ctihodným otcom moje pokyny, ty však, Hakon — obrátil sa k monsignorovi Guildsternovi — odcestuješ do Londýna, Prahy, Viedne a Kazanu, potom do Jeruzalema a Timbaktu. A oznámite toto: Ni-jaký odpor proti zákonu o symboloch! Veriaci nech dobrovoľne vydajú zo svojich predmetov, čo môžu vydať. Ale čo im je zvlášť drahé, to nech ukryjú. Naša viera nie je založená na obrazoch a sochách, i keď sme ich v zbožnosti uctievali, a bude i naďalej žiť v srdciach veriacich, i keď vonkajšie znaky budú chybovať. Ale potrebné je, aby sa ctihodní otcovia pripravili na väčšie nebezpečenstvo. Tento zákon zdá sa mi byť len prvým úderom. Kňazi nech sa ešte viacej skrývajú; k službám božím z laikov nech pripúšťajú len tých najspoľahlivejších, a keďže pápežstvo, cieľ najvyššej nenávisti, je potrebné Cirkvi ako chrbtová kosť telu, preto v budúcnosti treba pred jednoduchými kňazmi zatajiť, kde je sídlo zástupcu Ježiša Krista a pod akým občianskym menom sa skrýva. Nie azda preto, že pápež sa trasie pred mučeníctvom, ó, tejto milosti on sa necíti byť hodný, ale Petrova stolica má byť pre Cirkev a jej údy zabezpečená. Ináč, nech sa stane tak, ako je v nebi rozhodnuté!

Či sv. Otec videl do budúcnosti? Jeho tvár bola celkom odvrátená od sveta, ako by bola zahĺbená do mystickej vidiny. Obaja kardináli a monsignori dojata ňľadeli na neho. Potom znovu predstúpil Fernandez s Hakonom, držiac tohto za ruku, pred staručkého veľkňaza a obaja si kľakli, pri čom Fernandez zvolal:

— Tvoje požehnanie, najsvätejší Otče, potom nebudeme sa obávať ničoho.

A Hakon znova padol pred pápežom na kolená... (Str. 36.)

A keď pápež zdvihol svoju ruku, aj Vittorino a Blanchot padli na kolená. Keď znovu vstali, sv. Otec povedal:

— Dal som vám svoje požehnanie, teraz však poprosíme o mocnejšie požehnanie pre nás všetkých od toho, ktorému je daná všetka moc na nebi i na zemi. Ale čo je to, Hakon? Chveješ sa?

A Hakon znova padol pred pápežom na kolená, objal jeho nohy a hlasom, dusiacim sa v slzách, vravel:

— Ó najsvätejší Otče! Som taký slabý, trasiem sa pri myšlienke na žalár a muky. O najsvätejší Otče, keby som sa len nestal zradcom Kristovým! A stanem sa ním, ak ma milosť božia opustí.

Na Fernandezovej tvári mihol sa na chvíľu opovržlivý úsmev a v duchu volal na svojho spolubrata:

— Zbabelec!

Pápež ho však mierne zdvihol.

— Staneš sa zradcom, syn môj, ak ťa milosť opustí. A aj pápež a vy všetci stanete sa zradcami, ak božia milosť nebude s nami. Preto ži tak, aby si bol hodný tejto milosti a potom neobávaj sa ničoho! Čo je slabé na tomto svete, to si Boh vyvolil na potlačenie silného.

Kývnul Fernandezovi. Tento na jednom mieste zdvihol koberec. Nebolo vidieť nič, len jednoduché dosky, pripevnené k podlahe širokými mosadznými klincami. Fernandez pritlačil jeden z nich päť ráz v piatich rozličných prestávkach. Tu úzka časť podlahy sa ponorila a zjavilo sa slabé osvetlené schodište. Pápež kráčal napred, ostatní ho nasledovali, nikto neprehovoriac ani slova. Zdalo sa, že schodište ústi do pivnice, lebo v miestnosti, do ktorej teraz vkročili, ležaly debny, fľaše, sudy a iné haraburdie v pestrej miešanine. Odstránili jednu prázdnu debnu a monsignore zasa pritlačil neviditeľný gombík; vznikla malá štrbina, ktorou sa pretiahli.

Stáli v pápežovej domácej kaplnke. Bola malá a vystavaná v čistom románskom slohu, steny boli vyložené najnádhernejšími mozaikami, podlaha vykladaná cedrovým drevom, oltár ozdobený obrazom Nanebevstúpenia Pána, pochádzajúcim akiste od veľkého umelca; na tvári Pána zrkadlil sa už ten nadzemský pokoj, aký svet dať nemôže; kým v rysoch niektorých apoštolov zračil sa pocit stiesnenosti a opustenosti, zatiaľ výraz Jána, Petra a Jakuba vyjadroval bezpečnú vieru v slová, ktoré veľkými písmenami obiehaly okolo celého oltárneho obrazu: „Hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ Pápež schválne posielal kňazov do najslávnejších umeleckých škôl, aby bez pomoci laikov vedeli vyzdobiť ústrednú svätyňu kresťanstva.

Päť návštevníkov v najväčšom tichu padlo na kolenná, len večné svetielko dávalo poznávať obrysy postáv a mierne reflexy vrhalo na lesknúce sa mozaiky. Všetci piati modlili sa dlho a vrúcne. Modlitby oboch kardinálov sa stretly: „Pane Ježišu, ochráň nám sv. Otca!“ Boli upevnení v čnosti a poslušnosti, tak že bez závisti a v pokore poznali, že Božia Prozreteľnosť pravého muža pozdvihla na Petrovu stolicu. Fernandez prosil o mučenícku horlivosť a jeho duchom už sa aj mihaly odvážne slová, ktorými pred súdnymi stolicami tohto sveta chcel vydať svedectvo pre svojho milovaného Krista. Švéd Hakon povzdychol si trochu stiesnene. Miloval Krista práve tak, ako jeho spolubrat, ale vo svojej bojazlivej povahe mal strach pred tým, čo ho očakávalo. Preto jeho prosba bola vzdychom nášho Spasiteľa na hore Olivovej:

— Pane, odním kalich odo mňa, lebo duch je síce ochotný, ale telo je slabé. Mária, Matka mučeníkov, pros za mňa, slabého hriešnika!

A pápež? Stále videl pred sebou žiariace slová oltár-

neho obraza, preto pri modlitbe žiarila aj jeho tvár ako tvár Mojžišova, keď zostúpil s hory Pána, a jeho pery šepkaly viacej slová chvály a vďaky ako prosby a žobrania: Laudamus te, benedicimus te, adoramus te! Chválime Ťa, vebíme Ťa, klaniame sa ti!

VIEDENSKÝ KARDINÁL

Profesor Henrich Herweg bol medzi svojimi žiakmi a čítal s nimi nesmrteľné Vergiliove verše. Ale to nebolo vyučovanie, ako sa vyučovalo na začiatku storočia. Žiaci nesedeli vedľa seba v laviciach, ale celkom nenútene na pohovkách a v kožených kreslách. Žiaci už latinčinu ovládali ako svoju materčinu. Len v najnižších triedach ústavu vyučovali ešte niektoré predmety v materinskom jazyku, ale už v matematike a dejinách žiadali od nich, aby sa vyjadrovali latinsky. No v hodinách latinčiny túto reč nevyučovali zdĺhavými gramatickými pravidlami, ale učili sa ju rýchle hovorom. Od tretej triedy počnúc všetko vyučovanie išlo v reči latinskej. Henrich práve opisoval žiakom ohromný pokrok oproti predošlým storočiam, kedy žiaci namáhavo, vyzbrojení slovníkom a gramatikou prekladali klasika vetu za vetou a tú reč preklínali, lebo ich stála mnoho potu a lámania hlavy. Keď žiaci vypukli v hlasitý smiech, z ktorého vyznieval súcit s bratmi minulých dôb, žiak Andrej Eschenberger sa hlásil, že chce hovoriť.

— Pán profesor, tak ďaleko, ako sme my, boli už aj v stredoveku; v kláštoroch vyučovali latinčinu práve tak ako dnes a všetci vtedajší vzdelaní ľudia rozumeli latinčine a hovorili ňou.

— Chlapče, odkiaľ to vieš?

— Nieкто mi to povedal, a preto tvrdenia, že z kláštorov vychádzala len tma, nie je ničím iným, len odporným ohováraním.

Z mladistvých ťahov trinásťročného chlapca žiaril rumenec z rozčúlenia a plápolal aj v jeho jasných očiach.

Jeho druhovia sa posmešne pošťuchávali:

— Andrej, právny zástupca kláštorov, napokon ešte uverí, čo mnísi kázali!

Ani profesor sa nemohol zbaviť pocitu nevoľnosti a trošku ostro poučoval otvorene hovoriaceho žiaka:

— Áno, mnísi vykonali mnoho dobrého pre svoju dobu, aj ich zásluhou je, že vyučovali latinčinu a že sa klasici nestratili, ale latinčinu používali len preto, aby chlapci, ktorí sa raz tiež mali stať mníchmi, mohli rozumieť latinskú omšu. V nevľúdnych krajinách vytínali lesy a prerábali pôdu na úrodnú, v kláštoroch pestovali krásne umenie a vedy, to je všetko pravda, priatelia moji. A jednako musíme ich označiť ako nešťastie ľudstva, lebo práve oni pestovali a šírili najväčší a najosudnejší blud: vieru v bytosť, jestvujúcu nad zemou a človečenstvom, ktorú nazývali Bohom.

Tu Andrej znovu sa ozval s námietkou:

— Ale kto nám môže dokázať, že mnísi nemali pravdu, že učiteli všetkých dôb nemali pravdu a že práve my máme pravdu?

— On je kresťanom! Hú, kresťan! — vrieskali posmešne jeho druhovia. Mimovoľne aj Henrich dal sa strhnúť týmto výsmechom a so všetkým opovržením, aké len mohol zo seba vydať, spýtal sa ho:

— Čože, Andrej, jeden z našich najschopnejších žiakov, nehanbíš sa, ty si skutočne kresťan?

A Andrej stál tu so složenými rukami na prsiach, ako by chcel tú sviatosť, skrývajúcu sa ako poklad v jeho duši, chrániť pred profánnymi pohľadmi a päsťami, ale bez toho, že by sa bol zháčil, bojovným, v čistej láske jasajúcim hlasom zvolal:

— Áno, som kresťanom a pyšný som na to!

To bolo pre učiteľa toľko, ako by sa mal hanbiť za tohto chlapca. V miestnosti zavládlo hrobové ticho, druhovia neodvážili sa vypuknúť v nový smiech, ale zjavne sa odľahovali od neho; medzi nimi a ním vznikla hlboká priepasť; vedeli, že Andreja budú musieť odteraz pokladať za svojho nepriateľa. Henrich pokračoval vo svojom vysvetľovaní básnika Vergília, ale bolo vidieť, že je roztržitý a rozladený.

Čo straší táto viera ešte stále v mozgoch? Ba usadzuje sa aj v detských srdciach a s akou fanatickou horlivosťou sa jej oddávajú! Tento Andrej Eschenberger! Práve z neho si chcel vychovať veľkého bojovníka za svetlo a teraz vie, že bude bojovať za tmu a že sa stane obávaným bojovníkom. Prišla mu na um histórka z knihy kresťanov: Práve najvýbornejší anjel, Lucifer, bojoval so svojou družinou proti Bohu, až ho Michal svrhol do pekiel. Aj tento Andrej je takým Luciferom, ktorý chce vztýčiť zástavu proti svetlu večnej pravdy, ale kresťania pomenujú ho svojim Michalom. Škoda ho!

Profesor veľmi ľutoval svojho úbohého zvedeného žiaka, ale často sám sa pristihol pri myšlienke, že chlapec si vlastne vynútil jeho hlbokú úctu.

Gymnázium opustil naraz s profesorom matematiky Dr. Kolomanom Schirmerom. Na blízku na svojho snúbenca Henricha čakala Agripina, aby sa s ním poprechádzala v utešenom parku. Profesor Schirmer chcel sa odporúčať, ale Agripina, prívetivo sa usmievajúc, pozvala ho, aby ich na kúsku odprevadil, takže sveta znalý muž nemohol odporovať tomuto pozvaniu, ak sa nechcel zdať nezdvorilým.

— Ozaj vás podozrievam, vážený pán profesor, že som vám uložila prítvrde pokánie, — začala Agripina doberať profesora Schirmera.

— Nerozumiem vás, Agripina.

— Nuž, veru ste sa netvárili práve najprívetivejšie, keď ste sa ocitli v stiesnenej situácii, ísť popri mladej dáme, vy starý nepriateľ žien!

— Agripina, — zamiešal sa teraz jej snúbenec do rozhovoru, — teraz však duplovane krivdíš môjmu kolegovi. Nie je ani starý, ani nepriateľom žien.

— Nuž, s prvou výčitkou súhlasím, Agripina, pravdaže, nie som už mladíkom.

— Ale ani starý nie, — ospravedlňovala sa trochu zarazene Agripina.

— Áno, štyridsaťosem rokov nie je práve bujnou a radostnou mladosťou. Ale druhá výčitka zasiahla ma tvrdo. Nie, Agripina, nie som nepriateľom vášho pohľavia a vašim tým menej.

— A predsa vám neverím. Prečože teda kráčate osamote na svojej životnej dráhe, po ktorej by rada išla s vami niektorá z môjho pokolenia?

Pravda, otázka bola trochu nediskrétna, ale Schirmer odbyl ju žartom: — Preto, lebo sa obávam, že mnoho žien podobá sa vašej menovkyni z dôb Cézarov a nie roztomilej snúbenke môjho priateľa Henricha.

— Aká to neúcta k môjmu pokoleniu. A potom nie ste, vraj, nepriateľom žien?

— Vieš, Agripina, — žartoval Henrich — môj milý Koloman túži po sláve stať sa stredovekým svätcom. Aj tí majú svoje horúce srdcia obrnené ľadom, len aby sladký Boh nemohol ujsť týmto násypom.

— Ha, ha, — smiala sa Agripina — zdá sa mi, že už vidím svätožiara okolo jeho učenej hlavy a stigmy bláznivého svätého z Assisi na jeho rukách. Teraz môžete vystrieť len ruku a robiť zázraky a ja so zbožnou úctou padnem na kolená a zapálím kadidlo pred novým Bohom ľudstva.

Smial sa aj Dr. Schirmer, potom však žartovne, s váž-

ným spodným tónom povedal: — Agripina z dejín nemohol by som vám dať práve najlepšiu známku, lebo keď dejiny preštudujete dôkladne z prameňov, zistíte, že ani stredovekým svätcom nezapaľovali kadidlo a že aj svätcov chápete inak, ako ich chápalo kresťanské náboženstvo, — ináčej však nerobím vám preto ani najmenšiu výčitku, je to dnešná bežná mienka.

— Nuž a ako chápete vy kresťanských bohov a bohyne?

— Tu vás zasa musím opraviť. Aj dnes ani jednému kresťanovi nenapadne, aby v niektorom svätcovi videl božskú bytosť . . .

— Ale v kulte svätcov, — prerušil priateľove vývody Henrich — niet rozdielu medzi ním a úctou gréckych a rímskych bohov a bohýň.

— Možno, že niektorí ľudia prehávajú vec, ale tu smerodajným je vždy oficiálne učenie Cirkvi a toto učenie nevidí svätosť v stigmách Františka, Lujzy Lateau, Kataríny Emmerichovej, Terézie Neumannovej z Konnersreuthu a ostatných, ani na zázrakoch Xavérových a Terézie z Lisieux, ani na zvláštnostiach Alexija a Šimona Stilitu; smerodajným jej je ušľachtilý človek, aký vystupuje vo svätcovi, v najskvelejšom rozvinutí šľachetného charakteru, bez toho, aby pritom byly zakrnely azda ostatné dobré vlastnosti, takže u Alojza obdivujeme cudnosť, vo Františkovi Salezskom miernosť, v Alžbete Durynskej milosrdenstvo, v Lidvine trpezlivosť vo znášaní bolesti.

-- Vy hovoríte ako kresťanský teolog, — divila sa Agripina.

— Zaujímam som sa o túto vec a preto som ju dôkladne študoval. Vidíte, v smysle, o ktorom som hovoril, videl by som v človekovi, ktorý ide pred nami, svätého muža.

— Kto je to? — spýtala sa Agripina.

— Stolár Eschenberger.

— Aha, otec môjho na plné ústa hovoriaceho Andreja, — ušlo z Henrichových úst.

— Chlapec je drzý?

— Nie je síce drzý, ale tvrdošijne trvá na svojej mienke.

— Nuž, ak je presvedčený o pravde svojej mienky, tak je správne, keď sa jej tvrdošijne pridrža. Poznám Andreja ako veľmi milého chlapca.

— Ako je to s tou takzvanou svätosťou jeho otca? — spýtala sa rýchle, plná zvedavosti, Agripina.

— Pozrite sa, ten človek má osem detí, — Andrej je najstarší, — a je od rána do večera zapriahnutý do roboty, aby mohol zaopatriť všetko potrebné pre svoju veľkú rodinu a pritom nikdy nie je namrzený, je veselý, vedie priamo ideálny život, nepozná nenávisť, nikomu nezávidí a hocako tvrdo si zarába svoj každodenný chlieb, ešte mu ostáva aj na podporovanie tých, ktorí sa majú horšie. V jeho dome býva slepý mladík, ktorému zomreli rodičia; nikto sa nestaral o neho a keby nemal štátnej renty, zahynul by. A Eschenberger pri svojej mnohočlennej rodine aj jemu je otcom. Za tú nepatrnú rentu chová ho a stará sa, aby bol poriadne oblečený, a ak sa mladík chce ísť poprechádzať v parku, posiela s ním svoje najstaršie dievča. Urobil by to niekto iný? Nemôžem inak, ale musím vyhlásiť, že Eschenberger je v smysle kresťanského učenia svätcom.

— Je teda možné, že ho ešte vyhlásia za svätého, — nadhodil Henrich trochu podráždene, — lebo Eschenberger je kresťanom.

— Kresťanom? — spýtala sa Agripina zadivene.

— Aspoň jeho syn, Andrej, sa dnes celkom otvorene

priznal ku kresťanstvu a neurobil by to, keby ho v tom neposilňoval jeho otec.

Tvárou Dr. Schirmera prebehol sotva badateľný úsmev.

— Nuž, keby všetci svetoobčania boli takí, ako je tento kresťan Eschenberger, tak by to bolo krásne na svete.

Henrich bol nesvoj. Od včerajška všetko mu pripomínalo ten blud, ktorý so svojej stránky pokladal za dávno prekonaný. Najprv obrázok, potom Andrej a teraz ešte i jeho druh v povolani.

Svoju podráždenosť dal pocítiť aj Agripine, keď sa Koloman rozlúčil. Agripina ho tíšila:

— To by ma málo trápilo, ako smýšľajú ostatní o kresťanoch. Veď ateizmus, na ktorý sme prisahali, stojí tu pre všetky časy tak pevne, že taký Eschenberger, taký ľúbezný vánok viery v Boha, ho neotrasie.

— Len aby sa z toho ‚vánku‘ nestal strašný víchor, ktorý by otriasol korene tohto sveta.

— Odkedy vidíš všetko takým čiernym?

— Obávam sa, že nový zákon vyvráti zo zeme mnohé veci, o ktorých sme si mysleli, že sú už pochované. Vidím to sám na sebe.

— Nerozumiem ťa, Henrich.

— Agripina, musím sa ti s niečím sveriť.

Tu Henrich rozpovedal históriu rodinného obrázka a svoj sen a ako sa nemohol odhodlať obraz zničiť. Teraz si snúbenci vymenili úlohy: Henrich odsudzoval tento zákon, Agripina ho vášnivo zastávala, vyčítajúc Henrichovi nemožnosť, že sa oddáva sentimentálnym návalem zaniklých časov, ba zaobalene mu dala najavo, že sa drží ešte mamkiných sukni, tej mamičky, ktorá by dnes vyzerala ako reťkev v záhrade ruží. Henrich sa

urazil a chcel sa s Agripinou rozlúčiť, keď došli k domu Dr. Hegenbartha. Ale Agripina ho pozvala, aby vošiel.

V salóne Gertrúda čakala na svoju priateľku. Uvidiac Henricha, trošku sa začervenala, potom sa však spamätala a prívetivo podala mladému mužovi ruku na pozkanie.

— Prišla som len preto, — volala na svoju priateľku, — aby som sa na krátky čas rozlúčila.

— Ozaj chceš uskutočniť svoj úmysel? — povedala Agripina, a obrátiac sa k Henrichovi, vysvetľovala mu: Pomysli si len, Gertrúda chce byť ošetrovateľkou chorých a na nejaký čas chce ísť do Paríža, aby sa tam vycvičila.

— Čože vás priviedlo na túto myšlienku? — spýtal sa Henrich udivene. Zdalo sa, že Gertrúda nepočula túto otázku, lebo hovorila ďalej s Agripinou o cieľoch svojho budúceho života. Z jej slov vysvitla taká láska k trpiacim ľuďom, že Henrich pocítil k nej hlbokú úctu. Ale prečo zamieňa táto vznešene vychovaná dáma príjemnosti bohatého života za bdenie pri lôžkach chorých a za pohľady na ich rany a vredy? Prečo? Robí to pre neho? Krv mu vbehla prudko do hlavy a keď ich Agripina na chvíľu opustila, aby sa preobliekla, Henrich zopakoval svoju otázku ešte raz a hlasne. Gertrúda pozrela sa naň svojim zasneným pohľadom a povedala:

— Zpočiatku som si myslela, že to robím preto, aby som utíšila bolesť, ktorú ste mi spôsobili. Teraz však, pán profesor, *viem, že jestvuje ešte iná, väčšia a blaženejšia láska, ako je láska ženy k mužovi* — táto láska ma ženie, a ja sa teším a som nevýslovne šťastná.

Vtom vošla Agripina. Henrich dlho premýšľal o záhadných slovách Gertrudiných, ale záhadu nevedel rozlúštiť. Vedel len to: odhodil som skvostný drahokam a zamenil som ho za niečo, čo sa blyští, ale o čom ne-

viem, či je pravé... V ten deň bol Henrich veľmi smutný.

Keď Dr. Schirmer vstúpil do svojho bytu, — bola to stará, skoro chmúrna budova v strede mesta, ktorú obýval celú, — sluha mu hlásil, že ho hľadal cudzí pán a nechal mu svoju navštívenku. Pýtal sa, kedy môže prísť znovu a sluha naznačil mu pätnástu hodinu. Schirmer hľadel na navštívenku, na ktorej stálo jednoduché meno: Hakon Gildstern. Jeho tvár prezrádzala najväčšie napätie. — Uveď pána hneď, keď príde, — rozkázal sluhovi a odišiel do vnútorných miestností.

— Posolstvo od sv. Otca! Pokyny ohľadom nového zákona! Pius XIII. je bdely pastier!

Dr. Koloman Schirmer, viedenský kardinál a prímas celej strednej Európy, bol krásny muž, prostrednej postavy s tmavohnedou bradou. Spojoval v sebe vznešenú zručnosť svetoobčana s askézou kňaza. Pápež Pius XIII. veľmi si ho vážil a v najvyšších cirkevných kruhoch, chľadom na pápežovu starobu, hovorilo sa o ňom ako nástupcovi sv. Otca.

Sadol si do nízkeho kresla a napnute počúval Gildsternove zprávy, ktorý rozprával o pápežovi a o jeho obavách, a priniesol kardinálovi pokyny, ako sa má zachovať. Odovzdal pozdrav od Greanwilla, londýnskeho arcipastiera, od ktorého práve prichádzal, a niesol pozdravy Jeho Eminencii, staručkému Golkovi v Kazani a Lo Honkovi, mladistvému prímasovi východnej Ázie. Potom Hakon chcel ešte navštíviť jeruzalemského patriarchu msgr. Omara Ben Abidu, Araba, a čierneho kardinála v Timbukte, Ošinu. Dúfal, že za týždeň bude už zasa v Paríži, kde podá sv. Otcovi zprávu.

Tento vážny rozhovor predĺžil sa až do času, keď vyšly svetové noviny. Kardinál skrútil vypínač a obaja počúvali zprávy, sbiehajúce sa z celého sveta. Jedna z nich

vyvolala najväčší záujem u Hakona: „Loď, letiaca včera z Paríža do Madridu, pre motorový defekt núdzove pristála na Pic du Midi, odstránila chybu a pokračovala vo svojej ceste do Madridu. Cestujúci, ktorí i proti svojej vôli museli dlhší čas ostať na opustenej hore, sú všetci zdraví“.

— Touto loďou cestoval aj Fernandez, — vysvetľoval Hakon kardinálovi, — jeho príchod do Madridu sa takto oneskoril, a Jeho Svätosť tak veľmi naliehala, aby sa podľa možnosti čo najskoršie dostal do španielskeho hlavného mesta.

Pri ďalšej zpráve obaja kňazi s hrôzou pozreli jeden na druhého: „Poslanec Xeres prišiel o život pri poľutovania hodnom nešťastí. Keď dnes ráno cestoval na svojom aute do Toleda, menej skúsený šofér stratil akiste vládu nad kormidlom a vbehol priamo do rozvodneného Taja. Šofér sa ešte odvážnym skokom mohol zachrániť z rútiaceho sa voza a vytiahli ho polomŕtveho z rieky. Auto s poslancom dosiaľ nenašli“.

Msgr. Guildstern ležal ako ochromený vo svojom kresle a kardinál, hlboko dojatý, skryl si hlavu do svojich dlaní. Poznal španielskeho prímasa a miloval ho.

— Requiescat in pace!* Zomrel ako obeť svojej viery, — šepkal kardinál Schirmer. — Fernandez pre motorový defekt prišiel neskoro a tak nemohol ho upozorniť na nebezpečenstvo! Monsignore, my veríme v Prozreteľnosť Božiu! Pán to možno dopustil a vyžiadal si túto prvú krv, aby povzbudil celú Cirkev k najväčšej bdelosti oproti plánom svetovej vlády. Našou povinnosťou je, aby sme videli tento upozorňujúci signál a podľa toho aby sme konali, ešte dnes. — Energicky potlačil svoju bolesť nad zosnulým; teraz zasa bol z neho roztomilý profesor Dr. Koloman Schirmer, ktorý sa

* Nech odpočíva v pokoji!

s návštevníkom rozlúčil so srdečným stisnutím ruky. Tento potom o štyri hodiny neskoršie vkročil do obchodu hodinára Golkova v Kazani.

Kardinál toto „ešte dnes“ mienil skutočne vážne. Večer toho istého dňa majiteľ hostinca „U plavca“ v Karmelitskej ulici oznámil svojim čašníkom, že dnes zasa bude spolková schôdzka. Čašníci sa potmehúdsy usmievali. Ich pán, ináč dobrý chlapík, bol hotovým bláznom so svojim spolkom. Sišlo sa tu so desať ľudí, ktorí akiste nemali inej súrnej práce, ako utvoriť spolok, ktorý sbieral všetky možné odznaky. Spolková miestnosť, ktorú im hostinský dal k dispozícii zdarma, bola už preplnená týmto haraburdím. Boly tu odznaky z počiatku storočia, pútnické medaile, pamätné stuhy a plakety rozličných spolkov, telocvičných jednôt, čínskeho ópiového klubu a pod. Ich pán bol tak pobláznený do tohto spolku, že si to nedal vziať a sám obsluhoval spolkových členov pri schôdzke, za čo sa personál nehneval.

Týchto desať mužov, na čele ktorých bol profesor matematiky Dr. Schirmer, nepripustilo medzi seba nijakého nového člena; len keď sa miesto uprázdnilo smrťou niektorého z nich, medzera mala byť vyplnená voľbou.

Dnes zasa, ako každý mesiac, bolo spolkové shromaždenie. Služobný personál bol v siedmom nebi, lebo v taký deň šéf nedbal oň. Okolo 21. hodiny prichádzali jeden za druhým. Prvým na svojom mieste bol stolársky majster Eschenberger, silný, asi štyridsaťročný muž s poriadnymi päťami, z ktorých nebolo ani vidieť, že konajú takú zručnú prácu, pre ktorú bol Eschenberger známy po celom meste. Teraz ľudia znovu upúšťali od toho, aby sa zariaďovali nábytkom z tovární, ako to bolo na začiatku storočia, čím zaviedli len nevkus. Te-

raz znovu bola cenná práca rúk, ktorá aj vyživila remeselníka, ktorý bol zručný.

Po Eschenbergerovi čoskoro prišli aj ostatní členovia „Znakového spolku“: zubný lekár, dvaja kupci, zamestnanec elektrickej dráhy, herec, obecný úradník a krajčírsky majster. Napokon, presne o 21. hodine, do spolkovkej miestnosti vkročil spolu s hostinským predseda spolku. Keď tento zastrčil závoru na dverách, všetci pristúpili k predsedovi a úctivo mu pobožkali prsteň na ruke. Kardinál Schirmer zaujal miesto prostred stola a hneď otvoril schôdzku slovami: „Pochválen' Pán Ježiš Kristus.“ Po jeho pravici sedel zamestnanec elektrických dráh, — jeho generálny vikár, — naľavo stolár Eschenberger. Schôdzka bola vážna a čulá. Zločin, spáchaný na kardinálovi Xeresovi, — lebo nikto neveril v nešťastnú náhodu, — vrhal na toto shromaždenie svoj tieň. Kardinál im rozpovedal, ako prišla pápežova výstraha neskoro, potom nadviazal na nedávno uverejnené zákony a oznámil im želanie Jeho Svätosti, aby veriaci spokojne odovzdali náboženské symboly. Všetci nesúhlasili s týmto rozkazom.

— Ak im to dovolíme, — namietal krajčír, — tak čoskoro prídu s iným, ešte tvrďším zákonom.

Generálny vikár vyhlásil:

— To sa aj stane, ak sa budeme brániť, ba môže sa stať, že tento odpor bude im zámienkou, aby ešte ostrejšie zakročili proti nám.

Teraz sa rozohnil aj stolár:

— Nuž dobre, položme svoju krv na oltár sv. veci.

— Myslíš si, synu, že to bude pre Cirkev lepšie, keď zahynú najšľachetnejší z katolíkov?

— Sanguis martyrum — semen Christianorum* — citoval Tertuliána zubný lekár.

* Krv mučeníkov — semeno kresťanov.

— Rozumejte mi dobre, — vysvetľoval kardinál, — keby skrývanie sa znamenalo zradu, keby ma verejne vyzvali, aby som sa priznal, či som kresťanom alebo nie, ja, váš arcipastier, bol by som prvý, ktorý by vydal svedectvo o pravde, bol by som prvý, ktorý by rád položil svoju hlavu na popravišti, ale prikázaním Božím je aj to, aby sme so životom zbytočne ne hazardovali. Aj vo víchriciach kresťanského prenasledovania kresťania skrývali sa v katakombách a nevykrikovali po uliciach, že sú kresťania.

— Čo teda máme robiť, otče?

— To, čo radí Otec nás všetkých: obetujte vonkajšie znaky svojej viery, a čo je vám osobitne cenné a milé, to ukryte a dajte včas do bezpečia. A keď sa večer chystáte k modlitbe, v duchu si predstavte, že stojíte pod krížom na Golgote a vaša modlitba bude práve taká zbožná, i keď so steny zmizlo znamenie spásy.

— Nie, môj starý kríž nemôžem dať! — zastonal Eschenberger. Všetci so súcitom pozreli na silného muža. rútiaceho sa pod ťarchou ťažkej telesnej bolesti. Všetci poznali jeho starý kríž. Stál vo výklenku pri schodišti. Telo Kristovo, skoro v životnej veľkosti, bolo čierne od času a dymu, keďže každý piatok horelo pred ním svetielko. — Dom v ďalekom Ottakringu po celé pokolenia patril rodine a k domu od nepamäti kríž. Podľa rodinnej tradície jeden z Eschenbergerov v prudkom hneve shodil so schodov svojho brata, ktorý potom so zlomeným väzom ostal ležať na mieste, kde dnes stojí kríž. Nevidel to nikto, len stará matka; táto nechcela stratiť aj druhého syna, preto mlčala a ľudia si mysleli, že nešťastník spadol sám. Ale vrah bol dosť potrestaný, lebo každý piatok po celé hodiny kľačieval pod krížom, ktorý zhotovil z pokánia a celé jeho telo sa triaslo, keď trpkou vyznával svoj hriech Spasiteľovi; tu ľudia vra-

vievali: „Pozrite sa, ako veľmi miluje svojho brata.“ — Nie, svoj starý kríž nedám! — opakoval Eschenberger.

— A čo zrobíte, bratku? — spýtal sa herec, majúci pod šatami povraz tretieho rádu. — Čo urobíte? Kríž je priveľký, ťažko ho skryjete.

— A čo, — radil kupec, — keby ste ho postavili za drevenú stenu, v chodbe je dosť šero, sľedivosť nepriateľov možno nezbadá svätý predmet.

Stolár radostne potriasol kupcovi ruku a povedal:

— Áno, to je dobrá rada, možno že takto zachránim kríž.

Hostinský „U plavca“ otvoril jednu z pripravených vínových fliaš a nalial do dvoch prázdnych pohárikov.

— Viete, — povedal, — ktorá myšlienka sa ma priamo dotýka? Myslím, že zákon má dve stránky: predovšetkým odstránením náboženských symbolov skutočne chcú udusiť kresťanské cítenie, a po druhé je to sčítanie kresťanov.

— Vyjadrite sa obšírnejšie! — volalo niekoľko hlasov dosť hlasite, takže kardinál výstražne položil prst na ústa.

— Nuž, ktože má dnes ešte kríže, obrazy Matky Božej, ružence a podobné? Bezbožníci? Myslím, že tí už dávno vymietli svoje domy a keď sa aj nájde kde-tu taký predmet, tak to neznamená nič. Ale hľadajte len dôkladne v kresťanských rodinách! Nájdete tu modlitebnú knižku z doby prababičiek, kríž, mariánsky obraz, ruženec, škapuliar a kongregačné medaile.

Sám kardinál prekvapene sa pozrel.

— Áno, náš hosť má pravdu, chcú poznať ľudí, ktorí sú ešte kresťanmi, — zvolal krajčír, — a presne si to poznamenajú, aby nás hneď mohli chytiť za golier, keď to budú pokladať za potrebné.

— A preto, — rozhodol kardinál, — vydáme rozkaz,

aby kresťania v tajnosti sami ničili svoje náboženské symboly. Je lepšie, keď ich sami dáme do ohňa za modlitby a slz, ako keby ich oni s posmechom verejne zničili, a tým odstránime aj nebezpečenstvo, že by sme sa ich vydaním prezradili nepriateľovi. Škoda, že posol sv. Otca už opustil Viedeň, bol by Jeho Svätosť mohol informovať o tomto rozhodnutí. Teraz sám sa budem musieť vydať na cestu, aby som ho uvidel a ho informoval.

— Je sv. Otec ešte v Paríži? — spýtal sa úradník, a tu kardinál spomenul si na príkaz, že pobyt a meno hlavy Cirkvi musia byť skryté ešte aj pred kňazmi.

— Predbežne áno, — odpovedal, — ale nie je isté, či tam ešte ostane. O jedno vás prosím, priatelia: Potrebné je, aby ste sa postarali o to, že by nikto nevedel o pobyte Jeho Svätosti. Čím menej ľudí to vie, tým istejší je pred sliedičmi svetovej vlády. A to isté platí aj pre oblasť mojich diecéz, čo sa týka mojej osoby. Už predtým som bol vyhlásil, že keď príde hodina, rád položím život a krv za našu svätú vieru, ale len potom, keď príde hodina, ktorú určí Prozreteľnosť. Do toho času aj kardinál musí byť v bezpečí. Preto len vy desiaty smiete vedieť, kto som a kde bývam.

— To bude ťažké, — namietal zamestnanec elektrickej dráhy, — medzi viedenskými katolíkmi každé dieťa pozná vaše meno, Eminencia.

— No naraz to nebude možné. Ale, napríklad, keď budete hovoriť o arcipastierovi, nespomínajte moje meno, povedzte len „kardinál“. Meno pomaly zmizne mnohým z pamäti; musia mať pochybnosť aj v tom, kde kardinál býva. To je vôľa sv. Otca, ktorý sa strachuje o svojich synov.

V tej chvíli zaklopali na dvere: bol to čašník, ktorý oznámil šéfovi, že jeden z hostí chce s ním rozhodne

hovoríť. Kardinálov hlas sa hneď zmenil a čašník ešte počul, ako predseda spolku povedal:

— Ak dobre viem, roku 1941 v Magdeburgu zasadal internacionálny kongres hoteliérov. Ak teda chceme tento odznak nájsť, musíme sa obrátiť na všetky hotely, ktoré vtedy vyslaly ta svojho zástupcu. — Keď čašník odišiel, pokračoval: — Dnešné naše rozhodnutie už zajtra musia vedieť všetci veriaci a biskupi podriadených mi diecéz.

Teraz sa ukázalo, ako obdivuhodne bola organizovaná vtedajšia katolícka cirkev. Zubný lekár, kupec, Eschenberger a herec mali zajtra ako poslovia prvými vzducholoďami odcestovať do Olomúca, Prahy, Bratislavy, Mníchova, Kolína, Berlína, Budapešti a Belehradu a oznámiť arcibiskupom úmysly a pokyny kardinálove. Pre viedenskú diecézu bola tu „rada desiatich“, z ktorých každý mal sa spojiť so svojimi desiatimi dôverníkmi, títo zasa s desiatimi atď., a tak bola celá sieť rozťahnutá nad veriacimi a nebolo potrebné ani slovka napísať. A ako vo Viedni, tak to bolo po celom svete. Pápež Pius XIII. zaviedol túto organizáciu hneď po svojom nastúpení a výborne sa osvedčila.

Kardinál poslal od poslov pozdravy svojim biskupom a schôdzku zakončil katolíckym pozdravením, na čo členovia úctive pokľakli pred arcipastierom a požiadali ho o požehnanie. Potom s generálnym vikárom vrátil sa domov pešky.

Išli popri jasne osvetlenom chráme svätého Štefana. Kardinál ťažko sa oprel o zamestnanca elektrických dráh.

— Ó vznešená svätyňa, ó bolestne znesvätené obeťtište! Kedy príde deň vyslobodenia, aby si ty, Spasiteľu, opäť mohol sláviť svoj vchod za zvukov zvonov a za jasotu ľudu! — Skoro stonavo vyslovily veľkňazove pery

tieto slová, keď s hlbokým bôľom zastal pred chrámom. Bola to teraz sieň pre verejné prednášky. Dnes bola tam vyhláška: „Kritika dôkazov o jestvovaní Boha“.

— Ten deň príde, Eminencia! — tešil ho zamestnanec, — možno ho Boh posunul oveľa bližšie, ako to tušíme, lebo veľké prenasledovanie vždy znamenajú víťazstvo Cirkvi.

— Daj, Bože, aby ste boli pravým prorokom, monsignore!

Ako by odpoveďou na tieto slová generálneho vikára zahučal teraz vnútri veľký organ mocnými akordmi. Úbohý organ! Ako často si vysielal k nebu jasavé „Te Deum laudamus“ do starých stĺpov a klenb. A dnes musíš sprevádzať nebu sa vyhrážajúci spev ateistov, ktorý sa začína:

„Nikdy nenastane deň,
keď sopnú sa ešte ruky k modlitbe.“

Kardinál stál ešte pred chrámom, keď masy prúdily von z hlavného portálu a postranných vchodov.

— Ach, pán profesor, — znelo sladko do kardinálovho ucha, vzdialeného od sveta, — kde ste sedeli, že som vás nevidela?

— Agripina? Nuž, pravdaže, keď má učený otecko prednášku, na ktorú sa hrnie celá Viedeň, tam nesmie chybovať dcérka a snúbenec. Nebol som na prednáške.

— Ó vy barbar!

— To je tak, keď má náš spolok schôdzku, vtedy všetci univerzitní profesori môžu svojou múdrosťou žiariť po celom svete, ja vtedy idem k „Plavcovi“.

— Hej, hej, koho raz pochytila sbierateľská vášeň, — zamiešal sa do rozhovoru Henrich, — ten stane sa jej otrokom telom a dušou, časom i peniazmi. Čo ste odhalili dnes?

— Pán kolega, prišli sme na stopu odznaku, raze-
ného na pamiatku medzinárodného kongresu hotelierov
v Magdeburgu roku 1941.

— Máte z toho väčšiu radosť, ako keby ste boli prišli
na stopu rímskemu pápežovi, — smiala sa Agripina,
— a zabúdate na všetku zdvorilosť ku kolegovi v povol-
aní, ktorý by sa bol iste tešil, keby vás bol videl medzi
poslucháčmi.

— Úprimne povedané, Koloman, dnes si mnoho ne-
zmeškal!

— Ale, Henrich!

— Áno, Agripina, i keď je to tvoj otec, jeho kritika
dôkazov o jestvovaní Boha nebola na výške vedy.

— Tak si mu mal odporovať, — chmúrila sa Agri-
pina.

— Bránila mi v tom zdvorilosť a úcta, ktorú som
povinný starému učiteľovi. Medzi štyrmi očima poviem
mu svoje pochybnosti. A potom ten výsmech, ktorým
zosmiešňoval veriacich v Boha, ten nemal vôbec nič spo-
ločného s vedou.

— Nerozumiem Ťa, Henrich, veď práve to bolo kore-
ním celej prednášky, veď si videl, ako sa na tom všetci
zabávali.

— Keď sa chcú zabávať, nech idú do divadla.

— Pán profesor, môj snúbenec je v poslednom čase
taký podráždený; akým trestom by som ho mala pri-
viesť k pokániu?

— Myslím, Agripina, — odpovedal kardinál dôver-
ne, — aby ste sa len jeden deň naň neusmiali a on
skrotne a bude tichý ako psíček. — Ale hneď zväžnel a
dodal: — Henrich je spravodlivá povaha a chce sprav-
odlivosť aj oproti protivníkovi. Budete veľmi šťastnou
manželkou, Agripina.

Keď sa Schirmer s krásnou dvojicou rozlúčil, Henrichovi sa zdalo, ako by mu bol jeh opriateľ zvlášť vrele stisol pravicu a ako by sa bol na neho zahliadol priamo láskyplným pohľadom, v ktorom sa zračila veľká vďačnosť, a tu Henrich opäť našiel svoju dobrú náladu.

REQUIEM

Na dome profesora orientálnych rečí a poslanca Xeresa, ktorý tak náhle skončil, vialy smútočné zástavy. Búrka, ktorá sa strhla, zmietala nimi v povetrí tak, že sa zdalo, ako by s náhlym dažďom čierne kusy plátna padaly s neba. Bola to beznádejná, do najhlbšej melancholickej nálady uvádzajúca noc. Aj ulice veľkomesta boli vymreté a za mestom vôbec nebolo vidieť živej duše; všetko bolo ako bez života. Keby vietor nebol otriasal stromami, venčiacimi osamelý dom, a voda, plieskajúca so striech a stromov nebola vniesla rušný život do tejto samoty, človek by si mohol myslieť, že všetko ustrnulo ako v smrti. Aj dom smútku bol nemý a chmúrny. Sestra a matka nebohého iste potrebovaly nočného pokoja, lebo vo dne stále prichádzali a odchádzali tí, ktorí ešte chceli vidieť mŕtveho, alebo ktorí priniesli kvetinovú pozdravy a prejavovali svoju sústrasť. Zajtra popoludní mali byť oficiálne smútočné slávnosti, na ktorých sa, ako bolo počuť, mal zúčastniť aj Adonáj s väčšinou poslancov, čo bolo senzáciou aj pre hlavné mesto.

Keď sa búrka o polnoci znovu rozbesnela, pred dvermi parku stáli traja muži a zazvonili. Vo dverách hneď sa zjavila postava, zahalená do kapucne a zašepkala: „in pace“, na čo jeden z troch mužov odpovedal: „dormiam et requiescam“, čiže „nech spím a odpočívam v pokoji“. Dvere sa otvorily a traja muži vstúpili do domu. Tento postup opakoval sa v túto hodinu niekoľko ráz, a napokon prišiel uzavretý koč, z ktorého vystúpili

Tlmeno a drsno znely hlasy kňazov: Miserere mei... (Str. 60.)

dvaja mužovia. Zvonku pozorujúc, dom stál mlkvo a ponorený do tmy, aspoň žaluzie a okenice neprepúšťaly ani jedného lúča do tmy.

V čiernom obtiahnutom salóne ležal poslanec Xeres na katafalku. Ľudia, ktorí prišli sem v ten deň, našli už rakvu zavretú, len malé okienko dovoľovalo pohliadnuť na spokojné ťahy zomrelého. Teraz priklop znovu odstránili. Plápolajúce svetlo rozžatých sviec prezrádzalo, že tu leží cirkevné knieža. Ako najjednoduchší kňaz, aj kardinál Xeres mal na sebe fialové omšové rúcho, túto kajúcnu prosbu o milosť a zľutovanie, ktoré i kardinál potrebuje, ale pod omšovým rúchom a albou splýval až po členky purpurovo červený talár. Pri boku truhly stála staručká matka zosnulého a jeho sestra, pri nohách kardinál Blanchot, obklopený veľkou asistenciou kardinálov, biskupov a iných hodnostárov. Teraz zaznel prastarý pohrebný spev:

„De profundis . . . Z hlbokosti volám k Tebe, Pane!... Keď si spomenieš na zlé skutky, kto obstojí pred Tebou, ó Pane? . . .

— Ty však si zľutovanie a premiara lásky . . . Kyrie eleison . . . Pane, zmiluj sa . . . Kriste, zmiluj sa!“

Obláčky kadidla tiahly sa smútočnou sieňou a zo strieborného aspergilu očisťujúce kvapky svätenej vody padaly na zomrelého.

„Otče náš! . . . Príď kráľovstvo Tvoje . . . Buď vôľa Tvoja! . . . Zbav nás všetkého zlého! . . . Pred bránami pekelnými — vysloboď, Pane, jeho dušu! Nech odpočíva v pokoji . . . Amen“.

Teraz kňazi zdvihli rakvu a za vážného spevu niesli ju cez celý rad komnát, cez chodbu a schodište do domácej kaplnky. Tlmeno a drsno znely hlasy kňazov: „Miserere mei . . . Zmiluj sa nado mnou, ó Pane, vo svojom preveľkom milosrdenstve . . . Obmy ma a zbeliem

nad sneh . . . Odvráť svoju tvár od mojich hriechov . . . ,
Nezavrhuju ma a neodnímaj odo mňa Ducha Svätého . . .
Poníženým a skrúšeným srdcom neopovrhneš, ó Bože!“

Domáca kaplnka bola zaplavená jasnou žiarou sviec. Tu k oltáru božiemu v najhlbšej vážnosti vystupuje sama Jeho Svätosť. Čierny hodváb splýva ďaleko dolu a biela mitra jasne sa odráža od čiernej farby, ako by už sám liturgický predpis chcel povedať: všetok smútok nechajte dolu na čiernej zemi a pozdvihnite svoj zrak hore, kde kynie jasná, radostná nádej. Celá katolícka liturgia sa rozvinula v celej svojej nádhere pri tejto tajnej nočnej bohoslužbe. Ako pokorne skláňal pápež hlavu a po ňom kardináli, biskupi, monsignori: mea culpa, mea culpa! Pane, ak ešte je nejaká vina na našom bratovi, buď mu milostivý, maj s ním zľutovanie: Kyrie eleison, Kriste eleison! A toto volanie stále úpenlivejšie stúpalo hore s perí kňazského chóru. Teraz pápež pripomína milosrdnému Bohu, že zomrelý bol vyznamenaný biskupskou hodnosťou, že ho určil za nástupcu apoštolov, aby ho teda pridružil do ich večného spoločenstva. Ale do týchto prosieb náhle zaznejú pozóny súdu: Dies irae! Deň hnevu, deň slz! Aj on, náš brat, vstane z mŕtvych a zjaví sa pred sudcom:

Prečítaná bude kniha,
kde každému je odmena
i pokuta ustálená.
K vine veľký strach sa pojí,
veď i sám dobrý sa bojí,
že pri súde neobstojí.

Slová chorálu strašne znejú v ušiach prítomných. Ach, čo je bohatstvo, hodnosti, ba čo je i cirkevné knieža so striebornou berlou a zlatou infulou pred Tebou, ty vševedúci Sudca sveta! Ale spev prechádza už v ute-

šené zvuky: Či nie je sudcom sveta ten, ktorý do únavy putoval pre teba, ó duša, ktorý z lásky k tebe objímal drevo hanby, ktorý odpustil Márii a na kríži omilostil vraha? Prečo sa chvejem pred súdom, veď viem, že budem stáť po tvojej pravici, tichý Ježišu, Spasiteľu! Pie Jesu Domine!

Všetci vstávajú so svojich miest; pápež načúva, ako by po prvý raz počul posolstvo, ktoré viedenský kardiál spieva o vzkriesení k životu. Nech ten svet vonku popiera budúci život a nech si hľadá svoje nebo tu na zemi, my veríme vo vzkriesení k životu a pripravení sme zahodiť tento biedny pozemský život za ten pravý život, ako si to urobil ty, milý brat náš. V očiach nerozumných naoko si zomrel, ale ty si v pokoji.

Kadidlový dym zasa stúpa hore ako modlitba, naplňuje kaplnku a zahaľuje obetný chlieb a obetné víno. Pane, aj on ti obetoval svoj najcennejší pozemský majetok, neodmietaj ho, ale nech je dnes pred tvojou tvárou obetovaný tak, aby si našiel v ňom zaľúbenie, Pane a Bože.

Zvonček rozochvele a tíško cengá: Sanctus, sanctus, sanctus! Do našich srdc znova by sa chcela vlúdiť malomyseľnosť, lebo ako môže duša, pochádzajúca zo zeme, najst milosť pred svätým, svätým, svätým Bohom? Ale kríž je už vyzdvihnutý, Kristova krv už tečie s Golgoty, Kristus už rozprestiera svoje ramená: Poďte ku mne všetci! Pred týmto tajomstvom najväčšej božskej lásky aj pápež padol na kolená v najhlbšej zbožnosti, a zdá sa, ako by svätyňou preletel anjel, ktorý kedysi posilnil Pána v jeho smrteľnej úzkosti v Gethsemanskej záhrade; a skutočne, do všetkých srdc vchádza nadzemská útecha, do srdc, ktoré pri pohľade na obeť upadly do malomyseľnosti. Ba i slzy osirelej matky uschly, lebo v jej ušiach opäť znie nádherné slovo: „Máličko a ne-

uvidíte ma a opäť máličko a uvidíte ma“. Ó ani za život tohoto vrúcne milovaného syna nechcela by dať skvostnú vieru čoskorého spoluvidenia za úbohý ateizmus.

Requiem končí, na všetkom spočíva nadprirodzený lesk oslávenia; Cirkev zasa dáva zapáliť večné svetlo, v ktorom teraz zomrelý žije so všetkými svätými na veky, lebo ty, ó Pane, si dobrotivý: quia pius es! Touto grandióznou pravdou: Ty, ó Pane, si dobrotivý, i keď sosielaš smútok, ba aj prehorkú smrť! Si dobrotivý, Pane, in aeternum, končí cirkevný spev communio.

Starý šofér kardinálov ustavične bije sa v prsia, bez prestania tečú mu slzy. Ako sa to len stalo? Čistil voz svojho dobrého pána a prichystal ho na cestu do Toleda. V tom prišiel akýsi cudzí šofér, ktorého dosiaľ v Madride nikdy nevidel, a prosil o prácu. Pravdaže, odmietol ho. Celkom neznámych ľudí do práce neprijímame. Tu cudzinec vyťahuje vreckovku, obradne ňou potriasa a plače. Teraz starý sluha pochopil: vo vreckovke niečo bolo. V hlave hneď pocítil prudkú bolesť, potácal sa ako opilý, tak že vôbec nevládal voz viesť. Tu zaskočí za neho cudzinec, prosí pána, aby len jeden jediný raz skúsil s ním, a dobrý pán, nechcejúc odložiť cestu, dôveruje vrahovi a ide na smrť. Teraz je už neskoro, nijaké slzy nepomôžu a ony jednako stále tečú zo sluhových očí. Keby bol aspoň chytil vraha, ale ten zmizol v Madride. So svojim podozrením sveril sa kardinálovmu sekretárovi, tento mu však prikázal, aby predbežne nehovoril nič.

Keď sa requiem konalo, ešte jeden človek nebol práve sústredený: Monsignor Fernandez Zuna. V duchu vidí sa už na uprázdnenom mieste mŕtveho kardinála. Na hlave cíti zlatom sa ligotajúcu infulu a na svojich prsiach kríž zvečnelého. Svoju túžbu po mučeníctve síce nepochoval, ale... veď túto smrť môže podstúpiť

aj ako biskup, ako ju podstúpil jeho blažený predchodca. Zdá sa mu byť istým, že dostane purpur. Veď nástupcu vymenujú v najbližších dňoch. Je stále v blízkosti sv. Otca a Jeho Svätosť si ho veľmi váži, a čo je hlavné: je Španielom. Z dvoch španielskych biskupov ani jeden neprichádza do úvahy: jeden, ktorý sa práve s najväčšou námahou dvíha so zeme, je veľmi starý, a druhý, nuž, pravda, je veľmi pobožný, ale jeho duševné schopnosti nie sú predsa také, aby mohol dostať takú vysokú hodnosť.

Fernandez v duchu už vidí na svojej hlave zlatom sa trblietajúcu infulu, na svojich ramenách cíti šuchot purpuru a ani nepočuje, ako spieva chór v ofertóriu o hlbokkej priepasti, o ľvej tlame a o tmavých hĺbinách, a nevycituje z toho, že aj kňaz sa môže zrútiť do týchto hĺbín tmy.

Pápež odložil omšové rúcha a sadá si na nízke kreslo na stupňoch oltára; kňazský chór potom zaintonuje slávnostný spev Libera. Teraz dozneli posledné zvuky, vyvolávajúce znovu trpký deň náreku, ktorý raz príde. Pápež hovorí. Ináčej nie je to jeho zvykom, ale dnes musí hovoriť, už i preto, aby uctil kňaza, ktorý padol za obeť protivníkom božím. — Ako tu starý sluha načúva! — Musí hovoriť, aby k boju, ktorý čaká na všetkých, posilnil synov, ktorí sa tu sišli skoro z celého sveta, — ba tu je ešte aj kardinál Lo Honk. So svätou radosťou hovorí o dobe, v ktorej im všetkým dožičil Boh žiť, a pripomína im veľké slovo, ktoré vyslovili pohani o kresťanoch: „Pozrite, ako sa navzájom milujú!“ „A budú sa navzájom milovať, ak milujú Krista s tým zápalom, ako ho milovali Agneska a Vít, Klement a Januáriu. Len Kristus, nič iného!“ — tak končil pápež svoj krátky preslov a tu monsignore Fernandez akosi zahabene sklonil svoju hlavu.

Po záverečných modlitbách, ktoré odriekal londýnsky kardinál Greanwill, rakvu celkom zavreli. To, čo pozemského bolo na kardinálovi Xeresovi, zmizlo pred pohľadmi tejto zeme. Matka a sestra, tíško lkajúc, pristúpily k pápežovi a úctive i vďačne mu pobožkaly nohy. Prepustil ich s požehnaním: „Neplačte ako tie, čo nemajú nádeje“. Potom sa odobral s kardinálmi na krátku poradu. Truhla znovu stála v čiernom obtiahnutom salóne profesora orientálnych jazykov. Nevľúdnu noc vystriedala prívetivá nedeľa a vila stála tu celkom tíško a osamote — — —

Keď nastala hodina oficiálnych smútočných obradov, cesty a priestranstvo pred domom zaplnily veľké davy ľudí. Všetci chceli vidieť Adonája a poslancov. A keď prichádzal voz za vozom, tu ľud vítal jednotlivých zástupcov národov s jasotom, netušiac, že sú to len jednoduché figúrky v rukách piatich mužov, ktorí ovládajú svet. Adonáj mal krásnu reč, ktorú v tej chvíli počúvali po celom svete. Zosnulého vyzdvihol ako muža, ozdobeného všetkými občianskymi čnosťami a oplakával železný osud, ktorý ho skosil. Potom prišiel jemný obrat: „Zomrelý svojím posledným hlasovaním dostal sa do rozporu so všeobecným svetovým presvedčením, ale tým, že sme prišli, aby sme ho po smrti poctili a ľutovali jeho osud, ateizmus podal dôkaz o svojej znášanlivosti a o svojej úcte ešte aj oproti nepriateľskému presvedčeniu, kým sa toto presvedčenie nestáva nebezpečným pre ľudstvo“.

Medzi tisícami poslucháčmi jeden len tak pre seba si hundral:

— Beštie, odpravili ho a teraz hovoria o úcte k nepriateľskému presvedčeniu.

V nasledujúcich dňoch na poslanca Xeresa už zabudli pre prípravy na voľbu jeho nástupcu.

PRVÝ MUČENÍK

O mesiac neskoršie! Prišla jeseň, ale bola to krásna, slnečná jeseň. Viedenčania využili krátke slnečné dni a pešky alebo autom vychádzali do krásneho božieho sveta. No dnes sa vietor zmenil a zo severozápadu fučal dosť ostro. V rodine stolára Eschenbergera oslavovali meniny najstaršieho syna. Už síce nebolo vo zvyku sláviť meniny, ale katolíci pridržiavali sa zdedenej obyčaje. Cirkev zbavila veriacich od povinnosti sláviť sviatky, keďže to viedlo k stálym konfliktom medzi svedomím a štátnou mocou. Ale Eschenberger svätzil svoje nedele a sviatky a radšej v deň Satana pracoval vo svojej dielni pri zamknutých dverách. Tak aj dnes všetka práca odpočívala, popoludnie chcel stráviť vonku na prechádzke, hoci sa počasie zhoršilo. Teraz všetci sedeli pri stole a pochutnávali si na sviatočnom koláči. Deti štebotaly, len oslávenec bol výnimočne tichý a do seba uzavretý, i keď vnútorná radosť vyžarovala z celého jeho zjavu.

— Andrej, teraz nám úprimne povedz, — spýtala sa ho matka, — prečo si taký zmenený? Chybuje ti niečo?

-- Nie, mamka, nič mi nechybuje.

— A predsa sa s tebou niečo robí. Nevedel si v gymnáziu azda úlohu u niektorého profesora?

— To by som bol smutný, mamka, ale ja som predsa nie smutný.

— Ale teraz už s farbou von, Andrej, — naliehal už

trošku energickejšie aj otec. — Vieš, že u nás nesmie byť tajomstvo a neúprimnosť, a najmä na tvoje meniny musí byť medzi nami všetko jasné ako slnko vonku!

Teraz Andrej musel už hovoriť. Keď otcovo oko tak prenikavo pohliadne naň, musí von všetko, čo mu leží na srdci.

— Otec, v škole vedia, že sme kresťanmi.

— Tak, tak, či môj veľký chlapec nevedel svoje tajomstvo ukryť? To je nie dobre. Dnes kresťan musí vedieť mlčať.

Chlapcove modré oči sa zarosily: — Otec, či treba čušať i vtedy, keby to mala byť zrada?

Eschenberger prekvapene pozrel na chlapca: — Zrada? Rozprávaj, Andrej!

A Andrej rozpovedal, ako sa prezradil, že je kresťanom. Eschenberger láskyplne pohladil svojou širokou rukou plavovlasú hlavu: — Si dobrý chlapec, veru, mal si pravdu. Stálym mlčaním páchame zradu na Kristovi.

— A teraz ťa budú tvoji spolužiaci trápiť, však? — spýtala sa matka starostlivo. Ale Andrejove oči žiarily. Spomenul si, čo bol raz počul z úst profesora matematiky: „Blažení, ktorí sú prenasledovaní pre spravodlivosť“.

— Áno, mamka, bijú ma, ale ja sa tomu teším.

— Ale dlho to tak nemôže ísť. Nehlásil si to profesorovi Herwegovi? Ale nie, u toho by si nenašiel ochranu, veď bude zaťom profesora Hegenbartha, nášho najzúrivejšieho nepriateľa.

— Neponosoval som sa mu, otče, ale profesor Henrich Herweg od tých čias, čo som mu povedal, že som kresťanom a že som na to pyšný, je ku mne prívetivejší ako predtým.

— Možno, že je tajným kresťanom, — mienila sestra Anička.

No, Eschenberger sa usmial: — Ten? Herweg je možno dobrým profesorom a človekom, ale kresťanom nestane sa nikdy. Veď je všade, kde kujú plány proti našej viere a keď sa raz stane mužom tej krásnej pohanky, bude pre nás stratený navždy.

— Božia milosť zmôže všetko, pomysli si len na Šavla, — poučovala ho zbožná žena, a Andrej celkom jednoducho a úprimne povedal: — Profesora Herwega mám veľmi rád a denne sa modlím za jeho obrátenie.

— Máte pravdu, — súhlasil pokorne muž, — Boh môže z tvrdých skál urobiť chlieb, tak aj mäkké ľudské srdcia môže pretvoriť podľa svojej vôle. Ale pritom všetkom, Andrej, hoci je to veľmi pekné, že rád trpíš za svoju vieru, ani Boh nechce, aby sme všetko strpeli. Prehovorím si s profesorom Herwegom.

V tej chvíli malý František a Gustík povadili sa pre koláč. Jeden vytýkal druhému, že má väčší kus. Tu rezolútna matka hneď urobila poriadok, nie azda karhaním, alebo bitkou: — Ó ja som si myslela, že František a Gustík sú kresťania, lebo kresťan sa teší, keď druhý má väčší kúsok, ale Ferko a Gustík sú pohani.

Malí svetoobčania hneď stíchli a každý chcel svojmu bračekovi podať väčší kúsok, — hoci tieto boly rovnaké, — no, matka rozhodla. Bola to statočná žena. Eschenberger nevedel si bez nej život ani predstaviť, a dnes práve tak bol do nej zaľúbený, ako vtedy, keď jej hanblivo podával kyticu ruží. Nedávno, keď bola šestonedieľkou pri poslednom dieťati a lekári ju pripravovali na to najhoršie, vtedy pocítil, čím mu po celé tie roky bola. Kľakol si pred svoj krucifix, vášnivo objímal Spasiteľove nohy a lkal: — Pane, Bože zlatý, však mi ju nevezmeš?! Čo by som si počal s deťmi, keby mi odišla? Obetujem ti za ňu svoj život, môžeš si ho vziať, ak chceš, len ju neodtrhuj od detí. — A Pán vypočul jeho mod-

litbu. Teraz s nekonečnou láskou objíma svoju manželku: — Ach deti, keby vaša mamka bola vtedy umrela, teraz by sme nesedeli takto veselo pospolu. — No, žena sa bránila tejto dojemnej nálade, jej oči sa síce podozrivo leskly, ale jej ústa sa smialy: — Ale, choď, starý, hneď by si bol mal inú a bol by si sa tešil, že si sa striasol svojej protivnej ženy. — Teraz sa do rozhovoru zamiešal aj mlčanlivý slepý Jozef. Mal prístup k stolu ako by bol patrilo k rodine a cítil vo svojom srdci nesmiernu vďačnosť: — Máte pravdu, pán majster, bez pani majstrovej ani by to nebolo pekné na svete a bez otca Eschenbergera tiež nie. Preto denne sa modlím, aby vás Boh ešte dlho nechal pospolu.

— Áno, Jozef, modli sa! — prosila pani majstrova a jej srdce sa od náhleho strachu na sekundu zastavilo: — Keby tak otec umrel, nemôžem si tú myšlienku ani domyslieť. Ale, veď je ešte mladý a silný, nikčy nebol chorý, veď je zo zdravej rodiny. Boh bude mať zľutovanie.

A znovu bola veselá a v dobrej nálade.

— Ale verte mi, pán majster, — nadpriadal Jozef ďalšie slová, — od toho času, čo nemôžem nahmatať križ na chodbe, zdá sa mi, že sa už nemôžem modliť tak, ako predtým.

— Musíš si ho teraz predstaviť, že je pred tebou, i keď je pred ním tenká doštená stena. A keď komisia odíde, doskovú stenu odstránime a pred križom spravím krídlové dvere, ktoré budú cez deň zavreté, a ak budú vráta na dvore zamknuté, potom znovu budeme môcť vykonávať svoju večernú pobožnosť pred križom.

— Len keby tá komisia bola už tu, — povzdychla si matka. Obávala sa o svoje skryté poklady: niekoľko ružencov, socha Panny Márie Lurdskej, soška sv. Antona, obrázok zázračnej Terezky z Lisieux, sv. Júdu, Tadeáša a sv. Pia X., obľúbení patróni pani Eschenberge-

rovej; boli dobre schovaní v debne a zahrabaní v pivnici. Pravda, ak to bude dlho trvať, veci sa môžu poškodiť. Rodinná pamiatka, kríž, stál skrytý za tmavou doskovou stenou; obyčajný papierový obrázok sv. Anny a drsno vyrezávané jasličky chceli obetovať podľa kardinálovho príkazu. — Teraz keby už len bolo po komisii!

Každý deň, každú hodinu môžu prísť, — povedal otec, — predvčerom bola už v susednej ulici.

— A čo všetko posháňajú, mamka! — vravel Andrej, — keď som včera išiel domov, stretol som niekoľko plných vozov. A tu videl som niečo veľmi smutného: za vozom bežala starénka, plakala a spínala ruky. — Nechajte mi aspoň môj obrázok Matky Božej! — kričala stále, kým ju ktosi neodsotil od voza, tak že sa zapotácala. Potom však bežala za nimi ďalej.

— A? — spýtali sa všetci napnute.

— Fotom prišlo niekoľko štátnych sluhov a odvieďli ju.

— Do väzenia! — zahundral Eschenberger. — V poslednom čase som často počul, že ľudia, ktorí sa postavili, zavreli.

— Deti, — napomínal ich, — ak nám odvezú naše posvätené obrazy, to nie je ešte najväčšie nešťastie. Tie-to veci môžeme si zaopatriť znovu, ale keby našich kňazov odvliekli do žalára, to by bolo zlé. Potom by nebolo nikoho, kto by nám slúžil sv. omšu a podával najsvätejšiu Sviatosť oltárnu, potom by sme sa museli vliecť so svojimi hriechmi a nikto by ich nesňal s nás, nikto by nás nepoučoval, nikto by nás neposilňoval; pomaly stratili by sme vieru, nepomýšľali by sme na večnosť a nedúfali by sme ani v nebo. Preto, deti, pamätajte si, možno že to budete raz potrebovať: musíme sa modliť za svojich kňazov a dávať im láskyplné almužny, aby

pri veľkej starosti o naše duše netrpeli aj starosťami o svoje telo. A ak nastane prenasledovanie, musíte ich skryť a nech je prekliaty, kto by niektorého z nich zradil.

Jeho hlas triasol sa od rozčúlenia a stal sa strašlivým; deti trošku nastrašene hľadely na svojho otca. Andrej však pritúlil sa k nemu: — Otec, chcel by som sa stať kňazom.

A keď Eschenberger dojatý sklonil sa k nemu, aby pobozkal čelo svojho najstaršieho, ktorého splodil pre kňazstvo, ktosi zaklopal na dvere.

— Komisia! — zvolala matka naľakane a deti nastrašene sa pritúlili k nej.

— Nemusíte sa ľakať, — povedal veliteľ s malým opovržením v úsmeve, — nikomu neublížime a prichádzame len preto, aby sme urobili, čo káže zákon, ktorému je každý svetoobčan podriadený.

— Nech sa páči ďalej, pánovia, hneď prinesiem, čo vám mám odovzdať; mnoho toho nemám.

Zmizol v susednej izbe a priniesol obraz sv. Anny a drevené jasličky, ktoré keď malý Ferko zbadal, zúfale skríkol: — Moje ovečky, moje ovečky! — Jeden z chlapov hneď odniesol betlehemček dolu k vozu, medzitým čo Eschenbergerová v myšlienkach odprosovala sv. Annu, že ju musí obetovať i s Jezuliatkom.

— Nič viac? — ozval sa ostrý hlas.

— Nič viac! — znelo nazad tým istým tónom.

— Uvidíme! Prosím, zaveďte nás na povalu.

Eschenberger išiel napred, ostatní ho nasledovali a prehrabávali sa v starom haraburdí, nechali si otvoriť truhly a poprehadzovali v nich veci, sta by boli v nepriateľskej krajine.

— Mamička bude mať celý deň čo robiť, kým to zasa znovu usporiada.

— Otec!

— Čo je, Andrej?

Chlapec mu tiško pošepol: — Jeden z komisie je otec Knolla, ktorý ma najviacej bil. Bol neraz aj u nás, veď vieš, že spolu sme si robili úlohy. Otče, on často videl náš kríž.

Eschenberger cítil, ako zbledol, ako mu zrazu pot vystúpil na čelo.

Križ v nebezpečí! Tam si vymodlil, aby jeho žena vyzdravela. — Nie, ten križ im nedám!

Ale silný muž sa chvel.

Vošli do obytných miestností a hľadali všade, ale nenašli nič. Keď išli dolu schodmi, jeden z komisie zastal pred doskovou stienkou: — Tu bol križ!

— Ano, bol tu. — Ťažko prehltal Eschenberger slová. — ale bol už starý.

Matka zavrela na izbe dvere a pritúlila k sebe deti: — Deti, teraz sa modlite, aby nám nevzali križ, — povedala, so strachom počúvajúc pritom, čo hovorili vonku.

— Kde ste ho dali? Viete, že zákon prisne trestá každé zatajenie?

— Viem, a nezatajoval by som ho, keby tu visel.

— Nevykrúcajte! Kde ste ho schovali? Povedzte to dobrovoľne! Nemôžem vôbec pochopiť, že vy, pane, taký inteligentný muž a vo svojom dome trpíte ešte takú modloslužbu.

— Vy to menujete modloslužbou, kým ja som inej mienky; predsa však myslím si, že je to moja najintímnejšia vec a že nikto nemá práva zasahovať do môjho presvedčenia.

— Myslíte si čo chcete, ale zákon zakazuje schovávať tieto veci a my sme tu v mene tohto zákona. A viete aj to, že zasiahne vás prísnosť tohto zákona. ak nájdeme u vás to, čo nám nechcete dobrovoľne vydať?

— Tak hľadajte!

Eschenberger si s uľahčením vydýchol. Len keď odišli s toho miesta a rozišli sa po dome, všade pootvárajúc skrine a klepkajúc po stenách. S radosťou na tvári vošiel do izby.

— Zachránený! — zašepkal blažene.

Avšak čo to? Ako by niekto dosky odtŕhal, taký šramot preniká zo schodišťa do izby. Eschenberger jedným skokom bol vonku. Ochranné dosky odtrhnuté a chlapi, uškrňajúc sa, stoja pred krížom.

— Že sme hneď nezbadali ten podfuk! Pane, pôjdete s nami a zodpoviete si za to, čo ste si sami navarili! Hneď to dajte dolu!

— Ruky preč od môjho kríža! — zahrmel na nich stolár a už aj odráža jedného z nich, tak že sa tento zakolísal.

— Tak? Vy chcete násilie? Majte si ho teda!

Dve, štyri, osem pästí siaha po ňom a ťahá ho. Eschenberger chrbtom chráni svojho Spasiteľa, ktorý s nevýslovnou bolesťou hľadá dolu na zápasiacu skupinu. V izbe kričia deti, matka zalamuje rukami, na ulici zastavujú sa ľudia, najzvedavejší stoja už pod bránou. Eschenberger schytil dosku a odráža útočníkov: dvaja už ležia na zemi a ostatní stratili ďalšiu chuť do boja. Otcovi na pomoc príbehne Andrej, ktorý s iskriacimi očima stane si vedľa neho, avšak od úderov čoskoro v bezvedomí padá na schodište. Z ulice preniká sem posmešný hlahol, ľudia pochopili, o čo ide. Vysmech stupňuje sa v divý rev hnevu a čoskoro nasleduje aj čin. Akási žena vytiahla z voza sošku Anjela Strážcu: — Táto okridlená slečna musí dať tomu hrdinovi tam dnu bozk! — A socha už aj letí hore a rozbíja sa o stenu.

Nejaký mladík zasiahol ho už lepšie sklenenou Matkou Božou, lebo po Eschenbergerovej tvári steká čer-

vený široký potok. Ale neustupuje. Chodba v starom dome je úzka, všetci naraz nemôžu sa vrhnúť na neho a tak dúfa, že sa pred útočníkmi ubráni. Keby ich aspoň na chvíľku mohol zahnať. Boh mu potom azda dá vnu-knutie, ako ukryť kríž. Opäť ho zasiahol tvrdý predmet, pred jeho očima sa náhle stmilo.

— Ježišu, Ježišu môj!

Ale stojí! Závrat pominul. Veliteľ si spomenul, že má rozkaz zakročiť každou mocou, ba zdá sa mu, že predstavení boli by radi, keby kde-tu tiekla aj krv. Prečo? To nevie. Ale ochotne im vyhovie. Takto to ďa-lej nepôjde! Muž bije okolo seba ako divý a z jeho po-mocníkov nikto si netrúfa napred.

— Inak to nejde!

Treskne výstrel. Eschenberger pocíti v nohe páľčivú bolesť, padá na koleno, čo hneď využívajú dvaja a vr-hajú sa naň, kým tretí chystá sa strhnúť kríž. V tom Eschenberger zabúda na rany a na bolesť, vzmuží sa a jednou rukou chytá sa kríža; teraz stojí vzpriamený a krv si stiera s oka, potom strasie útočníka a zasa chytá do ruky svoju zbraň, ktorá mu bola vyklzla. Stojí tu celkom voľne, košeľa na kusy roztrhaná visí s jeho prs, na ktoré stekajú kvapky krvi.

Vtom opäť padol výstrel.

Zasiahli ho? Nie, necíti nič. Ale čo musí teraz pre-žiť. Okolo neho všetko začína tancovať, štátni sluhovia, voz na ulici, ľudia, ba ešte i kríž. Čo sa to len robí?

A Eschenberger padá.

Teraz už majú všetci odvahu: divé päste mlátia stá-ročný kríž, tento praská a stonie, odtrhnú ho a s výsko-tom nesú na voz hanby, a pľujú naň, nevšímajúc si krikú ženy, vrhajúcej sa na krvácajúceho muža a nevidia, že s davom rúti sa hore aj zamestnanec elektrickej dráhy. Tento sa rozhliadne a vyzve na smrť preľaknutého tu

... teraz stojí vzpriamený a krv si stiera s oka ... (Str. 74.)

stojaceho slepého mladíka, aby mu pomohol zaniest Eschenbergera do izby. Tam zamestnanec rýchle zamýkajú dvere a skláňa sa nad mučeníkom:

— Eschenberger, priateľu, kňaz je tu!

Vtom umierajúci otvára oči. Je to odmena za to, že sotva pred hodinou svojim deťom kázal chrániť kňazov? Spoznávajúc generálneho vikára, pokúša sa o slabý úsmev.

— Priateľu, môžete odpustiť svojim vrahom?

Eschenberger sa až teraz spamätal. Čo má odpustiť? Kto mu čo urobil? Pred sebou vidí kríž a obnažené prsia Spasiteľove sú postriekané krvou, jeho krvou. Teraz už chápe a znovu sa usmieva, lebo nemôže hovoriť. Ale generálny vikár vie, že tu umiera svätec, ktorý nepotrebuje absolúcie. No pritom-všetkom sa narovná a robí nad ním znamenie, za ktoré tento silný muž práve bojoval, a vyslovuje spasiteľné slová: ego te absolvo! Keď sa znovu skloní nad neho, vidí, že Eschenberger je už u svojho Spasiteľa . . .

MUČENÍKOV SYN

Profesor Henrich kráčal ulicami s mučivými pocitmi.

Dostal od matky list. Zaprisahala ho, aby rozhodne zachránil obraz, a ak je u neho nie v istom bezpečí, aby ho priniesol k nej, že v hustom lese nájde preň skrýšu. Vyňal obraz z rámu, svinul ho a skryl do dutej palice, ktorú bol vyhral na akejsi slávnosti. Ináčej všetka táto opatrnosť bola zbytočná; komisia vyšla mu veľmi v ústrety a ani nehľadala v dome, keď jej odovzdal svojho Murilla.

— U vás nemusíme hľadať, pán profesor! — uistovali ho. — Zať profesora Hegenbartha patrí k nám.

Skoro sa hanbil vo svojej úprimnej duši, že sa pretvaroval; pred očima sveta prísny ateista a pred sebou samým ako by bol jedným z týchto fanatických vyznavačov Boha.

Ulicami tiahly skupiny rozčúlených ľudí, mužov i žien; niekoľko raz ich počul, ako divo revali:

— Preč s kňazmi! Na šibenicu s kňazmi!

Už po celom svete bolo známe, čo sa včera stalo; ako sa tento chudobný, svedený muž vo svojom šialenstve bránil a ohrožoval komisiu na živote, tak že musela použiť zbraň. Všetci, ktorí túto zprávu počuli, spytovali sa: Kto vnuknul nešťastníkovi tú myšlienku? A aby správne zodpovedali na túto otázku, o to sa už postarala tajná svetovláda. Pracovala rýchle. Vo všetkých veľkých mestách sveta ľudia vykrikovali po uliciach: — Preč s kňazmi!

Henrich sa odvrátil s pocitom hnusu. Čo videl a počul pred hodinou, to obviňovalo všeobecné presvedčenie z lži. Prišiel z Eschenbergerovho domu. Hnala ho ta nesierná sústrasť k osirelému Andrejkovi. Našiel stopy boja, roztrieskané drevo, rozbité sklo a kalužu krvi. Stál pred Eschenbergerovou mŕtvolou, ktorý ležal spokojne, ako by bol práve zaspal; rany na čele a na sluchách boli zakryté bielou šatôčkou. Usiloval sa potešiť vdovu, ale nenašiel správnych slov; pravda, už bol počul, že sa to nestalo vinou Cirkvi, lebo kardinál upozornil všetkých katolíkov, aby sa nepriečili vydať náboženské symboly. Prečo teda zrazu to besnenie proti kňazom?

Pristúpil k Andrejkovmu lôžku. Chlapec mal horúčku. Mal obviazanú hlavu, lebo prudko bol padol na schod, keď ho odsotili pri bitke. Bol to typický dom hrdinov: otec padne v boji za svoje najsvätejšie presvedčenie, i keď je ono falošné, matka stojí tu odhodlaná, v najprudkejšej bolesti ešte plná lásky a dôvery k tomu, ktorý iste nemôže byť Bohom, keď dopustí niečo také strašné; syn, stojaci vo svojom horúčkovom blúžení po otcovom boku a kryjúci svojím útlým telom svojho otecka a križ. Henrich súcitne a s nehou sa skláňa k milému chlapcovi a ľúba ho na jeho červené pery. Vtom chlapec naširoko otvoril oči:

— Ó milý pán profesor, modlím sa každý deň a môj Otec nebeský aj pomôže, aby ste sa aj vy stali kresťanom, lebo ste taký dobrý.

Ako obdivuhodne ho dojímajú tieto slová, najmä keď ich srovnáva so slovami, ktoré práve bol počul z Agripininých úst. Priamo sršala vo svojej rozpustilosti:

— Počul si, Henrich? To nešťastie teraz vženie kňazov do katových rúk.

— A prečo, Agripina? Či kňazi môžu za to, že sa Eschenberger dal zabiť?

— Ako odporne sa vyjadruješ, Henrich! Pokladáš ma za takú naivnú, aby som si myslela, že oni nestoja za celou vecou? Chcú, aby sa ľud vzbúril a znovu ich uznal za svojich vodcov, týchto kňazov, ktorí vodcami nikdy neboli, ale zvodcami.

— Ak je pravda, že tento odpor vyvolali kňazi, tak by ich museli najprv nenávidieť tí, ktorí sú najväčšími postihnutí, čiže Eschenbergerova rodina. Prichádzam od nich, Agripina, a pri všetkom tom zármutku počul som: cirkevné úrady vystríhaly pred odporom.

— Ó títo kresťania! Tu vidíš ich nebezpečný fanatizmus! Ba pôvodcom všetkého ich zla ešte takrečeno bozkávajú ruky. Teraz konečne bolo by treba kňazov vyslieďť nemilosrdne a soznámiť ich s katovým remeslom.

— Nebuď nespravodlivé, dievča! Ak sú kresťania presvedčení, že konajú a myslia správne, tak ich majú v tomto ich presvedčení nechať. Veď napredujúca veda ich postupne beztak vyhojí z ich falošných ideí. Nuž načo ich potláčať násilím?

— Henrich, veď aj ty si bez milosti ničil v našej záhrade odporne vošky na ružiach.

— To je čudné porovnanie.

— Kresťania sú pre ľudstvo ešte nebezpečnejší. Ak sa neobrátia, treba ich vyhubiť ako vošky.

— Počuj, Agripina, to je predsa len strašné! Hovoríš, že je to v poriadku, keď Eschenbergera, otca ôsmich detí, snaživého a veľmi poriadneho remeselníka jednoducho zastrelia preto, že chránil svoju kresťanskú vieru?

— Keby bolo viacej takýchto odstrašujúcich príkla-

čov, uvidel by si, Henrich, že kresťanstvo čoskoro by bolo prekonaným stanoviskom.

— Ty nemáš srdca, Agripina!

Henrich vyskočil a opustil snúbenku bez pozdravu. Táto celá zarazená hľadela za ním. A Henrich bez cieľa blúdil po uliciach a nemohol zahnať svoje mučivé myšlienky. — — —

Andrej hľadel v bezsennej noci na povalu. Všetko prišlo tak náhlo. Teraz sa musí vziť do toho, že je sirotou, a ako najstarší syn, aj matkinou oporou. Stále a stále sa vypytuje, či je to skutočne pravda, že zabili mu otca, toho milého, drahého otca, ktorý ho chcel ešte skôr ako išiel na smrť, pobožkať, ale už nestihol a na miesto neho pobožkal ho profesor Herweg. To všetko mu prebieha hlavou. Všetko bolo márne, nijaké bránenie a zápasenie nepomohlo a táto smrť bola márna. Kríž jednako len zmizol. Odniesli ho s výsmechom a za niekoľko dní ho spália. Na tomto kríži je krv milého, drahého otca. Teraz mu potôčkami tečú slzy z očí. Už mu nemôže povedať, ako mal svojho otecka rád a ako myslel vždy na to, aby mu zrobil radosť... Ó teraz má v nebi všetky radosti a nebude už chcieť prísť na zem... Len keď sa zdvihne odporný dym, tak predsa zosmutnie tam hore: „Teraz spaľujú kríž, pre ktorý som umrel.“

— Musím otcovi urobiť ešte jednu radosť, poslednú. Soskočí s postele a oblečie sa.

— Andrej, prečo neležíš? — spýta sa ho utrápená matka, — zasa dostaneš horúčku.

— Nie, mamička, už som celkom zdravý... Mamička, musím odísť a prídem možno len neskoršie, ale ne-strachuj sa o mňa!

— Kam chceš ísť, chlapče? Veď čoskoro bude noc.

— Mamička, nespytuj sa, musím urobiť otcovi radosť. — A zmizol.

Prečo ho len pustila, chorého chlapca! Dodatočne to ľutuje. Kto vie, kade blúdi po uliciach a keď sa vráti, bude mu ešte horšie. No i sama blúdi ako vo sne, nemôže ani myslieť. Nebyť tých malých detí, ktoré jej spôsobujú starosť v celom nešťastí a ktoré chcú i v tomto strašnom položení jesť, zošalela by. No stále hľadá chvíľku, aby odbehla do izby, kde leží on, vpija jeho obraz do seba, aby nikdy, nikdy nevymizol z nej, a hovorí mu všetky slová lásky, na ktoré si spomenie. Ale čas sa mína i v žiali a smútku a Andrej ešte vždy neprichádza. Jej materinské srdce pociťuje čoraz väčšiu starosť oň. Keby len vedela, kde je, sama by ho išla hľadať. Má to ohlásiť na mestskom úrade? Veď ten vyslal komisiu, ktorá zavraždila jej muža, nie, na úrad sa vo svojej úzkosti nemôže obrátiť. Možno predsa len pride, veď už nie je nerozumným dieťaťom.

Ale on neprichádza. Už všetky deti spia, a on ešte vždy nie je doma; v izbe mŕtveho hodiny bijú po noc a Andrej sa ešte vždy nevrátil. Matka je polomŕtva od úzkosti a strachu. Muž leží dnu s krvácajúcimi ranami a teraz má stratiť aj svoje dieťa? Vonku studený vietor lomcuje oknami a dieťa je preč v tomto nečase. Ťahá sa, nohy ju nechcú niesť k miestu, kde sa včera odohrala tá strašná katastrofa; všetko je tu tak ako včera.

Tu sedí skrčená, bez slz, bez citu, len niekedy zakvíli ako postrelená zver, potom zalamuje rukami hore k prázdnemu výklenku, kde bol kríž, ako by odtiaľ ešte Spasiteľ hľadel na ňu. Ale ona nevie, čo robí, stratila smysel aj pre čas.

Štvrtá ranná hodina už odbila a ona ešte stále sedí tu skrčená, skamenelá vo svojej bolesti ako Niobe.

Vtom otvorila sa dvere. Eschenbergerová dvíha hlavu.

— Čo? Čo? — Tu napadne jej myšlienka: — Andrej?

— Áno, mamička, ja som to!

Rýchle odhadzuje slamený obal so zahaleného predmetu a vysoko dvíha kríž.

— Mamička, náš kríž! Teraz sa otec v nebi zasa poteší!

Matka berie kríž prekvapene do rúk, ale v náhlom ľaknutí postaví ho k stene, lebo Andrej padá ako mŕtvy na zem a zuby mu hrkotajú od zimnice — — —

Za tie štyri týždne, čo sa zmieta v prudkej horúčke, keď o Andreja život zápasí so smrťou, matka pomaly srovnáva si celú cestu utrpenia, ktorou prešiel jej drahý chlapec. Chcel kríž ukryť pred ľudskými zrakmi. Vidí to aj z toho, že svojím kabátom zahalil hlavu a prsia Spasiteľove, a keď ani to nepomohlo, svliekol si aj košeľu a zabalil kríž do nej. Ale úbohý chlapec čoskoro videl, že priečne drevo ešte vždy prezrádza, čo nesie domov. Ako dlho mohol blúdiť v noci, ďaleko vonku za mestom, kým našiel otiepku slamy, do ktorej kríž s nesiernou námahou zakrúti a potom tak vliekol domov.

Znovu a znovu sa otriasa strachom, keď denne niekoľko ráz nesie potajomky kríž osvetlenými ulicami hlavného mesta. Teraz sa prikrčil pod bránou, lebo kohosi stretol, teraz zasa si myslí, že ho prenasledujú a preto zadychčane beží s krížom domov. O chvíľu zasa stonie a vzdychá na posteli, dych mu hvízda a tichá matka znovu a znovu ho upokojuje, kladie svoje jemné ruky na jeho rozpálené čelo.

Raz ho pristavili a preto žalostne znie z jeho perí: — Ach, milý pane, nezdržujte ma, moja matka sa strachuje o mňa, ja som už od popoludnia preč z domu, z vonkova je tak ďaleko sem.

Potom naširoko otvára svoje oči a hľadá na povalu: — Ako krásne trblietajú tie hviezdičky tam hore! Či sa otecko ozaj pozerá dolu na mňa? Pravda, otecko, pomôžeš mi, aby som kríž šťastlivo mohol priniesť domov?!

Matka znovu zaplače:

— Ach, Otče, pohliadni dolu s neba na toto trápenie. Už sa nemôžem na to pozerieť, nemôžem, nemôžem.

Teraz ťahy chorého dostávajú zlostný výraz; počúva a s nechutou sa obracia na druhú stranu:

— Ako len môžu tam dnu spievať, tliekať a smiať sa, keď môj otec leží mŕtvy?

Úbohý chlapec, akú krížovú cestu telesných i duševných bolestí si preputoval po ožiarených viedenských uliciach!

Matka trasie sa spolu s chlapcom, keď tento v horúčke trhano rozpráva ako vzal kríž. Hovorí celkom tíško, tak tíško, že matka musí klásť ucho skoro na jeho ústa.

Tu plazí sa okolo zvláštneho kopca, utvoreného z obrazov, sôch, krížov, modlitebných kníh a pod. Strážcovia na vrchol tohto kopca vztýčili kríž, kníšuci sa vo vetre sem a tam. Jeho pery po celé hodiny sa pohybovaly polohlasite, na jeho mladej tvári vidieť napätie a obavy. Celé hodiny tak čakal a plazil sa okolo, čakajúc na príležitosť, aby sa mohol priblížiť k predmetu svojej túžby.

Vtom sa zrazu jeho zachmúrená tvár vyjasnila: Tak, strážca išiel spať? Áno, dobre, teraz ešte počkáš, kým druhý odíde na druhú stranu kopca. Teraz Andrej dvíha sa na lôžku a keby ho matka a slepý Jozef neboli držali, bol by vypadol. Matka si už vysvetľuje každý jeho pohyb: teraz dosiahol tichými krokmi úpätie kopca a usiluje sa veľmi opatrne vystúpiť na vrchol. Zdá sa, že to ide veľmi ťažko, lebo predmety len voľne ležia na kope. Teraz je hore. Z pohybov jeho rúk matka poznáva, ako uvoľňuje pomaly spodnú časť kríža. Tu vyráža zo seba výkrik ľaknutia, že matka sa celkom predesí: kríž sa s hlasným buchnutím prevalil. Krčí sa, ako by

sa chcel skryť pred strážcami, ktorí akiste hneď pribehnú, ale v nasledujúcej chvíli sa už smeje: tí dvaja tam dolu si myslia, že kríž strhol vietor, a nadávajú, že musia tu strážiť. Potom jeden z nich zasa si líha na zlátané lôžko; Andrej opatrne lezie dolu a ťahá za sebou kríž.

Ale nemôže sa odvážiť opustiť kopec, lebo strážca ho ustavične obchádza, ani sa nezastaví, už aj pre chladný vietor nie. A on, úbohý chlapec, musí v tomto nečase ležať niekoľko hodín. Teraz hlboký odľahčujúci povzdych prezrádza, že strážca zašiel až k ceste, pozrieť sa, či ho už idú vystriedať.

A ako tak hľadá tým smerom, Andrej s drahocenným bremenom opúšťa kopec a vrhá sa do neďalekej priekopy, aby si odpočinul.

Ale toto hlboké dýchanie netrvá dlho. Andrej dáva sa na ďalšiu krížovú cestu viedenskými ulicami, až konečne stojí pred matkou: — Mamička, náš kríž!

A matka prežíva celú túto krížovú cestu spolu s ním, hladí ho po čele, vrhá sa na kolená a v modlitbe vzdychá k tomu, ktorý ju ťažko skúša. Keby nemala slepého Jozefa, musela by zahynúť. Ten ju stále vystriedáva, potešuje ju a plače s ňou, narieka na svoj neblahý osud, ktorý mu zabraňuje, aby mohol teraz živiť osirelú rodinu, ktorej je takou veľkou vďakou zaviazaný. Obviňuje sa, že ešte i teraz prijíma dobrodenie od rodiny, keď chlebodarcu už niet. A dobrá Eschenbergerová dodáva mu odvahy: aby všetko ostalo po starom. Trošku toho jedla, čo zje, možno že bude môcť sohnáť, veď aj pán kardinál jej sľúbil, že ju neopustí.

Kardinál bol už niekoľko ráz v dome smútku. Hlboko dojatý stál pred mŕtvolou svojho najvernejšieho a potom tešil zarmútenú: aby nezúfala, jej muž zomrel ako mučeník, ako sv. Sebastián, že bude v nebi neko-

nečne šťastný a jeho orodovanie iste bude také mocné, že rodina bude môcť žiť v pokoji a požehnaní.

Veľmi bol dojatý aj pri lôžku svojho mladistvého hrdinu.

O toho sa postarám, pani Eschenbergerová. Ak je to vôľa Božia, aby to prestál, dúfam, že vychovám z neho dobrého robotníka vo vinici Pána. Sestra Agáta čoskoro sa vráti z Paríža. Hneď ju pošlem sem, aby ošetrovala môjho Andreja.

Aj láska ostatných kresťanov ju blažila. Všetci prichádzali a ponúkali jej pomoc, predovšetkým členovia „Znakového spolku“. Aj Henrich prichádzal a keď zo zmätených rečí chlapcových väčšinu uhádol, pani Eschenbergerová povedala mu plnú pravdu:

— Pán profesor, vy ste taký dobrý k nám, viem, že nás neurobíte nešťastnými, keď už viete, prečo trpí moje dieťa toľko. — A Henrich zasiahnutý v hĺbke svojho srdca touto horúcou, na smrť odhodlanou vierou malého chlapca, mimovoľne zvolal:

— To by som musel opovrhovať sám sebou, pani Eschenbergerová. Nie, s úctou sa skláňam pred vašim presvedčením, ktoré rodí takých hrdinov, ako je váš muž a syn.

Pri Andrejovom lôžku znovu uvidel Gertrúdu. Tíško a zručne zastávala svoj úrad a neponosovala sa, že je unavená, i keď prebdela celú noc, a vždy bola veselá a prívetivá. I jej chovanie k Henrichovi bolo také nenútené a milé, že neraz sa musel pýtať sám seba: — Čo sa to stalo s Gertrúdou?

Kedysi ho milovala, ale teraz ju to už netrápilo. Našla väčšie šťastie, ako keby sa jej bol spýtal: — Gertrúda, chcete byť mojou?

To sa už minulo a prešlo. Ale čo je to, na čo myslela vtedy v Agripininom salóne: Jestvuje ešte väčšia a bla-

ženejšia láska ako láska ženy k mužovi. Láska k chorým, ktorí sú jej väčšinou cudzí? To je iste nie to pravé. Čo za záhadná láska je to? Pocítil bôľ žiarlivosti. Potom však energicky striasol so seba tieto myšlienky: patrila Agripine, ktorú nedávno nazval ženou bez srdca, ktorú najneskoršie za tri mesiace uvedie do svojej vily. Predtým mu srdce pri tejto myšlienke zabúšilo a krv začala prúdiť rýchlejšie, teraz však ho to zamrazilo.

— Jestvuje ešte krajšia a blaženejšia láska ako je láska ženy k mužovi.

— Gerta, nebudem mať pokoja, kým mi nevysvetlíte tie záhadné slová. Od toho času prenasledujú ma ony ešte aj v spánku. Gerta, ktorá je to tá láska, väčšia a blaženejšia ako láska ženy k mužovi?

Tu Gertrúdina tvár zažiarila a taká neha vychádzala z nej, že najradšej by bol na kolená padol pred ňou. Takou krásnou dosiaľ Gertu nevidel. Ale ona sa naň usmiala, potom vo svojom blúznivom rozohnení pozdvihla svoje krásne oči:

— Je to láska k môjmu Spasiteľovi Ježišu Kristovi! Ak sa ľúbim len jemu, potom nechcem sa ľubiť nikomu inému.

Tak asi stála sv. panna Cecília v nebeskej ľúbeznosti pred svojím pohanským manželom Valeriánom, keď plný pozemského smýšľania vstúpil do jej svadobnej komnaty a potom neodvážil sa jej dotknúť, lebo bola zasnúbená Kristovi.

Henrich ani nevedel, ako sa dostal na ulicu a nevedel ani to, ako sa dostal do záhrady svojej vily. Bol už večer a tisíce hviezd zapálilo svoje svetlá.

— Kto si, Kriste, že práve tí najlepší moji priatelia milujú ťa takou láskou, ktorá je silnejšia ako smrť?

Henrich oprel sa o strom a — plakal.

NÁVŠTEVA V INDII

— Kde len ostali?

Džerir nespokojne vystupoval po schodoch, vedúcich na plochú strechu. Tu ešte dvihala sa do výšky malá vežička. Nariadil svoj ďalekohľad a zamieril ním hore. Složiac ho, pohľadmi blúdil dookola. S vežičky jeho domu bola prekrásna vyhliadka: na severe, skoro na dosah ruky, divá horská reťaz Himalají a ich biele snehové polia na vrcholcoch. Tam mal malý domček, akýsi salaš, kde trávil najhorúcejšie mesiace v čerstvom horskom ovzduší; a aký opak: pri jeho nohách indický raj s jeho palmovými záhradami, s červenými ružami, popínavými rastlinami, papagájmi a modrými opicami.

Áno, Džerir je šťastný človek, nepozná starostí a životných utrpení... i dnes strávi deň, plný pôžitkov, lebo očakáva svojich milých priateľov.

— Kde sú len? Veď už tu mali byť!

Znovu zamieri ďalekohľadom k nebu. Vtom zjavil sa ďaleko na východe stále sa zväčšujúci a približujúci bod. Džerir spoznáva striebornobielu vzducholoď svojho priateľa Salmana z Austrálie, i ponáhľa sa rýchle dolu, aby ho pozdravil. A medzitým čo obaja mužovia po stojacky rozprávajú pod verandou, zarastenou popínavými rastlinami, pristáva modrá loď Afričana. Za pol hodiny bolo všetkých päť dielov sveta pospolu, aby mali svoje mesačné porady. Boli to elegantní, sveta skúsení ľudia, i chceli najprv pozdraviť domácu paniu skôr, ako by prišli k vážnym rozhovorom, ale domáci pán s úsmevom vravel:

— Neyu dnes nevidieť a nemožno s ňou hovoriť.

— Azda len nie je chorá? — spýtal sa starostlivo Flitger, — istotne nie, to by si nevyzeral tak šťastne.

Vstúpili do nádherného paláca a pohodlne sa uvelebili v salóne domáceho pána. Ešte vždy bolo veľmi sparno a preto sluha s časom na čas prichádzal a rozprával chladiace vône. Ich rozhovor krútil sa okolo udalostí, ktoré sa v mesiaci prihodily. Jetter Adonájovu pohrebnú reč v Madride nazval kabinetným kúskom šikovnosti. Ateizmus ovenčil gloriolou znášanlivosti a pritom zaistil ho pre boj a potlačenie protivníka.

Aj Eschenbergerovo meno často bolo počuť spomínať. Flitger trel si od radosti ruky:

— Prišlo to tak, že sme si to lepšie nemohli ani želať. Len viacej krvi malo tiecť. Jedna zvedená obeť v celom svete je veľmi málo.

— Veď bolo povstanie aj v Georgii!

— Ach. to skoro ani nerátam. Keď tu ľudia zazreli pušky, namierené na nich, spadol im hrebeň a bez odporu vydali všetko. Pravda, vec sme museli a musíme zveličovať. Dnes celý svet vidí, že zo štátnych sluhov zranili 78 a z nich 9 zápasí so smrťou. Potrebné je, aby sme úradne rozhlásili, že niektorí z nich ranám už aj podľahli.

— Bravo, bravo! — zatlieskal Ben Sibi, — tak sa to robí. Ale čudujem sa, bratia, že tak málo symbolov sossbierali. Veď kresťania nemohli všetko ukryť, lebo komisie vo všeobecnosti pracovali dobre.

— Nielen dobre, ale priamo znamenite, — uznával Jetter. A Flitger, vševedúci, vysvetloval: — Tento raz pápežstvo so svojim kňazstvom bolo šikovnejšie ako my: Správne zaňuchaly, že z počtu osôb, ktoré najviacej odovzdávaly, budeme usudzovať na počet tajných kresťanov a zdá sa, že kresťanom vydaly heslo, aby sami

zničili svoje náboženské symboly a na odovzdanie aby si pripravili len tu a tam nejaký kúsok, aspoň komisie prišli tomu na stopu. Ale to, čo sa stalo, nám stačí. Vo svojich poslancoch ste si istí? Džerir, ty si hovoril s malajským a ty, Samuel, s poľským a talianskym poslancom.

Džerir poponáhľal sa s uistením, že Malajec je celkom zničený a že sľúbil všetko. Vtedy zmiatly ho slová poslanca Xeresa tak, že zdvihol ruku, mysliac si, že všetci sa pripoja ku Xeresovmu návrhu.

Aj Poliak a Talian sú zaistení pre najbližšie hlasovanie, a aby namiesto Xeresa do svetového parlamentu prišiel spoľahlivo smýšľajúci poslanec, o to už bolo postarané. Teraz je pôda pripravená, teraz ateizmus môže natiahnuť ruku, aby zadal rozhodujúci úder viere v Boha. Len Samuel Jetter videl ešte niečo čiernym:

— Koľko námahy nás to stálo, aké veľké sumy sme vydali na vyskúmanie mien a bydliska pápeža a jeho biskupov. A dnes sme v tomto ohľade práve tak ďaleko, ako na začiatku. Opili sme kňazov, ponúkli sme im veľké sumy a ich ústa jednako ostaly zavreté. A keď bude nad nimi visieť meč, budú ešte opatrnejší.

— Len dajte niekoľkým odpadlým kňazom skvelé postavenie vo svetovláde, nechajte niekoľkých zatvrdilých skončiť na popraviske, — zračil sa opäť satanský úsmev vo Flitgerovej tvári, — aj rozličné stredoveké stroje majú zázračný dar, že rozväzujú i tie najťažšie jazyky; potom v budúcich rokoch môžeme sa tešiť večnej smrti viery v Boha, z ktorej nebude už prebudenia ani vzkriesenia. Bratia, všetko ostatné, všetka osveta. všetok výsmech nemá ceny, ak nebudú odstránení tí, ktorí potajomky pracujú proti našej osvete, proti nášmu výsmechu. Zničme kňazstvo, potom naša úloha bude konečne vyriešená, potom sa viera v Boha odbaví sama.

— Či krvavé lešenie a mučenie neprebudí v cítení moderného človeka trápny dojem a nepripomenie mu časy, keď ešte viera v Boha dominovala? — vystríhal Ben Sibni. Ale Flitger ho uspokojil:

— Krvavé lešenia a mučidlá nemajú byť niečo všeobecného, ale použijeme ich len u tých zatvrdilcov, ktorých shovievavosť, — v smysle mojej známej pohrebnej reči, — už preto nie je na mieste, lebo nebezpečnou sa javí pre človečenstvo.

Austrálec teraz radil, aby predebatovali aj budúci zákon, aby mohli pred poslancov predstúpiť s hotovou vecou. Nebola to zábava pre týchto piatich mužov ešte dlhé hodiny sedieť spoločne, aby uvažovali a zavrhovali, aby súcej myšlienke dali aj patričnú formu, aby uvážili všetky okolnosti a postavili vec do takého svetla, ako by skutočne išlo len o pokrok a šťastie ľudstva.

Keď konečne Flitger vyhlásil zasadnutie za skončené, oddýchli si a ochotne prijali pozvanie domáceho pána na prechádzku v nádherných záhradách a uvítali tam podávané občerstvenie. Ako rýchle striasli tu so seba predošlú vážnosť; teraz boli ako milí priatelia, ktorí podľahli nutkaniu, aby sa sišli na niekoľko hodín, aby vo veselom rozhovore ešte viacej stmelili priateľské pásky. Lutovali len, že nebola medzi nimi roztomilá pani domu a požiadali jej manžela, aby jej tlmočil ich priateľské pozdravy a želania pre ťažkú chvíľu, ktorá ju očakáva.

Keď Džerir ostal sám a zakýval ešte s vežičky na rozlúčku miznúcim lodiam, rýchle sa ponáhľal do komnát svojej milovanej ženy. Našiel ju samotnú, svoju starú služobnicu bola prepustila a čakala manžela. Ako by ju nebol videl už mesiac, ponáhľal sa k nej, bozkával jej obe ruky a ústa a Neyu sa tiež šťastne usmievala

naň. Od toho času, čo sa Džerir dozvedel, že je v požehnanom stave, jeho láska k nej nepoznala medzí.

Pochádzala zo starého brahmínskeho rodu a bola neobyčajne jemná. Menoval ju len svojim „lotosovým kvetom.“

— Si teraz voľný, celkom voľný pre mňa? — šepkala mu vo svojej sťa striebro zvoniacej materčine. Hovorila výborne aj latinsky, ale keď bola s Džerikom osamote, dávala prednosť reči Hindov.

— Áno, môj lotosový kvet. Ako sa teším, že som s tebou opäť sám.

— Pura. — menovala ho jeho vlastným menom, — Pura, čo dôležitého ste prejednávali? Pothara povedala, že z tvojho salónu neprenikol ani jediný zvuk smiechu.

— Počúvala? — Džerirova tvár vyzerala v zlosti celá strhaná, že sa Neya až zľakla. Ale uspokojila svojho manžela:

— Po celý čas bola u mňa, ale sluha, storý vám prišiel voňavky, jej povedal, že sedíte vážne pospolu.

— Nuž, pravdaže, svetová politika, na ktorej sa zúčastňuje aj tvoj Pura, nie je nič veselého.

— Tá odporná politika! Či sa jej nemôžeš zbaviť?

— Nie!

Skoro príkro vyslovily jeho pery toto slovo, hoci v prítomnosti svojej manželky vždy sa usiloval rozprávať len príjemné a veselé veci.

Od tejto hodiny Neyu tušila, že títo piati priatelia neschádzajú sa len preto, aby strávili niekoľko veselých chvíľ, ale že sa rozprávajú o veciach najväčšej dôležitosti, ktoré jej i milovaný manžel zamlčal. Teraz tomu rozumela: vždy, keď prišli do Lahore, bola medzi nimi a privádzala ich svojou roztomilosťou do vytrženia, čo jej Afričan a Austrálec aj povedali, ale Pura vždy našiel zámienku, aby na nejaký čas odišla a nepočula rozho-

vory, ktoré mal so svojimi priateľmi. Nikdy jej to nenapadlo, ale dnes už vedela, že týchto piatich mužov viaže veľké tajomstvo a vo svojej ženskej zvedavosti si zaumienila, že oči a uši bude mať otvorené.

Džerir si uvedomil, že sa v prítomnosti tejto najmilšej mu bytosti priveľmi oddal svojim citom, vzrušeným návštevou, preto zdvojnásobil dôkazy lásky ku svojmu lotosovému kvetu. Do širokého kresla pripravil jej podušky, aby si sadla, prisunul jej stolec pod nohy, vypytoval sa jej, ako strávila deň a bozkával jej ruky, držiac ich vo svojich.

— Iste vieš, lotosový kvet, ako som musel o teba bojovať?

A Neyya blažene prikývla a v duchu vyvolala časy, keď v Kalkute, vo svojom otcovskom dome tajne pozerala za krásnym mladíkom, ktorý denne chodieval po ich ulici. Potom starú Potharu poslala na výzvedy.

— Ó Neyya, to je jeden z najbohatších Indov a študuje tu na vysokej škole.

Potom zbadal on ju, keď práve bola vyšla z otcovského domu na ulicu a zastal ako omámený a meravo hľadel za ňou tak dlho, až si spomenul, že veď môže bežať za ňou, aby ju znovu videl. A v slastnej spomienke jej vyprával, že kvôli nej nevážil si už vedu a že po celé hodiny čakal pri vchode, až vyšla ako slnko z rána a ako sa vlúdlil do záhrady, kde sa prechádzala v blaženosti i žiali. Tu ho zastihol jej otec a nechal ho od sluhu vyhnať.

— Ó Pura, čo som pre teba vytrpela!

Otec ju už dávno bol prisľúbil zástupcovi a pravdepodobnému nastávajúcemu vládnemu prezidentovi v Indii. Nepomohlo nijaké prehováranie, tíšenie, prosenie a vyhrážanie, Neyya vytrvala pri svojom:

— Chcem patriť len Purovi! — Tu otec posielal ju tajne do Európy, k svojmu priateľovi do Palerma.

Pura ju hľadá, — jej listy mu nikdy nedoručia, lebo otcov priateľ (zasvätený do všetkého) ich zachycuje, — hľadá ju po celom svete a nenachádza ju, preto stáva sa trdnomyseľným vo svojom paláci v Lahore.

Len náhodou sa dozvedeli jeden o druhom: Džerir je strhujúcim rečníkom, nenapodobiteľným ohňom vie prednášať básnické diela svetovej literatúry. Požiadali ho, aby svoje umenie venoval svetovému publiku, ale on nechcel svoju bolesť vykričať do sveta. No priatelia ho k tomu prinútili a od tých čias Džerira v deň Voltaira vždy možno vidieť a počuť vo fotorádiu. Najmä ženy a dievčatá po svete rady si vyčarujú pred svoje omämené oči krásneho Inda a s blaženou hrôzou pijú jeho nebeské slová. Smeje sa, keď mu priateľ rozpráva, že sa stal miláčkom dámskeho sveta, čo dokazujú aj tisíce listov z celého sveta, ale teraz jeho hlavou prešľahne len jediná myšlienka:

Keby ma tak Neya počula!

Od toho času usiluje sa do svojich deklamácií vlúdiť tieto verše:

Neya, prekrásny lotosový kvet,
povedz, v ktorom mori trúchliš!

Ale Neya ho nepočuje, nechcela počúvať hudbu, nevyhľadávala zábavy, ani hry, takže hostiteľ vážne pomýšľal na to, že poradí otcovi, aby si dieťa vzal nazad do Indie.

— Neya, dnes zasa bude hovoriť tvoj krajan, toho by si mala počúvať!

Ale Neya nechce. Nič nechce počuť ani o Indii, kde ju zastihla prvá a najväčšia bolesť. No hostiteľ sa šelmovsky usmieva. Veď i Neya je konečne len ženou a keď uvidí a počuje krásneho Inda, iste ho bude chcieť vidieť a počuť aj inokedy.

Keď prichádza hodina rozhlasu, krúti gombíkom na prístroji, z ktorého hneď zaznie melodický hlas. Neyu plačúc si zakrýva svoju tvár. Tento hlas pripomína jej niekoho, koho milovala a ktorý ju opustil.

Hostiteľa to zarazi, obáva sa, že tým situáciu len zhorší.

„Neyu, presladký lotosový kvet,
povedz, v ktorom mori trúchliš!“

deklamuje Pura presmutným hlasom.

Je to Pura, ktorý tu stojí pred ňou? Veď tak ju menoval vždy, keď sa s ňou laskal.

Vyskočila, trasúc sa od rozčúlenia.

— Pura, môj Pura!

Neyu už vie, i Pura trpí pre ňu, že na ňu nezabudol. Hostiteľ povie plnú pravdu, lebo v tej chvíli vidí, že nebolo správne, keď tieto dve bytosti odlúčili od seba.

Tak našiel Pura svoju Neyu a keď hostiteľ napísal, že Neyu sa trápi dňom i nocou a plače pre svojho Puru, otec konečne povolil, lebo i Džerir, čo sa týka hodnosti a bohatstva, nezaostal za inými.

Pura odniesol si „lotosový kvet“ do svojho paláca.

Od toho času však ženy márne hľadaly jeho obraz na bielom plátne. Patril len svojmu lotosovému kvetu, len ona sama smela počuť jeho láskyplné slová.

A teraz, po dvoch rokoch, z rozkošného kvetu vykvitne iný kvet.

— — — — —
Na domček robotníka Bhutu, ktorý pracoval na ryžových plantážach svojho pána, zaklopala stará Pothara. Otvoril jej starší muž, ktorému Pothara úctivo pobožkala jeho upracovanú ruku.

— Čo vedie ešte moju dcéru ku mne?

— Vaše požehnanie, otče!

Pokorne si kľaká a prijíma požehnanie kresťanského kňaza. Potom mu oznámi svoje spozorovania a obavy. Rozpráva, že jej pán zasa mal návštevu, že boli u neho jeho štyria priatelia a má dojem, že všetci sú zarytými nepriateľmi svätej viery.

— Pothara, nečuduj sa nad tým, že priatelia nášho pána sú bezbožníkmi. Kto nie je s Kristom, je proti nemu. Ale z čoho usudzuješ na to zvláštne nebezpečenstvo?

— Sluha mi rozprával, že keď vstúpil s voňavkami, počul spomínať Eschenbergera a druhý raz zasa že hovorili o pápežovi.

— Čo počul?

— Kým bol dnu, rozprávali sa o všedných veciach a ani nerozumie dobre reči, ktorou hovorili.

— Je sluha naším človekom?

— Nie. ctihodný otče, ale on si myslí, že sa mi zavďačí, keď ukojí moju zvedavosť a rozpovie mi, o čom sa hostia rozprávali.

— Nuž, Pothara, — usmieval sa kňaz, — keby si tak počúvala reči bezbožníkov na celom svete, tak v týchto dňoch častejšie by si počula meno nášho presláveného mučenika a sv. Otca. Z toho nič nemožno usudzovať. Ale pritom-všetkom maj oči a uši otvorené. Nášho pána si v Ázii veľmi vážia, nuž, možno sa dozvie o úkladoch nepriateľov proti nám a zmieni sa o tom aj pred svojou ženou. Predvídaný úklad stratí už polovicu zo svojej útočnej sily.

— Ctihodný otče, budem mať oči aj uši otvorené
A kedy budú zasa služby božie?

— Oznam všetkým, že ak mi v tom niečo nezabráni, tak v nedeľu, ktorú bezbožníci menujú Satanovým dňom, v prestávke na poludnie. Miesto poznáš: v ryžových poliach pri piatich palmách.

— Ó pane, to budete musieť dlho hladovať a pritom ešte aj pracovať.

— A vy nie? Pothara, nemyslím na jedlo a na pitie, keď viem, že moje ovečky stonú pod ťarchou úpalu a hladujú až do poludňajšej prestávky, len aby znovu mohli nasýtiť svoju dušu Chlebom, ktorý nás posilňuje.

A Pothara prosila, aby smela tento sv. Chlieb navštíviť.

Bhuta jej kývnul, aby vstúpila do jeho spálne. Obyčajná železná posteľ s kobercom, drsný stôl a niekoľko pletených stoličiek, to bol celý nábytok. V malom prístenku horela lampka, naplnená kokosovým olejom. Naproti na stene visela neúhľadná rohožka. Bhuta siahol do jedného z jej záhybov, vytiahol z neho bielu šatôčku a rozprestrel ju. Na nej zjavila sa zlatá krabička. Pothara padla na kolena a Bhuta požehnal starenu. Táto zľúbala jeho ruky, držiace zlatú krabičku.

ZÁZRAK

Henrich dostal list od Agripiny. V ňom mu krátko oznámila, že ho nechce nútiť, aby žil so ženou „bez srdca“ a vrátila mu dané slovo i prsteň. To bolo všetko. Henrichovi vbehla krv do tvári. Zrušila zasnúbenie. Za akého šťastného pokladali ho muži pre túto známosť. Najrozkošnejšia bytosť chýrneho veľkomesta patrila jemu. Ako naliehal, aby svadba bola čím skôr. Pre ňu kúpil nádhernú vilu, najkrajšie miestnosti v nej mali patriť jej . . . a teraz rozplynuly sa všetky sny. Hanbí sa zajtra, ba už dnes budú to vedieť všetci. Myslí to ona ozaj vážne? Jeho samoláska cíti sa byť urazená, že sa ho s takým ľahkým srdcom vzdáva! Ale má pravdu. Vyslovil ostré slovo, i keď to bolo v rozčúlení; odprosí ju, ona mu odpustí a usmeje sa na neho. Objíme ju a najvrelejšími bozkami zasype jej ústa, oči, tvár — — —

Rozrušene vyskočil, hľadal svoj najlepší kabát, aby bežal — k milenke.

Zrazu však sa v tom shone zastaví: Dnes ho neprijme, ona vie byť príkrou, ak sa zlostí, tak je skutočne — bez srdca.

Vyčerpaný klesá do kresla a teraz spokojne a rozumne rozmýšľa o svojom pomere k Agripine a na svoje prekvapenie zbadá, že vlastne ani nie je na smrť nešťastný týmto Agripinovým listom, že život ho pritom všetkom teší, a keď uplynie niekoľko hodín, zdá sa mu, ako by zo svojho srdca odstránil niečo, čo ho tajne tlačilo. Nikdy si to nechcel priznať, ale teraz je mu to

jasné, že miloval Agripinu a miluje ju dosiaľ len ohňom svojich smyslov, a on, zrelý muž, vedel, že je to veľmi málo pre vrúcny rodinný život.

Ako to povedala Gerta?

— Jestvuje ešte väčšia a blaženejšia láska, ako láska ženy k mužovi.

Pravdaže táto fanatička rozumela pod tým neprirodzenú náklonnosť k fantomu-Kristu, ale aj v inom smysle mala pravdu: nielen spaľujúca vášeň má hnať muža ku žene a naopak, ale aj ten tichý, hrejivý oheň, všetko veriaci, všetko rozumejúci a všetko odpúšťajúci, ktorý nechce len prijímať, ale aj dávať. Takou Agripina nie je, ona je len spaľujúcou vášňou a zbytok je trošku popola.

Ale Gertrúda, kresťanka!

Tak by sa skláňala nad ním, plná dojemného súcitu, keby ležal chorý, ako sa skláňa nad lôžkom Andrejovým.

Gerta! Gerta! Teraz vidí, keď stratil Agripinu, že naozaj miloval Gertu.

— Teraz je cesta k nej voľná!

Ale už v najbližšej chvíli hlava klesá mu s povzdychom. Stratil aj Gertrúdu!

— Ak sa ľúbim len jemu, tak sa už nechcem ľubiť nikomu!

V tej chvíli nenávidí Krista, ktorý mu vzal Gertu. Cíti radosť nad tým, že onedlho sídu sa poslanci, aby tomuto Kristovi znovu hodili rukavicu k súboju. A v tejto nenávisti prichádza zrazu k zvláštnemu rozhodnutiu. Ide pre dutú palicu, v ktorej je ukrytý rodinný obraz od matky a rozvinie ho. Počínal si nemožno a nedôsledne, že ho neodovzdal zaslúženému zničeniu. Preč s každou sentimentalitou! Chce ho postrihať, jednotlivé kúsky spáliť na popol a tento s výsmechom rozhodí do jesenného vetra. Tak nech sa rozpáchne aj tá fanatická viera

v sebeckého Krista, ktorý chce všetky srdcia len pre seba!

Ale ako tak stojí pred obrazom, tu fahy Matky Bolestnej sa náhle menia: teraz je to Gertrúda s mečom v srdci a nedrží Krista, ale Henricha vo svojom lone a znovu počuje:

— Henrich, Henrich, počuješ? Je ešte väčšia a blaženejšia láska ako je láska ženy k mužovi.

A Henrich, ten pyšný, do seba zaľúbený, svet milujúci a krásny muž kľaká pred starým rodinným obrazom a jeho dve ruky spínajú sa, pravda, trochu nemotorne, lebo od svojho detstva sa nemodlil.

Teraz sa modlí znovu po prvý raz, úryvkovite, so zadržaným plačom:

— Mária, bolesti plná . . . pomôž mi . . . aby som našiel Gertu . . . ja chcem v teba veriť — — —

V tom čase Gerta ošetrovala chudobnú šestonedieľku. Andrej ju už skoro nepotreboval. Teraz aj sama bola nežnou matkou, s jemnou červeňou na tvári, plná shonu a materinskej pečlivosti. Keď dieťa zakrúcala a kládla ho k životodarnému prsníku matkinmu, bol to taký krásny obraz, že i sama šestonedieľka s úsmevom povedala:

— Ach, sestra, aká ste milá a krásna! Keď raz svoje vlastné dieťa priložíte k prsiam, váš manžel bude najšťastnejším človekom na svete.

Gertrúda, vlastne sestra Agáta, silne sa začervenela a skoro zlostne si pritlačila ruku na divo búšiace srdce. Potom, veselo sa usmievajúc, povedala chorej: — Nie, nechcem mať muža, ani dieťa, načo by mi boli, čo by na to povedala moja milá nemocničná služba?

Šestonedieľka meravou, bez porozumenia hľadela na ňu. Nechácala svoju ošetrovateľku. Veď, až príde čas, bude smýšľať inak.

— Milá sestrička, len počkajte a potom spomnite si na moje slová: i keby som mala trpieť ešte väčšie bolesti, ani na chvíľku neľutujem, že môžem slúžiť milovanému mužovi, ktorý mi daroval toto dieťa.

Keby bola videla do Gertrúdinho srdca! Jej slová kmásaly sotva zahojenú bolesť. Pravdaže, aj Gertrúda mala tento sladký obraz pred očima: milovaného muža, ktorému by bola slúžila každým dychom a ktorému by bola v bolestiach rodila dietky jeho lásky. A on nedbal na tento hrejivý oheň, žiariaci z jej očí, keď s ňou hovoril, lebo ho priťahovalo slnko, s jeho tisícami, trblietavými, spaľujúcimi lúčmi. To bola veľká bolesť, o ktorej si myslela, že nikdy nepominie. Ale práve táto bolesť priviedla ju ku Kristovi. Naučila sa Ho poznať, naučila sa Ho milovať. A táto láska dozrela za slnečného svitu večného svetla, zosilnela a stala sa vášnivou v objatí kríža. Tu videla päť krvavých červených rán a počula hlas:

— Tak som Ťa miloval.

A pozemská láska vždy viacej a viacej ustupovala. Potom prišiel čas, kedy už nepocítovala bolesť pri spomienke na profesora z Viedne, ani závišť oproti Agripine, ktorá smela mať tohto krásneho muža.

Len niekedy, v hodine zabudnutia, pokúšal sa starý bôľ zahniezdiť sa v skrytom miestečku v srdci, ale Gertrúda stala sa silnou a nedovolila, aby sa bolesť rozmohla. A v deň, kedy v domácej kaplnke kardinálovej prijala závoj, ktorý, bohužiaľ, smela nosiť len v kaplnke, keďže pred svetom musela sa ukazovať ako elegantná dáma, tu zaplesala vo svojom srdci:

— Môj miláčik je môj a ja som Jeho. Ďakujem Ti, Pane Ježišu Kriste, môj nebeský ženích, že si mi vtedy soslal tú bolesť, čím si ma pritiahol k sebe. Prosím, vezmi si ma celú, lebo len Tvojou chcem byť naveky.

Sestra Agáta teraz už len zriedka prichádzala do Eschenbergerovho domu, lebo Andrej sa už zotavoval a keď prišli Vianoce, vyšiel si na prvú prechádzku.

V pohanskom svete sviatok Špasiteľovho príchodu už nesvätili. Bol to všedný deň ako ostatné. Pravda, dlho trvalo, kým posledné zbytky tohto sviatku, najkrajšieho zo všetkých rodinných sviatkov, vyrvali zo života ľudu. Vianočné stromky boli zvykom aj v pohanských rodinách a deti tešily sa na osvetlený stromček a na darčeky. Svetová vláda musela tu zakročiť so všetkou energiou a prísnosťou. Určili iný deň ako štátny „deň lásky“, kedy deti dostávaly svoj osvetlený strom a darčeky, ale nemaly tej radosti ako predtým, keď ešte verily v legendu o Ježiškovi a v radostnom rozrušení hľadely vo svätú noc k nebesiam, keď Ježiško prichádzal na Mliečnej dráhe na saniach na svojich sivkoch so striebornými zvončekmi.

No medzi kresťanmi na Štedrý večer panoval rušný život, ktorý bolo možno badať aj na uliciach veľkomes-
ta, i keď svoje prípravy tajili.

Eschenbergerová so zarosenými očima pripravovala štedrovečernú hostinu. Aký krásny bol minulý Štedrý večer! Vtedy bol ešte otec medzi nimi. Ako sa vždy tešieval na tento deň, ako šibalsky sa usmieval: mal pre ňu pripravené prekvapenie a keby bola chcela, bola by našla to, čo tak nešikovne skrýval pred ňou, ale nechcela tak sebe ako aj jemu pokaziť krásnu radosť a pretvarovala sa, ako by nič netušila. A keď už zapálili sviečky na vianočnom stromčeku a jasličky so všetkými ovečkami stály pod ním, keď sa utíšil prvý výron radosti, všetci museli s ním zaspievať starú vianočnú pieseň:

„Tichá noc, svätá noc,
práve dnes všetka moc
lásky Božej sa zjavila,
keď Mária porodila
Ježiša, Spásu sveta . . .“

A keď deti i pri všetkej radosti boly ospanlivé, pristúpil s ňou pred postieľky dietok a šťastne pozrel na ňu.

— Matka, to je predsa najväčšia vianočná radosť, že sme všetci tak pospolu a že sa všetci máme radi.

Potom okolo polnoci išli ku kardinálovi do jeho domácej kaplnky a v tichom šťastí zúčastnili sa na polnočnej sv. omši a prijali z jeho rúk milé Jezuliatko.

Ano, Štedrý večer vždy bol u nich radostným sviatkom. Eschenbergerovej bolo dnes ťažšie okolo srdca ako inokedy, lebo on ležal vonku, ďaleko vonku pod snehom.

Andrej chystal sa na prechádzku. Slepý Jozef a Anička chceli ho odprevadiť.

— Mamička, pôjdem za oteckom! Svoju prvú vychádzku musím vykonať k nemu.

— Dieťa, nebude to pre teba veľmi ďaleko?

Ale nie, veď mohol ísť električkou. Ako rada by išla s nimi, no dnes nie, na Štedrý deň ani jedna gazdinká nemá času. Zabehla do vedľajšej zamknutej izby a so stromčeka odrezala voňavú vetvičku.

— Pozdrav otca aj za mňa a zanes mu toto, nech aj on má Vianoce.

Deti vydaly sa na cestu, najprv pešky, potom električkou. Tu stretly sa so známym prívetivým sprievodcom, ktorý sa veľmi tešil, že Andreja vidí zasa zdravého, a spýtal sa detí, kde susednú. — Cintorín.

Sprievodca si ťiško vzdychol:

— Ave, anima pia!

Andrej najradšej by mu bol býval pobozkal ruku, lebo vedel, že sprievodca je kardinálovým generálnym vikárom.

Síduc s električky, kúsok išly ešte peši, kým sa dostaly k otcovmu hrobu. Väčšinu mŕtvych dnes spaľovali, ba i zákon nariaďoval, že mŕtvych treba spáliť, ale neskôršie od toho odhliadli a rodinám ponechali na vôľu, ako chcú svojich mŕtvych pochovať.

Cintorin bol ozdobený nádhernými pomníkmi, no jednako sa zdalo, že na kamennom umení leží hlboká melanchólia, nikde nijaká povzbudzujúca alebo potešujúca myšlienka. Smrť je tu všade označená ako nepriateľ ľudu, ktorý každý život zakončuje definitívne. Nijaké vzkriesenie a spoluúvidenie!

Eschenbergerova rodina mala svoje miesto asi prostred cintorína. Na kamennej tabuli jednoduchými zlatými písmenami bolo napísané: Quies familiae Eschenberger.

Kto si však lepšie všimol náhrobný kameň a striešku, bol by videl, že v rohu vytesaný je krížik, zakrytý kvetníkom.

Deti kľakly si k hrobu. Andrej začal lkať. Po prvý raz stál pri hrobe milovaného otca a položil naň matkin pozdrav. Slepý Jozef spomínal na deň pohrebu. Dobré, že pani Eschenbergerová pri tom nebola. Bola doma pri smrteľne chorom chlapcovi. Bezbožnosť aj smrť tohto statočného muža zneužila k tomu, aby mohla prejaviť svoju nenávisť oproti kresťanstvu. Rečník spomenul Eschenbergera ako úbohú obeť kňazského zavádzania a potom tiahli od hrobu mestom s rúhavými výkrikmi:

— Preč s kňazmi!

Jozef bol veľmi nešťastný. Upadal očividne. Šaty na ňom len visely, pri stole i pri priateľskom dohovaraní

domácej panej sotva vzal niečo do úst, lebo vždy sa obviňoval:

— Odjedám chlieb úbohým sirotám.

Je najnešťastnejším zo všetkých. Keby len bol mohol zomrieť namiesto dobrého majstra! Alebo keby si mohol aspoň zarobiť! Takto však musí sa nechať vyživovať od rodiny, ktorú olúpili o jej živiteľa. Je celkom bezmocný a ani tým najmenším sa im nemôže odmeniť. Hmatá po náhrobnej tabuli a hlboko sa nad ňou skláňa.

— Ó milý otče, — modlí sa z hĺbky svojho zarmúteného srdca, — iste ste v nebi! Ó poproste Jezuliatko, ktoré dnes prišlo na svet, aby mi pomohlo v mojom nešťastí. Tak rád by som bol otcom vašej rodiny a pomocníkom za všetko dobré, ktorým ste ma zahrnuli, nemôžem však nič robiť, lebo som slepým úbožiakom! Ó milý otče tam v nebi, nemôžete za mňa urobiť nič, aby všetko bolo v poriadku? Ach, takú veľkú dôveru mám k vám, boli ste ku mne taký dobrý, ako sa pamätám, a v nebi ste iste ešte dobrotivejší!

Andrej a Hanka prekvapene hľadia naň. Čo sa to stalo s Jozefom? Potáca sa, vystiera ruky, ešte vždy sa potáca, kráča k nim, teraz si zakrýva oči a s jasotom odtrhuje ruky od očí.

— To si ty, Andrej? — pýta sa zajakavým hlasom, — ty si to, Andrej, aj ty, Anička?

Potom sa obráti a neisto ide k nápisu, ktorého zlaté písmená priťahujú jeho oči, potom vpíja šíru, v zimnom spánku odpočívajúcu prírodu, znovu zatvára oči, aby sa presvedčil, že sa s ním stalo niečo zázračného, čo ešte nepoznáme a čo my menujeme zrakom. Deti to však pochopily: vidia, ako sa predtým vyhasnuté oči lesknú v božom svetle a v zbožnej hrôze cítia:

— Teraz náš milý otecko vyprosil v nebi zázrak pre úbohého Jozeta.

— Jozef, — volá naň Anička, — Jozef, ty vidíš, ty si už nie slepý.

— Vidím! — svitá pomaly v mladíkovom rozume, ale nemôže ešte celkom pochopiť, akého nesmierneho šťastia sa mu dostalo, aj sneh a denné svetlo ho oslňujú, stále musí očami žmúriť. Ale teraz už spoznáva: dosiaľ jeho najväčším nešťastím bolo, že bol slepým od narodenia. Teraz, keď už vidí, môže chodiť bez sprievodcu, môže pracovať, a . . . môže pracovať aj pre Eschenbergerovu rodinu, už jej nebude na ľarchu. Teraz znovu radostne skríkol a v preveľkom šťastí obe deti vinie k sebe.

Ale Andrej chápe zázrak:

— Jozef, to môj otec vyprosil v nebi, musíme sa mu poďakovať. — Ťahá Jozefa k náhrobnému kameňu, všetci traja si kľakajú, a každý podľa svojho vysielá svoje modlitby do toho sveta, kde nový svätec kráča v Baránkovom sprievode. A teraz chytro domov!

V električke nastalo veľké vzrušenie: Zasa bol tu ten zamestnanec a Andrej mu rozpráva, čo sa stalo pri otcovom hrobe. Spolucestujúci to počujú a väčšina z nich pohoršene hovorí o podvode a pod. Ale zamestnanec, — jeho hlas sa chveje, je to rozrušenie alebo vrelá vďaka? — vysvetľuje im, že pozná toho mladíka ako slepca od narodenia, že pred dvoma hodinami išiel do cintorína ako slepec a teraz vidí. Tu znovu zajasal Andrejov hlas:

— To vyprosil môj otec v nebi.

Časť cestujúcich zvažnie a premýšľa, iní doliehajú na slepca a na všetko sa ho vypyávajú, iní zasa hovoria o autosugescii, o nervoch, a tí nepolepšiteľní vravia o zjavnom podvode, ktorý by bolo treba raz a navždy zamedziť.

Jozef tíško sedí v kútiku električky, obklopený sa-

mými zázrakmi: to svetlo na voze hore, ľudia, farby ich odevov, to všetko mu je nové, sotva vie všetko pochopiť, ale vo svojom srdci tíško sa modlí: — Pán majster, zaplať Pán Boh tisíc ráz! — — —

Viedenský kardinál celebroidal polnočnú sv. omšu. Domáca kaplnka bola na prvom poschodí. Cudzí človek ju nenašiel, lebo dookola obklopená bola malými izbami a nemala ani okien ani dverí. Príchod do nej bol možný tak, že bolo treba so steny odstrániť veľký Mozartov obraz, odsunúť tapetu a stisnúť gombík. Potom sa zjavil otvor, len toľký, aby mohol človek cezeň prejsť. Bolo treba ísť po rebríku a tak do kaplnky v prízemí. Zasvätená bola sv. Vojtechovi mučeníkovi. Dnes do kaplnky mali prístup len vybraní hostia. Vidíme tu niektorých starých známych: členov spolku od „Plavca“, kňazov, kanonikov, Sestru Agátu a tam v poslednej lavici veľmi šťastnú skupinu: matku Eschenbergerovú, jej Andreja a zázračne uzdraveného Jozefa.

Generálny vikár uviedol ho pred Eminenciu skôr ako začala omša sv. Kardinál sa ho dopodrobna vypytoval na udalosť pri Eschenbergerovom hrobe, na mladíkovo okolie a na jeho slepotu.

— Spíšeme s ním ešte protokol, — povedal napokon trošku sucho.

Potom celebroidal polnočnú sv. omšu v úplnom tichu.

Dnes zakázal spev aj hru na harmóniu. Inokedy v tejto svätej noci vždy spočíval na jeho tvári radostný a slávnostný lesk a do svojho „Gloria in excelsis Deo“ vkladal celé vianočné plesanie svojho srdca. Dnes bol neobyčajne vážny, skoro v stiesnenej nálade. Až po premenení sa trošku premohol a nútil sa do veselého pohľadu. Po poslednom evanjeliu sa obrátil. Jeho vysoká postava vo veľkej, drahokammi ozdobenej mitre vyzerala ešte mohutnejšie a berla sa trblietala v jeho ruke.

Keď hovorí biskup takto s odznakmi svojej hodnosti k veriacemu ľudu, jeho slová prenikajú aj do najzatvrdlejších sŕdc a tu v kaplnke boli len ľudia dobrej vôle.

— Kráľ opäť slávil príchod svojej ríše, ale ako vtedy, aj teraz nemá, kde by sklonil hlavu. Musíme vyhľadávať skryté miesta, niekedy horšie ako bola betlehemska maštaľ, ak chceme, aby sme sa mu mohli klaňať s pastiermi a mudrcmi od Východu.

Kráľ opäť prišiel do svojej ríše a znovu povstal proti nemu Herodes, ktorý ho núti k úteku. Kam má ujsť? Už ani Egypt a nijaký kútik tejto zeme neposkytne mu prívetivé útočisko.

A jednako, či môžem dnes za svätej noci, ja, postavený za anjela svojho národa, hovoriť inak, ako anjel na betlehemskej rovine?

Oznamujem vám veľkú radosť! Pán aj v časoch našej veľkej biedy pripravil nám veľkú radosť! — Tu jeho oči obrátili sa na šťastnú skupinu v poslednej lavici: — Naš verný syn, váš milý brat Eschenberger, ktorý podstúpil mučenícku smrť za vznešený znak našej spásy, poslal nám zo svojej blaženej ríše znamenie: na jeho hrobe stal sa jasný zázrak: slepcovi od narodenia vrátil sa zrak po zbožnej modlitbe na jeho hrobe.

Oznamujem vám veľkú radosť!

Táto radosť je predovšetkým majetkom omilosteného a viem, že tento po celý svoj život bude vďačný Spasiteľovi.

Oznamujem vám veľkú radosť!

Táto radosť vošla teraz do domu mučeníka. Už ho neoplakávajú, lebo je zaradený medzi dietky božie a jeho podiel je v tom, že je v spoločnosti tých, ktorý svoj odev umyli krvou Baránka.

Tento zázrak je našou najväčšou radosťou! Slepec vidi. Či dnes medzi ľuďmi nepanuje všeobecná slepota

a tma, takže sú aj spravodliví v nebezpečenstve, že po-
blúdia? Teraz stojí pred nami zázrak! Áno, jestvuje ob-
covanie svätých, je mocný a dobrotivý Boh, je život za
hrobom!

Toto radostné posolstvo posielala nám dnes náš blažený
brat ako vianočný dar shora.

Preto nebojte sa! Práve dnes prichádza k nám toto
posolstvo a prišlo v hodine, keď si svetová nevera my-
slela, že viere vo večnosť dala smrteľný úder.

Teraz sa kardinála zmocnilo zvláštne pohnutie; Es-
chenbergerová tíško plakala, Sestra Agáta mala ruky
skrížené na svojich panenských prsiach a sťa vo vytr-
žení hľadela na oltár; ostatní sotva dýchali.

— Dnes vyšly očakávané zákony. A ako dôvod uvá-
dzajú slávnú smrť nášho svätého mučeníka, ktorého
pokrytecky oplakávajú ako zvedenú obeť fanatického
kňazstva, tí, čo ho zákerne zavraždili, aby mali takúto
obeť. Za dôvod udávajú, že tu a tam, v Georgii, v Rio
de Janeiro, kresťania chystali sa brániť svoje milované
náboženské symboly pred zničením. My sme tí vinníci,
ukázali sme sa, sme, vraj, škodcovia ľudstva a to nebez-
pečnejší ako kedysi nihilisti cárskemu trónu v Rusku.

V tejto svätej noci vyrovnali sme sa Jezuliatku. Niet
pre nás miesta na celom svete a kto nás zabije, urobí
záslužné dielo v očiach ateizmu. A jednako hovorím:
tieto zákony sú radostným posolstvom pre nás, lebo
Pán zvolil si nás ako sv. Pavla za nástroje, povolané
k tomu, aby sme pre Ježišovo meno mnoho pretrpeli.

Potom vysvetlil im nové zákony.

— Kňazi sú, vraj, zjavnými nepriateľmi ľudstva a
preto treba s nimi zachádzať ako s takými.

Tí, ktorí do 1.-ho februára dobrovoľne složia kňaz-
skú hodnosť, dostanú amnestiu a o ďalšie ich zaopat-
renie bude postarané tak, že dostanú čestné miesta vo

svetovej vláde. — To je tých tridsať strieborných — vysvetľoval kardinál, — ktoré sľúbili Judášovi, ak zradí Pána.

Ti kňazi, ktorým sa dokáže, že i po 1. februári vykonávajú kňazský úrad, budú potrestaní smrťou, ak sa skrúšeným priznaním a sľubom neosvedčia v budúcnosti ako priatelia ľudstva. Tresty sú tým väčšie, čím zarytejší je delikvent a čím vyšší úrad zastávajú cirkevní hodnostári. Občania, ktorí nechajú na sebe previesť nejaký kňazský obrad alebo sú na takom prítomní, budú trestaní podľa § 527 trestného zákona.

Kardinál kľakol si na najvyšší schodík a ruky zdvihol ku svätostánku:

— Pane a Bože! Kalich je horký, ale sľubujem ti v mene svojho kňazstva, že chceme ho piť.

A prítomní kňazi súhlasili:

— Chceme ho piť.

— Pane, dnes si zázrakom ukázal, že žiješ, že na nás myslíš, že neodnímeš svoje ruky od nás v tejto hodine tmy. Preto nebudeme zúfať! Dôverujeme v tebe, ó Pane a nespreneveríme sa. Amen.

Hlúčik veriacich začal hlasite plakať. Teraz už všetci vedeli so strašnou istotou, že nastaly dni Nerónov, Deciov a Diokleciánov. Ale v ich srdciach plápolala zázračná láska ku Kristovi, takže každý z nich bol pripravený trpieť a krváčať s prvými kresťanmi. Herec vstal, priblížil sa k oltáru a vrúcne bozkával ruky a kňazské rúcho svojho arcipastiera; od pohnutia nemohol ani hovoriť. Ostatní nasledovali jeho príklad. V slzách kľakli pred kardinálom, prejavili mu svoju oddanosť a prosili ho o požehnanie.

A kardinálovo srdce naplnilo sa útechou, lebo bol presvedčený: — Z týchto tu ma nikto nezradí.

Ó, Cirkev Kristova, akí nerozumní sú tvoji nepria-

telia, keď si myslia, že krvavými rozsudkami a cvendžiacimi mincami ťa udusia!

Kaplnka sa pomaly vyprázdnila. Kardinál nariadil, aby zhasili všetky svetlá, až na jedno.

Kardinál v šerom svite strávil časť svätej noci na kolenách.

Potešil a povzbudil svoje stádo, ale na neho dorážaly všetky hrôzy. Dr. Schirmer bol veľmi inteligentným mužom, on zo zákonov vyčítal viacej ako jednoduchý človek pri povrchnom pozorovaní. Jednoduchý kňaz mohol očakávať smrť, cirkevný hodnostár však vyššie tresty. A on tušil, že pod tým treba rozumieť mučenie a striasol sa pri tejto myšlienke. Lahko je kázať veriacim: — Buďte silní a tešte sa, že môžete trpieť za Krista. Ale sám sa položil na mučidlo, na vlastnom tele pocítiť trhanie svalov a lámanie kostí, kto ostane tu silný, kto sa tu bude ešte tešiť?

A kardinál Schirmer začal sa chvieť a hroziť sa. V duchu zápasil s Pánom v záhrade Gethsemanskej:

— Smutná je moja duša až na smrť... Pane, duch je ochotný, ale telo je slabé!

SYN PRICHÁDZA DOMOV

Za svätej noci bolo vo Viedni neobyčajne rušno; všetky zábavné miestnosti, hotely, bary, pivnice a vinárne boli preplnené besedujúcimi ľuďmi. Hlavným predmetom rozhovoru boli dve udalosti: zázrak a kňazský zákon.

Usilovali sa nájsť súvislosť medzi oboma udalosťami, v zázraku videli nový kňazský trik, aby si získali sympatie sveta a len málo ľudí sa zaoberalo vážne a spravodlivo touto otázkou.

Pritom-všetkom však v nasledujúce dni Eschenbergerov hrob navštívilo tisíce ľudí, hoci tam nemohli vidieť nič zvláštneho. Podvečer, keď sa hlavný nával zvedavcov rozišiel, aj zbožní kresťania prišli a modlili sa na mučeníkovom hrobe, prednášajúc mu svoje starosti a biedu. Prichádzali aj chorí, nemohúci z nich nechali sa sem doviezť a dúfali, že aj s nimi sa stane zázrak. Aj hovorili po meste, že isté suchotinárske dievča náhle vyzdravelo na svojom byte po dôvernej modlitbe k Eschenbergerovi, ale nebolo možné zistiť, či tieto zprávy sú pravdivé.

Najšťastnejším bol uzdravený Jozef. Rýchle si navykol na svetlo a od rána do večera bol v dielni, aby pod vedením prvého pomocníka, ktorý podnik viedol, vyučil sa stolárstvu, a veru horlivejšieho učeníka nebolo v celom meste. Len aby sa čím skoršie naučil všetkemu a bol užitočným, stalo sa jeho životným cieľom, pretože ho k tomu hnala vďačnosť.

Nie takou šťastnou bola vo svojom nádherom salóne Agripina. Sotva sa odvažovala vyjsť na prechádzku, mysliac si, že by za jej neprítomnosti mohol niekto prísť.

Ale Henrich neprišiel.

Keď Dr. Hegenbarth častejšie pristihol svoju dcéru v slzách, išiel Henricha navštíviť.

Posolstvo, ktoré priniesol Agripine, pôsobilo na ňu ako úder hromu; že po dlhom uvažovaní prišiel na to, že ich povahy sa neshodujú a blahoželal Agripine, že bola prvá, ktorá to spoznala a vyvodila z toho praktické dôsledky.

Teda koniec! Aj tak dobre! Agripina zaľala zuby a potom zahrála na svojom hudobnom stolíku najnovšie tance, a Hegenbarth sa uspokojoval:

— Veď sa ona rozveselí.

Pravda, bolo mu veľmi ľúto, že nebude spojený rodnou páskou s milým kolegom, ktorého poznal už ako chlapca. Svoju dcéru viacej už nevidel plakať, ale ani smiať sa.

Henrich bol veľmi rád, keď už bolo po rozhovore s Hegenbarthom. Teraz už nejestvuje nijake „zpäť“. Vie, že Agripina je prihrdá na to, aby mu odpustila. Ale čo mu teraz záleží na Agripine, s ktorou by bol býval nešťastný.

Gerta! Gertrúda! — volá stále vo svojom srdci a vymýšľa si na tisíce možností, ako by sa mohol priblížiť k milovanej bytosti, ako by jej mohol povedať, koľko trpí pre ňu. A táto možnosť bola bližšie ako tušil.

Zpráva o zázraku na Eschenbergerovom hrobe ho veľmi vzrušila. Keď do izby svojho pána vbehla gazdiná a úryvkovite rozpovedala mu udalosť, o ktorej celá Viedeň hovorí, nedôverive sa len usmieval na jej naivnosti. Veď poznal slepého Jozefa, vedel, že jeho cho-

Prichádzali aj chorí... (Str. 111.)

roba je nevyliciteľná, nie, to bolo celkom vylúčené. Zpráva je azda len protestom proti kňazskému zákonu. Ale nedalo mu to pokoja. Zašiel si do Eschenbergerovho domu a tu videl, že všetko je tak, ako mu hovorili. Henrich bol celý zmätený. Nevyliciteľne chorý je celkom zdravý, a to náhle, po modlitbe nad mučeníkovým hrobom. Tak potom Eschenberger žije ďalej, potom jestvuje to, čo kresťania nazývajú nebom a Bohom, ktorý dal takú moc svojim svätcom.

Tak by bol mal Henrich správne usudzovať, ale on sa tomu bránil: všetko ho priťahovalo k viere, ale on nechcel veriť. Prehŕňal sa v knihách, ktoré zázračné uzdravenia vysvetľovali celkom prirodzene, ochotný bol uznať tajné neznáme sily, ktoré majú sídlo v ľudskom tele, skôr ako by bol veril v tajných silách, ktoré z nadprirodzena zasahujú do tohto sveta.

Na jeho dvere slyšateľne klopala milosť a volala naň: — Henrich. ako mysliacemu človekovi nepozostáva ti nič iné, len aby si uveril!

Ale on neotvoril dvere, aby vpustil milosť do svojej duše.

Henrich sa veľmi trápil, strácal chuť k jedlu, v noci spánok na dlhé hodiny utekal od jeho lôžka, oči mal hlboko vpadnuté a očividne chudol. Rýchle prerušenie stykov s Agripinou zasiahlo jeho srdce hlbšie, ako by si bol myslel; náhle prebudenie sa vedomia jeho lásky ku Gertrúde trápilo ho ešte viacej a vzrastajúce pochybnosti, či je ateizmus pravdou, ako bol o tom dosiaľ presvedčený, spôsobili mu priamo telesné bolesti.

Agripina ho stretla a triumfovala:

— Predsa sa pre mňa trápi.

Aj Gertrúda ho videla. Vedela. že už nie je snúbencom Agripinovým a soplá za to ruky k vďakovnej mod-

litbe. Od toho času však modlila sa s úzkostlivým srdcom:

— Pane, urob ma mrzkou, aby som sa mu neľúbila!

— — — — —

Tak nastal povestný 1. február. Vo svete zdalo sa, ako by sa nič nebolo zmenilo, ale ľudia boli zvedaví na prvú srážku medzi vierou v Boha a bezbožnosťou.

Aj Henrichova matka starostlivo hľadela svojmu synovi do očí. Prišla ho navštíviť a starosť nechcela ju od neho pustiť. V jej spoločnosti usiloval sa byť veselý a žartovným tónom rozohnal jej obavy. Nepodarilo sa mu to však vždy a stará pani trápila sa pre neho, takže sama ochorela.

Začalo sa to celkom bezvýznamne: slabosť, ťažkosť so žalúdkom, nespavosť a podobné. Ošetrojúci lekár povedal len toľkoto: — Staroba je už sama chorobou.

Matka upadala čím ďalej tým viacej a chcela ísť domov, ale Henrich ju už od seba nepustil. S domácim personálom striedavo bdel pri jej lôžku. Raz plná lásky pohliadla naň:

— Henrich, aká som rada, že máš v úcte náš rodinný obraz a že si ho nedal spáliť.

Henrich sa zahanbil v srdci. Či ho nechcel postrihať na kúsky a spáliť ho na popol? Ako by to bolo teraz starú paniu bolelo!

— Henrich!

— Čo chceš, mamka?

— Vieš, čo ma dnes robí ešte takou šťastnou?

— Čo, mamička?

— Že tvoj otec zomrel smierený s Bohom. Tak sa v pokoji stretne zasa, keď tu už bude po všetkom.

— Mamička, nehovorte ešte o tom!

— Henrich, nezabudni na to a zanechám ti to ako odkaz: žiť a zomrieť v pokoji s Bohom!

Vyčerpaná ustala a zavrela oči. V pokoji s Bohom! Áno, len keby mohol veriť v tohto Boha. Na pomoc vzal všetku svoju vedu a Boha nenachádza. A pred umierajúcou matkou musí sa pretvarovať, že verí. Ó kto ho vyslobodí z týchto múk!

V noci, keď nemôže usnúť, prosí ho, aby jej niečo prečítal. A on hľadá medzi svojimi knihami. Police s knihami zastierajú celú stenu, plno múdrosti a vied, ale niet medzi nimi ani jedinej knižočky, ktorou by mohol potešiť zbožnú, lúčiacu sa dušu. Ona nemá záujem o dejiny rozličných národov a krajín, nebaví ju ani opísanie hviezdnatého neba, v duchu vidí len jednu hviezdu, o ktorej stojí v Písme napísané:

— A predchádzala ho.

Nič nechce vedieť o poetických výplodoch básnikov a spisovateľov, veď jej život sám bol vážnym románom, a teraz je rada, že tento román teraz dočítava.

Učený profesor v núdzi obracia sa na chlapca Andreja:

— Andrejko, moja matka je chorá a chce niečo na čítanie. Azda máte doma nejakú knihu, ktorá zodpovie kresťanke.

Zľakne sa a stráca nádej. Veď ľudia všetky náboženské symboly odovzdali a potom ich zničili. Úbohá matka, kvôli tebe som si želal, aby zákon neuviedli do života. Ale Andrej na druhý deň prináša knihu, veľmi starú, s nemodernými literami, takže učenec musí dlho slabikovať, kým sa v nej vyzná. Ale matka sa radostne dvíha na posteli:

Ó Bože, Bože! Henrich, teraz si mi doniesol dobrého lekára do domu!

A Henrich číta:

— Ak človek chradne a blíži sa k smrti, — nie, mamička, tak ďaleko to ešte nie je, — máme sa ho spýtať a on má zbožne odpovedať:

— Milý človeče, raduješ sa, že zomrieš v kresťanskej viere?

A matka radostne odpovedá:

— Áno, Henrich, teším sa. Pozri sa, milý synku, naša viera vyžaduje od nás veľa trpkostí, ale keď dôjdeme ku koncu, vtedy pochopíme, koľké dobrodenie sme mali v tejto viere!

A Henricha zmocňuje sa tajná túžba: veď raz aj on zomrie a... vojde do Ničoho, ale čo, keby predsa bolo pravdou, čo matka verí... potom by jeho umieranie bolo veľmi smutné.

— Uznávaš, že si nežila tak, ako si mala? — Ale, mamka, ako môžu niečo také napísať do knihy? Ty najlepšia, ty najmilšia mamička!

— Áno, synku, pokorne a s ľútosťou uznávam, že som mala žiť inak, všetko nebolo u mňa správne. Bola som závistlivá a zlostná, nepremáhala som svoje vášne, veľmi málo som sa modlila a primálo premýšľala o nebi, skôr o svetských veciach.

Dobrá matka, celá je zničená pre také ľudské slabosti... a on... učený syn... čo všetko vidí vo svojej duši?

— Veríš, že náš Pán Ježiš Kristus za teba umrel a ďakuješ mu za jeho smrť?

Tu matka vo veľkej láske rozprestrie svoje ruky:

— Ó najmilší Pane Ježišu! Ako ti mám ďakovať? Ty, Bože náš, dáš sa za nás pribiť na kríž a rozpínaš svoje ruky, aby si nás objímal, skláňaš svoju hlavu, aby si nás pobožkal a otváraš svoje srdce, aby si nás prijal.

Klaniame sa ti, Pane Ježišu Kriste a dobrorečíme ti, lebo svojim svätým krížom spasil si celý svet. Áno, Pane, prečo by som mala bedákať vo svojom utrpení, keď vidím, ako trpíš ty, prečo mám nariekať, keď vidím ako žízniš a si opustený, ako sa ti posmievajú tvoji nepriatelia. Pane, páľ ma tu na zemi, ale ušetri ma vo večnosti!

Henrich s obdivom vypočul modlitby a vzdychy matkine. Vychádza mu svetlo? Môže si dať odpoveď na vtedajšiu svoju otázku:

— Kto si, Kriste, že Ťa milujú práve moji najlepší priatelia?

A pohnutým hlasom, — teraz sa skutočne modlí to, čo číta zo starej knihy, — pokračuje:

— Potom nech prehovorí zdravý k chorému: Milý priateľu, kým žiješ a duša je v tebe, svoju nádej nemáš skladať v nič, len vo smrť nášho Pána Ježiša Krista. Ponor sa do smrti, prikry sa smrťou, zahaľ sa do smrti! A potom prehovor k chorému: ak Ťa Boh povolá k súdu, potom hovor: Pane, smrť nášho Pána Ježiša Krista kladiem medzi tvoj súd a medzi seba, úbohého hriešnika, inak sa s tebou, Pane, nechcem súdiť. A chorý nech zasa prehovorí: Pane, smrť nášho Pána Ježiša Krista kladiem medzi seba a tvoj hnev. Potom nech chorý prehovorí po tretí raz: Pane Bože, do tvojich rúk porúčam telo a dušu svoju. Keď chorý tieto otázky počul a keď so zbožným srdcom odpovedal na ne, umrie v istote a nikdy neuvidí večnú smrť.

Z Henrichových rúk vypadla kniha. Aký svet to povstáva pred ním! Vo svete popieračov Boha, akým je aj sám, prevádza sa priamo rafinovane „ars bene vivendi“* ...ale tu, u matkinho smrteľného lôžka „ars

* Umenie dobre žiť.

bene moriendi!“* Ktoré umenie je lepšie? Keby len vedel, kto z nich má pravdu!

Matkin stav sa zhoršil až do beznádejnosti. Neprijímala už nijakú potravu a len málo hovorila. Ale zdalo sa, že na niečo čaká. Kývne synovi a ten musí sa hlboko skloniť, aby ju rozumel:

— Henrich, pošli mi po kňaza!

Henrich sa zľakne, lebo vie, že nemôže splniť toto matkino želanie.

— Mamička, nemožno nájsť kňaza.

— Henrich, pošli mi po kňaza! Nechcem bez nebeskej potravy odísť na cestu do večnosti.

— Mamička, veď vieš, že by kňaza potrestali smrťou.

— A ty by si ho zradil, Henrich?

Skoro zlostne, výhražne to znelo v jeho ušiach.

— Nie, mamička, neprezradil by som ho, už kvôli tebe nie, ale neviem o nijakom kňazovi.

— Henrich, choď a prived' mi kňaza.

Matka nemala iného želania, a keď — už kvôli strašnému nebezpečenstvu — rozhodne vyhlásil, že bohužiaľ, tomuto želaniu nemôže vyhovieť, matka celé hodiny, celé poldni mlčala. Ale táto jej túžba rezala Henricha do srdca.

Zrazu sa potešil. Keď sa Gertrúda dozvedela o chorobe, ponúkla sa, že jeho matku ošetrí... a prišla. Jej príchod bol slnečným lúčom v hmlistom novembrovom dni. Na Gertrúde bolo vidieť, že prešla ošetrovateľskou školou a taká prívetivá bola k chorej, ako by to bola jej matka a nie rodička toho, ktorý celý rozochvený stál vedľa nej a ktorému ostala a musela ostať cudzou. Henrich znovu spoznal:

— Gertrúdu som stratil!

* Umenie dobre zomrieť!

Ale nemohol sa už hnevať na Krista, ktorému darovala svoje srdce, do smrti ktorého jeho matka chcela sa zahaliť a dobre zaopatrená odpočívať. Nie, už sa nemohol hnevať na tohto Krista.

— Mamička, nemáš ešte nejaké želanie?

— Len jedno, len jedno, a to nechceš splniť!

Ako bolestne to hovorí! Gertrúda obracia sa k nemu:

— Či by sa toto želanie nedalo aspoň zčiasťky splniť?

Henrich hľadí na Gertrúdu. Je kresťankou, azda vie o nejakom kňazovi.

— Gerta ... matka ... chce ... kresťanského kňaza.

— Ano, Henrich, kňaza!

— A ja viem, že nemožno nájsť kňaza.

— Nemožno? Nič nie je nemožné!

— Pomyslíte si na nebezpečenstvo, do akého sa taký kňaz rúti.

— Dobrý pastier dáva svoj život za svoje ovečky.

— Gerta, viete o nejakom kresťanskom kňazovi?

A Gerta dôverivo mu hľadí do tvári.

— Pán profesor, vy ma nesklamete v mojej dôvere, ak vstúpi kňaz do tohto domu. Privediem matke kňaza. Odišla a vrátila sa o dve hodiny.

Príde o 22. hodine. Pripravíme všetko.

Prestrela stôl bielym obrusom a z prinesenej fľaštičky naliala vody do pohára, pripravila dva svietniky a tanier s chlebom a soľou. Dobrá matka priamo ožila.

— Príde už skoro?

— Áno, matka, za dve hodiny.

— Prečo nejde ešte?

— Pomodlíme sa, kým príde.

Gertrúda sadla si k posteli a modlila sa so starou paňou, detinne a dojemne. Henrich so zvláštnym pocitom sledoval všetky prípravy. Keď bol raz Adonáj

prišiel do Viedne a predstavili mu ho, vtedy mal podobný pocit. Bolo 22. hodín.

— Či nezabudol?

— Nie, pride iste.

— Duša Kristova, posväť ma!

Krv Kristova, napoj ma!...

Hľa, tiché zvonenie! Gertrúda pobehla k dverám predsiene a otvorila. Vstupuje driečny pan. Bol to Dr. Schirmer.

— Koloman, ty? Ty si kňazom?

Henrich to kričí celý preľaknutý.

— Pax huic domui... Pokoj tomuto domu a všetkým v ňom prebývajúcim.

Otvára ručnú tašku, ktorú si bol priniesol a vyberá z nej reverendu z jemnej látky a na ňu oblieka si bielu superpeliceu a štólu z bieleho a fialového hodvábu. Teraz znovu rozopína reverendu a ako by zo svojho srdca vyberal malú zlatú schránku. Gertrúda zbožne padá na kolená a Henrich, ako by sa ho chytal závrät, nasleduje jej príklad, ako dieťa svoju matku. Kňaz pristupuje k lôžku chorej, ktorá sa mu usmieva v ústrety. Gertrúda kývne Henrichovi a obaja nechávajú kňaza samotného s chorou.

— Teraz sa mu spovedá zo svojich hriechov, — vysvetľuje rehoľnica popieračovi Boha.

Áno, takí sú títo kresťania: i najmenšiu škvrnu chcú smyť so svojej duše, lebo do neba nesmie prísť nič nečistého. Henrich však sotva počuje sestričkine nežné slová. — Aj Koloman, môj milý priateľ, tento vysoko-
učený profesor... aj on... je kresťanom, ba viacej — kňazom!

Kňaz skončil svätý úkon a kýva im, aby vstúpili. V izbe chorej je ticho ako v hrobe, len dve sviece plápolajú a zrkadlia sa v zlatej schránke. Dr. Schirmer

hlboko sklonený kľučí pred Sanctissimom a modlí sa Confiteor: „mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!

Moja vina, moja vina, moja preveľká vina. A Henrich pokorne kľučá k nemu na podlahu, s rozochveným napätím sleduje každé slovo a bije sa v prsia: — Mea culpa! Či nie je mojou vinou, že som bol neveriaci, nemal som sa nechať poučiť len neveriacimi, ale aj veriacimi? Mea maxima culpa!

Teraz kňaz drží biely chlieb pozdvihnutý: — ecce Agnus Dei . . . Ajhľa, Baránok Boží! Pane, nie som hodný, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz len slovo a uzdravená bude duša moja!

Tri razy v trošku stúpajúcom tóne to vyslovuje a obracia sa napolo k Henrichovi, a Henrich vpadá do slov, sú to vzlykavé výkriky jeho chorej duše, brániacej sa pred Baránkom Božím.

— A uzdravená bude duša moja!

— Accipe, soror! Prijmi, milá sestra, Telo nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nech zachová tvoju dušu pre život večný!

Večný život! Tu mizne pozemský život, ktorý bol únavný a strastný i práce plný, ale tu pristupuje viera a hovorí: „Nezúfaj, sľubujem ti večný život a ako záruku prijmi toho, o ktorom ti viera hovorí, že je v tomto žiarivom bielom chlebe.“

Ako tu teraz leží, pokojne dýchajúc, tá dobrá mamička! Teraz jej podal ruku ten, ktorého milovala po všetky dni svojho života. Teraz kňaz opäť pristupuje k nej:

Ježišu, tebe žijem,

Ježišu, tebe umieram,

Ježišu, tvoja som v živote i v smrti.

Ježišu, ďakujem ti za milostisplnú návštevu, teraz si celkom môj, celá chcem byť tvoja, nič ma nemá od-

deliť od teba. — Henric ešte vždy kľáčí. Svoju tvár kladie na operadlo stoličky a celé jeho telo sa chveje.

Gertrúda však vďačne hľadá k nebu:

— Pane, nedaj uplynúť tejto hodine milosti, kým synovi, ktorý bol stratený, neukážeš cestu do pravého domova!

Kňaz ponoruje ruku do nádobky so svätým olejom a ľahko natiera smysly chorej:

— Pane, odpusť podľa dobrotivého milosrdenstva svojho, čím sa táto naša spolusestra prehrešila očima, ušima, chuťou a jazykom, rukami, nohami.

Ach, táto milá, svätá mamička, nepotrebuje to pomazanie natoľko, ako on, ktorý mal pred očami len tento svet a zatváral ich pred večnosťou, ktorý pripúšťal len slová nenávisti proti tebe, ó Bože, do uší, ktorý spieval starú pieseň nenávisti:

„Ecraséz l' infame!“* Rukami siahla na zbrane proti Kristovi a kráčal tmavými cestami detí tohoto sveta.

Teraz jej kňaz dáva ešte apoštolské požehnanie a podáva jej pobožkať kríž: — Pax tibi — pokoj s tebou!

Svätý úkon zakončil slovom pokoja. Kňaz ho skutočne priniesol, ona tu leží v pokoji.

A Henrich vie: aj on nájde pokoj len vtedy, ak pôjde cestami svojich priateľov, vznešeného mučeníka Eschenbergera, jeho obdivuhodného syna, ľúbeznej panny, kľáčiacej pri nohách lôžka a svojho priateľa Kolomana, ktorý je kňazom. A takýchto ľudí chcjú vliecť na popravisko! Veru nikdy mu nepripadala lož ateizmu takou odpornou ako v tejto chvíli, keď jeho priateľ, kňaz s nebezpečenstvom života ponáhľal sa k smrteľnému lôžku jeho starej, jednoduchej mamičky.

Ani sa neodváža priblížiť sa ku kňazovi. Úctivá hanblivosť mu v tom bráni, zdá sa mu, ako by on bol hlboko

* Zničte tú hanebnicu! (Cirkev.)

dolu a kňaz vysoko hore. Až keď Koloman odložil kňazské rúcho a zasa ako elegantný muž sveta stál pred nim, Henrich opäť nadobudol svoju starú dôvernosť:

— Koloman, Koloman, ty najmilší, najlepší, ty si — kňazom?

A Koloman sa usmial na neho zvláštnym spôsobom, stisol mu ruku a pri svojom odchode povedal:

— Nielen kňazom, ale jedným z kardinálov našej svätej Cirkvi. — To bolo prekvapením pre Henricha!

Henrichova matka zomrela krátko po polnoci. Odišla celkom tíško, bez zápasu. Skôr ako upadla do agónie, hľadala ho a on si kľakol k nej. Svoju žehnajúcu ruku položila na jeho hlavu a vydýchla:

— V pokoji s Bohom!

Henrich vstal a pošepol jej:

— Áno, mamička, chcem žiť v pokoji s Bohom ako ty a v pokoji s Bohom chcem raz aj zomrieť ako ty! To ti sľubujem, lebo teraz už verím vo večný život u Boha!

Ešte raz sa usmiala. Šťastná žena! — — —

Druhé ráno Henrich hlásil sa u Dr. Schirmera a tento ho hneď prijal. Schirmer sedel pri svojom písacom stolíku. Henrich rýchle pristúpil k nemu a skôr ako kardinál vstal, Henrich kľučal pred ním na kolenách:

— Ctihodný otče, pomôžte mi, lebo chcem veriť v Krista, milovať som sa ho už naučil.

A kardinál, skloniac sa k nemu, nežne ho zdvihol:

— Čakal som na teba, syn môj, a vo svojich modlitbách zápasil som o tvoju dušu. Deo Gratias!* Syn našiel cestu do otcovského domu!

Sám ho vyučoval v kresťanských pravdách. Po dlhé hodiny bolo možno vidieť oboch priateľov, ako sa prechádzali v sadoch a vesele sa rozprávali, no, tento roz-

* Bohu vďaka!

hovor bol vyučovaním náboženstva od najprimitívnejšej formy až k Summe Tomáša Akvinského.

Henrich musel predniesť všetky pochybnosti — stará nevera silne zápasila o Henrichovu dušu — ale pred argumentami učeného kardinála musely ustúpiť ako hmla pred slnkom.

A Henrich znovu rozkvitol a zasa veselo hľadel do sveta, — Agripina to s hnevom pozorovala, — a bol taký šťastný, ako vtedy, keď ho matka ako chlapca vzala so sebou na služby božie do mesta.

Kardinál podal mu, konvertitovi, dôkaz svojej zvláštnej dôvery: raz večer obaja boli pri Eschenbergerovom hrobe a Henrich pomodlil sa k mučeníkovi modlitbu vďaky, lebo iste aj on si spomenul na neho s prosbou pri tróne Božom. Na zpiatočnej ceste kardinál mu rozprával, že omilostneného Jozefa už neraz volali na mestský úrad. Prísne ho vypočúvali, ako nadobudol zrak.

A on proste a jednoducho rozprával skutočnosť: ako sa modlil na Eschenbergerovom hrobe a ako zrazu dostal zrak. Kládli mu krížové otázky a dohovárali mu, že akiste už predtým mal nejaký lúč v oku, ba chceli, aby podpísal, že len zle videl a že kňazi mu nariadili, aby sa robil, že je slepý a, vraj, aby vyhlásil, že až na Eschenbergerovom hrobe nadobudol zrak.

Na to sa Jozef rozhneval:

— Ak mi neveríte, tak verte tým, ktorí ma už dlhé roky poznajú.

Teraz predvolali Eschenbergerove deti, jedno za druhým, ale ani tí malí nepovedali nič iné, ako že Jozef bol celkom slepý a hmatal po dome, aj susedia, tiež neverci, potvrdili výpovede detí.

Keď ho znovu predvolali, Jozef priniesol so sebou

doklady, na ktorých bolo potvrdené, že na základe vrodenej a nevyliciteľnej slepoty dostáva štátnu rentu.

Jozef stal sa odvážnym:

— Pánovia, nič vám nepomôže! Boží zázrak ma náhle uzdravil na orodovanie svojho milého zomrelého dobrodincu. Ak poctive vyšetríte vec, aj vy uveríte v Boha a v jeho svätých.

Nahnevali sa naň a prepustili ho s upozornením, aby svoje rozprávky vyprával hysterickým ženám.

— Zázrak a mučeníkov hrob je trňom v oku nevere, — pokračoval kardinál, — lebo hrob navštevuje viacej ľudí ako by si boli mysleli, a to nielen zvedavci, ale aj ľudia všetkých stavov kladú v ňom poslednú svoju nádej. A skutočne: staly sa tu náhle už tri uzdravenia a celý rad — inak nevysvetliteľných — vyslyšaní modlitieb, ktoré sú u mňa všetky zaprotokolované, už kvôli procesu blahorečenia, ktorý sv. Otec práve bol nariadil. Ale nevera besnie od zlosti a obávam sa, že zakážu prístup k Eschenbergerovmu hrobu, aby zamedzili „poveru“, alebo, čo je ešte pravdepodobnejšie, mučeníkove pozostatky vykopú v záujme „všeobecného blaha“, spália ich a popol odstránia, ako by tým mohli zamedziť uctievanie svätca. Ale veriacich celého sveta by to veľmi bolelo, keby už nemohli putovať k jeho relikviám.

Potom rozpovedal plán, ako by mohli Eschenbergerovo telo dať do bezpečia. Henrich s radosťou súhlasil a ďakoval priateľovi za jeho veľkú dôveru.

Celý svoj personál prepustil, lebo teraz sa, vraj, nemieni oženiť a preto nechce mať nákladnú domácnosť. Stará posluhovačka nosila mu jedlo z blízkeho hostinca. Vo svojej záhrade však dal vystavať peknú besiedku v podobe okrúhleho pavilónu s vežičkou a so zástavkou, a keď robotníci odišli, prišli iní, títo však pracovali väčšinou len v noci. Henrich vedel, že medzi nimi boli aj

kňazi. Z pavilónu vyniesli mnoho hlíny, ktorú nenápadne rozhádzali po záhrade. Tieto práce trvaly celé týždne.

V tom čase Henrich zažil veľký radostný deň: Sviatok svojho návratu do Cirkvi. Kardinál určil na to druhú nedeľu po Veľkej noci, sviatok Dobrého Pastiera. Boli tu všetci, ktorých poznali ako dobrých ľudí.

Andrej naradostene pristúpil k svojmu učiteľovi a podal mu ruku:

— Ach, pán profesor, teraz, keď už patríte k nám, milujem vás ešte viacej.

A Sestra Agáta? V jej srdci zaznel celý jasavý koncert: Te Deum laudamus.

Henrich bol oblečený ako ženích vo svojom najlepšom spoločenskom úbore, len svadobná myrta chybovala na čiernom kabáte. Do slávnostne ozdobenej a vo svetle plávajúcej kaplnky vstúpil kardinál a stal si k oltáru za asistencie generálneho vikára a dvoch kanonikov. Henrich si kľakol pred ním a zvučným hlasom, z ktorého vyznievalo tiché chvenie, skladal vyznanie viery v Krista a Cirkvi a v prísaha dotkol sa starého evanjelia svätého Jána:

„Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Boh bol Slovo.“

Teraz kardinál hovoril nie ako priateľ k priateľovi, ale ako otec k synovi, ako veľkňaz k najmladšiemu členovi svojej obce a napomínal ho k neochvejnej vytrvalosti k práve prísahou potvrdenej viere, i keby pre túto vieru mal trpieť alebo zomrieť; napomínal ho k láske, podľa ktorej má pohanský svet poznávať kresťana a nabádal ho, aby kráčal po krížovej ceste sebaza-pierania a aby odložil všetku lásku k svetu.

Henrich pevným pohľadom hľadel svojmu arcipastierovi do očí. Áno, to všetko urobí, — chce vychovať

v sebe nového človeka, veď chmúrne tajomstvá starého človeka pochoval už do spovedníkových prs.

Kardinál sadá na trón. Schodky trónu zakryté sú jeho purpurom, ako by červeným kobercom, a na najvyššom stupni kľáči Henrich pred očami tíško sa modliaceho hlúčku kresťanov. Kardinál svojím ľavým ramenom nežne objíma pred ním kľáčiaceho muža, skláňa k nemu svoje ucho a počúva jeho šepkavé vyznanie:

„Ja, úbohý, hriešny človek, spovedám a vyznávam sa.“

Naširoko roztvára záhyby svojej duše, ktorú už po dlhé týždne prežaroval svetlom svojej ľútosti a hovorí mu o svojej nevere a nenávisti proti Kristovi, o rečiach, ktoré povedal proti Bohu, súkromne i verejne, o svojej radosti, keď vyšly nové zákony proti kresťanstvu. Oplakáva to, že sa nezúčastňoval na službách božích a že neprijímal sviatosti, žaluje na seba, že mal byť lepším synom svojej drahej matky a lepším človekom ku svojmu okoliu. Vyznáva svoju hriešnu žiadostivosť oproti žene Agripine a zahanbený vyznáva biskupovi, že jeho žiadosti smerovali aj k čistej neveste Ježiša Krista.

V kardinálovom srdci dvíha sa tiché plesanie: tento krásny muž, obkolesený mnohým pokušením, nemajúc pritom ani ochrany náboženstva s jeho prostriedkami milosť, potrebnej k spáse, svoje telo udržal čisté pred tým, čo neveriaci svet berie za niečo samozrejmeho. Boh bol s ním iste už vtedy, keď sa Bohu ešte rúhal!

Henrich spovedá sa ďalej zo všetkých hriechov, ktorých sa dopustil slovom i skutkom, zo všetkej závisti, požívačnosti a lenivosti, zo všetkých svojich priestupkov proti cirkevným prikázaniam. Všetko rozpovie Kristovmu zástupcovi ľútostivo a pokorne, potom dostáva odpustenie všetkých hriechov a nedostatkov ako aj oslo-

bodenie zpod exkomunikácie... vstáva nový človek: Dr. Henrich Herweg, kresťan.

Teraz sa začína kardinálova sv. omša. Henrich s nevýslovnou vrúcnosťou lásky sleduje jej jednotlivé časti. Spev mužských hlasov tíško začína starý velebný chorál.

Hlboko skláňa hlavu. Bol ovečkou, ktorá blúdila a hladovala po púšti, ktorú zranily ostré tŕne. Teraz však našiel ju Dobrý Pastier; dlho ju hľadal, po celé roky, kým našiel svoju milú ovečku, odniesol si ju domov a skryl na svojom srdci.

Ó s akou povďačnosťou, s akou ľútosťou prijíma Henrich Pána do svojho srdca... záruku večného života: in vitam aeternam!

Keď obaja priatelia sedeli spolu pri raňajkách, Henrich prosil kardinála:

— Eminencia, teraz mám ešte jedno želanie, ktoré sa akosi rušivo vtiera do radosti dnešného rána: budem raz hodný slúžiť Pánovi pri oltári?

Kardinál sa zamyslel a potom povedal:

— Syn môj, o tomto svojom želaní musíš ešte veľa a dlho uvažovať. Dnes, v žiari sviec, v blaženosti po odpustení hriechov a v objatí eucharistického Krista vidíš pred sebou „Hosanna“ kňazstva. Ale v duchu musíš vystúpiť aj na Golgotu, musíš si predstaviť, čo budúce časy prinesú kňazom; nielen žaláre a smrť, nie, Henrich, ale aj mučidlá, vymyslené diabolskou zlomyseľnosťou, aby nás prinútili k zrade na Spasiteľovi.

Henrich, musíš vedieť odpovedať na Pánovu otázku: Či budete vedieť so mnou piť kalich? slovami Jána a Jakuba: possumus. Neodhováram ťa, synku, od tohto strašného tajomstva, ale ešte cez dlhé mesiace musíš premýšľať v modlitbách, v slzách a v nevysloviteľných vzdychoch o tomto svojom želaní a musí byť pred tebou

celkom jasné, či sa budeš vedieť zrieknuť sveta, jeho lásky a jeho ovzdušia; dnes to ešte nemôžeš povedať, si len teraz obráteným človekom, ale potom príď ku mne, alebo k môjmu nástupcovi a ak aj potom budeš smýšľať tak ako dnes, potom ti s radosťou otvorím bránu svätyne.

Vade in pace, fili, Dominus tecum. — Choď v pokoji, Pán nech je s tebou.

Keď sa neskoršie opäť prechádzali spolu ulicami a sadmi, kardinál sa nikdy nespýtal svojho priateľa, ako sa rozhodol, a Henrich vo svojej úctivej hanblivosti nemal odvahy zmieniť sa o tom, čo nosil vo svojom srdci tíško uzavreté. Ale noci videly ho pri usilovnom štúdiu, skloneného nad „vedou spásy.“

BOHOSLUŽBA V RYŽOVÝCH POLIACH

Nastalo leto, plody zrely. Na Džerirových majetkoch bolo už dávno po žatve. On sám vyhnul sa páliacemu slnku a odobral sa so svojou rodinou do letohrádku v Himalajách. Robil dojem celkom šťastného človeka, lebo jeho pani darovala mu dediča.

Čo pretrpela pre toto dieťa, ako sa triasol o jej útlý život! Teraz sa šťastne uzdravila a celá sa venovala pečlivosti o svoje dieťa.

Džerir po prvý raz zameškal schôdzku priateľov u Ben Sibniho, Afričana, a od Flitgera dostal divný list. Či sa on teraz staral o svetovú politiku a o boj proti Bohu? Jeho svetom a bohom boly mu oči jeho dieťaťa a jeho ženy, ktorú teraz miloval ešte viacej, preto že toľko trpela.

Len pomaly sa vracal do starých koľají, opäť javil záujem o svoje plantáže a práce na nich. Znova pôjde na budúcu schôdzku, ktorá má byť u Salmana v Palmerstone.

Teraz v izbietke, obrátenej na východ, boly len Ney a s dieťaťom a stará služobnica Pothara. Bol večer a vonku velebný pokoj, aký býva v osamelých alpských údoliach, tak blažene sa vľudzujúci do srdca. Ney zamyslene hľadela na Mont Everest.

- Pothara!
- Rozkáž, milá veliteľka.
- Nie je aj tebe niekedy tak čudne okolo srdca, keď večer všetko stíchne? Človek svojím zrakom blúdi po

horách, vždy vyššie a vyššie a od blaženosti najradšej by sa rozplakal.

Pothara sa prekvapene pozrela na útlu postavu svojej veliteľky. Bola silnejšej postavy a drsnejšou vo svojom cítení a nemohla sledovať jemné senzitivne hnutia svojho duševného života. A jednako vystihla z neho všetko, čo bolo správne, lebo bola kresťankou.

— Áno, milá veliteľka, ty si taká šťastná, že by si mala vlastne plesať a ty chceš plakať vo svojej blaženosti. Vieš, čo to znamená? Tvoja duša nie je spokojná s týmto šťastím, túži po väčšom, po nepominuteľnom šťastí a preto tvoja duša lká.

— Väčšie, nepominuteľné šťastie? Pothara, také šťastie nejestvuje. Trasiem sa pri myšlienke, že by mi mohli toto dieťa alebo môjho Puru vziať. Chcem zomrieť, ak ich stratím. Väčšie, nepominuteľné šťastie?

Nedôverivo a jednako tíško sa pýtajúc potriasla svojou krásnou hlavou. A Pothara vyslovila slová večnej pravdy zo svätej knihy:

— Áno, veliteľka, také šťastie jestvuje; ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani srdce nepocítalo, smrti už nebude, ani náreku, ani smútku, ani bolesti, a on sotrie slzy s našich očí!

Neya meravo hľadela na služobnicu. Božie slovo má božskú silu. Úctivá hrôza ňou prebehla. Odkiaľ služobná vie o tomto šťastí, ktoré nepominie? Ó železnou rukou a silou by zadržala toto vysoké, blažené šťastie.

— Pothara, hovor mi o tomto šťastí, pouč ma o ňom

— Veliteľka, ešte neprišla hodina, ale ho poznáš. Len jedno mi sľúb: tvoj manžel nesmie sa dozvedieť o tom rozhovore.

— Nesmie sa dozvedieť? Pothara, nech je šťastný aj on, šťastnejší ako ja, a ak niet pre neho šťastia, tak ani ja nechcem mať podiel na tvojom šťastí.

— Neya, aj on nech je šťastný, ale až potom, keď to ty poznáš, ináčej zničí blaženosť vás oboch.

A pomaly, opatrne, ako jej kázal Bhuta, začala kypriť pôdu pre semienko večnej pravdy. Neveriacej žene rozprávala o takej prekrásnej bytosti, že pozemský tvor by musel zomrieť od slasti, keby na ňu pohliadol pozemskými očami. A táto bytosť, — slovu Boh sa úzkostlivo vyhýbala, — žila už skôr ako tu India bola vo svojej nádhere, a bude stále, i keď už India bude ľadovou púšťou, — tak to počula od Bhutu, — a táto bytosť pozná každého človeka, každú trávičku, hady a ryby v hĺbinách a počuje nás, keď k nej voláme. Táto bytosť môže nás urobiť šťastnými a toto šťastie nebude mať konca.

Mladá matka počúva so zatajeným dychom.

— A táto bytosť môže urobiť nekonečne šťastným Džerira, dieťa a mňa? Ako sa menuje tá bytosť?

Keby Pothara bola povedala, že Boh, Neya by sa bola od nej odvrátila, lebo jej Džerir poznal len nenávisť proti Bohu, výsmech Boha a rúhanie sa Bohu. Ale Pothara bola šikovná.

— Túto bytosť najlepšie možno pomenovať „otcom“ a ja denne volám k tomuto otcovi. Naučím ťa, ako sa treba prihovoriť k Otcovi: „Otče náš, ktorý si na nebesiach!“

A Pothara naučila ju modlitbu Pána a vyzvala ju, aby modlitbu denne odriekala, že Otec ju vyslyší a tak ju ako aj Džerira a dieťaťko vezme do ochrany. Tak sa bezbožnica denne modlievala modlitbu, ktorú Spasiteľ priniesol s neba — — —

Celkom iný bol rozhovor, ktorý mal Džerir so svojím inšpektorom.

— Myslíte, že medzi mojimi ľuďmi skutočne sú nejakí kresťania?!

— Ak zavediete vyšetovanie, pravdaže, neodhalíte nič, ale uisťujem vás, že Nadir na vlastné uši počul, ako rozprávali o bohoslužbách v budúci Satanov deň, a tak niet pochybnosti, že medzi našimi ľuďmi sú kresťania, ba možno i kňaz!

— A podľa hlasu nepoznal, kto to boli tí dvaja?

— Veď, keby to bol poznal, tak by sme ľahko vybrali celé hniezdo. Bola veľká tma a pritom sa ešte tíško rozprávali a aj Nadir si neskoro uvedomil, že ich mal sledovať a zistiť, kto boli tí dvaja kresťania.

— Čo máme teda robiť?

— Ja myslím, pane, že najlepšie to bude takto: Je isté, že v Satanov deň budú bohoslužby. Ale kvôli dvom alebo trom osobám kňaz nepríde, preto iste bude väčší počet tých, ktorí budú účastní na bohoslužbách. Ale kde budú tieto konať? Azda v niektorom robotníckom domku? Tie sú veľmi malé, tie nepojmú väčší počet ľudí a potom, bolo by to aj veľmi nápadné, keby sa mnoho ľudí shromaždilo v jednom domku.

— Myslíte si teda že bohoslužby budú konať vo voľnej prírode?

— Áno! Veď či nepriehľadné ryžové polia neposkytujú im najlepšie skrýše?

— Máte pravdu, inšpektor. A to miesto my musíme vyslieďiť. Vezmite teda Nadira a ešte niekoľkých iných, aby nespustili s očí tých robotníkov, o smýšľaní ktorých azda pochybujú a nech ich nenápadne sledujú.

— To nebude možné, pane, veď nevieme, či medzi tými, ktorých pokladáme za našich ľudí, nie sú tiež zakuklení kresťania. Tak by sme nič nedosiahli. Potom, robotníkov je veľmi mnoho, akože by sme ich teda mohli pozorovať?

— Potom už ozaj neviem, čo by sme mali urobiť.

— Pane, azda dobre by bolo rozmýšľať o tomto:

V Satanov deň pod nejakou zámienkou zadržte niektorých v Lahore, — pravda, jeden o druhom nesmú vedieť. Tí, ktorí bez všetkého budú súhlasiť, to sú našinci, tí iste nič nevedia o bohoslužbách, ale tí, ktorí sa budú vykrúcať a hľadať výhovorky, — lebo iste za nijakých okolností nebudú sa chcieť zriecť bohoslužieb, — tí sú podozriví, tých budeme pozorovať. Takto sa nám skôr podarí nájsť miesto schôdzky a chytiť kňaza.

— Odmena za jeho chytenie bude patriť vám, inšpektor.

— Rozdelím sa s ňou poctive s Nadirom.

— Za dôvod, že musia ostať v Lahore, uvediem, že každého z nich v deň Satanov musím poslať s dôležitým posolstvom povedzme do Lhassy, Pekingu a Tokia, aby teda boli poruke v mojom dome a aby neodchádzali. Dnes je Leninov deň, hneď pôjdem s vami, inšpektor. Ako sa teším! Budeme prví, ktorí sa budú môcť honosiť zásluhou, že kresťanského kňaza odovzdali súdu.

Poponáhľal sa do izby svojej ženy a nežne sa rozlúčil s ňou i s dieťaťom na niekoľko dní, lebo že má veľmi dôležitú prácu. Nesmela mu povedať, čo krásneho sa dozvedela. Ale tíško sa modlila za odchádzajúcim:

„Otče náš, ktorý si na nebesiach . . . , neuveď nás do pokušenia . . . zbav nás zlého! Amen.“

— — — — —
Bolo to ako pri reči Pána na hore Skupiny mužov a žien tu táborily a stály okolo, neodvracajúc svoje oči od úst indického kňaza. Bolo dobre, že dnes sviatok apoštolských kniežat Petra a Pavla pripadol na Satanov deň, oficiálny sviatok sveta, preto bola aj bohoslužba na tento deň stanovená.

Bhuta svojím ľubozvučným, trochu melancholickým hlasom hovoril o smrti sv. Petra:

„Keď si bol mladý, opásal si sa sám, keď si ostarel,

opáše Ťa niekto iný . . .“ To povedal, aby naznačil, akou smrťou zomrie.

Či Bhuta niečo tušil? Prosil svoju obec, aby spomínala na neho a aby ostávala v modlitbách, keby azda prišla aj jeho hodina, kedy ho iní opášu a odvedú do múk a do smrti.

Niekoľko žien tíško zalkalo a s trúchlivou láskou pohliadlo na svojho božieho posla, kým chlapi zatínali zuby a päste:

— Len nech prídu! Nenecháme Ťa opásať a odvieŤ do múk a do smrti.

Bolo to ako pri Horskej reči nášho Pána. Sama príroda vo svojej južnej nádhere a bujnosti bola posvätným chrámom, v ktorom zaznelo velebne Te Deum. Bolo tu priestranstvo medzi ryžovými poliami na jednej strane a nádhernou bavlníkovou plantážou na strane druhej. Malý oltár, — len štyri drevené koly, na nich dosky, potom oltárny kameň s relikviami, len taký veľký, aby sa naň zmestily hostia a kalich, biele plátno, kríž a dve sklenice so sviečkami, — stál medzi dvoma bavlníkmi. Dookola panovalo hlboké ticho a dusné sparno. Kde-tu zabzučal hmyz a zďaleka zaznel škrekot niekoľkých papagájov.

Aj pri tejto bohoslužbe sa krásne uplatnil katolicizmus Cirkvi. Pri oltári stojí kňaz, jednoduchý robotník v Džerirových službách, po jeho boku ako pokorní miništranti obchodník bavlnou z Lahore a lekár. Tu sedí skupina žien, ktoré sem prišli z miest, ďalekých niekoľko hodín, aby po dlhom čase znovu pookrialy na duši a aby prijaly chlieb života. Patrily k najrozličnejším kmeňom, ale väčšinou byly tu zastúpené chudobnejšie a jednoduchšie vrstvy.

Keď Bhuta skončil svoju reč, požehnal dvoch snúbencov a hneď započal služby božie. Prišiel sem v čas-

ných ranných hodinách a postupne spovedal prichodiacich. lebo všetci chceli prijať Pána, ako to bolo vo zvyku pri bohoslužbách prvých kresťanov. Tí, čo táborili na zemi, unavení od ďalekej cesty, pri svätom obrade pokľakli na kolená. Ach, kedy budú môcť byť znovu prítomní na bohoslužbách. Preto aspoň teraz chcú si odniesť čo najviacej pokladov domov, do svojich chatrčí a domkov k svojim prácam, utrpeniam, pokušeniam a bojom proti starému hadovi, diablovi.

Rozochvene a tíško, tak, že to vzadu sotva počujú, znie zvonček kmitajúcim sa vzduchom: Teraz slávi Kráľ Slávy opäť svoj príchod. Trón, na ktorom udeľuje audienciu, je síce chudobný, ale jeho údelom je bohatá oslava: Indické nebo pozdravuje svojho Kráľa a ku klaňaniu a vítaniu pridružuje sa zeleň, kry a všetko, čo tu žije, ba i vážne tmavé hory ako by posielaly svoj tichý pozdrav.

Ľudia, ktorí tu padli na kolená, sú všade rovnakí a za všetkých čias, ich prvý pozdrav je aj prvou prosbou: „Pane, posilni nášho kňaza! Pane, ochraňuj ho! Pane, daj, aby časy utrpenia čoskoro pominuly!“ Potom príde celý huf vlastných strastí a núdze: „Pane, ten ktorého miluješ, je chorý, príď a uzdrav ho! Pane, stala sa mi veľká krivda, opúšťaš ma? Pane, moje dieťa nekráča tvojimi cestami, nepôjdeš ho vyhľadať? Pane, v mojom dome niet pokoja, príď, Knieža pokoja a daj mi svoj pokoj!“

Akého trpezlivého a milého Pána máme, ktorý každý deň počuje toľko vzdychov a toľko prosieb a všetkým sľubuje, že ich občerství!

Ako ho preto milujú tieto krásne kvietky Indie, ako im žiari tvár v tej kráse, ktorá nie je z tohto sveta, ktorá ešte ai vráskovitú tvár nadchne zábleskom svätého nadšenia teraz, keď všetci prichádzajú, všetci hladní a

smädni, ktorí chcú jesť Chlieb, dávajúci večný život a piť z plných Spasiteľových prameňov.

Bhuta je naplnený tichou radosťou: „Pane, ďakujem ti za týchto dobrých ľudí, že si ma povolal do svojej svätyne, a keby som mal preto podstúpiť aj smrť, táto hodina radosti a požehnania prebohato ma odškodnila.“ Teraz tento chudobný ryžový robotník kráča popri lekárovi a veľkoobchodníkovi k mužom, kľaciacim vedľa seba.

— Ó mužovia, až teraz ste mužmi, lebo smýšľate správne a dôsledne a podľa tohto smýšľania aj konáte a stojíte a kľakáte pred tým, čo poznávate ako najvyššie, najhlbšie, najväčšie a najsvätejšie dobro.

Potom pristupuje k ženám a devám.

— Ó ženy, až teraz ste poriadnymi ženami, preto že túžite po spojení so Ženíchom, lebo sa klaniate a kľacíte pred tým, ku ktorému vás tiahlo srdce nebeskou mocou.

Čo to bolo? Niekoľko lesných vtákov vyletelo s prestrašeným škrekotom nad miestom spásy. Vyplašil ich dravý vták? Nezní to ako štekot psov? Kupec akosi úzkostlivo hľadá na kňaza, aj ten začal pozorovať a usiluje sa rozdeliť posledným účastníkom posledné odrobinky svätej večere. Lekár uspokojuje svoje okolie:

— Veď sme všade postavili stráže.

Tieto však už aj bežia sem bez dychu.

— Celkom nás obkľúčili!

Neopísateľný zmätok hlasov, plaču a kriku. Ako keď vypukne oheň, ľudia behajú bez hlavy sem a tam, väčšina usiluje sa ujsť cez ryžové polia, hoci vedia, že neujdú, lebo sú obkolesení.

Niekoľko chladnokrvných chlapov zaoberá sa kňazom.

— Otče, odložte rýchle kňazské rúcho, aby vo vás nepoznali kňaza!

...bič žvihol cez kňazovu tvár. (Str. 140.)

A trhajú mu, pravda, teraz bez obvyklej úctivosti, omšové rúcho s tela.

— Tu sú!

Znovu počuť bojazlivý krik žien. Prenasledovatelia so všetkých strán vrhajú sa na hŕstku kresťanských bojovníkov a nazad privádzajú ubehlíkov. Džerir, sediac na sivkovi, vidí ešte, ako v blízkosti oltára dvaja mužovia, — čože, doktor? — a obchodník, ktorý každý rok kúpi od neho časť úrody, — snímajú s jeho robotníka Bhutu dlhé čierne kňazské rúcho. Teraz tu Bhuta stojí len v nohaviciach a košeli, z ktorej mu presvitá holý chrbát.

Teda Bhuta je kňazom? O tom by si to nikdy nebol pomyslel. Ženie koňa napred a niekoľkými skokmi je pri oltári. Bhuta vidí, že je stratený a klesá, odovzdane a tíško sa modliac, na kolená pri oltári.

— Len keď je sv. Eucharistia zachránená! Dobre leží skrytá v srdciach prijímajúcich mužov a žien.

— Ty, Bhuta?

V ruke má hrubý bič z kože hrocha, ktorým surovo šľahá po kňazovom chrbte, takže široké červené pruhy sa tvoria na jeho koži. Bhuta sa svíja, ale neprehovorí ani slova a spokojne trpí, keď mu priväzujú remeň okolo tela a jeho koniec k sivkovmu sedlu.

Štátna milícia vykonala rýchlu prácu: kresťanov sviažu po troch až štyroch a vojaci ženú ich napred ako stádo.

Bhuta musí bežať popri koňovi, ale starec čoskoro nevládze a s povzdychom padá na kolená. Džerir pristaňuje koňa, celá jeho panovačná povaha vybuchne proti nešťastníkovi a teraz bič švihol cez kňazovu tvár. Ale Bhuta rýchlym pohybom chytá ruku, držiacu strašnú zbraň, a ľúba ju.

— Ďakujem ti, pane, že si ma bil.

Džerir celý zarazený hľadí na kňaza. Také niečo sa mu ešte neprihodilo. Už si netrúfa pozrieť sa na kňaza a zdržuje svojho koňa, keď sa tento chystá do cvalu.

Ó kresťanská láska! Aké víťazstvá dobýjaš aj nad pyšnou myslou najväčších nepriateľov!

Na druhý deň ráno v malom letohrádku v Himalajach stará Pothara chodila ako námesačnica. Všetko robila naopak a v jej očiach boly jasné stopy po mnohých slzách. Neyya sa jej už viac ráz spýtala, prečo plakala, ale mnoho sa nedozvedela z odpovedí služobnej. A keď Pothara znovu vyhlásila, že sa dozvedela, že ľudia, ktorých veľmi milovala, postihlo niečo veľmi bolestného a že preto je zarmútená, jej veliteľka, krútiac hlavou, jej odpovedala:

— Ale, Pothara, veď nedávno si rozprávala, že tá veľkolepá bytosť, Otec, chce nás urobiť šťastnými. Prečo teda dovoľí, aby si bola smutná?

— Ó dieťa moje! Áno, Neyya, Otec skutočne chce, aby sme raz prežívali nesmierne šťastie, večné a nepominuteľné, ale — a teraz ti poviem niečo nového, — toto šťastie najlepšie si vykúpime časnou bolesťou, utrpením, smútkom. A keďže v takých hodinách strácame odvahu, Otec vo svojej láske poslal k nám na zem medzi ľudia svojho Syna. Týmto ľudom preukázal nesmierne dobrodenia, uzdravoval ich chorých, zbavoval ich malomocenstva, slepcom dal zrak a žehnal ich dietky. Neyya, keby si vtedy bola so svojim dieťaťom stála pri ňom, aj tvoje dieťa by bol požehnal.

A preto ho ľudia zbičovali do krvi a pribili troma klincami na kôl, potom tancovali okolo neho a vysmievali sa mu.

— Ó tie beštie! — zvolala Neyya.

— On však volal k Otcovi, veľmi rozhnevanému nad

nevďakom týchto ľudí: „Otče, odpusť im, lebo nevedia čo činia.“

Neya zaplakala.

— A vidíš, Neya, od tých čias každý, kto má veľký bôľ, v duchu hľadá na tento bolestný kôl toho Syna a svoju bolesť srovnáva s bolesťou Synovou. Potom sa vždy utíši a spokojne znáša svoje trápenie. Z tohto sa však Otec tak raduje, že takémuto človekovi chce dať večné, nepominuteľné šťastie.

Tak uvádzala Pothara, sama sa ešte chvejúc nad zajatím kňaza a ostatných kresťanov, svoju veliteľku do mystéria crucis, do tajomstva križa.

Džerir sa nevrátil domov s tou istou radosťou, s akou bol pred niekoľkými dňami odcestoval. Zdalo sa, že niečo mu spôsobilo zlú náladu. V neuvedomelých chvíľach trel si pravú ruku, ako by s nej chcel sotrieť niečo, lebo... páčila ho od kňazovho bozku, ktorého zbila do krvi.

MUČENÍKOVA HROBKA

Agripina stála pred zrkadlom a víťazne sa usmievala: Kto môže odolať jej kráse? Veď aj chladný otcov hosť, pán Jetter z Mníchova, podľaťhol jej pôvabu. Až na kolená padol pred ňou a žobronil:

— Agripina, vy ste prvá žena, ktorá moju krv priviedla do varu. Agripina, ak ste veľmi krutá, ak ste bez srdca, tak ma nechajte na smrť zraneného vrátiť sa do Mníchova.

Nie, nie je bez srdca. Niekomu, kto ju nazval ženou bez srdca, naschvál chce ukázať, že má citlivé srdce pre cudzí bôľ a zasnúbila sa s Jetterom. Ale, keď ich srovnávala! Nie, nesmie srovnávať, lebo hneď ju pochyťí hysterický plač.

Nie, nebude myslieť na druhého, keď terajší jej ženích stojí pred ňou. Či Jetter nie je tiež pekným zjavom? A k tomu ešte aký veľmi bohatý muž, ktorý svojej žene môže pričarovať raj. Prečo by nezachytila príležitosť? Ale pritom-všetkom mnoho by dala za to, keby sa dozvedela, ako účinkovala zpráva o jej zasnúbení na Henricha.

Či je už zasa v myšlienkach pri ňom? Nechce už myslieť na toho, ktorý sa jej zriekol takým ľahkým srdcom a ona jednako vie, že bude naň myslieť v strasti i slasti.

A on? S povďakom soplul ruky:

— Vďaka Bohu, ona to skôr prekonala, ako ja. Toto riešenie bolo najlepšie. Agripina bude žiť v lesku a bo-

hatstve, stane sa hviezdou mníchovskej spoločnosti, ktorá ju bude zbožňovať, a bude veľmi šťastná. Už sa viacej nemusí v myšlienkach trápiť pre Agripinu a tým ľahšie a so všetkou silou vzdelaného a zrelého muža môže sa vrhnúť na štúdium teologie.

Poslúchnuc rozkaz svojho arcipastiera, prísne a dlho sa skúšal. Niekedy celé hodiny prosil pred Eucharistiou o milosť tohto povolania. Čo najprísnejšie sa pýtal sám seba, či už postúpil natoľko, že bez pozemských citov mohol myslieť na Gertu a svoj budúci kňazský život maľoval si v tých najtmavších farbách: opustia ho, zradia, budú ho prenasledovať, väzniť, mučiť a usmrčia ho. To všetko však nezdolalo jeho tajnú túžbu, aby oblečený do bielej alby a do posvätného rúcha mohol vystupovať po schodkoch oltára a vystierať svoje ruky k Bohu.

Pritom neúnavne študoval a pred jeho úžasými očami stále bohatejšie sa otváraly poklady svätej vedy.

Ó keby všetka naša inteligencia dostala do rúk tieto diela kresťanských duchovných velikánov, bezbožnosť musela by sa skryť do najspodnejších hlbín pekla!

V jeden deň opäť vstúpil do kardinálovej pracovne a vyslovil prosbu:

— Eminencia, prosím o milosť, aby ste ma prijali medzi kandidátov sv. kňazstva.

Kardinála neprekvapilo toto Henrichovo rozhodnutie. Vedel, že tento deň príde, ale v múdrej opatrnosti, s akou Cirkev pripravuje všetky veľké diela, aj tu bol potrebný istý skúšobný čas. Kardinál roztvoril svoje náručie a privinul svojho priateľa na svoju hrud'. Oznamil mu, že ešte rok sa musí venovať štúdiám a potom že ho vysväťí. Pritom oznámil mu veľkú radosť:

Jeho, kardinála, povolal Sv. Otec k sebe vo veci blahorečenia Rutwalda Eschenbergera a Henrich môže ho

odprevadiť ako sekretár a pri tejto príležitosti že ho predstaví Jeho Svätosti.

— Ako pokročily práce v tvojom pavilónku? Už dlhší čas som nemal možnosť navštíviť ťa v tvojej vile.

— Eminencia, dielo je hotové a každú hodinu môže prijať svojho hosťa.

— Dobre, to je veľmi dobre! Musíme sa poponáhľať. Eschenbergerov hrob nedávno prehliadala komisia. Niečo chcú podniknúť proti tomuto sv. pokladu. Vďaka Bohu, strážca je jedným z našincov, inak naša intervencia bola by nemožná. Priprav sa: Napozajtre o 2 hodine!

Kardinál mal vážne dôvody k obavám. Jetter prišiel z Mníchova do Viedne z príkazu svetovej vlády len preto, aby nariadil zničenie Eschenbergerových pozostatkov. To putovanie k jeho hrobu, tá povera s jeho uctievaním musí raz prestať. A tak v kancelárii bol už pripravený úradný spis, ktorým pani Eschenbergerovej oznamujú, že v záujme a v mene ľudstva budú pozostatky jej muža spálené a popol rozmetený — — —

V noci s nedele na pondelok pred strážnym domkom cintorína zastal zavretý automobil, z ktorého vystúpilo šesť mužov, ktorí niesli na sväté pole dlhý, ťažký predmet. Nikto neprehovoril slova, ani jeden z nich nemal svetla, hoci noc bola tmavá. Zastali pri Eschenbergerovom hrobe a hneď začali odstraňovať náhrobný kameň. Po dlhšej práci vyzdvihli rakvu zosnulého a namiesto nej do hrobu vložili práve takú istú, dosť ťažkú truhlu. Veď Eschenberger bol veľký, mohutný muž. Všetky stopy nočnej návštevy zahladili a aj strážcovi nariadili, aby aj vo dne odstránili každú stopu a každú zlomenú vetvičku na kríkoch.

Henrich bol veľmi rozrušený. O polnoci prišiel kardinál; pani Eschenbergerovej nič neoznámili, aby nerozjatrili znovu jej bolestný smútok nad zomrelým. Ko-

nečne auto vbehlo do záhrady a šesť mužov odnieslo Eschenbergerovu rakvu do besiedky. Táto bola tesne uzavretá a nelíšila sa veľmi od iných letohrádkov. V strede stál stôl a okolo neho pohodlné prútené kreslá. Steny boli ozdobené krajinkami a veselými obrazmi, na stípe visela lutna, na ktorej vialy pestré stuhy, úzke špirálové schody viedly do peknej arkýrovej vežičky.

V tomto pavilóne bola pripravená skvostná kovová rakva, čiastočne opatrená sklenými stenami. Na rakvi samej boli pripevnené útechyplné kresťanské emblémy: palma, ryba, Kristov monogram a baránok, zčasti zo striebra a zčasti zo zlata. Šesť mužov postavilo drevenú rakvu s Eschenbergerovými pozostatkami na zem. Jeden z nich bol zjavne lekárom, lebo dával v tomto smysle pokyny. Potom natiahli si tenké gumové rukavice a nasadili si masky, aké v minulých vojnách používali vojaci, aby sa chránili pred jedovatými plynmi. Opatrne začali otvárať rakvu. Očakávali strašný obraz: rozklad musí byť práve v najväčšom prúde.

Čo je to? S tichým výkrikom na perách, všetci sa mimovoľne vrhli na kolená: Eschenbergerovo telo ležalo tu celkom neporušené, ako v prvý deň po jeho smrti, ba i rana na čele a na sluchu mala ružový nádych. Strhli masky, ani stopy po mŕtvolnom zápachu.

— Bratia, nový zázrak, poďte, pomodlime sa!

Dojatí znovu si kľakli všetci a za chválospevu a ďakovných modlitieb pozorovali známe ťahy svojho svätého priateľa. Napokon kardinál dal tiché znamenie. Mužovia úctivo zdvihli sväté telo a ustlali mu na hodvábe prepychovej rakvi. Potom ju zatvorili a zaletovali, ale cez sklené steny bolo možno vidieť svätcove ťahy, ktorý sa podobal pokojne spiacemu človekovi.

Henrich teraz stisol gombík, pripevnený neviditeľne na najnižšom stupni špirálového schodišťa. Objavilo sa

druhé schodište, vedúce dolu. Rakvu s veľkou námahou sniesli dolu.

Hrobka bola klenutá sieň, asi 10 metrov dlhá a 5 metrov široká, zo všetkých strán pevne betónovaná, aby nemohla vnikat vlhkosť. Vpredu stál oltár na šiestich stĺpoch z červeného mramoru s pozláteným svätostánkom, vyzdobeným šiestimi zlatými svietnikmi. Zo svätostánku ako by vyrastal Eschenbergerov rodinný kríž. Na bielom Spasiteľovom tele ešte bolo vidieť tmavé škvrny mučeníkovej krvi. K päte kríža pripevnený bol obraz: maliar-kňaz namaľoval majstrovsky Eschenbergera, ako klesá pri obrane kríža. Spodná časť bočných stien vykladaná bola červenými mramorovými doskami, kým klenba, vypínajúca sa hore, predstavovala v sýtych farbách scény zo života mučeníka. Bol tu Eschenberger ako mladík, modliaci sa pred obrazom Matky Božej o zachovanie čistoty, vedľa Eschenberger ako muž vo svojej dielni s modrou zásterou a s vyhrnutými rukávmi, ďalší obraz predstavoval Eschenbergera v kruhu jeho rodiny, ako drží najmladšie dieťa v náručí a poučuje ho, ako má posielat bozky Matke Božej; znázornený bol aj boj o kríž ako aj zázračné uzdravenie slepého Jozefa; povala bola celkom vyplnená scénou v nebi, ako sa Spasiteľ so svojimi mučeníkmi ponáhľa v ústrety svojmu odvážnemu bojovníkovi. Celok poskytoval v žiari umelého svetla neobyčajne vznešený a nádherný dojem. Pred oltárom bol dutý priestor. Do tohto vsunutí Eschenbergerovu rakvu a uzavreli ju sklenou doskou. Keď sa pripravené lampy rozsvietily, na oltárnych stupňoch kľáčiacemu žiarila mierna tvár svätcova. Nemali však v úmysle vystaviť ho stále všetkým pohľadom, ale len vo sviatky, určené kardinálom. Preto pred sklenú stenu pripevnili ešte tenkú mramorovú dosku s Kristovým monogramom.

Len čo bude blahorečenie mučeníka vyslovené, — čo sa má stať za niekoľko dní, — kardinál zasväti kaplnku ku cti blahoslaveného Rutwalda, — od toho času Eschenberger bude sa menovať podľa svojho krstného mena, — a odovzdá ju službám božím.

Aj Henrich si dal zarámovať svoj obrázok Matky Božej do slohového rámu a umiestil ho tu, a každú sobotu, — ako svätý odkaz jeho mŕtvej matičky, — bude pred ním horieť červené svetielko.

Mužovia oddali sa ešte krátkej pobožnosti pred oltárom blahoslaveného Rutwalda a tíško šepkajúc vyšli von.

Bolo dobre, že Rutwaldove relikvie odniesli včas, lebo asi za týždeň rakvu, ktorú komisia našla v Eschenbergerovom hrobe, odviezli do krematória a popol rozmetali na všetky strany. Pani Eschenbergerová protestovala síce, ale oznámili jej, že nemôžu jej vyhovieť z dôvodov verejného blaha, keď už popol „nového kresťanského boha“ boli rozmietli. Pani Eschenbergerová tíško sa oddala svojmu bôľu, ešte tej noci však kľáčala s Andrejom pred novým stánkom odpočinku svojho manžela a bozkala sklenú stenu. Tieseň a radosť udržiavaly jej dušu v rovnováhe.

Svetové noviny priliehavo oznámily nový triumf, že najvyššia vláda musela odstrániť a zničiť predmet najnesmyselnejšej povery kresťanov, Eschenbergerovu mŕtvolu. Ale medzi kresťanmi celého sveta šepkom išlo od úst k ústam: „Sv. telo našli celkom neporušené, zachránili ho a uložili v dôstojnej svätyni.“

Uctievanie blaženého Rutwalda nadobúdalo ešte väčších rozmerov a kardinálovi vo Viedni z celého sveta hlásili zázračné uzdravenia a vyslyšania modlitieb.

Deň po prenesení Eschenbergerových relikvií kardinál odcestoval s Henrichom do Paríža. Mal dlhé porady s kardinálom Vittorinom, „advokátom diaboli“ v procese blahorečenia, ktorý namietal, že Eschenberger bol neposlušný oproti rozkazom sv. Otca. Kardinál Koloman teraz predložil protokol celej schôdzky v hostinci „K plavcovi“. Z protokolu vysvitlo, že Eschenberger bol celkom odhodlaný uposlúchnuť pápežove pokyny a vydať náboženské symboly, a to bez odporu, a nahliadol, že iné počínanie nie je možné. Toto rozhodnutie oznámili aj ostatným biskupom a Eschenberger bol jedným z posledných cestujúcich do Mníchova a Kolína. Mali poruke aj oznámenia biskupov týchto provincií, že Eschenberger ani slovom neradil k odporu, ale ku spokojnému vydaniu. Čo sa však týka boja, tento sa u neho stal priamo psychologickou nutnosťou. Kardinál vyprával, ako Eschenberger zastonal, keď sa mal smieriť s myšlienkou, že má odovzdať aj svoj kríž. Ale zasa uposlúchol pápežský rozkaz, ktorý výslovne dovolil skryť predmety, ktoré boly veriacim zvlášť milé. To, že čo sa má stať, ak takýto predmet komisia odhalí, o tom veriaci nedostali nijaké pokyny. Eschenberger bol celkom istý, že jeho úkryt neobjavia a nesmierne ho prekvapilo, keď videl, že všetko je prezradené. Kardinál rozpovedal celú históriu kríža a potom vo svojej obhajujúcej reči pokračoval: — Či odsudzujeme sv. Petra za to, že v Gethsemanskej záhrade vytasil meč na Spasiteľovu ochranu a odťal veľkňazovmu sluhovi ucho? A musel vedieť, že Pán s tým nebude súhlasiť, ako to potom aj jasne vysvitá z jeho nasledujúcich slov. Ale my si vysoko vážime Petrov čin ako prejav jeho lásky k Pánovi.

Aj Eschenberger vo svojej obdivuhodnej láske k Pánovi už nemyslel na veľpastierove pokyny, videl len svoj kríž v nebezpečenstve a kryl ho svojim telom, ba

— čo tu treba ešte viacej oceniť, — nemyslel ani na svoju rodinu, ktorú uvrhne do nešťastia, v tej chvíli vidí len päste, zdvihnuté proti krížu a odráža ich.

A že ani Boh nevidel nedokonalosť v jeho z ľudského stanoviska nesmyselnom čine, ale najvyššiu lásku, lásku až na smrť, to dokazujú vznešené zázračné udalosti, ktorými oslávil svojho svätého mučeníka, dokazuje to jeho telo, ktoré nepodľahlo rozkladu. A keby aj nejaká pozemská škvrna na ňom bola, jeho krv, vystreknutá na telo Ukrižovaného, bola by smyla aj poslednú škvrnu.

„Advocatus diaboli“ bol porazený a stal sa, ako sa neskôršie kardinálovi priznal, jedným z najhorlivejších ctiteľov nového blahoslaveného. Proces takto mohol byť zakončený. Sv. Otec budúci piatok určil na blahorečenie a kardinál chcel byť prítomný pri obrade.

Bývalému neveriacemu profesorovi stala sa audiencia u sv. Otca životnou udalosťou. Kým pápeži sídlili ešte v Ríme a v starobylej nádhere vatikánskych siení prijímali pútnikov na vysokom tróne, obkolesení vznešenou asistenciou kardinálov a chránení malebnou vážnosťou švajčiarskej gardy, tu pápeži museli sa im javiť ako niečo nadzemské a neopísateľná úcta ich nútila, aby pokľakli. Pius XIII. prijal Henricha vo svojej súkromnej izbe, kde nebolo ani stopy po lesku a nádhere, nijaký skvelý trón, ani asistencia, len msgr. Fernandez bol prítomný pri audiencii.

Pápež mal celkom jednoduchú bielu reverendu, Henrich ani kríž nevidel žiarť na jeho prsiach. A Henrich, sveta skúsený, sčítaný a učený muž jednako do duše bol dojatý. Nie skvelé okolie, ale viera je to, ktorá obklopuje postavu najvyššieho veľkňaza nymbom nadzemskej vznešenosti: skutočný zástupca nášho Pána Ježiša Krista na zemi!

Henrich pokľakol pred bielom postavou a vrúcne

pobozkal jej črievice: bozkáva črievice Spasiteľove, lebo nie je hodný dotknúť sa ani jeho žehnajúcej ruky.

Pápeža už informovali o Henrichovej životnej ceste, i podal mu vo svojej otcovskej láske prsteň na pobozkame. Teraz chcel k nemu prehovoriť niekoľko priateľských a povzbudzujúcich slov, ale náhle stíchol, — jeho pohľad, ako by nebol tu ani prítomný, hľadel do diaľky. — Mal azda zjavenie? — Potom hlboko dojatý znovu pozrel na postavu pred ním kľáčiaceho muža a znovu sa zahľadel do diaľky, ako by chcel porovnávať; potom Fernandez spozoroval niečo zvláštneho, niečo, čo pápež nepreukázal ani svojim naj dôvernejším priateľom: zdvihol mladého muža, objal ho, hľadiac mu hlboko do očí a pobozkal ho na ústa. Henrich bol ako zbavený vôle a celkom bez seba znovu padol na kolená; pápež urobil nad ním znak požehnania, a bez toho, že by bol s ním hovoril, prepustil ho slovami:

— *Esto fortis, fili, magna enim te expectant.* — Buď silný, synu, lebo niečo veľkého ťa čaká.

Až keď sa to splnilo, Henrich spomenul si na túto chvíľku v tajnej pápežovej komnate a až vtedy pochopil, že pápež Pius XIII. mal vtedy zjavenie.

Aj monsignorovi Fernandezovi bolo toto pápežovo počínanie nepochopiteľné. Bol trošku namrzený:

— Cudzincom dáva prednosť a najvernejších odháňa.

Po smrti kardinála Xeresa s istotou dúfal, že pápež jeho verné služby odmení a určí ho za zástupcu zosnulého. Ale čo urobil? Španielov postavil pod jurisdikciu francúzskeho kardinála Blanchota, a s poukázaním, že mimoeuropské krajiny sú oproti Europe ukrátené, sydneyškému biskupovi udelil kardinálsky purpur a podriadil mu Austráliu a ostrovy Indického oceána.

Takto, pravda, Fernandez na dlhé roky nemal ná-

deje, lebo že by sv. Otec raz po Blanchotovej smrti Španiela povolal za kardinála a podriadil mu Francúzsko, to mohlo byť len pravdepodobné, ale nie isté, i keď sa staly analogické prípady. Od tých čias je Fernandez namrzený. Sv. Otec to dobre vidí a len sa jemne usmieva.

Henrich sa zúčastnil na pápežskej omši. Obraz Nanebevstúpenia Pána zastretý bol červenou oponou, s ktorej sa markantne odrážal obraz nového svätca. Sväté ceremónie sa začaly. Viedenský kardinál pristúpil k pápežskému trónu a prosil sv. Otca, aby do počtu blahoslavených prijal Rutwalda Eschenbergera, ktorý slávne padol pri obrane viery. Pápež dal prečítať dekrét a potom nahlas oznámil všetkým prítomným, že katolícka Cirkev je obohatená o novú hviezdu blahoslaveným Rutwaldom, vzorom kresťanského robotníka, otca rodiny a kresťana. Sviece zažiarily, s oltára usmieval sa nový blahoslavený, ktorého prvý uctil sv. Otec, kľaciac na najnižšom stupni oltára. Pápež prvý zvolal:

— Ora pro nobis, beate Rutwalde!

Henrich pri tejto sv. omši z pápežových rúk prijal sv. prijímanie. Sv. Otec tu znovu chvíľu postál a dojata hľadel na tvár mladého muža, ponorenú do hlbokkej pobožnosti.

Na konci omše sv. pápež napomenul prítomných, aby v plnení povinností boli verní ako bl. Rutwald a nech milujú Spasiteľa tak, aby boli ochotní podstúpiť smrť práve tak, ako on. Tu zdvihol hlas, ktorý sa zjavne chvel:

— Blahoslavený Rutwald, prvý mučeník v boji svetovej vlády proti Kristovi, vypros budúcim mučeníkom svoju silu a odvahu! Pros za indického kňaza, pros za kňaza v Kanade, ktorí sa už sužujú v moci nepriateľov, oroduj za nich, aby, majúc na mysli tvoj vznešený prí-

klad, nezradili Spasiteľa, ale aby si tak ako ty nadobudli korunu dokonalosti.

Pápež dostal tajné posolstvo, že oboch týchto kňazov už postavili pred prísny výsluch, ale že dosiaľ mužne mlčali.

SVADBA — PRIMÍCIE

Svadba krásnej Agripiny Hegenbarthovej bola i pre svetové mesto senzáciou. Mužovia a ešte viacej ženy v hustých radoch stáli pred vládnu budovou a očakávali príchod svadobných hostí. Povrávalo sa, že prišli aj ženíchovi priatelia z Ameriky, Afriky a Indie.

Agripinu jej otec viedol po širokom mramorovom schodišti do svadobnej siene. Bola prekrásna vo svojom bielom brokáte a myrtovej korune na hlave a keď sa zjavila, zo všetkých strán ozval sa výkrik obdivu.

— A takejto ženy sa profesor zriekol? — divilo sa niekoľko mladých mužov.

Agripina hrdým pohľadom prebehla čakajúcich. — Nie, pravdaže, nie je tu ten, ktorý by dnes musel pocítiť bolesť v srdci, keby ma videl.

Ale on tu nebol a nevedel o ničom. Už pred mnohými dňami opustil svoju vilu „Orlík“ a odišiel do ústrania v opustenom lese, do domku, kde jeho predkovia prežívali slasti i strasti. Vo svojej majestátnej samote poznal posledné exercície ako prípravu na posledné veľké sviätenie.

Ženícha Jettera sprevádzal jeho austrálsky a indický priateľ, ku ktorým sa potom pridružili ostatní hostia. Sobáš vykonal vysoký úradník a blahoželania trvaly len krátko. V Hegenbarthovom dome bola pripravená lukulská hostina. Jetter bol celý blažený a stále hľadel len na svoju mladú ženu. Jeho štyria priatelia uchýlili

sa do výklenku a zabávali sa svojim, len im srozumiteľným spôsobom.

— Džerir, — káral Flitger Inda, — o tebe počúvam pekne veci. Ty, a robíš pokusy na vyslobodenie chyteného kňaza! Azda si sa aj ty pridal ku kresťanom?

Táto otázka znela skoro výhražne. Ale Džerir sa zasmial z plného hrdla:

— Čo je to za podozrenie, Flitger! Skoro by som sa nad tým urazil.

— Ale skutočnosť je dokázaná, — podotkol Ben Sibni.

— Na tom sa, priatelia, nečudujte! Bhuta bol jedným z mojich najlepších robotníkov a skutočne dobrý človek. Bolo mi ho ľúto. To je všetko. Myslel som si: Z vďačnosti oproti mne, svojmu chránencovi, iste opustí svoj blud, veď prečo by aj mal umrieť takou ukrutnou smrťou?

— Tak nemáš ani poňatia o fanatizme týchto ľudí. Keď ho ani hrôzy smrti nepohnú k tomu, aby sa zriekol svojho bludu, tým menej ho k tomu pohne vďačnosť. Veď udalosti to dokázaly: ani Kanaďan ani Ind nevyzradili nič a svoje tajomstvá vzali so sebou do hrobu. Veď budúce budeme im vedieť rozviazať jazyky.

— Ale hovorte si, čo chcete, — namietal znovu Džerir, — sú to hrdinovia svojho presvedčenia. Bol som pri Bhutovej poprave. Nijaké chvenie neprežrádzalo jeho akiste mohutné rozrušenie, a k tomu na popravišti na otázku, či chce svoj život zachrániť a dosiahnuť skvelé štátne postavenie púhym udaním mena pápeža alebo svojho biskupa, vykrikol svoje hlasné, príkre „nie“, že to bolo počuť po celom námestí.

— Tu teda sami vidíte, priatelia, aký nebezpečný je tento blud, ako hlboko ie ešte zakorenený v mozgoch a koľko práce musíme ešte vykonať. Svetové zákony

proti kňazom sú už vyše roka v platnosti a dosiaľ chytili sme len dvoch; či je to nie biedne?

— A čo, Flitger, nemáš bližších zpráw o chytení írskoho kňaza?

— Vraj ho chytili, ale cestou do Viedne stratil som styk a neviem, či je to povest' alebo pravda. Ale i keby to bola pravda, čo sú traja proti tisícom, ktorí ešte prevádzajú svoje neblahé remeslo?

— Tisíce? To preháňaš, Flitger.

— Svet je veľký, priatelia. A keby malá krajinka, ako sú, povedzme, Alpy, mala len dvoch kňazov, — a má ich viacej, — tak pre celý svet bolo by kňazov oveľa viac ako dvetisíc.

Nevestin otec pristúpil ku skupine. Prižmúril oči:

— Priatelia, nemáte nič nového vo vreckách?

Flitger mu tíško pošepol do ucha:

— Niečo nového? Nové svetové mesto.

— Čože?

— Na budúcom shromaždení sa to rozhodne. To stále prekladanie shromaždení z jedného mesta do druhého, z Washingtonu do Carihradu, z Moskvy do Tokia, nemôže trvať do nekonečna a potom každý národ má právo požadovať, aby zasadanie bolo v jeho hlavnom meste, čo keď sa nestane, celý národ je urazený vo svojej národnej cti.

— A potom, — skočil do reči Salman, — ateizmus aj sám musí vytvoriť niečo reprezentatívneho, čo celkom zatieni diela kresťanskej epochy. A tým bude nové hlavné mesto sveta.

— A kde? — spýtal sa Hegenbarth, rozrušený do najväčšej miery.

— Na tom sa musia ešte poslanci usniesť a ešte veľa vody pretečie Dunajom, kým plán bude hotový.

Džerir odovzdal Agripine pozdrav od svojej manželky a odovzdal jej nádherný diamant ako dar.

— Musíte spoznať Neyu a môjho malého Puru, vy, najkrajšia medzi ženami, — zaliečal sa jej. Agripina sa zasmiala:

— Povedali by ste to aj vtedy, keby tu bola vaša Ney, vy, najkrajší medzi všetkými mužmi?

Ó vedela, že luhá. Najkrajší medzi všetkými mužmi! Ženu, ktorá ho zaujíma, chcela by nenávidieť, nenávidieť s vášnivou slasťou. A nevedela, že už nenávidí túto ženu: túto sponsa immaculata, túto ecclesia sancta (nevesta bez poškvorny, Cirkev svätá). Znovu sa pristihla pri tom, že myslí na Henricha.

— Priatelia, — povedal Flitger, pozrúc sa letmo na mladého muža, ktorý tak veselo žartoval s nevestou, — priatelia, Džerir sa mi nepáči. Neviem, či neprestúpil k nepriateľom. Ak áno, to by... to by... bolo strašné aj pre nás... aj pre neho.

Ale priatelia odporovali a vzali Džerira do ochrany. Vo Flitgerovi však vzbudilo sa podozrenie preto, že sa ujal kňaza len preto, že bol jeho robotníkom. I rozhodol sa, že dá Džerira tajne pozorovať.

— — — — —

Jozef išiel s Aničkou, ktorá pekne narástla, popod jasne ožiarené okná.

— Ach, Jozef, keby si bol videl nevestu! V akejsi starej knihe doma videla som obraz princeznej Márie Antoinetty, tá vyzerala práve tak.

— A keď bude Anička raz nevestou, tak jej ženích si tiež bude myslieť, že je krajšia ako princezné celého sveta.

— Myslíš, Jozef? Mne sa zdá, že sa nebudem nikomu páčiť.

Tu Jozef, ešte nešikovný a bez nejakého zlého úmyslu vybuchne:

— Veľmi sa mi páčiš, Anička, a až si raz privediem ženu, tak to musíš byť ty.

Už neraz snoval podobné tajné nitky. Pomocnícku skúšku mal už za sebou, bol veľmi zručný a onedlho mal sa osamostatniť. Ó ako ďakuje zosnulému majstrovi! Celkom ožil, pri práci spieva a hvízda si po celý deň a pani majstrovej odovzdáva každý zarobený groš, takže táto neraz mu priateľsky vracia peniaze.

— Nie, Jozef, ja sa teším, že si taký vďačný, ale nechcem využiť tvoju dobrotu.

Potom vždy nastáva priateľský spor medzi majstrovou a pomocníkom. Keď raz príde pravý čas, svoje sväzky chcel by ešte pevnejšie pripútať k rodine a k tomu má mu dopomôcť Anička. Dnes jej to prezradil, hoci to nemal v úmysle. Nič nerobí, možno, že je to dobre, keď sa Anička pomaly vžije do tejto myšlienky. Veď nie je práve najmrzkejší. Pritom potajomky svojimi očami, na ktorých dnes už nevidieť, že kedysi boli vyhasnuté, vrhá samolúby pohľad do jedného z veľkých zrkadiel.

Anička však má celkom iné myšlienky v hlave, ako budúci sobáš s Jozefom. Pri nastávajúcich primíciách dôstojného pána má byť primičnou nevestou.

Táto česť robila ju šťastnejšou, ako keby bola skutočne nevestou. Dôstojný pán bude mať primície v kaplnke „sv. Rutwalda.“ Áno, jej milý otecko je svätcom v nebi. Matka nedávno odcestovala s Andrejom. Potom celá žiariac od radosti rozprávala, ako prišli do domu sv. Otca. Zaviazali im oči a dlho ich viedli sem a tam, a keď im pásky s očí sňali, našli sa v nádhernom kostolíku, kde na oltári skvel sa obraz drahého otca a okolo jeho hlavy svätožiara. Prítomní bol i sv. Otec a biskupi, potom kardinál a profesor Henrich, i mnoho cudzincov.

Bolo to také krásne a dojemné, keď pán kardinál s niekoľkými biskupmi predstúpil a tri razy naliehavo prosil o svätorečenie zosnulého Rutwalda, ako padol pápež na kolená a vzýval Ducha Sv. Potom vstal a vyhlásil, že blahoslavený Rutwald je svätcom. Na to všetky strieborné zvonky zazvonily a obraz nového svätca zažiaril, keď si pápež pred ním kľakol a po prvý raz ho menoval sv. Rutwaldom. Matka, zaliata slzami, sotva videla.

Po ich návrate kardinál mal v kaplnke sv. Rutwalda slávnostné bohoslužby, pri ktorých smela byť aj Anička a tu sa jej Henrich spýtal, či by chcela byť jeho malou primičnou nevestou. Len keby ten čas chcel rýchlejšie bežať, lebo sotva sa už vie dočkať toho radostného dňa.

— — — — —
Kardinál trom kandidátom udeľoval sväté svätenia vo svojej kaplnke. Henrich bol celkom spokojný. S hlbokým porozumením a so svätou radosťou sledoval sv. úkon. So svetom a s jeho ovzduším už bol zúčtoval, keď pri svojom prijatí do Cirkvi oznámil kardinálovi svoje želanie stať sa kňazom. Dnešný deň bol len korunovaním tejto túžby. Už nehľadel späť, ale napred.

Keď po kňazskej vysviacke v občianskych šatách a s hustou pestovanou briadkou, cieľom to mnohých ohnivých pohľadov krásnych ženských očí, opustil arcipastierov dom, z chodcov nikto by nebol tušil, čo sa s ním stalo: že tieto ruky, držiace elegantnú paličku, pred malou chvíľou pomazali sv. olejom a že neviditeľnú pečať nesmazateľne vtlačili na jeho čelo: sacerdos in aeternum, kňazom naveky podľa rádu Melchizedechovho. Skoro sa mu zdalo, ako by ľudia videli, že je novovysväteným kňazom. Poponáhľal sa, aby čo najskôr bol doma. Dnes, keď nebo nesie vo svojom srdci, chce byť ďaleko od profánnych zrakov a chce byť sám so svojim Bohom.

V popoludňajších hodinách navštívil svätýňu sv. Rutwalda a hlboko zamyslený stál pred obrazom Bolestnej Matky, pred ktorou dnes horelo svetielko. Čo všetko sa stalo s ním od toho dňa, čo sa bol rozhodol, že obraz bezbožníkom nevydá. Dnes ďakuje Matke Božej, ktorá ho priviedla do služieb svojho Syna, cui servire regnare est, ktorému slúžiť znamená panovať.

A keď vo svätej knihe, ktorá sa teraz mala stať jeho stálou životnou družkou, čítal verše Žalmu: filius meus es tu, hodie genui te, či je to nie práve tak, ako keby sa nad Táborom znovu otvorilo nebo a on počul hlas shora: si mojím milovaným synom, dnes, práve dnes, v deň, kedy si vystúpil na Tábor svätého kňazstva, splodil som ťa. A jeho duša naplnená bola svätým plesaním.

Keď sa stmievalo, navštívil aj hrob svojej pozemskej matky, lebo aj jej bol zaviazaný veľkou vďakou.

Za primičný deň určil si sviatok sv. Rutwalda, ktorý mal byť o tri dni.

Ráno, keď bola ešte tma, zmocnila sa ho zrazu veľká úzkostlivosť. V exercíciach často mu srovnávali omšu sv. s cestou na Golgotu a teraz tak ako nikdy predtým videl pred sebou svoju Golgotu v strašnej jasnote: jeho životná cesta bude osamelá. Teraz, keď rozhodnutie už padlo, vchádza doň tá nadľudská obeť: že ostatne osamelý, budú ho nenávidieť, že sa bude musieť skrývať pred sliedičskými psami nepriateľov a pri každom lôžku chorého, ležiaceho na smrteľnej posteli, napnute bude musieť načúvať, či neprichádzajú, či ho nesviažu a neodvedú do väzenia, — do mučeníckych múk, — do predčasnej smrti, — jeho, ktorý mohol viesť ten najpohodlnejší, najradostnejší život bez toho, že by pritom bol musel zradiť kresťanstvo.

Henrich vyskočil s lôžka a sotrel si ťažké kvapky potu.

— Odstúp, Satan! Chceš mi strpčiť najkrajší deň? Vkradol sa do hrobky sv. Rutwalda. Aj tu ho obklopovala najhlbšia samota, ale jeho srdce teraz už plesalo v radostnej istote:

— Čím väčšia samota je okolo teba, tým hlasnejšie hovorí k tebe Boh.

— Ó Cirkev sv., aká si múdra, že svojim sluhom osamelosť dávaš za družku do života, namiesto ženy a dieťaťa!

Hľadí hore na krvou skropený kríž a dolu na slávneho mučeníka:

Ó Pane, ako som mohol ja, ktorý chce byť твоjím učeníkom, čo i na chvíľu váhať nieť tvoj kríž, keď sv. Rutwald ani na okamih nerozmýšľal, či má objať tento kríž a kvôli tomu odhodil rodinné šťastie a život!

Teraz Henrich, plný vznešeného pokoja a v túžobnej radosti očakával najkrajšiu hodinu svojho života.

Pred obrazom Bolestnej Matky znovu horelo svetielko, na oltári zažaté boly všetky svetlá a lampy, pri nich žiarila hlboká červeň ruží zo zelenej listnatej okrasy, mramorovú dosku od oltára odstránili, sv. Rutwalda, sviatok ktorého dnes po prvý raz budú sláviť, môžu vidieť všetci návštevníci. Títo prichádzali pomaly, jeden za druhým a kľakali si na krátku modlitbu pred svätcovým oltárom. Medzi prítomnými bolo vidieť mnoho známych tvárí: Eschenbergerovu rodinu s Jozefom, zamestnanca elektrickej dráhy, dnes však v reverende a vo fialovom plášti, herca, ktorý okolo svojho pása mal povraz sv. Františka, hostinského od „Plavca“, krajčíra, ostatných viedenských kňazov, ktorí sa na tento deň mohli uvoľniť, a sestru Agátu.

Tu vstupuje kardinál v celej svojej nádhere a popri ňom bledý kráča novokňaz v čiernej reverende, s myrtovým venčekom okolo ramena. Veď dnes je jeho sva-

dobný deň a pred ním kráča symbol mystickej nevesty: dievčatko v snehobielym závoji a na hlave s korunou nevesty: krúžok s trňami.

Teraz došli k oltáru, kde začínajú významné modlitby. Primičnú kázeň má sám kardinál; nadväzuje na dnešnú slávnosť:

— Sv. Rutwald ako otec svojej rodiny za svojho života a ako veľkňaz po svojej smrti, — potom prechádza na kňazský život, ktorý tiež má byť životom vernej otcovskej starostlivosti o svojich sverencov, obetným životom až do smrti, ba aj po smrti.

Vývody tohto muža, ktorý hovoril ako niekto, ktorému je daná moc, urobily hlboký dojem na všetkých a upevnily ich znovu v ich láske k tým, ktorí pokladali život za bezcenný, z lásky k nesmrteľným dušiam.

Henrich po kajúcej stupňovej modlitbe, do ktorej vložil všetko poblúdenie svojej nevery, kráča hore k obetnému oltáru. Začiatok sv. omše Rutwalda znie:

„Nech je odo mňa vzdialené, aby som sa niečím honosil, len v kríži nášho Pána Ježiša Krista, v ktorom svet pre mňa a ja pre svet sme odumreli. Gloria Patri . . .“

Ako len mohol váhať pred niekoľkými hodinami! Čo je ma ešte po svete? Čím som vo svete? Mŕtvy! Zomrelý! Pánov kríž vezmem do rúk so všetkou láskou, to bude mojou slávou, mojím životom, mojou nádejou a mojou útechou teraz a naveky.

Gloria in excelsis Deo!

To je chválospev jeho duše, ktorá už nevie uzavrieť v sebe jasot a pridružuje sa k anjelom, aby v ich spoločenstve spievala chválu Pánovi. Áno, zvolil si najlepší podiel, lebo teraz smie slúžiť tomu, ktorý je solus Dominus, solus Altissimus — jediný Pán, sám Najvyšší!

Oremus.

Teraz nasleduje cirkevná modlitba k sv. Rutwaldovi, ktorú složil sám sv. Otec.

„Ó Bože, ktorý si svojho sv. mučeníka Rutwalda vyzbrojil nadprirodzenou silou, aby nebezpečenstvu smrti vystavil svoj život pri obrane vznešeného znamenia našej spásy: daj aj nám, aby sme toto znamenie ako dedičstvo nášho Pána Ježiša Krista pokorne uctievali a víťazne zaň bojovali. Skrze toho Krista Pána nášho... Amen.“

Za epištolu pápež zvolil to miesto zo skutkov apoštolských, ako nepriatelia kameňujú sv. Štefana, až odovzdáva svoju dušu Bohu. Tak dostal i sv. Rutwald prvé smrteľné rany od nepriateľov Kristových, a ležiac už v krvi, aj on, ako sv. Štefan, odpustil svojim vrahom. Graduale vyplnené bolo miestom z III. Žalmu:

„Šťastný muž, ktorý sa bojí Pána a nachádza zaľúbenie v jeho prikázaniach. Sláva a bohatstvo sídli v jeho dome a jeho spravodlivosť trvá naveky. Kto seje v slzách, žne v radošti. Pán dal mu na hlavu korunu z najskvostnejšieho drahokamu.“

Potom nasledovalo evanjelium sv. Matúša:

„V tom čase pristúpili k nemu žoldnieri, vložili ruky na Ježiša a chytili ho. A hľa, jeden z tých, ktorí boli s Ježišom, napnul ruku, vytiahol svoj meč, a udrel sluhu kniežata kňazského, a odťal mu ucho. Vtedy riekol mu Ježiš: Odlož svoj meč na jeho miesto, lebo všetci, ktorí chytajú meč, mečom zahynú. Alebo nazdávaš sa, že by som nemohol prosiť svojho Otca, a dal by mi teraz viac ako dvanásť plukov anjelov? Ako sa teda naplnia písma, že tak sa musí stať? V tú hodinu riekol Ježiš zástupom: Ako na lotra vyšli ste s mečmi a kyjmi chytiť ma.“

Či sa v Eschenbergerovom dome neodohrala podobná scéna? Tu prišli celé zástupy so svojimi zbraňami a vložili ruku na Spasiteľa na kríži, aby ho surovým násilím

odvliekly do mesta. A ako Peter, aj sv. Rutwald postaví sa na obranu Spasiteľa, stráca život mečom podľa slov Spasiteľových a svoju odvahu zaplatí životom.

Credo in unum Deum!

Aký krátky čas uplynul odvtedy, keď ešte volal: niet Boha! Toto dôverné credo pred celým zástupom kresťanov má byť náhrada za jeho predošlú neveru. A keby mal dostať rozkaz: pre túto vieru passus et sepultus est, nechvejne sa prizná k tejto viere, lebo za passus et sepultus v Crede nasleduje radostné: resurrexit... ascendit in coelum... credo in vitam aeternam!

Obláčky kadidla stúpajú hore, mladý kňaz okiada obetné dary: teraz, ó Pane, obetujem ti len chlieb a víno, ale od tejto hodiny odhodlaný som obetovať ti viac: svoj čas, svoje zdravie, svoje schopnosti, svoj kvitnúci mladý život.

Sanctus, sanctus, sanctus.

Kňazov hlas mení sa v šepot. Posvätná chvíľa sa približuje. Teraz drží chlieb v rukách. Je to možné? Svet vonku popiera všetko nadprirodzené a teraz moje ruky a moje ústa majú spôsobiť niečo, čo presahuje všetky rozumové sily? Je to možné? Ale on to vie a verí v to, kľaká pred tajomstvom a kľania sa.

Človek, kedysi neveriaci, po prvý raz vykonal zázrak premenenia. Ako spočívajú jeho oči na bielom spôsobe, ako musely preniknúť závojom tajomstva a vidieť telo bez poškvrní, ako bolo zrodené z Márie Panny, a prvé slovo, ktoré šepká ako prvý pozdrav tomu, ktorého akosi zrodil a teraz ukazuje ľudu, znie:

„Spasiteľ môj, milujem Ťa nekonečne, nevýslovne.“

Teraz prijíma sv. Božie Telo a rozdeľuje tým, ktorí sa tisnú k mladému kňazovi: všetci, všetci.

Tíško sa modlí Postcommunio:

„Kristus je môj život a smrť, môj zisk.“

Napokon prichádzajú k nemu všetci, kardinál i Sestra Agáta, mladí Ľudia i životom uzreli, prosiac o požehnanie mladého kňaza, ktorý má zvláštnu silu, veď tieto ruky dostaly pri vysviacke plnú moc, aby „požehnané bolo to, čo tieto ruky požehnajú.“

Potom sa svätyňa pomaly vyprázdnila. Henrich modlí sa na stupňoch oltára svoje prvé vďakyvzdanie po sv. omši.

Benedicite!

Nemôže, jeho srdce je plné, preto:

„Ó slnko, vy hviezdy, vy vody pod nebom, krupobitie a dážď, blesk a hrom, chváľte Pána!

Ty zem, veleb Pána!

Vy stromy a kry, chváľte Pána!

Ty more so svojím zvieractvom, ty ovzdušie so všetkým, čo sa v tebe pohybuje, ty zem s tvojimi tisícerymi tvormi, chváľ Pána!

Všetci Ľudia, Izrael, kňazi, chváľte Pána, lebo je dobrý a jeho milosrdenstvo trvá naveky.“

Večer už zastával svoj kňazský úrad: volali ho do najzapadlejšieho predmestia, kde človek, trasúci sa pred večnosťou, očakával od neho útechu.

Tak sa skončil Henrichov prímichný deň.

PÚT

Medzitým čo Henrich kráčal cestou práce a sebazapierania, Agripina letela z triumfu do triumfu, od pôžitku k pôžitku. Jetter svojej mladej, všeobecne obletovanej žene poskytoval skutočne kráľovský život, tak že Henrichov obraz začal blednúť v jej spomienke. To by jej nebol mohol poskytnúť jej prvý snúbenec.

Len raz sa jej začalo srdce chvieť, vtedy keď s Jetterom navštívila indických priateľov v Lahore. Neya bola rozkošná a Agripina predsa necítila k nej náklonnosť. Bola taká nežná, citlivá. Neya vyprávala jej aj o svojej láske. Akú odvalu a vytrvalosť mala táto malá pani! Neya rozprávala:

— Od svojho Puru nebola by som upustila, i keby som bola stratila všetku nádej, že ho niekedy nájdem.

Povedala to tak samozrejme a pôvabne, že aj samu krásnu Agripinu očarovala pôvabom svojej mladej bytosti. No, hneď jej odpovedala s malým nádychom výsmechu:

— A čo by ste boli mali zo života, keby ste boli museli čakať desať alebo aj dvadsať rokov na svoje šťastie?

Neya vstala, jej oči sa ohnivo uprely na Agripinu, tak že táto sklopila zrak.

— Čo by som bola mala zo života? Najsladšiu spomienku a najradostnejšie vedomie, že som ostala verná milovanému mužovi. Veď akože by som mu bola mohla raz povedať, že som ho milovala, keby som mu nebola ostala vernou?

Agripina súrila odchod. Neyine slová zaryly sa do nej ako bolesť, spôsobená páľčivými picháčmi.

— Milovala som Henricha, a keď som mu nezachovala vernosť? A on, Henrich?

Ako tak sní vo svojej tmavočervenej vzducholodi v kabíne, opäť živo stojí pred ňou Henrich, jej napolo už zabudnutý snúbenec. Ako dobrosrdečne hľadieval na ňu vždy! A pritom tak pekne vedel povedať: — Agripina, mám ťa tak veľmi rád.

Jetter tak nepozrel na ňu ešte nikdy. Jeho pohľad bol spaľujúce, žeravé slnko, Henrich však bol jarou, v slnku ktorej každý sedí rád. A toto jarné slnko, ktoré nepáli, ale vyčaruje tisíce a milióny kvetov, ustúpilo pred páľou letného slnka. Dobré, že nedostala úpal! Agripina vzdychala, že sa jej muž zadivene pozrel na ňu. Prečo musí teraz stále myslieť na Henricha? Veď už je po všetkom, po všetkom!

Neuvedomila si, že Neyine slová o láske, ktorá sa musí osvedčiť vo vernosti, prebudila jej v slastiach a požitkoch uspané svedomie.

O niekoľko týždňov na to Agripina stretla Henricha. Bola na krátkej návšteve u svojho otca, ktorý zasa mal jednu zo svojich chýrnych prednášok v obrazárni, — bývalom to chráme sv. Štefana. Agripina stála na Judášovom námestí a obdivovala krásne vypracovanú starú skrinku. Už chcela vstúpiť do obchodu, aby si ju kúpila, keď Henrich zrazu zabočil za roh a stál pred ňou. Zdalo sa, že väčšmi sa prekvapil ako ona, keďže Agripina sa skôr opanovala. Henrich ju zdvorile pozdravil a chcel ísť ďalej, ale Agripina ho oslovila, ako sa zdalo, celkom nepredpojate.

— Spyšneli ste, pán profesor, keď neuznávate za hodné prihovoriť sa starej známej.

— Odpusťte, Agripina, nemal som odvahy osloviť vás.

— Ach, cíti sa byť vinný, — zajasala vo svojom vnútri.

Ale hneď na to sa jej zdalo, že jeho odvaha sa zdvojnásobila, lebo hneď udrel priamo na klinec:

— Počul som o vašom sobáši, Agripina, a že ste šťastná, to vidím.

— Akiste vás to trápne dojalo!

— To ma tak zle poznáte? Nie, Agripina, buďte šťastná! Nikto vám to neželá zo srdca väčšmi, ako ja.

Povedal to svojím starým, dobrosrdečným tónom, že jej bolo od toho veselo i bôľne okolo srdca.

— A vy, Henrich?

— Aj ja som šťastný, lebo mám pokoj.

Poklonil sa a rýchle odišiel.

Agripina hľadela za rím, kým ho len bolo vidieť.

Sú jeho posledné slová pravdivé? Ale prečo tak beží pred ňou? Obáva sa, že by sa po dlhšom rozhovore s ňou mohla otvoriť zavretá rana? Veď ona mu tú ranu roztrhne, bude sa tešiť, keď sa jej podarí túto ranu rozjatriť tak, že bude krvácať, neujde pred Henrichom, ale bude hľadať ďalšie príležitosti k rozhovorom.

Úbohá, nemala ani tušenia, že Henrich preto skrátil tak chytré stretnutie so svojou bývalou snúbenkou, lebo na jeho srdci spočívala hodvábná kapsička s drahocenným pokladom, ktorý chcel zaniest mužovi, zápasiacemu so smrťou.

— — — — —

Aj Neyine dojmy, čo sa týka Agripiny, neboly práve najlepšie. Jej elegancia, krása a roztomilosť ju očarovaly, ale jej srdce sa nerozohrialo, a keď videla, ako Agripina využíva celú taktiku ženskej vedy, aby aj u Džerira prebudila pocit zaľúbenia, Neya pocítila nevoľu.

Pravda, povinnosť zdvorilosti nedovolila, aby Agripine dala najavo svoju nechuť, ale blažene si oddýchla, keď bola s Purom opäť osamote.

— Tú dámu už viacej nepozvi, Pura! — prosila manžela.

— Dieťa, návštevu v Mníchove musíme vrátiť.

— Nie, nepôjdem ta, musíš ma vyhovoriť.

— A prečo, môj lotosový kvet, nepáči sa ti? Je veľmi duchaplná, dobre si možno s ňou pobesedovať.

— A proti tejto ruži malý lotosový kvet zdá sa ti byť trošku nepatrný?

Džerir sa srdečne zasmial.

— Teda preto? Nie, neobávaj sa ničoho, moja jediná, moja sladká!

Neyu obsypal výlevmi svojej nežnosti, takže zasa šťastne obrátila k nemu svoje oči. Ale ešte ju trápí, že musí pred Purom dosiaľ skrývať, čo sa s ňou stalo. Už dávno vie, že nadzemský Otec, ku ktorému modlí sa naučila ju Pothara, je svetovou vládou sosadený Boh, ktorého Syn menuje sa Ježiš Kristus, narodený z Márie Panny, ktorý trpel a zomrel a na tretí deň zasa vstal zmŕtvych. A čo Pothara nevedela vysvetliť, to doplnil kresťanský kňaz, ktorého občas s Potharou navštevovala v Delhi.

Teraz sa pripravovala na krst.

— Ó keby svoje šťastie mohla prežívať s Purom! To bola jej bolesť. Ale sama poznávala, že rozhorčený nepriateľ Krista nestane sa zrazu baránkom, k tomu treba mnoho milosti a mnoho modlitby. Kde-tu zaviedla reč na kresťanské náboženstvo, ale on dosť mrzuto odbyl každý úvod do tejto veci.

— Žiješ omnoho spokojnejšie, keď nič nevieš o tom.

Ale ak obrátila rozhovor na Bhutu, umučeného kňaza, tu niekedy na začiatku sa rozčuľoval, ale potom aj sám pripustil, že zákony krute použili proti nemu.

— A nemáš toľko vplyvu, aby tieto zákony zasa odstránili, alebo aspoň zmiernili?

Ale Džerir videl pred sebou Flitgerov blčiaci zrak:

— Nie, aj všetci ostatní sú Flitgerovho náhľadu.

A Neya pomaly prišla na strašné tajomstvo mesačných schôdzok piatich priateľov.

Pokrstili ju na sviatok Nepoškvrneného počatia v Delhi na meno Mária. Služobnica Pothara bola kňaznej krstnou matkou.

Jej blaženú vnútornú radosť však čoskoro zakalila náhla bolesť. Malý Pura ochorel, hneď po Vianociach. Bola to záhadná choroba: dieťa začalo odmietať stravu, a keď mu niečo nanútili, malý žalúdoček to hneď vyvrátil. Džerir a Neya sa veľmi zľakli a zavolali lekára. Bol to kresťanský lekár z Lahore, ktorého po trojmesačnom väzení pre spoluúčasť na náboženskom obrade prepustili. Zistil, že vnútorné orgány dieťaťa sú trošku choré, inak však neprejavil nejaké obavy. Pri druhej návšteve rodičom radil, aby zavolali chýrneho internistu z Lahore, lebo malý Pura chudol a očividne upadal. Chýrne indické medicínske kapacity, ktoré hneď zavolali, Džerirovi otvorene povedaly, že dieťa nebude dlho žiť.

Džerirova bolesť bola nesmierna a bezhraničná. S akou túžbou očakával toto dieťa, pre ktoré skoro by bol stratil ženu, a toto dieťa, ktoré so dňa na deň sa mu stávalo pôvabnejším, malo umrieť. Sťa rozumu pozbavený celé hodiny cválal po svojich rozľahlých lánoch, aby striasol bolesť, ale vracal sa ešte smutnejší. Klesal pri lôžku dieťaťa a zúfale plakal do periniek.

Vtedy Neya nežne vstúpila do izby a položila mu ruku na hlavu:

— Pura, nezúfaj ešte, Boh možno ešte pomôže!

Neohradzoval sa proti tomu, že vyslovila meno Božie. Ba strpel aj to, keď si kľakla k smrteľnému lôžku dieťaťa a vo svojich prstoch posunovala šnúru perál: „Ktorého si, Panna, v chráme našla! . . . Pomôž mi zachrániť znovu dieťa, ktoré ľudská múdrosť pokladá už za stratené.“

„Ktorý pre nás ťažký kríž niesol!“

„Spasiteľu, ak je to tvoja vôľa, daj nám sily, aby sme najťažší kríž rodičov znášali ako ty.“

„Ktorý vstal zmŕtvych.“

„Ó Pane, nevzdávam sa nádeje, že i toto dieťa môže vstať zdravé so smrteľného lôžka.“

Džerir sťa šialený hľadel na modliace sa pery ženine. Azda nejaká tajná nádej spočívala v tomto pohľade? Nádej v toho, ktorého popieral?

Ale dieťa stávalo sa ešte úbohejšie.

Ešte raz vybuchol celý bes neveriaceho živelnou silou; vytrhol perlovú šnúru z rúk svojej ženy a hodil ju o zem.

— Nechaj povery, Neyu, tvoj Boh ťa nepočuje, tvoj Boh je ukrutným bohom.

Ani si neuvedomil, že tieto slová boly už priznaním jestvovania Boha, i keď ukrutného.

Neyu zdvihla ruženec a vyčítavo pohliadla na Džerira:

— Pura, urážaš Boha, nuž akože ti má pomôcť?

Ale sily vypovedaly aj jej službu. Svoju hlavu skryla na svoje prsia a vyplakala sa. A on, aby ospravedlnil svoju neveru, povedal:

— Vidiš, ani ty nemáš nádej.

Neyu sa hneď spamätala.

Pura, ak naše dieťa i proti všetkému očakávaniu vydravie, potom uveríš?

Ale Džerir mlčal.

— Pura, uveríš potom? — znela otázka naliehavejšie vedľa neho.

Džerir pohliadol na chrčiace dieťa. Zavolať prvých lekárov Indie a ich rozsudok znie: bez nádeje.

Neveril im. Zavolať kapacity z Európy a počul to isté. Teraz im už veril a so dňa na deň videl, že mali pravdu: bez nádeje!

— Pura, uveríš potom?

Keby sa nemožné stalo možným? Potom, potom ako myslia ľudia musí uveriť v existenciu nadmyselných mocností.

— Potom by som uveril, Neyu, ale nestane sa to. To je beznádejné!

Neyu primkla sa k tomuto sľubu.

„Bože môj, privediem ti nového učeníka, nového bojovníka pre tvoju vec, urob zázrak!“

Jej materinské srdce sa triaslo a stále volalo k nebu:

„Urob zázrak!“

Ale nebo ostalo zatvrdilé. Džerir chodil okolo so zatvrdými zubami, hanbil sa, že si dal vyrvať tento ústupok. V prírode všetko ide svojím železným krokom a nijaká svetská, nijaká nadmyselná moc nemôže zasiahnuť do nezmeniteľného. Už sa smieroval s neodvratným koncom dieťaťa. Len v materinskom srdci ešte vždy kvitla nepatrná kvetinka, a keď sa Neyu už chystala, že ju vytrhne, vždy znovu ustala.

— Neyu, dieťa moje, — pristúpila k nej stará služobnica, — Neyu, dieťa moje, počula si už o zázrakoch najnovšieho svätca? Jeho hrob je vo Viedni a vyhľadávajú ho všetci, ktorí sú vo veľkej biede.

Neyu najprv nerozumela dobre. Ako? Že by sv. Rut-

wald mohol pomôcť ich dieťaťu? Nová krv a život vstúpily do jej tváři a všetka únava zmizla z jej údov!

Púť k hrobu sv. Rutwalda.

Pothara hneď odcestovala do Delhi ku kňazovi, ktorý Neyu krstil a priniesla potrebné pokyny a vysvetlenia.

Džerir odišiel do svojej spálne, — už nemohol bez múk hľadiť na svoje umierajúce dieťa, — a oblečený, bez spánku a sna vrhol sa na svoje lôžko a čakal len na plaziace sa kroky. Prinesú mu tú zprávu? Poď, teraz nastal koniec? Ale nikto ho neľaká. Napokon prišiel sluha a oznámil mu, že obe ženy odcestovali jeho vzducholodou do Viedne, aby tam vyhľadali pre dieťa najlepšieho lekára sveta.

Džerir sa znovu vrhol na lôžko, tupý, tichý, bez myšlienok.

— Privezú nazad mŕtvolu. Pre mňa je to lepšie: nemusím sa pozeráť, ako umiera.

— — — — —

Henrich už druhý raz prečítal list od sv. Otca a uvažoval. Teraz sa začína jeho nová životná epocha. Pápež povolal ho k sebe, do svojej osobnej služby. V Kazani totižto zomrel „hodinár“ Golkov. Sv. Otec za jeho nástupcu vymenoval msgr. Hakona Guildsterna, ktorý sa veľmi naľakal a nechcel počuť nič o tomto zodpovednom mieste. Až keď bol zaviazaný poslušnosťou, Guildstern dal sa vysvätiť za biskupa, dostal purpur a osadil sa v Leningrade. Na Hakonovo miesto pri pápežovi povolali Henricha. Teraz svoj profesorský úrad musel opustiť a vystúpiť v Paríži pod nenápadným titulom. Kardinál blahoželal Henrichovi:

— Sv. Otec ťa asi zvlášť uzavrel do svojho srdca, tak chytro sa dosiaľ nikto nedostal do pápežovho okolia.

A táto služba bude len prvým stupňom hore k cirkevnej hierarchii.

Henrich nerád opúšťal Viedeň. Tu strávil svoje prvé roky mladosti, tu našiel svoju vieru, tu sa stal kňazom, tu spala jeho matka, čakajúc na vzkriesenie, tu, v jeho záhrade bol hrob sv. Rutwalda. Nerád išiel, ale sv. Otec volal, musí poslúchnuť. Síde dolu, odslúži sv. omšu a svoj osud odovzdá do rúk eucharistického Boha.

Vtom mu hlásia návštevu dámy. Vstupuje Neya a pozdraví ho katolíckym pozdravom v bezchybnej latinčine:

— Dôstojný pane, moje dieťa umiera, ale ak sv. Rutwald pomôže, bude žiť.

— Žena, tvoja viera je veľká.

Pozrel sa na umierajúcu detskú tvár. Tu skutočne len zázrak môže pomôcť, stav dieťaťa je beznádejný, dieťa dýcha už len v slabých, trhavých tempách. Aj ručičky a nožičky už stydnú.

— Dôverujte, ale majte aj odvahu a silu povedať: nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane, ó Bože!

Neya pokorne skláňa hlavu. Henrich kráča napred, Neya a Pothara ho nasledujú, jej materinské srdce opäť kriči:

— Sv. Rutwald, urob zázrak . . . ak je to Božia vôľa.

Ak Boh bude chcieť, je to výkupné za Purovu stratenú dušu.

— Pravda, dieťa je už pokrstené?

Neya sa ľakne a meravo hľadí na kňaza. Nie, v posledných týždňoch starosti a strachu nikto nemyslel na to, ani Pothara.

— Tak ho najprv prijmem do Cirkvi Božej.

Akým uspokojujúcim tónom znel tento hlas! Neya teraz na svojom dieťati precítila, čo nedávno ako blažená udalosť stalo sa jej samej údelom. Na mŕtvolnej

hlavičke dieťaťa videla žehnajúcu ruku a posilňujúce pomazanie na tyle a prsiach, aby teraz bolo bojovníkom za Krista. Počuje, ako Pothara v úlohe krstnej matky sľubuje, že bude odporovať Satanovi a jeho pýche a jeho nádhere, za to však veriť bude v Boha a v jeho jednorodného Syna a Svätého Ducha a vo večný život. Pritom aj ona vavela v pokore a dôvere slová: verím, verím

Teraz steká očisťujúca a posväcujúca voda cez úbohú hlavičku:

— Rutwald, krstím ťa v mene Otca, i Syna, i Ducha Svätého.

Teraz, i keby umrel, už nielen zvonku nosí biele rúško a horiacu sviecu, — anjeli mu prichádzajú v ústrety a bude sídliť vo svetle.

Matka celkom sa odovzdala do vôle Božej.

— Pane, staň sa, ako ty chceš, len daj aj môjmu Purovi svetlo viery!

Henrich začína sv. omšu, Andrej mu miništruje. Neya drží dieťa v objatí a kľací na lesklých kameňoch. Jej pery sa modlia a potom prestrašene znovu načúva, či ešte počuje dieťa dýchať. Stále jasnejšie si uvedomuje, že zo svätého miesta odnesie si malú mŕtvolu a vytúžené slzy konečne padajú na zápasiace tielko.

— Len keď je pokrstený.

Vďačne hľadá na kňaza, ktorému môže ďakovať za toto šťastie svojho dieťaťa.

Teraz Henrich pokľakol a Andrej zvoní strieborným zvončekom. V rukách kňaza vystupuje hore biely Boh. Neya sa znovu modlí:

— Pane, moje dieťa umiera. ale ak chceš a ak sv. mučeník oroduje za mňa, bude žiť.

Omša sv. sa končí. Neya biely závoj bola rozprestrela cez tvár dieťaťa. Teraz pocítuje tajnú hrôzu: keď odhalí závoj, uvidí záhadnú tvár mŕtveho. Aj ťažké,

chrapľavé výdychy dieťaťa prestaly. Musí byť pripravená. Zaviera oči a strháva závoj.

Ale dieťa žije. Oči má otvorené a — usmieva sa na svoju matku, po prvý raz po mesiacoch.

Neya skríkla a keby ju služobná nebola zachytila, bola by sa zrútila. Aj Henrich prekvapene sa obzerá od oltára. Pohľad na matkinu tvár mu oznamuje:

Spasiteľ urobil zázrak na orodovanie sv. Rutwalda.

V salóne vyzvedá sa na Neyin osud. Hovorí mu o Džerirovi a o jeho doterajšej nevere.

— Teraz uverí! Aká budem šťastná, dôstojný pane, — končí svoje výklady, stále blažene pozerajúc na dieťa, ktoré veselo tleska ručičkami a chce jesť.

Neya nezamlčala ani schôdzku piatich priateľov, o ktorých je presvedčená, že kujú kruté plány proti kresťanstvu. Každý je z iného svetadiela. Henrich pozorne počúva. Každý z iného diela sveta? Necháva si opísať Američana.

— Bože, to je on, ktorého rúhavo nazývajú „Adonájom“, prezident svetového parlamentu. Napísal si aj mená ostatných. To je tá tajná svetovláda. Vďaka Bohu, teraz ich už poznáme. Ako obdivuhodne pracuje Božia prozreteľnosť. Dieťaťom jedného z týchto nevercov, chorým na smrť a zázračne uzdraveným, odhaľuje svojej Cirkvi jej zaprisahaných nepriateľov.

Neya chce poznať aj rodinu zázračného svätca a Andrej vedie ju do domu, kde sa Eschenberger stal mučeníkom. Pri rozlúčení sa s Henrichom odporúča kňazovi svojho milovaného Puru. Má ho uviesť do blažených výšin kresťanskej pravdy.

Neya niekoľko hodín strávila v omilostenej rodine. Jej dobré srdce letelo v ústrety týmto dobrým ľuďom a odchádzala so sľubom pani Eschenbergerovej, že jej dcéra bude môcť na čas prísť k nej do Lahore. Jozefovi

to nebolo veľmi po vôli, že dlhší čas nebude vidieť ružovú tváričku Aničkinu, ale pani Eschenbergerová bola rozumná žena a tešila sa, že títo dvaja mladí ľudia budú na čas od seba odlúčení, lebo Anička bola ešte veľmi mladá a potom odluka mala dokázať, či Jozefove city k jej dcére sú pravé a trvalé. Jozefa predstavili Neye, ktorá hlboko dojatá vypočula príbeh o jeho uzdravení.

Sotva Neya opustila Henricha, hlásili mu návštevu druhej dámy: Agripiny. Henrich celý prekvapený vyšiel jej v ústrety. Čo mal s ňou robiť? Agripina zmätene pozorovala toto jeho prekvapenie, ale čoskoro opäť nadobudla rovnováhy.

— Čudujete sa, pán profesor, že vás navštevujem? Teraz už nemala by som vás vlastne ani poznať, ale načo hrať komédiu? Mnoho mi záleží na tom, aby som neprerušila styky s mužom, ktorý pre mňa mnoho znamenal, — jej hlas menil sa v šepot, — a pomer, ktorý bol láskou, zmeniť v priateľstvo.

Henrich sa veľmi preľakol, bol oveľa svetaskúsenejším mužom, aby nepoznal, čo ženie Agripinu k nemu

— Agripina, vy nemilujete svojho manžela.

Tu Agripina vybuchla v bolestný plač a vášnivo sa vrhla na Henrichove prsia.

— Nie, Henrich, nemilujem. Milujem len teba a usmrtím sa, ak ma od seba odoženieš.

Henrich sa vyprostil zo ženinho objatia.

— Agripina, čo to robíte? Vy smýšľate o mne tak nízko? Ako, mám sa pričiniť o to, aby ste zrušili vernosť svojmu právoplatnému manželovi? Agripina, tak hlboko ste klesli?

Agripina zúfale plakala ďalej.

— Bolo to len na vzdory tebe, keď som sa vydala za Jettera. Myslela som si, že ňu nenávidím, a teraz

viem, že ťa milujem väčšmi, ako hocikedy predtým. Henrich, zabijem sa, ak ma odoženieš.

Henrich stál ako v horúčke pred krásnou ženou. Mal s ňou vrúcny súcit. Takou žiadostivou, takou vášnivou robí človeka nevera, kým v kresťanstve sebazapieranie je najkrajšou čnosťou. Celkom nežne jej vravel:

— Agripina, pozrite sa skutočnosti jasne do očí. Mojm nezmeniteľným náhľadom je: Musíte byť svojmu manželovi vernou, milujúcou ženou.

— Nikdy! — skríkla beznádejne.

— Toto vedomie dáva aj tiché vnútorné šťastie. Naše cesty sa musia rozísť — navždy. Zapamätajte si to, Agripina, naše cesty sa už nikdy nesmú skrzyť. Opuším toto mesto a možno vás už nikdy neuvidím. Žite blažene, Agripina! Veľmi by ma bolelo, keby som sa dozvedel, že sa z vás stala nedobrá žena.

— Kam ideš, Henrich?

Henrich sa usmieval.

— Ta, kam musím.

— Henrich, vezmi ma so sebou, pôjdem s tebou aj na koniec sveta.

Kedysi by ho boly tieto slová naplnily šťastím, teraz mu znely ako z veľkej diaľky.

— Agripina, prečo pripravujete sebe i mne trpké chvíle? Na miesto svojho určenia pôjdem bez ženy a dúfam, že budem šťastný.

Podával jej ruku na rozlúčku.

Teda ju odmietol, zavrhol, čo najhlbšie uponížil.

— Je to vaše posledné slovo, Henrich?

— Áno, Agripina, budem mysliet na vás každý deň a za váš pokoj — skoro by povedal: modliť sa — vysieľať svoje najvrúcnejšie želania.

— Stupil si na mňa, videl si ma ležať pri svojich

nohách a s chladným výsmechom si sa pásol na mojich mukách, Henrich. To ti nikdy nezabudnem a neodpusťím.

S blčiacimi očima stála pred ním a zdvihla zaťatú krásnu ruku, potom sa vyrútila von.

Henrich stál a krčovite spínal ruky. Keby žena jedného z členov tajnej svetovej vlády bola vedela, že sa vrhla na zem pred kňazom a márne žobronila o jeho lásku, jej prísaha pomsty bola by vyznela ešte strašnejšie.

Henrich obrátil svoje oči k pavilónu a tíško povedal:

— Pane, odpusť jej, lebo nevie, čo činí.

TRIUMPHUS INIQUITATIS — ZLOBA TRIUMFUJE

Piati priatelia sa opäť sišli v Lahore a horlivo sa radili. Ale nebola medzi nimi obvyklá nálada. Zdalo sa, ako by jeden na druhého nemohol pozrieť s takou nepredpojatosťou, ako to bývalo ich zvykom.

Jetter bol nervózny. Ostatní priatelia usudzovali, že Agripinin charakter sa už iste prudko srazil s jeho povahou.

Flitger mal neobyčajne jemné uši a napnute načúval najmä na každé slovo, ktoré povedal Džerir, ako by každé z nich malo zvláštnu dôležitosť.

A Džerirovo chovanie bolo neprirodzené, to poznal každý. Bol roztomilý, ako inokedy, a jednako každý cítil, — bez toho, že by to vedel vyjadriť, — ako by medzi Džerikom a nimi ležala hlboká priepasť.

Ich súrna porada týkala sa budúceho svetového hlavného mesta a jeho polohy. Po najrozličnejších návrhoch dohodli sa na tom, aby poslanci svetové hlavné mesto preložili na Kaukaz, na úpäť Aghri Daghu. Tu by ležalo prostred troch starých svetadielov, Európy, Ázie a Afriky, dosť južne a jednako aj v horách, ktoré zaručujú mierne podnebie. Nové mesto má sa menovať „Athea“, a všetko, čo dosiaľ ľudský duch vymyslel a ľudská sila stvorila, má byť týmto mestom zatienené.

Ďalej zákonom mali rozhodnúť, že je trestné opovrhovať niekým pre jeho národnosť, alebo ho utláčať. Bolo to síce samozrejmé a pokladali to za kultúrnu hanbu,

že na začiatku storočia obyvateľov Tyrolska utláčali Taliani, že Nemci a Francúzi stáli proti sebe v nepriateľských táboroch. To bolo dnes väčšinou už prekonané, každý národ spravoval sa sám a trecie plochy zmizly. Pravda, z piatich priateľov ani jeden nechcel priznať, že veľkú zásluhu na tom mala Cirkev. Lebo pápež Pius XII. prísnymi dekrétmi nariadil, aby národnostná nenávisť prestala.

Nový zákon mal zlomiť posledné ostrie národnostnej nenávisťi.

Aj boj proti náboženstvu zabral na porade široké pole. Zákony, od ktorých veľa očakávali, sklamaly. Len troch kňazov zatkli a popravili dosiaľ. A to na celom svete! Dvaja kňazi dali sa k dispozícii vláde, a keď mali prezradiť meno pápeža a jeho biskupov, nevedeli nič, alebo sa aspoň robili, že nič nevedia.

— Pápežstvo a kňazstvo, — škripal Salman, — ukázaly sa byť šikovnejšími, ako sme dúfali. Či niet prostriedku na ich vylákanie z ich brlohov?

— Všetci držia pospolu, ako malta na starých kostoloch.

— Čítali ste o čarodejnických procesoch vo stredoveku? Čarodejnícki sudcovia dostali z nich všetko, čo chceli, ba aj to, čo nechceli.

— Adonáj myslí, že sa máme vrátiť k stredovekej ukrutnosti?

Toho sa aj cynický Mníchovan zhrozil.

— Takúto kultúrnu hanbu nevedeli by sme ospravedlniť pred svojimi potomkami! — odporoval teraz už aj Džerir, ktorý cez celú poradu zväčša mlčal. Flitger vrhol na neho režúci pohľad.

— Potomci sa z toho nedozvedia ani to najmenšie. Obet podľa zákona má umrieť, a čo predchádzalo pred jej smrťou, to zraky súčasníkov nebudú vidieť. Aj sám

zákon nám káže niečo podobného. Hovorí o najväčších trestoch proti vyšším hodnostárom. Ak jednoduchý kňaz ostane zatvrdilý, prečo by mal ujsť prísnejšiemu trestu? Ináče poslanci môžu tento dodatok odhlasovať ako doplnok k zákonu.

Bratia, teraz mám dosť bezpečné zprávy, že v Mexiku istý Stanislav Tehuan je kňazom. Ak bude dodatok, o ktorom som hovoril, odhlasovaný, dám ho zatknúť a mučiť. Uvidíte, že takto čoskoro dostaneme do rúk biskupov aj s ich pápežom.

Znovu ostro fixoval Džerira, ktorý sa pri posledných slovách zjavne rozčúľil a nápadne zbledol.

Keď podávali čaj, a aj Neyá, veselá a krajšia ako inokedy predtým, zjavila sa medzi hosťami, vážne rozhovory hneď zatíchly a v jedálni rozhostila sa družná veselosť. Jetter chcel vidieť malého Puru. Od tých čias, čo si želal, aby mu Agripina darovala dediča, veľmi prilipnul k malým deťom.

Anička Eschenbergerová priniesla maličkého, ktorý robil prvé pokusy v chôdzi a v reči a svojou detskou nemotornosťou veľmi prispel k veselosti všetkých.

Medzitým, čo sa všetci zaoberali dieťaťom a obdivovali ho, Anička zrazu pocítila ostrý pohľad, namierený na ňu. Anička sa zľakla. Vo svojej k čistému panenstvu sa prebudenej duši cítila nečistotu tohto pohľadu, ako ju chytá drzým násilím. Červenajúc sa, sklopila oči a odvrátila sa. Salman sa naširoko ušľabil. Také dievčatá má rád, a čím sú čistejšie a cudnejšie, tým labužnickejšou pochúľkou sa mu zdajú; 5. poschodie jeho mohutného obchodného domu v Palmerstone, ktoré nazýva svojim najväčším, vedelo by rozprávať o mnohých zaujímavých dobrodružstvách. S veľkým záujmom sa obrátil k domácej panej s otázkou, odkiaľ je toto milé, skromné dievča.

Znova ostro fixoval Džerira...
(Str. 182.)

— Áno, áno, dieťa z Viedne! — smial sa potom a kolísal sa vo svojich spomienkach.

Anička ušla k služobnej Pothare.

— Pothara, ak ten chlap príde ešte do Lahore, musíš ma skryť, ináčej odídem domov. Bojím sa ho. To je iste zlý človek.

Ako celkom inak hľadel na ňu Jozef. Pri jeho pohľade sa jej srdce rozohrialo a jej duša ostala čistá.

No Neya nepustila Aničku, s čím pani Eschenbergerová bola usrozumená. Dievča naučilo sa mnohému, čo mu neskoršie mohlo byť užitočné. A aj keď Jozef, predtým veselý, teraz tichý a smutný stál pri svojej práci, — stal sa z neho zručný pomocník a svojimi prácami už upozornil na seba, — pani Eschenbergerová sa len smiala. Vzdialenosť je ako oheň, v ktorom sa skúša zlato, či je pravé. Aj Andrej bol v poslednom čase mlkvy. Rozlúčenie s Henrichom ho veľmi dojalo. Videl v ňom svojho druhého otca a bol mu oddaný s priamo vášnivou úctou. Ale na jednu vec tešil sa už teraz: o pol roka môže ho v Paríži navštíviť. No príležitosť k tomu naskytla sa hodne skôr.

Sv. Otec deň po shromaždení piatich priateľov v Lahore dozvedel sa o nebezpečenstve, ktoré hrozilo kňazovi Tehuanovi. Msgr. Henrich najbližšou vzducholoďou letel už do Mexika a Tehuan bez stopy zmizol z miesta svojej činnosti.

Čoskoro na to poslanci sišli sa v Londýne. Svet načúval, lebo usniesli sa na obdivuhodných veciach. Bol tu zákon o bojoch a sporoch národov. Všade ho prijali so sympatiami.

Trest, citovaný v kňazskom zákone § 37, vzťahoval sa odteraz aj na jednoduchých kňazov, ktorí ostali zatvrdilí. Svet s nadšením prijal zprávu o zamýšľanom založení svetového hlavného mesta „Athey“ na úpäti

hory Aghri Daghu. Inžinieri a stavitelia robili horúčkované prípravy na odchod na Kaukaz a chystali už do neba siahajúce plány.

Salman a Jetter, ako aj Ben Sibni, dostali od Adonája list, v ktorom im oznamoval, že má už nepochybné dôkazy o Džerirovej zrade. Preto ho musí zastihnúť trest zradcu. Prevedením trestu poveril Salmana.

— — — — —

Keď sa na nebi chystá veľká búrka, málokto tuší, že namiesto milého slnka už za hodinu oblohu opanujú ťažké mraky, a príroda, ktorá sa práve smeje a teší z lesku a nádhery, zachveje sa mocným desom pred mihajúcimi sa ohnivými hadmi a začínajúcim rachotom.

Tak aj Džerir bol celkom bezstarostný a veľmi šťastný. Jeho syn, ktorého pokladal už za strateného, bol opäť zdravý. Džerir bol skutočným mužom, ktorý z toho vyvodil dôsledky pre svoj ďalší život. Chcel veriť a modliť sa s Máriou-Neyou k Bohu, ktorý mu uzdravil jeho dieťa. Pravda, tento krok nebol pre neho ľahký. Ako dieťa vyrástol v nevere, s neverou oboznámil sa ako s niečím prirodzeným a istým, ako rehoľník so svojim breviárom. Teraz mal sa oddať niečomu celkom opačnému, mal zavrhnúť, čo mu bolo milé a za čo bojoval, a mal milovať, čo nenávidel a prenasledoval. No on chcel veriť, už aj z vďačnosti. V kresťanskom náboženstve vyučoval ho ten istý kňaz v Delhi, ktorý pokrstil jeho ženu. Každý týždeň dochádzal k nemu. Len čo absolvuje katechumenát a stane sa z plného presvedčenia kresťanom, pokrstí ho.

V tom čase nad Lahore krúžila striebristá vzducholod' a potom zasa zmizla. Potom bedlivý pozorovateľ mohol tu vidieť aj cudzích mužov, ktorí sa úzkostlivo vyhýbali stretnutiu sa s domácimi ľuďmi.

Podvečer Džerir vracal sa do Lahore. Teraz už nepochybuje o jestvovaní Boha. Prečo nevyvesí Cirkev svoje neklamné dôkazy o tomto Bohu verejne na uliciach, prečo nerozošle na milióny letákov, do každého domu? Ateizmus musel by sa zrútiť. Dobrák, nevedel ešte, že k viere patrí aj dobrá vôľa, ktorú teraz mal, a že pri zlej vôli aj tie najskvelejšie a najjasnejšie dôkazy sa odrazia sťa oštep na šupinatom krokodílovom pancieri.

Keď mu kňaz vysvetlí ešte tak jasne aj to ostatné, potom bude túžiť po dni, kedy sa má stať kresťanom.

Veselo si zasadá so svojimi drahými k večeri. Jeho učiteľ vo vede spásy mu poradil, aby si denne prečítal kapitolu zo sv. kníh kresťanov. To vždy bola radostná hodinka pre všetkých, lebo všetci chceli byť účastní na slove Božom. Včera sedeli okolo neho a dojata počúvali, ako čítal svojim mäkkým hlasom príbeh Jakubových synov, ktorí svojho brata predali do Egypta a ktorého Pán tak vysoko povýšil. Anička mala slzy v očiach, lebo jej to živo pripomínalo Jozefov bôľ; bez otca, suroví cudzinci odvedú ho do nemilosrdnej cudziny, kde odporná žena chce ho zvieŕť k hriechu. Táto Putifárka iste mala oči, ako ten Austrálec.

Dnes Džerir prečíta, ako oslavuje Jozef so svojim otcom radostné stretnutie po mnohom utrpení.

Sedia na nízkych poduškách a čakajú, ešte i malý Rutwald-Pura je ticho.

Džerir odchádza do spálne, aby priniesol posvätnú knihu.

Vtom zaznie zo spálne výkrik, taký strašný, že ženy v ochromujúcom preľaknutí sedia ako primrznuté. Neyá má ruky skrížené na prsiach a jej prsty sa zarývajú do kvitnúceho tela.

Zrazu Džerir zjavuje sa vo dverách... rozrušený... smrteľne bledý... potácajúc sa.

— Pura! — kričí naň Ney a márne sa usiluje vstať so svojho miesta.

Džerir potáca sa k nej a ukazuje ruku: na zápästí malinká rana, ako špendlíková hlavička. Teraz Ney vykrikla strašne: pochopila, čo sa stalo.

— Ney, som stratený!

Ney od šialenstva celá bez seba chytá ruku, svoje pery prikladá na ranu a chtivo cicia, ako malý Rutwald kedysi na jej prsiach.

— Ney... to je márne, cítim, ako účinkuje hadí jed.

Nešťastná žena široko a meravo hľadí na neho a strašná skutočnosť v nej svitá: za niekoľko minút bude stáť pred mŕtvolou svojho manžela. Vášnivo ho vinie k sebe, ako by chcela zápasíť s neblahým hosťom, ktorý prekročil prah paláca a berie so sebou drahý život.

— Ney... to... vykonal... Adonáj!

Anička vrhá sa na kolená:

— Otče na nebesiach, sv. Rutwald, pomôž, pomôž!

Ale prozreteľnosť Božia chcela, aby sa Džerirova životná dráha skončila. Sv. Rutwald odovzdane sklonil pred Božím majestátom svoju oslávenú hlavu. Džerir sa už nemohol udržať na nohách a klesol na miesto, kde Ney sedela. Jeho zmierajúci pohľad ešte raz objal milované bytosti, kývnul smerom k dieťaťu, svojimi perami dotkol sa jeho úst a na znamenie požehnania položil ruku na jeho hlavu.

Vtom si Anička spomenula: Džerir pripravoval sa na krst a teraz musí zomrieť skôr ako krst prijal. Ona to vie: v čase potreby každý človek môže právoplatne krstiť. Chytá nádobu s vodou a skláňa sa nad muža, svíjajúceho sa v strašných bolestiach.

— Pane... milý pán Džerir... iste chcete zomrieť ako kresťan.

Džerir prikyvuje.

— Neskorol — bedákajú jeho pery.

— Nie je neskorol Veríš v Boha?

— Áno, pevne verím.

— A v nášho Spasiteľa Ježiša Krista a Ducha Svätého?

— Áno!

— A v katolícku Cirkev, odpustenie hriechov a vzkriesenie k životu?

— Áno, verím všetko, všetko, všetko!

Vraví to s najväčšou vrúcnosťou, akou ešte môže. Anička leje mu na hlavu krstnú vodu. A keďže jej v duševnej úzkostlivosti neprichádza na um nijaké iné meno, krstí ho:

— Jozef, krstím ťa v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.

Indove čierne vlasy sú ešte mokré od vody znovuzrodenia, keď Džerir nastupuje cestu do neznámej krajiny, kde tróni sosadený Boh a panuje od večnosti k večnosti.

Za náreku, ktorý teraz nastal, Anička beží von. Tak veľmi ju bolí táto udalosť, že nemôže sa pozerať na scény zúfalstva. Beží cez palmovú alej, ako by chcela ujsť pred hrôzou. Zrazu cíti, že od chrbta objaly ju dve ramená a strhávajú k zemi. Celá preľaknutá sa obzerá a hľadí do očí cudzieho muža, ktorý kývol druhému. Nemôže kričať, lebo cíti, že jej niečím zapchali ústa. Na ďalšie sa už nevie rozpamätať, lebo omdlela.

Nad Lahore krúžila striebristá vzducholôď a potom zmizla smerom k juhovýchodu.

LILIUM INTER SPINAS — EALIA MEDZI TRNÍM

V Eschenbergerovom dome smútili práve tak, ako po smrti otca Eschenbergera. Najprv boli všetci bezradní, matka robila si trpké výčitky, že pustila dieťa z domu. Potom Aničkino zmiznutie oznámili úradom. A zaujímavé: o krátky čas dostali zpravu, že dieťa akiste skočilo do rieky, ktorá mŕtvolu odplavila do mora, keďže blízko rieky našli hodvábnu stužku, patriacu Aničke. Po tejto zpráve matka plakala ešte žalostnejšie. Len Jozef krútil hlavou. Prečo by rozumné dievča, akým bola Anička, skočila do vody? Dobrovoľne iste nie, a ak sa stal zločin, prečo sa úrady neusilujú osvetliť vec lepšie? Kresťania si zvykli nedôverovať úradom.

Andrej kľakol si k hrobke svojho otca a modlil sa:
— Otče, pomôž mi, aby som Aničku našiel.

Dal mu svätec pokyn, alebo mu napadla myšlienka preto, že bol býval v Henrichovom dome? Cítil, ako by mu niekto hovoril: Porad' sa s Henrichom.

Dom dal do prenájmu hercovi, ktorý nosil povraz sv. Františka okolo svojho drieku. Potom Andrej spolu s Jozefom vydali sa na cestu a leteli do Paríža. Msgr. Henrich vedel už o všetkom. Vedel, že Džerir stal sa obeťou tej istej mocnosti, ktorej podľahol kardinál Xeres. Lutoval mladého muža, ktorého bol dosiaľ poznal len z obrazu a ktorého chcel aj osobne spoznať, ale ešte viacej ľutoval jeho nešťastnú vdovu, ktorej radosť

nad zázračným uzdravením dieťaťa tak rýchle zamenila najtrpkejšia bolesť. Ale čo spoločného má Anička s týmto aktom pomsty? Nepriatelia azda vedeli, že je dcérou sv. Rutwalda? Takými nemúdrymi iste neboli ani Džerir ani Neyá. Stál pred veľkou záhadou. V tom skormútení prichádzali k nemu Andrej a Jozef a prosili ho o radu. Zpráva o čudnom počínaní úradov prekvapila aj Henricha.

— Túto vec nemožno objasniť ani tu, ani vo Viedni, ale na mieste samom. Teda hore sa do Indie! Ty, Andrejko, nemôžeš ma odprevadiť, lebo by si zameškal svoje štúdiá, ale ty, Jozef, ty sa azda môžeš uvoľniť. Ty ma môžeš odprevadiť, a dá Boh, že Aničku nájdeme. Od sv. Otca vyžiadal si dovolenku na neurčitý čas a najbližšou vzducholoďou odletel do Delhi.

Palác v Lahore našiel opustený. Pothara svoju zúfalú paniu odviedla do letohrádku na Himalajoch, kde aspoň nemusela denne hľadiť na miesto zločinu. Sluhovia až štyroch jedovatých hadov našli v Džerirovej spálni.

Henrich tešil vdovu, ako len mohol a zasa prišiel k potvrdeniu svojho presvedčenia, že v takých chvíľach len viera môže dať pravú útechu.

O Aničkinom zmiznutí nevedela mu dať nijakého vysvetlenia. O hodvábnnej stužke, ktorú, vraj, našli na brehu rieky, nevedela nič.

Úrady iste dostaly tajný pokyn, aby do veci neposvietily.

Takto však Aničkinom zmiznutie je v spojení so zločinom, spáchaným na Džerirovi. Pýtal sa ďalej:

— Vedeli štyria Džerirovi „priatelia“, že sv. Rutwald je jej otcom?

— Nie, to nevedel nikto, len my, ktorí sme boli kresťania

— Aký záujem teda mohli mať o cudzie dievča?

Teraz si Pothara spomenula, že Anička celá preľaknutá a chvejúc sa od studu povedala:

— Pothara. ak tento muž príde ešte raz, schovaj ma. lebo odidem domov.

Henrichovi rozpovedala, ako sa to stalo, a teraz mu už bolo všetko jasné.

— Úbohá Anička! Ľalia medzi trnám! Nie, tvoj sv. otec nedovolí, aby ťa pošliapali do bahna.

Jednako však cítil, že sa mu trasú kolená a studený pot mu vystúpil na čelo.

— Úbohá Anička, nech ťa posilňuje Boh! Ako veľmi musíš bojovať! Teda len Salman mohol ju uniesť. Za ním!

— — — — —

— Neboj sa, milé dieťa, si u dobrých priateľov.

— Chcem ísť k Neyi, nie... pusťte ma domov, chcem ísť domov k matke.

— Nikto ti nebude brániť, dievčatko zlaté, nikto ti nebude prekážať, ale hneď nemôžeš odtiaľto odísť, lebo najbližšia vzducholod' odchádza až zajtra ráno.

Anička sa trochu uspokojila. Keď bude môcť odísť už zajtra, do tých čias to tu nejako vydrží. Ale prečo? Premýšľa: prečo som tu? a pomaly sa rozpamätáva na únos. Iste zamýšľajú s ňou niečo zlého. Jej oči znovu nastrašene hľadajú východ. Stará žena však vie rozohnať jej obavy.

— Buď rada že si našla takého dobrého priateľa ako je môj pán. Uniesli ťa zlí ľudia, ktorí iste niečo zlého mali za ľubom. Môj pán to videl a odohnal ich od teba. Keď ťa doviedol sem, ty si nič nevedela o sebe.

Aničke sa znovu uľahčilo pri srdci. Teda nie je v rukách únoscov, ale u svojho záchrancu.

— A kto je ten dobrý priateľ, aby som sa mu mohla poďakovať?

— Čoskoro ho uvidíš. Príde sem sám a spýta sa ťa, ako sa máš. Pozri sa, ako myslí na teba a o teba sa stará. Ak mu chceš urobiť radosť, obleč si tieto skvostné veci, kým ja budem preč; budeš v tom ako víla z rozprávky.

Žena pomaly odišla. Anička stála tu sama, držiac v ruke voňavú tkaninu. Skutočne, jej neznámy priateľ poslal jej niečo nádherného. No, zo šiat vychádzala zvláštna vôňa, ktorá ju priamo bolela, preto odložila šaty ďaleko od seba. Či tento priateľ môže byť dobrým človekom, keď má také obrazy povešané po stenách? Ó keby už bolo ráno, aby mohla odísť domov!

Aby nemusela stále hľadiť na šaty, kľakla si a hľadiac na pohovku modlila sa za nebohého Džerira a za jeho opustenú Neyu.

Takto ju našiel Salman.

Keď ho Anička zbadala, skríkla a ušla do najďalšieho kúta izby. Salman ju pozoroval so širokým, žiadostivým úsmevom.

— Prečo sa ma bojíš?

Tváril sa hodne otcovsky, vo svojej reči použil niekoľko žartovných zvrátov a zdal sa byť takým starostlivým, že Anička začala tíško pochybovať, či je Salman skutočne zlý človek. Ba, keď hanblivo ukázala na obrazy, naoko sa rozhorčil a uisťoval ju, že obrazy hneď dá odstrániť, keďže nesvedčia k čistému, nevinnému dievčaťu, takže Anička s povďakom pohliadla na neho. A skutočne, Salman zazvonil a starej žene energicky rozkázal, aby hneď dala svesiť tie obrazy. Najmä, keď sa úlisne dozvedel, že sa menuje Anička Eschenbergerová a že je dcérou toho Eschenbergera, ktorého smrť vtedy vyvolala taký rozruch, jeho priateľstvo nepoznalo medzi. Vo svojom srdci však priamo diabolicky si spieval víťaznú pieseň:

— To musím oznámiť svojim priateľom, že dcéra

od kresťanov božsky uctievaného Eschenbergera stala sa mojou milenkou.

Aničkin spánok bol dosť nepokojný. Vo sne videla Džerira, ako sa odporový had ovíjal okolo jeho ruky a nohy a ako sa do neho pevne zahryzol. Potom prišiel k nej a volal: „Anička, zachráň sa, ináčej aj teba sa zmocní had.“ Vtom had už sa aj odputával od neho a plazil sa k nej. Hľadela naň ako ochromená. Tu zrazu videla, že hadova hlava berie na seba Salmanove ťahy, ktorý zasa hľadel na ňu tak, ako vtedy v Džerirovom paláci. Anička strašne skríkla a prebudila sa. Vzpriamila sa a pozdvihla ruky:

— Ó Mária, bez poškrvny dedičného hriechu počatá, pros za nás, ktorí sa k tebe utiekame.

Jej svätý otec tak bol učil svoje dorastajúce deti modliť sa v hodine pokušenia. V Aničke prebudila sa panenská duša a jemným inštinktom vycítila nebezpečenstvo, ktoré jej hrozí od tohto muža, ktorý sa k nej blížil tak otcovsky a priateľsky a v ktorého ako uhoľ čiernych vlasoch bolo už vidieť prvé šediny.

— Hneď ráno opustím dom, — pomyslela si Anička, — a budem čakať na loď, i keby to malo trvať hoci celý deň. — Tu však so strachom zistila, že nemá u seba ani groša na ďalekú cestu. Zúfale plakala do podušiek, lebo toho muža nechcela prosiť. Na druhý deň však nemohla dom opustiť, lebo, — ako jej to stará žena oznámila, — vzdušná doprava je, vraj, na niekoľko dní zastavená. Salman i naďalej bol k nej prívetivý a priateľský. Keď jej však otcovsky položil ruku na hlavu a hladil a potom touto rukou chcel ju pritiahnuť na svoje prsia, zlostne ho odstrčila od seba.

Potajomky škrípala zubami: — Len počkaj, malá jašterica.

Keď bola vzdušná doprava otvorená, Salman jej vyprával, že od jej milej matky prišiel list. Anička jasala a chcela list vidieť. Bohužiaľ, Salman jej ho nemohol ukázať, lebo jeho sekretár každý večer ničí poštu, ktorú netreba uschovať a Salman mu, vraj, zabudol povedať, aby list pani Eschenbergerovej nezničil.

— A čo píše mamička? Clivo jej je za mnou?

— Tvoja matka, dieťa moje, je veľmi rozumná žena. Nahliadla, — bol som jej písal v tomto smysle, — že pobyt v mojom dome bude ti veľmi užitočný, veď u Neyy si beztak nemohla ostať, tvoja mamička je mi za to veľmi povďačná a prosí ma, aby som ťa nechal u seba, ako dlho sa mi bude páčiť.

— To je lož, pán Salman, to moja mamička nenapísala.

— Nuž, tak napíšeš jej sama a spýtaj sa jej. Keď ti odpovie, aby si prišla domov, nebudem ťa zdržiavať ani minútku.

Anička uvažovala. Matka si skutočne veľmi želala, aby dcéra išla do Indie, prečo by teda nemala súhlasiť, aby nejaký čas strávila v Austrálii? Ale matka nevie, čo Salman zamýšľa. Keby to vedela, vo svojej materskej úzkosti sama by prišla a vyslobodila by ju z pazúrov šelmy.

— Dobre, budem písať, — rozhodla sa Anička.

— Áno, napíš jej, tam na stole máš všetko potrebné. Ale uznáš, že ako poslušná dcéra ostaneš tu, kým ťa zavolá.

Anička smutne svesila hlavu. Proti týmto dôvodom nemohla nič namietat. Potom deň po deň čakala na odpoveď od svojej matky. Ale pani Eschenbergerová nepísala.

Medzitým Salman použil najrafinovanejšieho umenia, aké používa zvodca v boji proti nevinnosti:

nežné zaliečanie, búrlivé naliehanie a napokon brutálny postup. Salman odhodil masku a ukázal sa takým, akým v skutočnosti bol: brutálnym naničhodníkom.

Anička, slabé dieťa, osvedčila sa však ako dieťa mučeníkovo a vytasila sa so svojou najmocnejšou zbraňou, keď vo chvíli úzkosti šepkala otcom naučenú modlitbu, ba aj búrlivo ju odriekala. Tu musel ustúpiť aj Satan, ako na starých obrazoch had ustupuje pred žiarou lúčov Immaculaty. Ale práve ľúbezný obraz panny, modliacej sa vo svojej tiesni k Márii, privádzal spustlíka do nového besnenia a zaprisahal sa, že svätcovu dcéru, až sa jej nabaží, sníži až k predajnej dievke.

Anička rozmýšľala, ako by mohla ujsť z tohto hnusného domu a vo svojom zúfalstve zistila, že je väzňom. Celé piate poschodie bolo zariadené pre ňu s márnoutrátnym prepychom, — koľko dievčat asi prešlo už cez túto nádheru, — ale vchod bol zamknutý ťažkými železnými dvermi. Oknom hľadela do zívajúcej hĺbky a so strachom odstúpila. Ale ak sa stane to, čím jej už niekoľko ráz hrozil, tak sa nezľakne skoku do tejto priepasti. Bola počula, že aj istá svätica takto ušla do náručia smrti a nedala si urvať veniec so svojej panenskej hlavy. Áno, radšej skočí dolu, ako by mala byť tomu mužovi po vôli!

Anička teda zúčtovala so svojim mladým životom a v duchu rozlúčila sa so všetkými ľuďmi, ktorých mala rada. Ale keď si pomyslela na Jozefa, zaplakala a cítila, akú veľkú obeť znamená pre ňu toto mučenie.

V tom čase v rozličných obchodných miestnostiach Salmanovho podniku dvaja mladí muži prosili o miesto. Odmietli ich však. Jeden z nich smutne chcel odísť, kým druhý, väčší ešte stál, ako by na niečo čakal. Vtom starší účtovník si spomenul, čo mu bol správca domu hovoril pred niekoľkými dňami, že totižto po-

trebuje spoľahlivého domového sluhu, lebo predošlého vyhnal pre opilstvo. Jeden z týchto robí taký dôveru vzbudzujúci dojem, že by to mohli s ním skúsiť. Oboch teda poslal k správcovi a ten sa rozhodol, že mladšieho si vezme na skúšku. Tento aj vyhlásil, že je ochotný vykonať každú prácu a hneď sa aj chytil do roboty, takže správca domu ho uspokojene potľapkal po tvári. Pravda, druhý nenašiel nijakého zamestnania, nuž rozlúčil sa so svojím druhom s podotknutím, že bude hľadať ďalej. No, nešiel hľadať, ale nastahoval sa do najbližšieho útulku pre cudzincov. Bol veľmi shovorčivý, dal sa do reči s každou slúžkou a zametačom a bol veľmi nadšený polohou a krásou Palmerstonu.

— Povedzte mi, — obrátil sa na jedno zo služobných dievčat, — či je táto nádherná budova tam šikmo naproti?

— Pravda, pane, — vysvetľovalo mu dievča, — také niečo nevidíte tak chytré v Ázii alebo Europe?

Zdalo sa, že ešte nebola ďaleko vo svete od Palmerstonu. Henrich sa poponáhľal s uistením o svojom nadšení a ona zasa bola celá hrdá, akého krásneho pána mohla zasvätiť do tajomstiev tohto domu. Henrich sa potom vypytoval o rodine bohatého Salmana a dostal zvláštnu odpoveď. Upratovačka sa veľavýznamne zasmiala a Henrich hneď porozumel.

— Tak Salman je starý mládenec a užíva života? Ale čo si počne s toľkými priestormi a poschodiami?

— Ó tie on všetky potrebuje. Dolu je skladište a obchody, na prvom poschodí sú kancelárie, na druhom kuchyňa a služobníctvo. Tretie poschodie je zariadené pre hostí a vo štvrtom býva on sám.

— A na piatom?

Dievča sa znovu usmialo. Tak vysoko som ešte nebola. Tam je to, vraj, ako v rozprávke. Pán Salman

menuje to svojim „najsvätejším“. Ta hore nesmie ísť nikto, len on sám. — Potom bezprostredne pokračovalo:

— Keď také dievča opustí dom, aby urobilo miesto inému, dostane od pána veľký čestný dar a zaopatrené je na celý život.

Henrich zo slov dievčaťa, nijako neobdareného bohato prírodou, vyčítal tajnú závišť.

— Ale, — rozprávalo dievča ďalej šepkom, — nie každé dievča si vie oceniť svoje šťastie. Pred dvoma rokmi jedna sa tu obesila, myslím, že to bola Rimanka, na hodvábnu šatku na dvere.

Henrich vedel dosť. Teda na piatom poschodí je to nešťastné dieťa. Bude dosť silná? Veď deti tmy sú oveľa šikovnejšie ako deti svetla. — Milý Bože, radšej nech umrie, ako by ju mal pošliapať do špiny.

Po tomto premýšľaní začal sa modliť breviár a nespokojne začal chodiť po svojej hotelovej izbe, až sa v ňom obdivuhodná dôvera a pokoj uhostily. Jeho pery potom šepkaly: — Viem, že kráčam v tóni smrti, ale neobávam sa ničoho, lebo ty si pri mne, ó Bože!

— — — — —

Nový sluha sa veľmi osvedčil; bol zručný a ochotný, nikdy nepostával pri práci, ba kde mohol, pomáhal ešte iným: doniesol dreva do kuchyne, kuchárku odprevadil do záhrady a pomohol jej niesť zeleninu, prestieral koberce na schodišti, čistil mosadzné zábradlia, ba aj prach postieral so zamrežovaných dverí na piatom poschodí, ale pán, ktorý bol práve vyšiel namrzený, drzo ho zakríkol a zahnal dolu. Ale keď ho správca domu nemohol dosť vynachváliť, pán stal sa k nemu prívetivejší. Ba, keď mal jeho komorník inú prácu, smel mu do jeho súkromných komnát nosiť jedlo. Tu sluha otváral oči a uši a uisťoval, že niečo krajšieho v živote ešte nevi-

del. To sa Salmanovi veľmi páčilo, a preto blahosklonne ho sprevádzal po všetkých komnátach a vysvetľoval mu cenu tu nahromadených umeleckých diel, nábytku, obrazov, hodín atď. Aj správcovi dal pokyn, aby sa Jozef striedal vo službe s komorníkom, a keď komorník ostal žiarlivý na Jozefa a prejavil aj svoju zlosť, Salman ho jednoducho vyhnal a Jozefa poveril osobnou službou. Teraz správca domu považoval za svoju povinnosť vysvetliť Jozefovi niektoré pánove zvláštnosti. Žmurkal očima, keď ho zasväcoval do tajomstiev piateho poschodia, — ako tu bilo Jozefovo srdce, — ďalej pánovým zvykom je, keď sa raz alebo dva razy v týždni vracia z herne domov, vypiť niekoľko fliaš silného vína. Pravda, sluha, ktorý ho potom soblieka, musí byť stelesnenou mlčanlivosťou. Na druhý deň pán sa už dávno vyspal z následkov nemierneho pôžitku. Tu Jozefovo srdce opäť začalo prudšie biť, lebo už si aj začal kovať plán vo svojej mysli. Svoju službu zastával ozaj k najväčšej spokojnosti. Trpezlivo čakal na svojho pána a premáhal dennú únavu, keď hodiny na schodištiach ukazovali 1. a 2. hodinu nočnú. Keď pán konečne prišiel po druhej hodine, Jozef priniesol na tácni víno. Salman vchopil do klubového kresla a hltal víno čoraz dlhšími dúškami. Pritom bol veselý, vysmieval sa Mohamedovi, ktorý svojim prívržencom zakázal piť víno, ba aj sluhovi dovolil, aby sa napil z jeho pohára. Okolo tretej hodiny stíchol. Jozef ho sobliekol, — tu zahrkotaly kľúče, — a pomohol mu do postele. Budúci deň mal zaniest jedlo na piate poschodie. Na túto chvíľu čakal. Rýchle napísal niekoľko slov na papierik, keď vystúpil z liftu a kráčal k železným dverám a vsunul ho do omelety. Vedel, že tento pokrm je pre Aničku, lebo v deň Lukiána (piatok), nechcela jesť mäso, kým pre dohliadačku bolo niekoľko mäsitých jedál na tácni. Zazvonil

a dohliadačka prevzala od neho jedlo cez okienko mreži. Na lístku stálo: „Anička, tvoj Jozef ťa zachráni. Čakaj na mňa v noci s Lenina na Nitzscheho.“ Anička jasala od radosti.

Dohliadačka to s veľkou radostou zvestovala svojmu pánovi a tu aj Salman videl, že Anička po dlhom čase je veselá. Ba dohliadačka počula ju aj spievať. Salman, i keď sa proti jeho približovacím pokusom chovala odmietavo, ako predtým, bol spokojný.

— To je posledné trucovanie chyteného vtáčka. Od-dala sa svojmu osudu a o niekoľko dní stúli sa mu do náručia.

Ale nálada žien mení sa niekedy veľmi rýchle. Ráno v deň Nitzscheho bola v takej odpornej nálade, bola nevyspatá a vyplakaná a trvalo celý deň, kým sa ako-tak uspokojila. Potešovala sa: — Keby nebola prišla náhla prekážka, Jozef by ma bol iste vyslobodil. — Potom jej odvaha opäť ochabla: len či sa to Jozefovi podarí? Pán nosí kľúče pri sebe. Ako sa Jozef dostane k týmto kľúčom? Ale písal jej s takou istotou. Od toho času denne prezerala pokrmy, ale už nijaké posolstvo neprišlo. Anička dúfala, bdela teraz každú noc a dohliadačke povedala, aby ju zobudila až okolo poludnia. Jej zmiznutie aspoň nebude hneď nápadné, keby sa jej podarilo ujsť.

Jozef nemohol ju vyslobodiť v noci s Lenina na Nitzscheho, lebo jeho pán deň predtým bol odcestoval a až v deň Nitzscheho sa vrátil domov. Bol so svojimi priateľmi u Ben Sibniho. Pri svojich poradách rokovali o zástupcovi Ázie vo svetovláde namiesto zradcu Džerira a usniesli sa na tom, že zvolia Sibírana Moldarovského, bývajúceho v Kopale na Bajkalskom jazere, ktorý bol veľmi energickým mužom a kresťanstvo nenávidel z hĺbky duše.

V noci s Kajfáša na Satanáša Salman si konečne znovu zašiel do svojej obvyklej kartárskej spoločnosti. Jozef rýchle porobil potrebné prípravy. Henrich mu zaopatril povraz, ktorý skryl pod hlavnicu vo svojej izbietke na druhom poschodí. Potom rýchle zabehol do útulku pre cudzincov a hovoril s Henrichom. Ten zaplatil svoje účty, lebo, vraj, musí pre dôležité veci náhle odcestovať. Keďže vzducholod' odchádzala do Sydney o 1. hodine, hotel opustil hneď po polnoci. Upratovačka Rútostivo sa pozerala za ním a keď na druhý deň zazrela kvetník, ktorý denne vlastnoručne polieval, rýchle ho vzala k sebe a roztvárajúci púčok pritisla k svojim perám. Henrich od tých čias, čo sa stal kňazom, často sa modlieval modlitbu, ktorú kedysi Gertrúda odriekala v srdečnej úzkosti:

„Pane, urob ma mrzkým, aby som sa nikomu nepáčil, len tebe.“ Často pocítoval na sebe obdivujúce a žiadostivé pohľady, ktoré ho všade prenasledovali ako rany, ktoré trápily pokoj jeho duše. Teraz pod Jozefovým oblokom sa pritlačil, čakajúc v tmavom kúte. Bolo dobre, že táto časť domu siahala do odľahlej ulice.

Salman prišiel ako obvykle o 1. hodine a zazvonil si pre svoje víno. Dnes bol zvlášť rozohnený.

— Poď ku mne, Ferdo, alebo ako sa menuješ?

— Jozef, — odpovedal sluha pokorne.

— Teda Jozef, poraď mi! — nalieval s trasúcou sa rukou a nútil aj sluhu, aby pil.

— Aby sa vám všetko pošťastilo, pane!

To je správne želanie, Jozef! Áno, aby sa mi všetko pošťastilo, v mojich podnikoch a ... — tu jeho ústa stiahly sa do smyselného úsmevu, — v láske. Láska patrí k vínu a víno k láske. Ty, Jozef, ty si ozaj driečny mládenec, na takého ženské lipnú. Aj tebe sa všetko podarí. Ale aj mne — napil sa — musí sa pošťastíť ešte

dnes! — urobil energický pohyb, aby vstal, — Jozef, odprevaď ma k mrežovým dverám.

Jeho tvár blčala a oči sa mu leskly ako nočným dravcom. Jozef vo svojej úzkosti sa modlil: „Pane, vnukni mu niečo iné!“

Do jeho myšlienok vkradlo sa rozhodnutie, že pri mrežových dverách ho radšej zrazí, ako by ho mal vpuštiť dnu.

Salman klesol nazad do kresla.

— Dnes už nie, ale zajtra.

Toto — zajtra — hundral si v sebe aspoň štyridsať ráz, ako by si toto rozhodnutie nevymazateľne chcel vpišať do svojho spustlého srdca. Konečne ho Jozef dostal do postele. Z pánovho vrecka rýchle vybral obdivuhodne zhotovené kľúče, ktoré jedine mohli otvoriť zámku na piatom poschodí, a potichu kráčal hore. Podarilo sa mu bez hrmotu otvoriť zámku a dvere a potom s tlčúcim srdcom ostal stáť na chodbe v tme. Kade má ísť? Netrúfa si rozsvietiť. Tu niečo v jeho blízkosti zašuchotá.

— Anička!

Už aj cíti hlavu dievčaťa na svojich prsiach.

— Jozef, ty anjel s neba!

— Poď chytro, — naliehal Jozef a už aj zamkol opatrne mrežované dvere. Vo svojej izbietke priväzuje lano, lebo útek hlavným východom bol nemožný.

— Nebojíš sa spustiť po povraze dolu?

— Veď som už chcela skočiť shora dolu!

Tak potom Anička má iste dosť odvahy k tomuto smelému podujatiu. Dolu Henrich dáva znamenie, že na blízku niet nikoho. Anička šťastlivo dosiahla zem. Za ňou sa spúšťa Jozef.

Anička znovu chce ďakovať svojmu záchrancovi, ale Henrich súri:

— Deti, len chytro preč, visiace lano nás každú chvíľku môže prezradiť.

Vykrádajú sa z mesta a poberajú sa smerom na juh. Henrich za svojho pobytu v Palmerstone dozvedel sa od spoluveriacich, že v púšti, asi na päť hodín cesty odtiaľ, býva v jaskyni kresťanský kňaz. Dozvedel sa, že na sviatky putujú k nemu mnohí kresťania, ktorí sú prítomní na jeho bohoslužbách, počúvajú slovo Božie, a za to nosia mu potraviny. U tohto kňaza sa chceli skryť, kým sa bez nebezpečenstva budú môcť vydať na zpiatočnú cestu. Bolo isté, že Salman, tento mocný človek, pohýbe všetko možné, aby dostal svoju ovečku nazad. S napätím všetkých síl ponáhľali sa teda do púšte. Henrich si presne zaznačil cestu. Keď už Anička nevládala, silný tento muž vzal ju do náručia a niesol ju hodný kus cesty ako matka svojej dieťa. Hneď po východe slnka došli do kňazovej jaskyne. Ten ich už čakal a priateľsky ich pozdravil. Uviedol ich dnu a ponúkol im, čo mal: chlieb a syr.

Kňaz bol mužom strednej veľkosti a slabý štyridsiatnik. Vyzeral však starší. Poloha jeho očí prezrádzala, že je domorodcom, ale pleť prezrádzala Európana. Jeho ded bol pôvodom Dán, ktorý sa pred časom vysťahoval do Palmerstonu, a jeho syn oženil sa s dcérou domorodej rodiny. Ešte bolo na ňom vidieť stopy bývalej krásy. Ale strastiplný život, prísna askéza a azda aj mnohé duševné boje vyryly hlboké brázdy do jeho čela. Kým Anička s Jozefom blažene sedeli vedľa seba a rozprávali si svoje osudy, kňaz uviedol Henricha cez úzku chodbu ďalej do priestrannej jaskyne, biedne osvetlenej lampkou. Henrich a kňaz vrúcne sa vrhli na kolena pred Najsvätejšou Sviatosťou a ďakovali. Nad tabernákulom visel jednoduchý obraz Jána Krstiteľa. Tu Austrálec rozpovedal svojmu spolubratovi svoj životopis.

Ako jediný dedič veľkého bohatstva svojich rodičov potlkal sa vo všetkých hlavných mestách sveta a oddával sa pôžitkom a výstrednostiam mladosti plnými dúškami. Potom sa v Carihrade nešťastne oženil, lebo jeho žena bola ešte márnوترatnejšia a samopašnejšia ako on. Keď majetok odplával do vrecka iných, opustila ho i svoje dieťa. Skončila vo vykričanom lokále v Lisabone. On potom musel pracovať pre seba a pre svoje dieťa a tak sa stal z neho lepší a vážnejší človek. Bol kresťanom, ale o kresťanstvo sa nikdy nestaral. Teraz sa ono stalo jeho potechou a silou. Keď mal chlapec štyri roky, Boh si ho vzal k sebe. On vtedy vo dne v noci kľáčal na kolenách a prosil Boha, aby mu nevzal to jediné, čo mu ešte ostalo po jeho zrútení. Ale dieťa umrelo. Celkom otupel a chcel si vziať život. Avšak kňaz Bhuta, robotník na ryžových poliach v Lahore, ktorý nedávno podstúpil mučenícku smrť, zasa ho postavil na nohy, ba prebudil v ňom myšlienku, že Boh chce ho vyzliecť zo všetkého pozemského, aby ho viacej pritiahol k sebe. Najprv nerozumel, čo s tým Bhuta chce, ale jeho túžba celkom slúžiť Bohu postupne rástla a napokon sa aj uskutočnila. Odcestoval do Paríža, kde študoval teológiu a potom sám sv. Otec Pius XIII. vysvätil ho za kňaza a poslal sem. Teraz je už 10 rokov v tejto jaskyni, kde našiel svoje najväčšie šťastie. Z celej Austrálie prichádzajú k nemu o radu a útechu, ba sám sydneyjský kardinál zvolil si ho za spovedníka. Slzy mu prúdom tiekli pri tomto rozprávaní.

Ako sa Henrich neskoršie dozvedel, každý piatok bičoval sa do krvi za svoje hriechy v mladosti a postil sa v tento deň od polnoci do polnoci. Denne o polnoci vstával so svojho vreca, naplneného listím, a modlil sa pred Najsvätejšou Sviatosťou až do ranných bohoslužieb.

Henrich pozoroval ho s najväčšou úctou. Tento kňaz bojoval viac a bol lepší ako on. I vzal si pred seba, že vo svojich asketických cvičeniach rozvinie väčšiu horlivosť. Keď vstávali od vážneho rozhovoru, už prichádzali do kaplnky prví návštevníci. Veď dnes bola nedeľa a kresťania slávili svoje bohoslužby. Austrálec s veľkou pokorou kľakol si pred Henricha, vyznával mu svoje slabosti z posledných čias a prosil ho o kňazské rozhrešenie. Henrich urobil nad ním znamenie svätého kríža s radostným povedomím, že znovu mohol nahliadnuť do svätej duše.

Najprv Henrich slúžil omšu sv. a po ňom jeho hostiteľ. Henrich dojata pozoroval neobyčajnú pokoru a zbožnosť kňaza, ktorý svoju mladosť strávil v pôžitkoch a hriechu a tíško zaspieval slová Žalmu: „Misericordias Domini in aeternum cantabo“. Milosrdenstvo Pánovo budem ospevovať naveky!

Keď sa kňaz po sv. evanjeliu obrátil a k svojej malej obci prehovoril niekoľko slov, tu aj sám Henrich, tento vysoko vzdelaný a učený kňaz, prekvapil sa nad plnosťou a hlbokosťou myšlienok, ktoré tento kňaz čerpal zo studne evanjelia a rozdával smädným.

Ubehliči štyri dni ostali u pustovníka, povznášajúc sa vzájomne svätými rozhovormi a piesňami. Na noc Anička ustlali v kaplnke, kým traja muži spali v obytnom priestore jaskyne. Anička pred spaním obrátila svoje oči k oltáru, kde svietila lampka a blažene ďakovala Bohu: „Ach, Ježišu môj, len keď som ušla z „najsvätejšieho“ toho strašného muža, tu v tvojej svätyni som šťastná ako v nebi.“

Pustovníkovou pomocou dostali sa nenápadne ku kardinálovi v Sydney, ktorý zasa zariadil ďalšie tak, aby Austráliu mohli opustiť súkromnou vzducholodou.

Pri lúčení s hostiteľom Anička ho požiadala, aby

jej povedal svoje meno, aby ho od dneška mohla uzavrieť do svojej večernej modlitby ako svojho dobrodincu

Kňaz jej celkom jednoducho povedal:

— Buď šťastné, dieťa, s týmto statočným mladým mužom. Chceš vedieť moje meno? Ako som sa menoval predtým? Ten, ktorého to meno značilo. je už mŕtvy a pochovaný. Vďaka Bohu. A teraz všetci kresťania v Austrálii menujú ma: „Hlasom, volajúcim na púšti.“

— — — — — — — — — —

PO ŠTYROCH ROKOCH

V jeden krásny deň začiatkom júla ponad Kaspické more letela vzducholôď. V Astrachani pri ústí Volgy pribrala niekoľko cestujúcich a obrátila sa smerom na juh. Cestujúci väčšinou sedeli pri malých stolíkoch na palube a venovali sa zábave pozorovania striedavých obrazov; lebo loď letela dosť blízko západného pobrežia a stále priberala nových cestovateľov vo Vladikaukaze, Derbene a Baku. Zdalo sa, že všetci majú rovnaký cieľ. Pre blízku dopravu táto cesta bola veľmi príjemná.

Pocítil to asi aj mladý muž, ktorý s netajenou rozkošou pozoroval zázraky prírody.

Tešíte sa z cestovania? — oslovil ho milo starší pán. — Od začiatku vás pozorujem a nemohol som sa zdržať, aby som vás neoslovil. Akiste po prvý raz prichádzate do hlavného mesta.

Mladý muž na túto otázku odpovedal kladne a hneď na to medzi oboma pánmi rozpriadol sa veľmi povzbudzujúci rozhovor. Starý pán sa dozvedel, že mladík je z Viedne a že cez nastalé prázdniny cestuje po svete. Pešo pochodil Nemecko a Švédsko, navštívil Rusko a z Kazane plavil sa po Volge dolu. Návšteva svetového hlavného mesta, kde ináčej býva aj jeho milý priateľ, má byť korunou jeho cesty. Potom sa zasa vráti k matke.

Spoločník chválil Viedeň, ako jedno z najlepších miest.

— No, keď prídete do Athey, Viedeň bude sa vám zdať dedinou.

— Viedeň je moja otčina, ona mi vždy bude krásnou, — povedal mladík vrúcne.

— Výborne, mladý priateľko, takéto smýšľanie slúži vám ku cti. Domov vždy má čarovný pôvab pre toho, kto so svojou vlasťou srástol, ale láska k vlasti nesmie nás robiť nespravodlivými oproti cudzine a slepými oproti jej kráse. A ináčej, Athea stala sa vlasťou všetkých. Len ostaníte tam niekoľko týždňov; s tajnou túžbou opustíte toto mesto a kus srdca stratíte na tomto kúsku zeme.

— Áno, o Athei počul som zázračné veci.

— Athea je ôsmym svetovým zázrakom. Svetovým zázrakom pre svoju rozlohu, svetovým zázrakom pre ten krátky čas, za aký povstala z horskej samoty. Naša technika urobila za krátkych sto rokov neuveriteľné pokroky, ale že Athea bude stáť za štyri roky a že bude tak vyzerať, to nikto nepokladal za možné.

Loď blížila sa k ústiu rieky Kury. Tu mali prestúpiť do menších lodí a potom plaviť sa proti Kure a Arasu.

— Vidíte, tam v diaľke vrchol Aghri Daghu alebo Araratu, kde uviazla rozprávková loď Noemova? Pozrite sa ta len dobre! — Pri jeho úpäti leží Athea.

— Prečo však zvolili práve Arménsku vysočinu pre svetové hlavné mesto? Počul som, že je tam sopečná pôda, bál by som sa tam.

— Eh, čo, od roku 1840, teda od vyše 250 rokov, nestalo sa tam nijaké nešťastie. Ďalej, naša veda je už tak ďaleko, že na určitých miestach vie zamedziť zemetrasenie alebo výbuchy sopiek, treba len zriadiť stále spojenie medzi vzduchom a vnútrom zeme, ako to v Athei aj zrobili. Krajšie miesto pre svetové hlavné mesto ani nemohli zvoliť: leží takrečeno medzi troma zemedielmi a medzi dvoma morami, je v horách a na rovine, máme tu sneh a ľad, ale máme aj palmy a pomaranče. Podľa

povesti tu bol raj, a prví ľudia boli takí sprostí, že sa odtiaľto dali vyhnúť od Boha, — akiste pre seba si chceli nechať celú tú nádheru, — no, nás nevyženie nijaký Boh z raja, ktorý sme si sami zriadili. Preto sa aj menuje naše mesto „Atheou.“ Bez Boha! Veru, neradiíme mu, aby raz vkročil nohou do nášho mesta. Zbičujeme a ukrižujeme ho, ako kedysi jeho poriadneho Syna.

Andrej, tak sa menuje náš cestujúci, úzkostlivo mlčal.

— Len aby Boh nepotrestal strašne takéto rúhanie.

Zmätene hľadá smerom k Araratu. Ak sú všetci obyvatelia takí, tak pôda Athey je strašnou pôdou. Medzi tým loď pristala a cestujúci vystupovali, rozprávajúc a smejúc sa, alebo rýchle sa ponáhľajúc do čakajúcich riečnych lodí. Andrej si znovu sadol k svojmu mnoho-rečnému spolucestujúcemu a nechal sa od neho ďalej zasväcovať do zázračného sveta Athey. Zdalo sa, že hovoriaci má veľkú radosť z toho, že mladému mužovi môže byť mentorom.

— Viete, koľko ľudí pracovalo na stavbe svetového parlamentu? To pochopíte až potom, keď ho uvidíte.

Ale nečakal, kým Andrej uvidí spomínanú budovu.

— Desiat tisíc ľudí pracovalo, rozumejte, 10.000 ľudí, ktorí pracovali vo dne v noci, a keď jedna polovica z nich odpočívala, do dielni prúdila druhá. Veď chodíte do gymnázia, — pravda ste mi to povedali? — tak iste ste videli obraz chýrneho Dianinho chrámu v Efeze, ktorý neblahý Herostratos zapálil. Škoda! Ale čo vravím. Aká škoda? Veď parlament je väčší a krajší a vystavali ho podľa Dianinho chrámu.

— Áno, počul som chváliť túto budovu všade, kde som len prišiel.

— Už ten, kto určil miesto pre „Madeaon“, tak sa totižto parlament menuje, bol génus. Pred Aghri Dag-

hem je malá hora, ktorá mierne stúpa a náhle sa zaost-
ruje. Madeon leží na úpäti tejto hory. Skoro tak vysoko,
ako čnie do výšky, siaha i do hĺbky. Po širokých mra-
morových schodištiach prídete na I. poschodie; kto je
pohodlný, môže ísť výťahom. Toto prvé poschodie v hĺb-
ke je už samo osebe mestom. V ňom sú zábavné miest-
nosti obyvateľstva. Nájdete tu nádherné koncertné siene
a kúpalištia všetkého druhu, skalickú reštauráciu, vie-
denské kaviarne, čínske čajovne, tanečné siene a špor-
tové miestnosti, i turecké bazáry, slovom, z každého
národa to najlepšie a najpríjemnejšie. A ak chcete, mla-
dý priateľko, poznať lásku, síďte dolu do II. poschodia.
Tu sú najrozkošnejšie devy všetkých národov, ktoré vás
ochotne zasvätia do tých najväčších tajností.

Andrej sa začervenal, a Moldarovský, Džerirov nás-
tupca vo svetovláde, si pomyslel:

— Tento Viedenčan je hotové dedinské neviniatko.
Ten bude otvárať oči, až všetko uvidí.

— A v III. poschodí, — pokračoval, — sú rozličné
miestnosti na uschovanie nesmierneho množstva spisov,
prichádzajúcich sem z celého sveta. Pod týmto poscho-
dím sú štátne väznice. Tie sú strašné. Áno, priateľko
mladý. My sme dnes oveľa väčší jasnovidci a zručnejší
ľudia, ako boli naši predkovia pred 100 rokmi so svojou
smiešnou humanitou. Vtedy sa zločinec tešil, že príde
do väzenia, lebo mal tam všetko pohodlie: často mal
lepšiu stravu ako doma, elektrické osvetlenie, teplo, le-
kára a pod. My sme od toho upustili. Komu dokážeme
zločin, toho potrestáme. A potrestáme ho skutočným
peklom, kým Cirkev peklom len hrozila. Ale ľudia ne-
dbajú na hrozby, lebo ako rozumné tvory neveria v pek-
lo. No, od nášho pekla sa boja! Aj sme tým dokázali, že
u nás zločincov ubudlo hodne v porovnaní s toľko vy-
chvaňovanou kresťanskou érou.

— Ale to je predsa len strašné, keď si pomyslíme, že Ľudia na I. a II. poschodí sa zabávajú a pod nimi stonú o hlade a v tme Ľudia, ktorí sú predsa len ľuďmi.

— Áno, zločinci vedia, že nad nimi plynie život vo svojej rajrozkošnejšej forme a práve to je ich hlavným trestom. Porovnanie musí im spôsobiť bolesť: tam svetlo zo zlatých lustrov, tu tma, tam najbujnejšia vôňa, tu zápach vlastného tela, tam na stá pôžitkov pre každý smysel, tu hlad, bolesť a zúfanie. Ó toto porovnanie musí bolieť; Ľudia to vedia, a preto sa chránia porušiť štátne zákony.

Andrej sa zhrozil. Pravdaže, muselo to tak byť! Kde mizne kresťanstvo, tam musí miznúť aj charita, ktorá i v spustlej duši hľadá a aj nájde ešte náznak bratstva.

— Doteraz som vám vysvetlil ešte len podzemné slasti; teraz ma nasledujte von, na denné svetlo. Tu pred vami stojí Medeaon v celej svojej rozprávkovej nádhere. Ako viete, Dianin chrám bol okrúhly. Aj Medeaon je taký. Všetko z bieleho mramoru, ktorý privážali sem z celého sveta. samé ionské stĺpy a medzi nimi výklenky pre sochy. Tu je obrovská socha Medey, podľa ktorej pomenovali celú budovu. Veď sme v blízkosti Kolchidy, opradenej povestami, kde čierna čarodejka kula svoje plány, až do svojich osídel omotala plavovlasého gréckeho mladíka Jasona. Iste poznáte tú historiku. Socha Medey je umeleckým dielom prvého stupňa. Predstavuje čarodejnicu vo chvíli, ako hľadá v ústrety gréckej lodi, v ktorej sa blíži jej osud. Tisíce výklenkov a reliéfov sú vyhradené všetkým národom zeme, všetky umiestily tam svojich velikánov a tak oslávily svoj národ, no, nie v bezvýznamných figúrach; tu v nádherných dramatických scénach tiahne pred nami história národov. Tu majú Taliani svoju vlčicu, ktorá dojčila zakladateľov Ríma, Romula a Réma, ďalej zneuc-

tenú Lukréciiu, vrážajúcu si dýku do prs, tu sú Gracchovia, búrlivo rečníaci za slobodu ľudu, Július Cézár a pri ňom ostatní imperátori. Zastavte sa v arkádovom dvore I. poschodia, pozrite sa na Nerónovu sochu, ako tam stojí s lýrou a hľadá na požiar mesta. Tu je Reinizis, tribún na bielom koni, pápež Lev, ktorého menujú Veľkým, ako rukou zadržuje Atilu, hunského vodcu. Ateizmus, milý priateľko, je taký znášateľný, že uznáva veľkosť aj tých mužov, ktorí kedysi slúžili náboženskému bludu. Nemci tu majú svojho Fridricha Barbarossu, Alžbetu Durynskú, Luthera, Dürera, svojich filozofov, básnikov, umelcov, vojvodcov a iných. Slováci majú tu svojho Svätopluka, Pribinu, Matúša Trenčianskeho a iné vynikajúce postavy svojich dejín.

Menoval som vám len tri národnosti, ale uisťujem vás, že tu môžete študovať dejiny všetkých národov, nájdete tu indického Kalidasu a čínskeho Čena, Washingtona, Lincolna, Wilsona, Kolumba, Voltaira a Diderota, Angličana Shakespeara, Nórov Ibsena a Nansena, Portugalca Magelhaesa, Nemca Guttenberga, nájdete tu vojvodcov a vynálezcov, veľkých bojovníkov proti Bohu a ich často práve takých veľkých protivníkov, nájdete tu mužov vedy a kráľovné krásy, budete stáť pred grandióznymi obrazmi bitiek a čarodejníckych procesov, a vôbec: budete pozorovať a obdivovať pokrok kultúry.

A to všetko vytvorili sme za štyri roky. Spolupracovali tu všetci poprední umelci sveta.

Moldarovský pásol sa na študentovom úžase a pokračoval vo vysvetľovaní:

— Tieto arkády obiehajú okolo troch poschodí, z ktorých vyššie je vždy užšie ako spodné. Preto je na každom poschodí miesto na širokú ulicu, ktorá sa svojou ozdobou stromov a kvitnúcich krov skôr podobá parku

ako ulici. Obyvatelia Athey radi sa tu prechádzajú, najmä keď vyjdú z podzemných zábavných miestností.

Vo vnútri dolu nájdete zasadaciu sieň svetového parlamentu: jej podlaha je rímska mozaika, sedadlá z vonavého cédrového dreva, na stenách obrovské maľby, znázorňujúce argonautské povesti. Vedľa sú miestnosti rozličných národov a prijímacie siene Adonájove, štátnych ministrov a najvyšších sudcov.

Na I. poschodí umiestená je svetová knihovňa a vnej všetky diela, počnúc od posmievača Lukiána, ktoré podvrátily vieru v Boha. Tento mohutný násyp už neprekročí nijaký boh. Čo sú oproti tomu jednoduché folianty takzvaných cirkevných Otcov a tomistických filozofov? Tieto pred pravdou rozprášily sa do všetkých svetových strán.

Moldarovský sa víťazne poobzeral dookola a všetci mužovia i ženy na lodi súhlasne mu prikyvovali, a preto nezbadal, ako sa jeho poslucháč hlboko sklonil a potajomky sa prežehnal, aby usmieril Boha za rúhanie, ktoré musel vypočuť. Moldarovský so zápalom vysvetľoval ďalej:

— II. a III. poschodie vyhradené je pre skvelé hostiny a svojim leskom prekonávajú všetko, čo dosiaľ bolo. Veľká slávnostná sieň s pätnástimi pozlátenými galeriami je celkom biela a zlatá, sú tu snehobiele stĺpy so zlatými nástennými kandelábrami, steny sú vykladané mozaikou a predstavujú Nerónovu hostinu a víťaznú slávnosť Vikingov. Rozkošnými špirálovými schodmi dostanete sa do útulných siení III. poschodia, do herní a spálni. Na takých slávnostiach môže sa zúčastniť do dvadsaťtisíc ľudí a siene jednako nebudú sa zdať preplnené.

A teraz príde to najväčkolepejšie: Keď sa priblížime k mestu, hore uvidíte vypínať sa vznešený znak Athey.

Medeaon, ako som bol povedal, vystavaný je na úpätí nie práve vysokého pahorku. A teraz sa zdá, ako by z Medeaonu, — v skutočnosti postavený je na vrcholku hory, — vyrastal druhý rhodský kolos: ochranný duch nášho mesta.

Moldarovský hovoril o ňom skoro s posvätnou úctou.

— Šiesty zázrak sveta, rhodský kolos, bol takej obrovskej veľkosti, že pomedzi jeho nohy mohla preplávať veľká plachetná loď. Takým kolosom je aj socha Atheova, nahá mužská postava bez detinského figového listu. Jedna ruka Atheova posmešne ukazuje k nebu, aby naznačila, že tej bytosti, pred ktorou po tisícročia národy plazily sa na kolenách, vôbec tam niet. Druhú ruku kladie si na prsia, ako by dosvedčoval a týmto gestom ako by volal na oslobodené národy: Len jeden boh je . . . Človek!

Nohou zlostne šliape po symboloch viery v Boha: po kríži a pápežskej tiare. Na podstavci pred ním zúfale sa váľa na zemi mních. Táto socha je, — ak si môžem poslúžiť doterajším spôsobom vyjadrovania, — bohom vesmíru. Ľudia uznávajú ho ako svojho jediného boha, ktorý ich vedie k slasti a šťastiu, a preto je podstavec sochy denne zasypaný kvetami. Vo vnútri sochy sú pekné izbietky, do ktorých sa dostaneme pohodlnými mramorovými schodmi. Slúžia za byt záhradníkovi parkov, kým sieň v hlave sochy je obľúbeným výletným cieľom, odkiaľ je nádherný výhľad na Atheu.

Za tohto vysvetľovania priblížili sa k mestu. Andrej pri bystrejšom pozorovaní chaosu veží, domov a kopúl mohoí rozoznať práve opísaný znak mesta, čnejúci hore. Mužovia i ženy klobúkmi a šatôčkami kývali tomuto bohu v ústrety. Celá flotila malých lodí a člnov krížila ich cestu a veselí ľudia hľadeli do jasných vln. Veľkomestský shon sa práve začínal. Preplávali popod ob-

rovský most, ktorý bol pokračovaním nedozierneho múru.

— To je napodobnenie babylonského mestského múru, pravda, prenesené do obrovských rozmerov, — vysvetľoval Moldarovský, — a tam to je mesto Rusov. Každý národ má tu svoju štvrť a vlastnú správu. Ruské mesto je nádherným kúskom svetového veľkomesta.

A skutočne, Andreja skoro oči bolely od lesku, odrážajúceho sa od kopúl verejných budov, divadiel a iných zábavných podnikov. Celá štvrť mala čiste ruský slohový ráz.

— V tejto časti mesta ani sa nesmie použiť iný sloh, a kto tu stavia nový dom, musí úradu predložiť na schválenie stavebné plány. Úrady usilujú sa uskutočniť podľa možnosti čo najväčšiu pestrosť. Takto každý dom svetového mesta sám o sebe je predmetom štúdia. Nájdete tu sídených umelcov a staviteľov z celého sveta a každý má možnosť uplatniť sa. Každý dom má aj iné meno a každý sa usiluje plasticky vyjadriť predmet, ktorý to meno značí. Vidíte tam na brehu hrozno nad vchodom skvostnej vily? Je to jediný dom s názvom „K červenému hroznu.“ V japonskom meste odznakom je modré hrozno a v rumunskom zelené. Tu naľavo je dom „Volga“. Pozrite sa, ako prekrásne je tu znázornený ten obrovský veľtok.

— A to všetko vybudovali za štyri roky! — čudoval sa Andrej znovu.

— Áno, to všetko vybudovali sme za štyri roky. Viem, ako to miesto vyzeralo, keď vyšiel zákon o svetovom hlavnom meste. Bolo zväčša pusté a nevŕúadne, boly tu roztrúsené malé mestečká po krajine. Najprv sme tieto srovnali so zemou, keď sa prihrnuly davy robotníkov ako roje egyptských kobyliiek. Všetky národy poslaly sem svojich robotníkov, ktorí v stanoch a bará-

koch bývali tu a po okolitých mestách. Celé loďné náklady prichádzaly sem denne so stravou pre státisíce pracujúcich. Potom nasledoval divý chaos a jednako obdivuhodný poriadok, prekopávanie pôdy, kanalizácia a betónovanie, potom ako by z ničoho začalo stúpať hore nádherné telo Athey, dvíhalo sa a rástlo, dotýkajúc sa svojím temenom večne modrého neba.

Moldarovský rozprával s nadšením, a tak ani nezbadal, že Andrej už sotva počúva na jeho slová, lebo pred jeho udivenými očami jedno zázračné dielo tiahlo sa za druhým, až loď napokon zakotvila v prístavišti.

Prívetivý mentor rýchle sa rozlúčil a vysadol do koča, do ktorého boly zapriahnuté štyri sivky. Keď koč odbehol, Andrej prekvapene hľadel za ním a pomyslel si, že iste hovoril s vysokým pánom, keď ho vtom niekto priateľsky potľapkal po pleci. Pred ním stál Henrich, ktorému Andrej s radostným výkrikom padol do náručia.

— Nemôžem ťa tak vznešene uviesť do svojho bytu, ako si to mohol dovoliť ten pán na tom zlatom kočiari, milý Andrejko!

— Kto bol ten prívetivý pán? Zasvätil ma do divov svetového mesta.

— Ten ťa mohol zasvätiť len do niektorých divov. To je Moldarovský, člen svetovlády, Džerirov nástupca.

— Ach, preto tá jeho strašná blasfémia!

— Ale teraz poď! Zajtra ťa povodím po meste.

Sostúpil s ním po schodišti do podzemia.

— Vieš, Andrej, tu celá doprava ide popod zem. Hore sú len chodci a konské záprahy. Vznešený svet zasa sa rád vozí na elegantných koňoch.

Henrich viedol Andreja do širokej, jasne osvetlenej ulice, kde električky a motorky besne uháňaly. Vysadli do elektrického voza. Po polhodinovej ceste vystúpili

a výťahom dostali sa na svetlo Božie. Andrej stál ako zmeravený a Henrich usmieval sa nad mladíkovým prekvapením. Aj s ním to bolo tak, keď po prvý raz stál so sv. Otcom na tomto mieste. Celý div Medeaonu ožiaril ho svojím priamo nadzemským leskom a nad ním obor Atheos šo svojím posmešným pohľadom k nebu. Henrich nehovoril k mladíkovi mnoho; nechal ho, aby si ohromujúce dojmy tíško spracoval. Znovu vstúpili do výťahu a stáli pred podstavcom, na ktorom ležal zúfalý mních.

— Môžu sa na to vaše oči dívať? — spýtal sa Andrej starostlivo, ale Henrich sa len smial.

— Oko zvykne na všetko. Tak, už sme aj doma!

Otvoril dvere v múre kolosa a povedal Andrejovi, aby vstúpil.

— Čože, vy bývate v Atheovej soche?

Monsignor mu veselo odpovedal:

— Zázraky Athey nemajú konca-kraja, však? Uvidíš a zažiješ ešte viacej. Keby úbohý Atheos nebol hluchonemý, mohol by ti láskavo zavolať: — Chovám ťa vo svojom srdci! Lebo moje dve izbietky sú skutočne v tej časti sochy, kde normálny človek má srdce. Keby obyvatelia Athey vedeli, že srdcom ich Athea je rímsky monsignor, tak by úbohého Athea pre jeho pohostinstvo poslali do pekla. Poď len a pozri sa!

Išiel napred a Andrej udivený kráčal za ním po širokom schodišti vyššie a vyššie. V hosťovskej izbietke si odpočinul. Bol skutočne unavený od cesty a stáleho obdivovania, ale dlho nevydržal na pohovke. Henrich čoskoro viedol ho hore do hlavy kolosa. Tu bola veľká okrúhla sieň. Henrich ukázal mu všetko, čo sa očami dalo dosiahnuť.

— Vidiš to mesto tu vpravo? To je naše nemecké mesto. Tu prevláda gotika. Vidiš tu krásny Norimberg,

... a nad ním obor Atheos ... (Str. 216.)

kúsok Tirolska a po meste sťa girlanda tiahnu ružové a myrtové záhrady. V strede vyčnieva vysoká gotická stavba so štyrmi vežami: to je budova najvyšších administratívnych úradov. Celý nemecký národ sa pretekal, aby ju čo najnádhornejšie vystrojil, a skutočne, medzi všetkými zaujíma ona jedno z popredných miest. Všetky nápisy, ktoré uvidíš, sú latinské a nemecké. Tento týždeň budú hrať vo veľkom hudobnom paláci, — je tam, na najodľahlejšom okraji, — každý deň „Súmrak bohov“ od skladateľa Richarda Wagnera. Môžeš to ísť počúvať. Možno si myslíš, že fotorádiom sa podobné zábavné miestnosti staly zbytočnými, ale presvedčíš sa o opaku. Všetky naše divadlá a opery sú denne preplnené. Ľudia sú už takí: zábava väčšinou stáva sa zábavou až vtedy, keď ju môžeme prežívať v spoločnosti iných. Pre osamelé domy v kotlinách Mont Everestu alebo v alpských údoliach, pre chorých a mrzákov a pre takých, ktorí sa radi odľahujú od obchodného huku, pre takýchto je fotorádio neobyčajnou vymoženosťou. Väčšina ľudí však svoje opery a činohry prežíva v divadle samom. Pravda, veľkú rolu pri tom hrá aj márnomyseľnosť, lebo tu všetci radi vystavujú seba alebo svoje šaty na obdiv verejnosti.

Teraz pôjdeme ďalej. Vľavo od nemeckého mesta, presne smerom juhovýchodným, až k Araratu hraničí rímsky sektor: tu kráčaš ulicami starého Ríma, stretneš tu rímsky triumfálny voz, v domoch nájdeš atrium triclinium, pravda, prispôsobené modernému pohodliu a ako administratívnu budovu uvidíš tu chrám Jupitera kapitolského.

Bohatý Milánčan, obchodník s hodvábom, dal postaviť Nerónov domus aurea, a lákadlom aj pre iné národnosti Athey je obrovský circus maximus, kde sa bavia pohľadom na starorímske zápasy. Bol som tam raz a

hneď som si spomenul na prvých kresťanov, ako museli zápasiť v aréne, ako ich mučili a križovali.

V gréckom meste Iudia každý deň sa ponáhľajú do starogréckeho divadla. Po javisku kráča najprv chór a znejú nesmrteľné verše Antigony a Elektriny. Toto grécke mesto odtiaľto neuvidíme, lebo sa tiahne ďaleko dolu k japonskej časti Athey.

Andrej hľadel na všetky strany a z tohto pestrého a malebného obrazu rozličných domovov národov dostával závrat. Dozvedel sa, že južne od Araratu americké a austrálske národy si postavily svoje domovy a v pokojnej súťaži všetkých týchto národov bolo utvorené to najveľkolepejšie a najnádhernejšie, čo ľudský duch len vie vymyslieť.

A čo ešte zvyšuje malebný obraz, je to, že každý národ sa usiluje verejne sa ukazovať vo svojom historickom kroji. Vidíme tu tógy hladkooholených Rimánov popri pestrom odeve Japonca, Španieli zvolili si vkusný kroj Filipa II. a Židia kroje z doby kráľa Šalamúna. Na všedné dni všetci majú jednotný odev a nepoznať tu rozdiel medzi národmi.

Okrem Andreja bolo vo výhliadkovej sieni ešte veľké množstvo návštevníkov, väčšinou cudzincov, ktorí ako on ponáhľali sa do hlavného svetového mesta, aby mohli obdivovať jeho zázraky.

Potom sa obaja vrátili do Henrichovho bytu. Tu Andrej musel rozprávať o domove, o milom kardinálovi Kolomanovi a ostatných priateľoch monsignorových. Andrej vytasil sa aj so svojou vecou, ktorú mu matka uložila na srdce: Na sviatok Nanebevzatia Panny Márie má byť Aničkina svadba s Jozefom. Jozef je teraz samostatným, vyhľadávaným a veľmi zamestnaným majstrom. Teraz si chce vziať Aničku, ktorú si tak ťažko musel vydobýť a Henrich ich má oddať pri ol-

tári sv. Rutwalda. Ohotne prisľubuje svoju účasť, veď beztak túži po tom, aby znovu mohol vidieť svoju vlasť. Aj Henrich zvestuje Andrejovi novinku: Onedlho, na sviatok apoštolských kniežat, sv. Otec vysväti ho za biskupa. Stane sa cirkevnou hlavou Nemcov v Athei, počet ktorých činí asi 800.000. Bude mať pridelených dvoch kňazov. — Vidiš, srdce kolosa Athea stane sa takto ešte i biskupskou rezidenciou. Nájomca môjho bytu, znamenitý katolík, je na to veľmi hrdý.

Henrich sa pokorne a vytrvalo bránil proti prijatiu najvyššej cirkevnej hodnosti, poukazujúc sv. Otcovi na svoju mladosť a na malý počet kňazských rokov. Ale sv. Otec trval na svojej vôli z celkom nevysvetliteľných dôvodov a tak Henrich prostred veľkomestského ruchu obrovského mesta a jeho rozkoší vo svätom sústreďení a v najhlbšom uzavretí do svojho nútra pripravoval sa na deň apoštolských kniežat Petra a Pavla.

Obrátil sa k Andrejovi:

— Teraz ma nasleduj, soznámim ťa s posledným Atheovým tajomstvom. — V predsieni stála malá soška kvetinárky, nesúcej v košíčku ruže. Dotkol sa ruží v tomto určitom poradí: najprv tmavočervenej, potom bielej, potom zasa tmavočervenej, žltej a po tretí raz tmavočervenej, na čo kvetinárka zmizla v stene a zjavila sa čipkovaná záclona. Tu na určitom ornamente zasa stisol tajný gombík, na čo ukázaly sa drevené schody, vedúce šikmo do brušného otvoru obra. Tu bola domáca kaplnka budúceho biskupa. Henrich zasvätil ju najsvätejšej Trojici a za oltárny obraz zvolil si chýrne Dürerovo zobrazenie. Podľa obrazu celá kaplnka bola v gotickom slohu. Ako pamiatku na svoju mladosť a na svoje obrátenie vzal so sebou z Viedne rodinný obraz Bolestnej Matky. Henrich s Andrejom kľakol si pred Najsvätejším.

Andrej sa modlil k Spasiteľovi:

— Pane, už len niekoľko rokov a budem smieť slúžiť v tvojej svätyni. Dopomôž mi k tomu, a daj, aby som bol toho hodný.

Henrichove pery zasa spievaly Tomášov eucharistický chválospev:

— Adoro te devote, latens Deitas! Áno, skrytý Bože, klaniam sa ti! Tisíce chlipných očí denne vyhľadáva postavu nahého muža a nevedia, že hľadia k tebe, lebo ty ostávaš skrytý ich slepote. Denne tisíce rúk pozdravuje znamenie nevery a netušia, že pozdravujú teba, skrytého Boha, ktorého popierajú. Denne kladú voňavé kvetné pozdravy pred nahú sochu, pred spojencom a základom ich nevery, a nevedia, že túto kvetnú obeť prinášajú tebe, Synovi panenskej Matky, ktorého telo a krv živí panny. Mysleli, že svojmu božstvu postavili pomník a tento pomník stal sa Betlehemom, poskytujúcim prístrešie Slovu telom učinенému. Tisíce pohľadov hľadí skúmavo hore a tisíce preklínaní Krista jačí hore, ty však so vznešeným majestátom hľadiš dolu ako slnko na tento prášok, na zem, a posielaš lúče svojej lásky dolu, úbohým, slepým deťom ľudským.

Pie Pelicane, Jesu Domine! Me immundum munda tuo sanguine! Ty dobrý Pelikán, jediná kvapka krvi stačí, aby celý svet zbavila hriechov. Zajtra pri mojej obeti znovu potečie krv smierenia! Ó pošli kvapku dolu, týmto krásnym, veselým ľudom, lebo tvoje oko vidí, že sú pokrytí a poliaty kalom a špinou. Pie Pelicane, Jesu Domine! Ó dobrý Pelikán, Pane Ježišu!

DOM »K DESIATIM ZLATÝM RUŽIAM«

Na druhé ráno Andrej ministroval pri sv. omši designovanému biskupovi. Pri sv. obeti prítomný bol malý húfik veriacich: mladý Japonec a Sestra Agáta, usmievavým kývnutím hlavy pozdravujúca milého známeho a ešte asi desať mužov rozličného stavu a veku. Jeden kľačal na kľačadle a hlavu mal hlboko sklonenú do modlitebnej knihy. Andrej poznal v ňom kňaza; bol veľký a chudý, prostredných rokov, nie práve krásny, ale energických ťahov. Keď Henrich skončil sv. omšu, k oltáru pristúpil tento kňaz a mladý Japonec mu prislúhoval. Henrich po skončení bohoslužieb soznámil Andreja s Japoncom, ktorý bol klenotníkovým synom.

Henricha odvolaly dôležité povinnosti a tak Japonec sa ponúkol, že bude Andrejovým sprievodcom po svetovom meste.

Henrich, sestra Agáta a kňaz odišli potom do nemeckého mesta a vošli tam do vysokej štvorposchodovej budovy, nad bránou ktorej bola kytica desiatich zlatých ruží s nápisom:

„Útulok k desiatim zlatým ružiam — pre cudzie pricestujúce ženy.“

Prívetivá pani, ktorá otvorila bránu, pozdravila prichodiacich, úctivo pobozkajúc obom kňazom ruku.

Zasadli si v malej, jednoducho zariadenej izbietke na treťom poschodí, a Henrich hneď započal poradu:

— Prosím, ctihodná matka, soznámte nás bližšie so svojimi plánmi!

— Vy viete, vaša biskupská milosť, — začala Agáta so sklopeným zrakom, — že kláštorná sestra potrebuje sústredenia, stáleho posilňovania a povzbudzovania, lebo sme, veru, slabým pohlavím. Sestry sú po celom svete, jedna u svojej rodiny. druhá opustená, iné zasa obkolesené sú samými pohanmi a poniektoré postavené sú doprostred bahna. Vaša biskupská milosť! Mnohé stratily svoje povolanie, a — sestra Agáta zaslzila, — mnohé stroskotaly, opustiac vieru a stratiac čistotu. Medzi dievčatmi v podzemnom poschodí Medeaona je bývalá sestra.

Tu aj kňaz prerušil doterajšie mlčanie:

— Ak ctihodná matka shromaždí časom svoje spolusestry v tomto dome a bude ich tu držať v kláštornom živote, pomocou shora skôr ostanú vo svojom povolaní ako bez požehnania tohto spoločného života.

— Áno, — prisvedčil biskup, — myšlienka je priamo znamenitá, ale ako to bude s bezpečnosťou? Zriadily ste dom a venovali ste ho útulku pre osamelé pricestujúce ženy, ktoré nechcú bývať vo verejných hoteloch.

— Tak je... vaša biskupská milosť, a to, čo sa zdá byť nebezpečným, totižto že bezbožníci budú navštevovať tento dom, to bude práve jeho ochranou, lebo nikomu nebude nápadné, že budú prichádzať a odchádzať stále cudzie ženy. Dolné miestnosti môžu slúžiť za útulok cudzím ženám, kým III. a IV. poschodie ostane naším kláštorom, ba môžeme zaviesť aj istý druh klauzúry a nosiť rehoľné rúcho. Tu vždy bude pospolu viac sestier, tu sa budeme spoločne modliť a vzájomne sa povzbudzovať a posilňovať sv. Eucharistiou a prijímať slová útechy z úst našich kňazov, za ktorých sa spoločne modlíme a vzdycháme pred svätostánkom.

Henrich vstal a podal sestre Agáte ruku, ku ktorej sa táto hlboko sklonila, aby ju pobožkala.

— Daj, Bože, aby Duch Svätý, ktorý vám túto myšlienku vnuknul, i naďalej ostával s vami, ctihodná matka! A teraz, sestry, jedno si dobre zapamätajte: Mlčať, mlčať! Silentium strictissimum!

Potom sa dal povodiť po dome „K desiatim zlatým ružiam“. Dolné hostovské izby byly veľmi pekné, väčšinou elegantne zariadené, vyhovujúce aj tým najväčším nárokom prichádzajúcich cudzincov.

— Sestra, odkiaľ ste vzali na to peniaze?

— Vaša biskupská milosť, Boh nám pomáha! Sestry zo všetkých provincií s radosťou uvítaly túto myšlienku, usilovne sbieraly, uskromňovali sa, aby každá mohla prispieť k veľkému dielu.

Cely sestier byly primerané chudobe, ktorú byly prisľúbily. Domáca kaplnka, ako každá svätyňa kresťanov na celom svete, bola skrytá pred svetskými očami, a najrafinovanejším spôsobom vyhľadávaly a zariadenovali vždy novšie a novšie skrýše. Kaplnka sestier, zasvätená sv. Terezke Ježiškovej, bola dosť jednoduchá: steny vyložené tapetami, uprostred stál jednoduchý stôl, okolo ktorého bolo možno sosskupiť ľubovoľné množstvo stoličiek. Oltár s obrazom sv. Terezky mohol sa so všetkým, čo na ňom bolo, ponoriť pod podlahu stisnutím gombíka a potom už nič nepripomínalo, že sa tu konaly bohoslužby. Aj v každej cele sestier bolo tajné zariadenie, ktoré v prípade nebezpečenstva umožnilo ukryť radové rúcho. Henrich bol veľmi spokojný a ochotne sľúbil, že kaplnku zajtra vysväti a odslúži v nej prvú sv. omšu.

— Koľko sestier má toto miesto?

— Máme miesta pre šesťdesiat sestier.

— Niektoré sa už hlásily?

— Máme tu už tridsaťdve sestier. Päť z nich chcem tu ponechať na stálu službu v kuchyni a v domácnosti, ostatné ostanú tu predbežne mesiac a potom uvoľnia miesto iným.

Henrich obrátil sa ku kňazovi:

— Dôstojný pane, tu máte bohaté a požehnané pole pôsobnosti. Hneď zajtra môžete začať s prvou exercičnou prednáškou.

Kňaz sa uklonil na znamenie súhlasu.

— Dnes o 18. hodine začnete spovedať v Goethovom parku, kým otec Metod bude v tom istom čase spovedať v mojej kaplnke. Aj biskup z arabského mesta veľmi ma prosil o výpomoc; má mnoho chorých a nijakého kňaza. Preto svoje exercície musíte si zariadené tak, aby ste medzi tým mohli odskočiť aj do arabského mesta.

Sestra, ktorá úctive ustúpila stranou, urobila posunok poľutovania.

— Ó kňazský stav, aká to obeť, aká obeť!

Biskup, usmievajúc sa, hovoril len k svojmu výpomocnému kňazovi:

— Bez obetí niet koruny! A nebeská koruna bude iste drahocennejšia, ako pozemská, pravda, otče Habsburg?

Kňaz rozšíril svoje oči a tieto žiariace oči zrazu skrásnily jeho tvrdú tvár:

— Ó vaša biskupská milosť, — omnia habeo ut stercora! Všetko mi je blatom.

Tu vidíme posledného potomka starobylého panovníckeho rodu. Skoro tisícročná sláva rodu — omnia stercora — blato.

Otec Habsburg častejšie hovorieval Henrichovi: — Ani jeden z mojich urodzených predkov nenašiel také šťastie, ako ja.

Keď už Henrich zostupoval s tretieho poschodia, ešte raz zastal a obrátil sa k sestre Agáte:

— Ako sa menuje tá nešťastná sestra, ktorá . . . sa v Medeaone . . . predáva?

Matka Agáta znovu sa dala do plaču:

— Vo svojej rodine a azda ešte aj teraz menuje sa Júlia Kovalská; v kláštore prijala meno sestra Immaculata. Naraz sme dostaly závoj a veľmi sme sa maly rady. Večer po složení sľubov pred spaním ešte raz sa vkĺzla do mojej cely. Ach, vaša biskupská milosť, bola krásna ako nebešťanka, a vtedy mi v skutočnom nadzemskom nadšení povedala: „Vieš, Agáta, o čo som teraz vrúcne prosila Matku Božiu? Aby som mohla ešte tejto noci zomrieť, ak predvída, že niekedy zruším sväté sľuby.“

— A toto sladké dieťa musí skončiť v takej špine! Ach, prečo len nevyslyšala Nepoškvvrnená jej modlitbu v tej noci?

— Prečo, sestra Agáta? Možno, že veriaci majú mať príležitosť, aby mohli chváliť nekonečné milosrdenstvo Pánovo, ktorý ako dobrý pastier ide na púšť, aby našiel zablúdenú ovečku.

DOM »K MODREJ RYBE«

Z kláštora „K desiatim zlatým ružiam“ Henrich, rozlúčiac sa s otcom Habsburgom, odišiel k najbližšej stanici podzemnej železnice a išiel do francúzskeho mesta, potom kráčal kus ešte pešky, až k západnému úpätiu hory Ararat, a zazvonil na dome veľkoobchodníka s vínom, ktorý mal na stene znak ryby.

Keď vstúpil a nechal sa ohlásiť u pána Dr. Vivreuxa, sv. Otec prijal ho vo svojej pracovni. Teraz aj pápež mal svoje sídlo v Athei. Pravdaže! Aj sv. Peter kedysi, pred 2000 rokmi, ponáhlal sa do svetového hlavného mesta, do Ríma, do veľkého Babylonu, odkiaľ viedly cesty do hôr Germánie, Skýtie, do ázijských a afrických púští, odkiaľ sa tiahly neviditeľné nitky ku všetkým národom vtedajšej zeme.

Dr. Vivreux nerád opúšťal svoj Paríž a svoju milú kaplnku, keď ku všetkému tomu pociťoval už aj ťarchu staroby. Ale nahliadol, že je to potrebné a prvý vyslovil túto myšlienku mnohých. V rezidencii, v ulici Viviani, nechal kardinála Blanchota a zariadil si nový domov v Athei. Vďaka prijal ponuku veľkoobchodníka s vínom Rocheta, ktorý mu ponúkol zadný trakt domu. Rochet, veľmi podnikavý muž, dal do araratských skál vytesať veľké pivnice, v ktorých mal uložené najlepšie svetové značky: tokajské, burgundské, tuniské, španielske, slovenské víno z modranských viníc atď. Tu bol stály shon pomocníkov, válanie plných a prázdnych

sudov. Pre starého veľkňaza bolo tu trošku prirušno, ale ak chcel mať okolo seba ticho, vyšiel len do skalnej chodby, vytesanej zvlášť pre neho, o ktorej nikto nevedel. A táto chodba viedla ho ku „Quies animae“.

Skalný kostolík zasvätený bol Narodeniu Pána. Sv. Otec pri voľbe tohto tajomstva vychádzal z takejto myšlienky:

„Ako v Betlehme bola zvestovaná sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle, tak aj táto svätyňa mala sa stať strediskom šírenia kráľovstva Božieho a zvestovania Kristovho pokoja.“

Okrúhla postranná kaplnka zasvätená bola sv. Petrovi a druhá Matke Božej. V tejto mariánskej kaplnke bolo uschované aj Sanctissimum. I tento skalný kostolík zdobily nádherné mozaiky. Tu trávil pápež denne niekoľko hodín, tu sa modlil a prijímal v rozjímaní pokyny najvyššieho Kráľa pre cirkevnú vládu.

Henrich hlásil mu založenie ženského kláštora a pápež požehnal toto dielo. Mal však aj isté obavy: znovu mu hlásili, že kňaza v Palerme zatkli. Dosiaľ nikto nespáchal zradu. Všetci zomreli s tajomstvom vo svojom srdci. Teraz však používajú mučidiel, neľudských stredovekých mučidiel. Naposledy chytený kňaz už otváral ústa pod mukami, aby sa priznal a vydal napospas biskupa svojej zeme, ale Boh zmiloval sa nad ním: úbohý kňaz v tej chvíli podľahol bolestiam a jeho ústa onemely.

— Mučenie zlomí hrdinskú odvahu našich kňazov!
— nariekal pápež.

— Vaša Svätosť, kresťanov mučili aj za Neróna a Décia aj za Alžbety mučili kňazov, — a my tieto krvou popísané stránky zaraďujeme medzi slávne state našich dejín.

Pápež sa prívetivo usmial naň:

— Akosi vždy zabudnem, že Duch Boží je aj duchom sily. Máš viac viery, synku, ako ja.

— Nie, vaša Svätosť, ale menej starosti a zodpovednosti.

— Zodpovednosti ti pribudne, Boh ti čoraz viac bude dávať ochutnávať tento nápoj.

Henrich pokľakol pred ním:

— Svätý Otče! Jednu prosbu: monsignore Fernandez je veľmi zarmútený. Mňa ešte nečazí biskupské svätenie! Nemôže byť tento kalich odo mňa odňatý? Fernandez by bol skôr ochotný piť ho, ako ja, mladý, neskúsený kňaz.

Pápež veľmi energicky pokrútil hlavou:

— Kalich vypiješ ty a nie Fernandez. Vidím do jeho srdca už dávno, dávno. Jeho hlavu nikdy nebude tlačiť mitra, lebo biskupská berla patrí do rúk pokorného sluhu Pánovho. Fernandez však je ctižiadostivý.

— Vaša Svätosť, potom by sa iste stal najhorlivejším arcipastierom.

— Myslíš? Nie, jeho srdce ostane neukojené a nespokojné. Keby mal infulu a berlu a prsteň, bude sa triasť za purpurom. Či potom takí kňazi budú mať vo chvíli skúšky toľko sily, aby položili iný purpur, svoju krv, na obetný oltár? To by musel Boh vyliť na nich zázraky svojej milosti, ale čo hovorím, zaliť by ich musel. Synku, teraz na čele Cirkvi svätej musia stáť svätí mužovia. Fernandez je na to nie súci.

Teraz Henrich musel už mlčať.

— Prinášam ešte jednu dobrú zpravu, svätý Otče: najstarší syn sv. Rutwalda začne na jeseň študovať teológiu.

Pápež zamyslene odpovedal:

— Sv. Rutwald bol by sa stal svätcom. i keby nebol zomrel mučeníckou smrťou. Vychovávať deti pre

Boha, prezrádza svätosť. Pozdravujem matku a posielam jej svoje požehnanie.

— Prišiel som prosiť ešte o toto: Smiem odcestovať do Viedne v deň Nanebevzatia Panny Márie? Najstaršia dcéra sv. Rutwalda, ktorá bola tak obdivuhodne zachránená zo svojho duchovného nebezpečenstva, ma požiadala, aby som ju oddal s jej záchrancom, práve s tým Jozefom, na ktorom sv. Rutwald učinil prvý zázrak.

Sv. Otec prikývnul na znamenie súhlasu.

— Tak je to dobre! Všetci nemôžu slúžiť v kňazskom alebo rehoľnom rúchu, lebo práve tak nevyhnutne potrebujeme aj dobrých kresťanských manželov a manželky, aby darovali svetu zbožné deti: svet len tak dobjeme znovu pre kresťanstvo.

Kráčajúc po predsieni, Henrich stretol sa s msgr. Fernandezom. Tento hľad na neho namrzene a Henrich cítil, ako ťažko padlo staršiemu kňazovi pozdraviť oveľa mladšieho biskupa. Henrich však priateľsky pristúpil k nemu:

— Monsignore, hovoril som kvôli vám s Jeho Svätosťou. — Fernandez napnute pozrel do jeho tvári. — Ponúkol som sv. Otcovi svoju rezignáciu vo váš prospech.

— Túto milosť nemôžem od vás žiadať, ani prijať.

Jeho hlas znel trošku podráždene. To sa stalo jemu! On už toľko rokov slúžil sv. Otcovi verne a horlivo, a tento mladý muž, s ruky ktorého sotva sišiel olej kňazského pomazania, tomu dáva prednosť, ten stúpa pred ním po stupňoch hierarchie, a on, Fernandez, ostáva ponížený ako jednoduchý monsignore. No Henrichove slová predsa vzbudily v ňom najvyššie napätie. Veď to bolo konečne v poriadku, keď aj sám Henrich vidí, že nie je hodný tohto povýšenia.

Biskupova odpoveď však zničila všetky jeho nádeje:

— Svätý Otec neprijal moju rezignáciu, ale majte dôveru, monsignore, a utíšte v kňazskej pokore všetky ctižiadostivé myšlienky . . .

Nedohovoril, lebo Fernandez prerušil ho prudkým výbuchom zlosti:

— Vaša biskupská milosť, slúžil som svojmu Bohu už ako kňaz, keď ste ho vy ešte popierali a v modlitbách zápasili ste o svoju dušu, keď vaše ústa vyslovovaly proti nemu len slová kliatby, preto nepotrebujem od vás prijímať pokyny, ako mám usporiadať svoj duchovný život.

Henrich smutný odchádzal od neho.

— Sv. Otec má, ako vždy, pravdu! — pomyslel si.

BABYLONSKÝ MŮR

Japonec bol výborný mladý muž a Andrej veľmi dobre sa cítil v jeho spoločnosti. Menoval sa František Xavér Mintso a pochádzal zo starej katolíckej rodiny, ktorá od toho času, čo sa stala veriacou, nikdy nezmenila svoje vyznanie. Mal raz prevziať klenotnícky obchod svojho otca a bol už aj zasnúbený s kresťanskou krajankou. Išiel s Andrejom pešky po rímskom meste, kde tento mal príležitosť osviežiť svoje spomienky z gymnaziálnych čias pri rímskych kúpeľoch a stĺpoch, pomníkoch a obrazoch, divadlách a palácoch.

Pri tejto prechádzke zastihlo ich poludnie. Obaja vošli do caupony, do akéhosi hostinca a naobedovali sa. Potom sišli do podzemnej železnice a dostali sa do priestrannej siene, kde bol shon ako na veľkej stanici. Andrejovi napadlo, že väčšina ľudí, hoci bolo sparno, má na sebe kožuchy. Nechápavo sa pozrel na svojho sprievodcu, ktorý mu vysvetlil, že dobre by bolo, keby si aj oni zaopatrili také kožúšky. Rýchle zaviedol svojho sverenca do veľkého obchodného domu, a natiahol na seba aj na Andreja teplý kožúšok, zaplatiac malú sumu, lebo kožúšky boly len vypožičané. Potom výťahom vystúpili pod vrchol Araratu. Andrej až teraz pochopil, na čo im boly kožúšky, lebo oproti nim zaviaľ ľadový vietor.

Bol to prekrásny pohľad! Pod jasným modrým nebom vyčnieval horský kužeľ do oblakov a odleskom

slnka trblietaly sa obrovské ľadové a snehové polia, siahajúce hlboko dolu, až k posledným výbežkom mesta. Len to, že tu nebolo majestátnej tichosti, samoty, ktorá tak dojímavovo pôsobí na pútnika pri cestách do hôr. Tu panoval najživší a najveselší ruch: uháňaly sane i lyže, a korčule sa leskly pri sladkých zvukoch hudby. Tu predvádzaly dámy celú nádheru svojej zimnej garderoby, aby si potom dolu znovu obliekli svoje tropické úbory. Boly tu stále horské chaty, v ktorých podávali najrozličnejšie teplé nápoje. Chaty stále boly preplnené veselými, besedujúcimi ľuďmi, ktorí sa vrátili dnu s tvármi, horiacimi od zimy, uvelebili sa na pohovkách a chlipkali horúci čaj, počúvajúc nejaký koncert z ďalekého zemeďela, potom zasa vybehli von do sveta, do večného snehu a ľadu.

Naši mladí pútnici vystúpili ešte vyššie, až na vrchol. Tu bola nízka, masívna rozhľadňa. Andrej sa len díval a díval.

Tak sa pozeral asi Noe, keď na tomto mieste vystúpil zo svojho korábu a keď príroda znovu ležala pred ním v panenskom stave po veľkom zničení potopou. Tu postavil oltár a priniesol Bohu obeť a zajasal od radosti:

— Ó Bože, ďakujem ti, že smiem ešte raz vystúpiť na túto čarokrásnu zem!

Ležalo tu celé nesmierne mesto pri jeho nohách, videl najpestrejší obraz rozličných miest, zo všetkých dielov sveta. Medzi nimi rieka Araras, preklenutá najkrajšími mostami sveta. V noci je tu čarokrásny pohľad, lebo na vyzdobených člnoch a lodiach trblieta tisíce svetiel, svetielok a lampiónov vo všetkých farbách. Vo dne tieto hory so svojimi vežami a palácmi zrkadlia sa v jasných farbách.

— Ten nízky vrch, tu po pravej ruke, to je Malý Ara-

rat, ktorý, ako vidíte, v lete nie je pokrytý ľadom. To je vlastná vilová štvrť mesta Athey. Najbohatší a najmocnejší sveta majú tu svoje letohrádky. Pozrite sa len, tu vidíte biely a červený mramor kmitať sa medzi zelenými stenami a popínavými ružami. A ten široký pás nad vilami, to je najkrajší park sveta. Všetky druhy zvierat, nebezpečné v uzavretých oddeleniach, ostatné voľne, behajú tu a tešia sa zo života. V budúcich dňoch navštívime tento park. A teraz sa pozrite dobre chrbtom k slnku, k východu, kde myslíte, že mesto končí. Nevidíte nič zvláštneho?

— Vidím jemnú líniu.

— Tieto línie môžete sledovať okolo celého mesta. Je to babylonský múr. Veď viete z dejín, že starí Babylončania postavili okolo svojho mesta múr takých veľkých rozmerov, že mohlo ísť po ňom niekoľko vozov popri sebe. Taký múr, prevedený do gigantických rozmerov, je múr Athey. Na tento múr sú obyvatelia Athey azda ešte hrdší, ako na Medeaon a Athea. V pravom slova smysle celé hory posnášali, aby dodali potrebný stavebný materiál. Tu sa obyvatelia prechádzajú najradšej a nachádzajú tu vždy niečo príjemného pre oko a sluch. Poďme ta hneď.

Andrej ešte jeden zamilovaný pohľad hodil na obrovské zázraky, ležiace pri jeho nohách. Kolosálny Atheos zdal sa byť hračkou. Takým smiešne malým pripadá asi Bohu všetko, čo my ľudia nazývame veľkým a obdivuhodným. Andrej zvažnel. Predošlí ľudia iste neboli horší, ako dnešní. Iste nepoznali nenávisť proti Bohu a Boh ich jednako neušetril a všetkých zničil.

Andrej vidí v duchu horu Ararat zaľudnenú: ako sa ľudia škrabú v smrteľnom strachu na vrchol a zdesene hľadia nazad na šumiace prúdy. Stále vyššie a

vyššie sa driapu, slabí zaostávajú a klesajú do náručia potopy. Najsilnejší a najobratnejší však dosahujú miesto, na ktorom práve stojí. Ale prichádza ich stále viac a viac a všetci chcú byť tu na vrchole, lebo veď potopa až sem nedosiahne, ale niet tu miesta pre všetkých. Tu začína sa strašné, zúfalé, zvieracie zápolenie medzi človekom a človekom o malú piadť pôdy, len takú, aby mohol na ňu postaviť svoju chvejúcu sa nohu. Krv pobitých mieša sa s dychtíve dorážajúcimi vlnami a volá na nich:

„Pomstite nás, pomstite nás, pomstite nás!“

A vlny prichádzajú ako pomstítelia, siahajú na ich nohy, tisnú sa na ich srdce a vnikajú do prestrašených úst. Potom na vrchole Araratu nastáva strašné ticho, len more, prelievajúce sa i cez vrchol, peje svoju stále rovnakú pieseň: „Benedicite Dominum, maria! Pejte chválu Pánovi, vy moria!“

Tak potrestal vtedy Boh ľudí, ktorí iste neboli horší ako ľudia dneška.

— Pane, — prebieha jeho myšlienkami, — beda, čo sa stane z tohto mesta, ktoré je tvojím opakom vo všetkom; čo sa stane tomuto mestu, keď ty od večnosti do večnosti ostávaš ten istý v trestaní?

No, ako by na odpoveď, z ľadových pláni znie veselý výskot a pieseň hudby, ku ktorej sa pripojili mužovia a ženy v jemných kožuškoch a sladké detske hlásky:

„Nikdy už nenastane deň,

kedy by sa ruky sople k modlitbe.“

Obaja priatelia, — stali sa nimi za svojej krátkej známosti, — nastúpili zpiatočnú cestu, vrátili kožušky a potom dlho chodili po amerických a ázijských mestách. Potom vystúpili skoro na konci mesta, v blízkosti babylonského múru.

To, čo s vrcholu Araratu vyzeralo ako tenká niť, to bol 50 metrov vysoký a práve tak široký múr. Nepôsobil však nudne, lebo najobdivuhodnejšia rozmanitosť bola vmurovaná, vpletená a vsadená do tohto babylonského múru. V jeho nútri asi v 15 metrovej výške prebiehaly elektrické železnice, ktoré spojovaly celú mestskú perifériu. V dolnej časti múru boli obchodné miestnosti, ktoré najskvostnejšími výkladmi ponúkali svoj tovar.

Po každých dvesto metroch viedly kryté, špirálové schody hore i dolu, tak, že v doprave nikde nemohla nastať porucha. Horná plocha múru bola jediný, nádherný park, ktorý svojou nádherou prekonal aj visuté Semiramidine záhrady. Každý musel žasnúť nad ume- ním záhradníkov, ktorí i veľké stromy vedeli sem zasadiť. Krásne cesty, trávniky, kvetinové záhony, ružové háje, myrtové krovie a lavičky, striedaly sa tu v bohatej pestrosti. A aby múr vynikal aj staviteľskou krásou, boli na ňom najskvostnejšie pavilóny, veže, oblúky, výhliadkové balkóny, hudobné siene, divadlá, vinárne a iné zábavné miestnosti. Zvláštnou príťažlivosťou však pôsobily na obyvateľstvo malé umelecké chrámy, rozlične vyčnievajúce zo zelene, vyrastajúcej niekde z kraja múru, ako to práve vyžadoval architektonický obraz. V týchto malých chrámoch boli plasticky a v obrazoch znázornené pamätihodnosti národov. Každý národ postaral sa o svoj chrámček a upravil časť múru, na ktorom tento stál.

— Nablízku máme slovenskú štvrť. Iste poznáte dejiny a tak budú vás zaujímať pamiatky tohto národa. Prezrime si ich.

Sišli do hĺbky, siahajúcej asi do pol múru, vošli dnu a počkali na najbližšiu električku. Čoskoro boli v slovenskej štvrti babylonského múru. O malú chvíľu

zastali pri skale, na ktorej vyčnieval vysoký hrad, obklopený košatými lipami.

— To je Devínsky hrad.

Vošli dnu. Hrad bol znázornený ako Rastislavovo a Svätoplukovo sídlo za Veľkomoravskej ríše. V priestrannej sieni zvečnený bol výjav, ako veľký mocnár Svätopluk sväzkom prútov poučuje svojich synov o potrebe svornosti. Na hradnom nádvorí bol celý rad obrazov zo slovenských dejín. Mohutne bola tu zachytená najmä osudná bitka pri Bratislave z roku 907, v ktorej pohanske hordy slávsku chasu dorúbaly. Andrej so zatajeným dychom hľadel na tieto mohutné reliéfy. Ale nikde nevidel ani stopy po svätých vierozvestcoch Cyrilovi a Metodovi, ktorí tiež sídlili na staroslávnom Devíne a priniesli Slovákom svetlo pravej viery, i Písmo sväté, a tým menej bola tu zmienka o slovenských svätcoch Svoradovi a Benedikovi, alebo o svätom biskupovi-mučeníkovi Bystríkovi.

Zaujímavá bola aj prehliadka nemeckej časti. Tu, v priliehajúcom Goetheovom parku Andrej zasa videl niečo nového. Na lavici sedel pán, ktorý práve bol odložil knihu, z ktorej predtým horlivo čítal, lebo sa bol dal do prirodzeného príležitostného rozhovoru s iným pánom, akiste so svojim známym. Japonec upozornil naň Andreja. Andrej si spomína, odkiaľ ho pozná:

— Veď to je kňaz, ktorý dnes slúžil sv. omšu v kaplnke vo vnútri kolosa Athea!

— A viete, alebo tušíte, čo teraz robí? Spovedá. Vec takto vyzerá nenápadná. Sedí na lavici a číta, tu príde k nemu cudzí človek, pozdraví ho a sadne si vedľa neho. Nikto netuší, že títo dvaja prejednávajú veľkú otázku duše. Keď je kajúcnik hotový a dostal rozhrešenie, čo vidí len zasvätenec, vstane a s pozdravením odíde. Ale to miesto je krásne. Sotva že jeden vstal, už

tam sedí druhý. A keďže kňaza nikto nepozná, preto si ho bližšie ani nevšímajú a tak nikto netuší, že tu kňaz sedí neraz celé hodiny, kým osoby, ktoré si sadajú vedľa neho, sa stále menia.

Keď prechádzali popri ňom, pozdravili otca Habsburga a videli ešte jeho vážne kývnutie hlavou.

Schyľovalo sa už k večeru. Andrej si zaumienil, že príde sem ešte raz, aby si spokojne mohol prezrieť všetky krásne spomienky na dávnu slávu svojho národa. Išli popri perzskom chrámčeku, v ktorom boli scény z Firdusiho nesmrteľného eposu. Ale keď prišla grécka časť múru, tu si už nemohol odpustiť, aby aspoň letmo neprezrel iónske a dórske chrámky, v ktorých sa odohrávala trójska vojna a Odyseus konal svoju cestu, plnú útrap. Najkrajší však bol Achilov súboj s Hektorom pred trójskymi bránami, s cimburia ktorých starý Priamos zúfale vystiera svoje ramená k synovi. Postavy boli vytesané z bieleho mramoru a Andrej nevedel sa od tejto krásnej panorámy ani odtrhnúť.

Trošku sa zachvel, keď citoval slávne verše:

„Essetai emar, hottan pot ollole Ilios hire.“

„Raz príde ten deň, kedy zrúti sa posvätná Ilias.“

Medzitým nastal večer. Japonec zaviedol svojho priateľa do gréckej vinárne. Zdalo sa im, že sú v starom Grécku: Dievčatá, podobajúce sa šatami a vzrastom božskej Hébe, predložily im víno a jedlá. Do otvoreného okna zachvievalo sa lístie vínnej révy a obraz veselého Dionýza prispel k ich veselej nálade.

Už sa bolo stmilo, keď sa vydali na zpiatočnú cestu. Ráno chceli pokračovať v prehliadke mesta, pravda, v pomalšom tempe. Preto sa rozhodli, že zajtrašok venujú len japonskému mestu.

Keď pri Medeaone Japonec opustil svojho priateľa a Andrej vošiel do svojej hosťovskej izby, Henricha ne-našiel doma. Andrej bol veľmi unavený a tak nie div, že už tvrdo spal, keď sa Henrich o 24. hodine vrátil domov.

OVEČKA NA PÚŠTI

Kde bol biskup do takej neskorej hodiny?

Keď sa už bolo stmilo, Henrich sa preobliekol a bránou Medeaona vyšiel ako elegantný pán; ľahko sbehol dolu po schodoch, vedúcich do zábavných miestností a vošiel do mníchovskej pivnice; táto sa mu, ako Nemcovi, páčila oveľa väčšmi, ako iné rozličné lokály rafinovaných pôžitkov.

Tirolská kapela hrala nemecké národné piesne a hostia pritom pospevovali:

„Hoch vom Dachstein an,
wo der Aar noch haust.“*

S pocitom tiesne i radosti počúval pieseň svojej otčiny. Keď na sviatok Nanebevzatia Panny Márie oddá Aničku Eschenbergerovú, potom pôjde do svojej hornatej vlasti, aby ešte raz mohol plnými dúškami piť vôňu jedlí a počúvať spev vôd svojej otčiny.

Prekvapilo ho a neveril svojim očiam a ušiam, keď zbadal, že aj cudzinci spievajú jeho obľúbenú pieseň.

Čašnice v bielych zásterkách, s kopou fliaš v rukách, prepletaly sa pomedzi rady popíjajúcich hostí, pokrikujúcich, aby ich obslúžili. Henrich vo svojich myšlienkach zašiel do čias, keď ešte ako študent sedával v mníchovskom pivovare, kde mu všetko impono-

* Vysoko od Dachsteinu, kde ešte sídli orol.

valo a kde sa mu všetko páčilo, ešte i starý reďkovkár, ktorý neklamným pohľadom zbadal každú fľašu, ktorú hostia boli už nechali, a sťa jastrab, už z diaľky vrhol sa na ňu a vypil skromný zvyšok, blažene sa usmievajúc.

Keby mu bol vtedy niekto povedal, že o dvadsať rokov neskoršie on, mladý popierač Boha, bude ako biskup Kristovej Cirkvi sedieť v 10 metrovej výške pod úpäťm Araratu v mníchovskej pivnici, bol by toho človeka pokladal za blázna.

Keď odbila 22. hodina, vstal a sostúpil o poschodie nižšie. Na schodoch stretol niekoľko mužov rozličného veku, volajúcich naň poznámky, ktoré mu hnaly krv do tváři a na chvíľu nerozhodne ostal stáť, rozmýšľajúc, či sa radšej nemá vrátiť. Potom však energicky sa schytil a kráčal ďalej. Sklopil oči, aby nemusel nikomu, s kým sa stretne, hľadiť do očí, ako by bol chcel priamo zločin spáchať.

Oddýchol si, keď sa dostal dolu, pri pokladnici zaplatil ustanovené vstupné, na lístok napísal meno Júlie Kovalskej a odovzdal ho elegantne livrejovanému sluhovi. Tento ho viedol cez celý rad chodieb do bohato zariadenej komnaty.

Henrich sadol si ťažko do pohovky a sotva sa odvážil pozdvihnúť oči, lebo táto hriechu slúžiaca miestnosť bola verným napodobnením pompejského brlohu. Musel dosť dlho čakať. Henrich vybral z vrečka ruženec a modlil sa za dušu, pre ktorú práve bol vydal v nebezpečenstvo svoju česť.

Konečne počul blížitiť sa ľahké kroky, dvere sa otvorily a do vnútra vtancovala pobehlica. Ešte dosiaľ mala strhujúcu krásu, i keď chýbal nádych, ktorý nás tak dojíma na obrazoch Madon veľkých majstrov. Uvidiac krásneho muža, rozkošnícky zažiarila a drzo, s obvyklou

dôvernosťou chcela sa s ním baviť. Teraz nastala hodina, aby dobrý pastier hľadal stratenú ovečku.

Henrich hneď vyskočil so svojho miesta a odmietavo vystrel svoje ruky oproti nej.

— Nedotýkaj sa ma, nevesta Kristova, sestra Immaculata!

Hriešna bytosť meravito hľadela na neho. ako by duchom nebola tu prítomná. On ju pozná, on vie, aká je jej minulosť? Úplne bezmocne, s preľaknutým hlasom ho oslovuje:

— Kto si ty? Kto ti povedal . . . ?

A Henrich odpovedal, všetku lásku svojho kňazského srdca vložiac do svojich slov:

— Som dobrý pastier a svoj život dávam za svoje ovce. A keď stratil jednu, opúšťa 99 oviec v púšti a hľadá ju, a keď ju našiel, vezme ju na ramená a nesie si ju domov a svolá svojich priateľov a susedov a hovorí: Radujte sa so mnou, lebo našiel som svoju ovečku, ktorá sa mi stratila. Hovorím ti: v nebi bude väčšia radosť nad jedným hriešnikom, činiacim pokánie, ako nad 99 spravodlivými, ktorí pokánia nepotrebujú.

Pobehlica s prekvapením počúva nezvyklé slová a cíti, že po čele tečie jej pot.

Noc po noc chlipné, špinavé slová sa dotýkaly jej ušú, špinavé ruky jej predaného tela, jej znesvätené telo noc po noc znovu a znovu znesväcovaly chlipné, špinavé oči, a teraz stojí pred ňou krásny muž a vyslovuje slová, ktoré dopadajú na ňu ako hromové úde-ry, že sa až krčí a klesá od nevýslovnej duševnej muky.

Svoje ruky odmietavo vystiera proti nej, ako by tieto ruky chcely povedať:

— Žena, čo ma po tebe? Tieto ruky sú čisté a zdravé, tvoje telo však je jed, tvoje telo je samý vred, tvoje telo je mŕtvolný rozklad.

A tie oči! Asi tak hľadel Spasiteľ na cudzoložnicu!
Tak môže hovoriť len jeho učeník, ako hovorí tento muž, tak môže hľadiť na ňu len učeník toho Krista, ktorý povedal:

„Nezhasnite horiaci knôt.“

— Ty si Kristov kňaz! — zastená pobeonica, ale sprostota jej našepkáva:

— Škoda, že je kňazom!

— Áno, som kňazom, dcéra moja, svoj život som dal do tvojich rúk, som kňazom a svoju česť som vystavil nebezpečenstvu, lebo všetci, ktorí ma teraz stretnú, budú presvedčení, že preto som išiel do tohto brlohu, aby som páchal neresti a nie je v mojej moci, aby som sa z tohto podozrenia očistil, lebo vyjdem z budúceho predajného dievčaťa. Uváž, ako môžem milovať tvoju dušu, ktorú musím zachrániť a vyniesť z tejto odpornej púšte!

Predajné dievča Júlia vrhla sa na zem a skrčila sa, ako by každé slovo bolo šľahnutím biča. Po dlhom čase po prvý raz si uvedomila, že je nehanblivo obnažená pred očami čistého muža a spornými zbytkami šiat úzkostlivo zakrývala svoje chvejúce sa telo.

Ale Satan nechcel tak chytré stratíť svoju hru:

— Mne niet pomoci! Odíďte, ak si ma nežiadate!

Tu Henrich s nesmiernou sústrasťou sklonil sa nad hriešnicou a jeho ruka teraz už sa neostýchala dotknúť sa jej hriešnej hlavy.

— Sestra Immaculata! Aká šťastná si bola, keď v ten večer, po složení svojich sľubov, mohla si sa modliť: „Ó Mária, Nepoškvrnená! Daj, aby som zomrela v túto noc, ak predvídaš, že poruším sľub chudoby, čistoty a poslušnosti.“ Povedz, sestra Immaculata, kedy si bola šťastnejšia? Vtedy, alebo dnes?

— Ó keby som bola radšej v tú noc zomrela!

Prostitútka sa rozplakala a jej slzy padaly k nohám muža, ktorý vystavil nebezpečenstvu česť a svoj život, aby zachránil jej znesvätenú dušu. Jej slzy stekali stále hojnejšie a ona, povoľujúc náhlemu vnuknutiu, bozkávala kňazove nohy a osušovala svojimi vlasmi.

Kňaz ju potešoval:

— Uspokoj sa, dcéra moja, tvoje hriechy budú odpustené.

— Otče, ctihodný otče, môžem dúfať vo svoju záchranu?

— Keby tvoje hriechy boly červené ako purpur, i vtedy budú biele ako sneh.

— Otče, keď opustím tento dom, kto prijme prostitútku?

— Dôveruj mi! Privediem ťa späť k sestre Agáte!

— Sestra Agáta!

Teraz zasvietilo jej svetielko v jej tmavej noci.

— Áno, chcem ísť k sestre Agáte, tá nebude so mnou opovrhovať, tá ma neodoženie.

Potom sa biskup dozvedel krátku históriu jej pádu do priepasti. Sedel na pohovke a ona pokorne kľačala pri jeho nohách.

Akou šťastnou sestrou bola po složení sľubov! Potom musela ošetrovať bohatú chorú dámu, ktorej syn denne prichádzal k lôžku, hovoril s ňou a ona túžila počuť jeho kroky, netušiac a nemysliac nič zlého. S vrúcnou povďačnosťou stískal jej šikovné ruky, ktoré sa tak dobre rozumely ošetrovaniu chorých, a stále sa stával dôvernejším. Tu prišly prvé pochybnosti, ale považovala sa za dosť silnú, aby ho odmietla, ak by sa stal neskromným, a neuvedomovala si ešte, že v tajnosti túžila za týmito dôvernosťami. A keď sa skutočne stal neskromným, už nemala vnútornej sily odporovať.

Žila v hriechu s ním. Keď ju opustil, hriech sa v nej už tak zakorenil, že vyhľadávala príležitosti k neresti. Napokon musela sa uchýliť do brlohu v Medeaone. Hriech pila ako vodu, život stal sa jej hnusným a jednako stále vystierala svoje ruky za hriechom, i keď ju nejaký hlas varoval: Odíď!

Zmocnila sa jej tupá ľahostajnosť.

— Môj život je stratený, nuž chcem vytĺcť z tohto života každý radostný plod, kde len možno.

V nehanblivosti prekonávala svoje družky a stala sa známou v celom zhýralom svete Athey.

A tu zrazu prediera sa svetielko do jej strateného života!

Je to možné? Jestvuje pre ňu aj niečo iné, ako táto zvieracia, otrocká služba?

Áno, je to možné, inak nebol by sa stal tento zázrak milosti Božej, že kňaz príde až sem, na miesto jej nerestí, ale hnaný inou láskou, ako je tá, pre ktorú ona dosiaľ žila, a podáva jej ruku:

— Vyjdi von, na svetlo!

Jej právne pomery sa hneď vyriešili. Tieto úbohé bytosti podľa platných, skutočne humánných zákonov, každú hodinu mohli opustiť svoje miesto. Ale obyčajne nepoužili dobrodenia tohto zákona. Mnohé sa blažene cítily v bahne a mali takrečeno uzavreté všetky cesty, vedúce k rovnoprávnosti s ostatnými ľuďmi. Majiteľ zábavných miestností však sa rozčúlil: Júlia bola jednou z jeho najlepších síl. Varoval Henricha:

— Pane, človek sa v občianskom živote veľmi rýchle nabaží prostitútky. Čo si počne, keď ju vyženiete? Potom vás neprijmem späť, Júlia!

Henrich sa od hanby červenal, ale musel to podozrenie zniesť, preto krátko povedal:

— Postarám sa o ňu. Len nech je na slobode!

Kráčajúc hore schodmi, klobúk stiahol si hlboko na oči a dievča nasledovalo ho v istej vzdialenosti, ako ovečka svojho pastiera.

Hoci sa Henrich usiloval, aby ho nikto nepoznal, jednako bedlivo pozorovali ho dva páry očí. Vchody a východy neboly ukryté, veď v mužskom svete bezbožného storočia nebolo hanbou nerušene sa oddávať prirodzeným pudom.

Po ulici tíško išiel napred a Júlia ho mlčky nasledovala. Vo vozni elektrickej dráhy podľa možnosti sadol si od nej obďaleč, lebo dvaja páni, ktorí Júliu poznali, významné pohľady hádzali na ňu. Júlia stiahla si závoj na tvár. Henrich vystúpil, i Júlia. Zazvonil na bráne domu, na ktorom žiaril znak, desať zlatých ruží. V dome bola už tma a Henrich musel dva razy zazvoniť, kým mu sestra vrátnička otvorila.

— Táto sestra, — vysvetľoval prekvapenej sestre vrátničke, — zblúdila na ceste. Otvorte jej voľnú celu na 3. alebo 4. poschodí a zobuďte predstavenú!

Keď stáli v cele na 4. poschodí, ukázal na jednoduchú železnú posteľ, na drsný džbán a jednoducho vybielené steny.

— Sestra, teraz táto chudoba bude vaším domovom!

Júlia v tej chvíli zabudla, že sotva pred hodinou obklopoval ju lesk a nádhera, že odpočívala na hodvábe a že sa umývala voňavkami. V chudobnej izbietke padla na kolená a vystrela ruky:

— Ó ty môj stratený raj! Nevyženie ma odtiaľto anjel s ohnivým mečom?

Tak ju našla predstavená, ktorá rýchle pribehla do izbietky, lebo si nevedela vysvetliť, čo priviedlo sem biskupa neskoro v noci.

— Immaculata, ty?

A sestra Immaculata, plačúc a hanbiac sa, do hrubého habitu predstavenej skryla svoju krásnu tvár.

Sestra Agáta so slzami v očiach sklonila sa ku kajúcnici a pobožkala ju na ústa, ktoré bozkávali spustlíci z Athey a pritiahla ju na svoje srdce.

— Len keď si našla cestu späť! Veď ja som sa nikdy neprestala modliť za teba, úbohé dieťa!

Tak zavládla v dome „K desiatim zlatým ružiam“ väčšia radosť nad pobehticou, ktorú našiel dobrý pastier, ako nad všetkými tými svätými a zbožnými dušami, ktoré sa každý týždeň skrúšene obžalovávaly zo svojich malých slabostí a nedokonalosti.

Henrich na druhý deň vysvätil kaplnku ku cti sv. Terezky z Lisieux a slúžil tam prvú sv. omšu. Sestry s veľkou radosťou sa zúčastnily vo svojom rehoľnom rúchu na týchto bohoslužbách a keď so sklopenými očami a so sopnutými rukami odchádzaly od sv. prijímania, z ich panenských tvári žiarila taká čistá radosť a nebeský pokoj, že v poslednom kúte kľachiaca žena hlasne zalkala.

— A tento pokoj predala som za žiadosť očí, tela a pýchu!

Keď otec Habsburg mal svoju prvú exercičnú prednášku, opäť kľáčala v tomto poslednom kúte a jej smädná duša s divou dychtivosťou pila rosu slova Božieho.

Koncom týždňa Henrich prišiel znovu a vypočul jej vyznanie hriechov. Kajúcnica otvorila všetky záhyby svojej duše a čistá, zdravá Henrichova myseľ zhrozila sa pred priepasťou zvrhlosti, do ktorej sa môže žena zrútiť. Bol však mierny a dobrý k pokornej hriešnici. Láskavo ju vystríhal:

— Sestra, len si nemyslíte, že v budúcnosti budete už dostatočne obrnená. Dlhو ste boli v Satanových

službách, preto nebude vás chcieť tak ľahko prepustiť. Po hodinách svätej radosti a úkrytu v Bohu pošle na vás hodiny malomyseľnosti, v ktorých by ste najradšej zvolali: môj hriech je taký veľký, že nemôžem dúfať v odpustenie. Vo snách bude vás prenasledovať predstavami nerestí, ktoré ste prežili a pri bdení tieto zvony znovu začnú znieť. V deň, keď ste ako neskúsená rehoľnica vyšli do sveta, boli ste pod väčšou ochranou ako dnes, kedy ste už jedli to osudné ovocie. Ale nikdy, nikdy nesmiete stratiť odvahu. Toto dvojce: mnoho modlitby a mnoho práce uzdraví vašu dušu.

Počujúc z úst toho, ktorý ju zachránil z potupy tela, potešujúce slová, vyslovujúce oslobodenie jej duše z diablových osídel, z jej tvári zmizol aj ten rys, ktorý jej bol ešte ostal z časov otroctva. Henrich nariadil predstavenej, aby novoobrátenú sestru hodne zamestnávala, najmä v prvých mesiacoch, aby jej neostávalo času na neužitočné dumanie.

Keď sestra Immaculata vyšla z kaplnky do svojej cely, na lôžku ležalo drsné rehoľné rúcho. Teraz, keď jej duša bola už čistá, zajtra ako rovnocenná sestra smela s ostatnými pristúpiť k svätému stolu a odpočinúť na prsiach Spasiteľových. Úctive si kľakla a drsné rúcho pritlačila na svoje pery. Potom si ho obliekla a nová šata cudne zahalila jej bujné údy.

Vtedy dve osoby pozorovali Henricha: Agripina práve bola odchádzala z čínskej reštaurácie, kde ju obletovala elegantná spoločnosť, s ktorou strávila večer plný pôžitkov a vkročila do vysokej chodby, vedúcej von, keď sa Henrichova hlava vynorila na schodišti. Dobre vedela, kam vedú tieto schody. Rýchle prešiel popri nej, majúc klobúk hlboko stlačený na očiach. Bol veľ-

mi bledý, nehľadel ani napravo ani naľavo, a preto ju nezbadal. Tikot jej srdca na chvíľu zastal.

— Čo je vám, Agripina, — spýtal sa jej starostlivo jeden z galánov, — veď ste bledá a chvejete sa. Mám sa postarať o taxík?

Agripina sa rýchle spamätala:

— Myslím, že zmena vzduchu zapôsobila tak rušivo na moje nervy na chvíľku. Ale už mi je zasa dobre.

Tento raz nechcela, aby ju odprevadili do jej domu „Ku kráľovi Oberonovi“ v Mnichovskej triede. Najala si auto, odišla sama a bola veľmi smutná.

Obraz boha rozbil sa v nej na kúsky!

Nenávidela Henricha, ale od tých čias mala ho vo veľkej úcte. Teraz však?

— Obcuje s prostitútkami! Henrich, ktorému by bola každá dáma z najvyššej spoločnosti s láskou vyšla v ústrety, chodí za pobehlicami!

To ju trpko bolelo, hoci ona sama nebola čistá vo svojich vášňach — —

Druhá osoba, ktorá Henricha pozorovala, bol monsignore Fernandez. Bol sa ushovoriť s priateľom, že sa sídu v Medeaone a práve zazrel, ako Henrichova elegantná postava zmizla vo dverách, vedúcich ku vchodu „tam dolu“.

Najprv si myslel, že sa stal obeťou halucinácie. Ale nie, bol to celkom iste Henrich. Keď zatváral dvere a obrátil sa, jeho tvár jasne ožiarilo svetlo.

Namiesto toho, aby smútok pocítil nad bratovým pádom, Fernandez sa tajne tešil a jeho myšlienky pracovali tým živšie.

— Tak, teraz pápež iste vytrezvie zo svojho zvyku zahrňovať mladých pohanov cirkevnými hodnosťami. To si taký starý muž mohol domyslieť, že pohanstvo

nemožno tak rýchle striasť. Ba niekedy i v druhej generácii sa vyskytnú poklesky a odpady. Keby som bol pápežom, konvertitov by som ani nepripustil do kňazského stavu. Skoro mi je ľúto, ako ho tento úder tvrdo zasiahne. Ale musí to byť!

Ale Fernandez mlčal a čakal. Čakal až do večera apoštolského sviatku. Henrich zajtra mal dosiahnuť biskupskú vysviacku. Zariadil teda všetko tak, že naraz s Henrichom vošiel k sv. Otcovi, vzdal mu hold a robil takú zachmúrenú tvár, že to bolo sv. Otcovi nápadné.

— Prečo si taký smutný, Fernandez?

Chcel ešte dodať: si smutný, že som dal Henrichovi prednosť? Ale múdre a taktne zatíchol, a preto ho veľmi prekvapilo, keď Fernandez vyslovil, čo sa pápež neodvážil povedať:

— Svätý Otče, veľmi som zarmútený pre monsignora Herwega, — tu pozrel sa na Henricha, — ktorý má zajtra prijať biskupské svätenie.

— Nepoznám hodnejšieho pre túto hodnosť! — povedal pápež trochu ostro.

— Ale či je hodný aj pred Bohom a pred mojím svedomím na túto dignitas tremenda?

— Fernandez, vystupujete ako sudca?

— Nie ako sudca, ale ako žalobca!

— Monsignore, vy ma obviňujete chybou, ktorá ma činí nehodným pre tento úrad, — nezaslúžim si ho; sv. Otec vie, ako som sa bránil proti tomuto úradu, — ale hovorte, stojím tu.

V Henrichovi svitalo tiché tušenie.

— Vaša Svätosť, či môže byť vysvätený za biskupa taký, ktorý v dňoch, kedy sa má pripravovať svätými exercíciami, modlitbou a slzami na tento úrad, zabáva sa vo vykričaných miestnostiach s pobehúcamí?

Úder dobre zasiahol. Pápež klesol do svojho trónneho kresla, potom však s priamo mladistvým ohňom vyskočil a opustil trón. Chytil monsignora za mozzetu, rozčúlene ním triasol a priamo s krikom vyrážal slová:

— Fernandez... to je také strašné... Henrich, syn môj... teraz hovor ty!

— Sv. Otče! Fernandez má pravdu, po tieto dni skutočne bol som v brlohu...

Fernandez nestačil sa diviť tomuto priznaniu.

Sv. Otec ťažko oddychoval.

— A...?

— A po hodine vyšiel som z izby najkrajšej a najnehanlivejšej pobehlice.

Pápež prestrašene pozrel naň, a potom sa bez slova zrútil. Henrich sa veľmi naľakal, pochopiac, že neodpovedal dosť rozumne. Zaoberal sa omdletým, ale Fernandez ho prudko odsotil.

— Nedotýkaj sa svojimi poškvvrnenými rukami ctihodnej postavy veľkňaza, ktorému tvoj hriech prinesie azda i smrť!

Tu pápež otvoril oči, s námahou vstal a nechal, aby ho monsignore Fernandez doviedol k jeho trónu. Vtom Henrich kľáčal už pred ním a začal bozkávať jeho zvädnuté, skleslé ruky. Pápež mu to dovolil, ako by bol naplnený tajnou nádejou.

— Sv. Otče, nevyjadril som sa dosť jasne, prosím, vypočujte ma do konca: Áno, vkročil som do odporných miest hanby, — Fernandez videl správne, — ale nešiel som ta spáchať hriech. Keď som opúšťal miestnosť, nasledovala ma pobehlica, ktorú som potom odovzdal do ochrany sestre Agáte, lebo bola to padlá spolusestra, nad dušou ktorej predstavená veľmi trúchlila. Svoj život som vystavil nebezpečenstvu, lebo pobehlicu som povedal, že som kňazom a vydal som v šanc aj

svoju česť, lebo táto duša zdala sa mi byť cennejšou. Svätý Otče, sestra Immaculata sa s Ľútosťou vyspovedala a dala sa na pokánie. A teraz ma súďte!

Pápežove ťahy sa vyjasnily, ako vtedy, keď po prvý raz videl Henricha, otvoril náruč a privinul ho k sebe.

Fernandez však vytratil sa von a dlho sa neodvážil zjaviť sa pred pápežom.

Sv. Otec na druhý deň v prítomnosti niekoľkých kardinálov a atheyských biskupov vysvätil Henricha za biskupa.

Na pamiatku však tej strašnej návštevy podzemných miestností Medeaonu Henrich prijal za erb bľáčiaceho baránka, zamotaného v tŕni so slovami:

„Dobry pastier svoj život dáva za svoje ovce.“

BISKUP S TROMA PALMAMI

Sv. Otec poslal palermskému biskupovi odkaz, aby sa hneď vydal na cestu a aby prišiel k nemu na audienciu. Hodnostár uposlúchol, ale na vzducholodi, letiacej ponad Stredozemné more, bol veľmi smutný a tichý, kým spolucestujúci veselo sa rozprávali o pôžitkoch, ktoré im návšteva hlavného mesta poskytne.

— Čo sa asi stalo, že mi sv. Otec nariaďuje, aby som hneď prišiel? Zajtra som mal vysvätiť kaplnku sv. Agáty a teraz svätý obrad musím odložiť na neurčito. Súvisí to azda so zatknutím kňaza Antónia a s najnovším zatknutým Dona Silvestra? Akiste! Lebo naraz s rozkazom, aby hneď prišiel k pápežovi, prišlo aj nariadenie, že všetci sicilskí kňazi musia na nejaký čas zmeniť pobyt a starostlivo sa skrývať.

Sv. Otca našiel zarmúteného a ustarosteného otcovskými starosťami: zatknutý kňaz António po treťom mučení prezradil meno svojho spolubrata Silvestra. Ďalej boly veľké obavy, či oboch nebudú mučiť tak dlho, kým nevyzradia meno svojho biskupa. Preto bolo potrebné biskupa, majúceho v erbe tri palmy, prinútiť hneď k úteku pod zámienkou audiencie k sv. Otcovi. Áno, svet musí ho pokladať za mŕtveho.

Na druhý deň monsignore Fernandez zašiel na úrad a oznámil, že medzi denne vystavenými neznámymi samovrahmi alebo tými, čo pri nehode prišli o život, je muž, ktorý sa veľmi podobá na obchodníka s poma-

rančami Ettore Bastianiho z Palerma. Niekoľkí cestujúci z Palerma, dozvediac sa o Bastianovej smrti, rozpovedali, že s nimi cestoval do Athey a že im bolo nápadné jeho tiché a úplne uzavreté správanie sa. Tak sa potom obchodník s pomarančami Ettore Bastiani dostal na listinu mŕtvych, biskup však, majúci v erbe tri palmy, žil.

Bystrá pápežova prezieravosť priniesla požehnané ovocie. Don Silvester ostal vytrvalý a mužne podstúpil aj smrť, ale Don António pod ťarchou bolesti vyrazil mená niektorých kňazov, ktorých poznal. Keď ho odvedli do jeho tichého väzenia, stonal a kričal od zúfalstva, keď prišiel k jasnému vedomiu, a chladným stonaním oplakával svoju vinu, ale keď ho opäť natiahli na mučidlá, zrádzal znovu. Vyšetovanie viedol osobne Salman z Austrálie, ktorý besne škrípал zubami, lebo každá zrada bola márna.

Keď prezradených kňazov mali zatknúť, vtáčkovia už boli uleteli z hniezda, kde ich kopovi hľadali.

Iste niektorý z pomocníkov pri mučidlách niečo vybľabotal. Salman ich predvolal jedného za druhým. Boli to chlapi, ktorým zvieracia radosť žiarila z očí nad ukrutnosťou. No, čoskoro sa uspokojil: z týchto chlapov ani jeden nemal záujem zališkať sa kresťanom, zato však tým väčší záujem, aby dostali chleba. Preto ak iste kňazi zaňuchali, odkiaľ vietor veje, keď sa dopyčuli o zatknutí jedného z nich... a v úteku hľadali spásu.

Najväčšmi ho však dopaľovalo, že Bastiani pod pláštikom dobrovoľnej smrti ušiel pred trestom. Z toho biskupa bolo by sa mu azda predsa podarilo vynútiť to, aby niečo prezradil o pápežovi alebo aspoň o dvadástich kardináloch.

— — — — —

Hlboko pod Medeaonom v chudobnej chyžke býval tibetský kat Tse Sing so svojou ženou Katarínou, Ruskou. Bol obrovský, ona malá, slabá, usúžená. Len drsné lôžko v kúte, elektrický kozub, stôl a dve stoličky tvorily celé zariadenie izby; muž na steny nalepil veľmi smyselné obrazy z novin. Byt mohol mať oveľa krajší a útulnejší, lebo ho veľmi dobre platili, svoju mzdu však prepil v spoločnosti svojich skazených druhov v remesle. Do inej spoločnosti katov nepripustili.

Katarína bola sama v chyžke a modlila sa, lebo bola kresťankou, ktorá len pre svoju vieru vydržala pri svojom mužovi, ktorému už predtým boly utiekly tri ženy: prvá bola Tibetanka, druhá Grékyňa a tretia Chorvátko. Vydržala pri ňom, hoci ju každý deň bil a duševne i mravne trápil.

Bol tým surovší, čím sa jej postava stávala úbohejšou a čím vpadlejšie boly jej kedysi krásne ťahy tváre.

Dnes stále a stále hľadela k dverám. O takomto čase obyčajne bol už doma, dnes však ešte sedí vo svojej surovej spoločnosti. Nebolo by lepšie ujsť, aspoň dnes sa mu vyhnúť? Dnešná noc zasa bude peklom. Počujúc jeho ťažké, kolísavé kroky, trasúc chúlil sa na svojom biednom lôžku.

Ale spamätá sa, ba ešte aj úsmev, — pravda, tento sa podobá viacej plaču, — sa usiluje vynútiť na svojej tvári. — Len keď si už tu, Tse, už som sa strachovala o teba.

— Netreba sa ti strachovať, potvora sprostá!

Došmátral sa k stolu a čakajúc, hľadel na ňu.

— Tak čo, bude to?

— Ó Tse, za čo som mala kúpiť jedlo, keď si mi nič nedal zo svojej mzdy. Tse, nemal by si všetko prepíť,

ale mal by si trošku myslieť aj na svoju úbohú, hladujúcu ženu.

Vtom dostala prvý úder.

A ako by za opilosti všetci démoni vošli do neho, vrhol sa na ňu a trýznil ju. Katarína padla na lôžko a tíško v sebe stonala.

— Ó Bože, vysloboď ma! Daj, aby som zomrela, dopušť, aby ma utĺkol na smrť.

Avšak nie, ešte má veľkú úlohu: musí vytrvať a trpieť ďalej.

Teraz dlho ostal sedieť tupo, trošku bol vytrezvel, keď ukojil pijanskú zúrivosť na úbohej obeti. Už hľadá na ňu trošku nežnejšie:

— Nerev, ty obluda. Poď sem! Keď si ty na mňa nepamätala, pamätal som ja na nás oboch.

Z vrecka vytiahol kus chleba a mäsa a Katarína lačne sa vrhla na jedlo.

— Vidíš, u mňa ti je nie zlé. Keby si bola tam v mučiarni, myslela by si si, že tu je raj.

Katarína sa usmierila a surovo sa zasmiala:

— Zasa si mu ukázal, aký si šikovný . . . ? — povedala, urobiac pritom pohyb, znázorňujúci krútenie kola.

— Ach, ten chlap nič nevydrží, hneď pri prvom zakrútení omdlel. Ale pán Salman už nenaliehal, aby som ho položil na tú peknú „postel“. Akiste už nevedel nič dôležitého povedať, alebo pánu Salmanovi stačilo, čo počul.

— Aj tak je toho dosť.

— Čože, dosť?

— Veď vyzradil mená 8 kresťanských kňazov.

Katarína sa zľakla, lebo povedala hlúposť.

— Žena, odkiaľ to vieš? — zareval na ňu Tse v novom návale zlosti.

Potom som mu takto položil ruky okolo krku... (Str. 258.)

— Tse, veď sa už len nenahnevaj hneď. Kto iný by mi to bol povedal, ak nie ty? Veď muž nemá mať pred ženou nijakých tajností.

— Myslíš? Tak potom ma zle poznáš. Pamätaj si, ty prekliata mršina, aj teba zaškrťím tak... ako toho kňaza, ak niečo vyľaboceš.

— To môžeš, Tse. Teda užkrtil si ho? — povedala naoko celkom ľahostajne, ale v jej srdci rástla strašná hrôza, keď sa pozrela na tie veľké, odporné, špinavé ruky, na ktoré prilipla krv nešťastného umučeného kňaza a ktoré musela ešte hladiť, aby zatajila svoju hrôzu. Chytila jeho ruku a v heroickej odvahe, prekonávajúc svoj hnus, pritisla túto ruku na svoje pery.

— Tse, za to ťa musím pobožkať. Táto ruka vykonala iste rýchlu prácu, pravda? To si od pána Salmana iste dostal pekné prepitné?

— Skôr, ako by si bola narátala do desať, žena, bolo po všetkom. Chlap sa chcel s podlahy ešte zdvihnúť na kolená, ale nemohol, — mučidlá sú výborným zariadením, až teraz sa mi život páči, — hej, chlap ešte žobronil: dožič mi troška času pomodliť sa...

— To by si bol býval sprostý.

— Pravda? Vysmial som ho: na modlenie mal si času dosť, ale čo ťa po modlitbe, tvoj Boh ti aj tak nepomôže. Potom som mu takto položil ruky okolo krku, takto... len niekoľko ráz sebou trhol, mnoho života v ňom nebolo beztak, — škoda, že tak chytré bolo po všetkom.

— A nepovedal už vôbec nič? — spýtala sa úzkostlivo.

— Volal ešte svojho Ježiša, aspoň myslím, že som to slovo ešte rozumel. Tak vidíš, žena, niečo takého treba osláviť. Preto som prišiel dnes neskoro.

Katarína sa triasla od duševnej úzkostlivosti a sústra-

sti. Ešte dobre, že to opilec nezbadal. Áno, spokojne strpela, keď ju potom zahrnul svojimi odpornými nežnosťami.

O polnoci však, keď už silne chrápal, tíško vstala a vykradla sa von.

Pri nohách kolosa Athea čakal na ňu muž: Henrich. Všetko mu rozpovedala.

S útechou v srdci sa vrátila do svojho zmučeného života. Sv. Otec poslal jej svoje požehnanie.

Teraz zasa s radosťou bude ďalej trpieť.

Biskup Ettore Bastiani chcel sa po dlhšom pobyte v Athei vrátiť do svojej osirelej diecézy, ale sv. Otec mu to už nedovolil.

— Vy ste pre Sicíliu a pre celý svet mŕtvy. Aj vaši kňazi museli Sicíliu opustiť, už tam pastorujú iní. Za palermského biskupa ustanovil som už Dona Luigiho z Florencie.

Don Ettore ostal teda v Athei. Biskup rímskeho mesta bol už vyše roka chorý a len s najväčšou námahou mohol zastávať svoj úrad. Preto za koadjutora s právom následníctva dostal Ettore, ktorý plnou silou a so svätou horlivosťou, naplňajúcou jeho dušu, chytil sa vlády nad dušami.

MYRTY A JEDLE

Andrej vrátil sa domov celý omámený od dojmov z Athei. Mesto, centrum bezbožníctva, urobilo naň hlbší dojem, ako by si to bol myslel. Aj pokušenie nebolo od neho ďaleko: videl bohatstvo tohto sveta pospolu, videl lesk a rozvinutie nádhery, rafinovaný, pôžitkársky život a svet harmónie a krásy sa pred ním otvoril. Aj on mohol raz žiť v tomto svete krásy a byť šťastný. Ale ak sa stane kňazom, bude sa podobať štvanej zveri, musí sa krčiť za každým krokom a pri každom zapraskaní vetví treba sa mu obávať vraha.

Poznal mnoho kňazov: okolo svojich očí mali zvláštnu známku únavy a vo svojich pohľadoch čosi nestáleho.

Ale pokušenie pominulo. Dôverný styk s biskupom Henrichom, týmto svätým kňazom, ktorý odhodil od seba všetko, čo sa zdalo byť žiadúcim vo svete: prekrásnu ženu, svoju vilu vo Viedenskom lese, svoje skvelé postavenie, — to ho vždy posilnilo v jeho predsavzatí.

Matka Eschenbergerová po jeho návrate pevne mu pozrela do očí a spýtala sa:

— Andrej, ostal si v tom obrovskom meste dobrý?

Spokojne zniesol jej skúmový pohľad a odpovedal:

— Mamička, v tom meste je posnášané všetko veľké a krásne, ale tu doma, pri tebe je predsa len najlepšie.

Kým niekto v hriešnom svete pokladá ešte skromný, zbožný otcovský dom za to najkrajšie, ten je ešte nie nakazený červotočom tohto sveta.

Teraz vlastne v jeho otcovskom dome nebolo najkrajšie, lebo robili prípravy na svadbu, na ktorú sa najviacej tešili najmladší súrodenci nevesty. Dvaja z nich chodili už do gymnázia, kým najmladší chodili ešte do ľudovej školy.

Občianska svadba a zapísanie stolárskeho majstra Jozefa Hartera a Aničky Eschenbergerovej ako manželov stalo sa deň predtým, kým cirkevnú svadbu určili na ranné hodiny v deň Nanebevzatia Panny Márie. Sobášil ich Henrich v odznakoch svojej biskupskej hodnosti v kaplnke sv. Rutwalda, v ktorej odstránili dosku, zakrývajúcu sv. relikvie. Telo sv. mučeníka žiarilo v lesku svetiel neporušené, ako by zaliate svätou radosťou nad šťastím svojho milého dieťaťa.

Anička, ktorá si svoje svadobné šaty obliekla až v Henrichovom pavilóne, aby nevzbudila pozornosť, poskytovala prekrásny pohľad. Aj zo snúbenca stal sa vážny, driečny muž.

Henrich prehovoril len niekoľko slov. Vidiac pred sebou kľáčat myrtou ozdobené dievča v tej dojemnej kráse, ktorú dáva len čisto prežité panenstvo, musel myslieť na sestru Immaculatu. Akiste taký istý pôvab vyžaroval aj z nej v deň jej skladania sľubov. A život tejto čistej a šťastnej nevesty mohol sa obrátiť tak, ako u tej kajúcej sestry. Nadviazal na túto myšlienku a napomenul mladú dvojicu, aby nikdy nespustila so svojej mysli Boha, ktorý ich dosiaľ tak priamo zázračne sprevádzal, a deti, ktoré im Boh požehná, aby viedli tiež k Bohu, tak ako sv. Rutwald, ich oslávený otec. Lebo budúce deti, — končil prorocky, — majú svet opäť dobyť pre Boha. Preto sv. manželstvo je skutočne bohumilým dielom.

Svätý obrad mal nerušený priebeh: ženích odpovedal hlasne a mužne, nevesta s dievčenskou hanblivosťou

tíško a ostýchavo. Na spojené ruky mladých manželov biskup položil štólu a jeho slová jasne prenikly kaplnkou:

— Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje! Všemohúci Boh nech vás spojí, a ja, z moci svojho svätého úradu potvrdzujem toto manželské spojenie v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. — Amen.

Zaleskly sa dva zlaté prstene a biskup sa milo sklonil, aby ich snúbencom navliekol na ruky.

Anička bola teraz Jozefovou ženou, jej telo patrilo jemu, jeho telo patrilo jej a obe duše byly jedno.

Ó, sv. Cirkev, ako ti máme ďakovať, že svojim požehnaním šľachtíš a posväcuješ, čo by bez tvojho požehnanie bolo surovým pudom, že svojim požehnaním nerozlučne spojuješ do svätého spoločenstva, nie k púhemu spojeniu telesnému, čo bez tvojho požehnanie má trvanie len dotiaľ, kým sú líčka červené a údy od mladosti bujné. Sv. Cirkev, vďaka ti!

Pri jednoduchej hostine biskup sedel vedľa Neyi. Táto prišla sem kvôli Aničke. Bola v plnej, rozkvitnutej kráse, ale dôsledne odmietala ponúkané jej manželstvá. Oveľa väčšmi milovala Džerira. Malá pani ostala neobyčajne silná a vytrvalá v skúške, naplnená veľkou útechou, že Džerir Aničkinou zásluhou stal sa v hodine smrti účastným milosti krstu. Naplnená radosťou rozprávala biskupovi, že malý Rutwald-Pura prejavuje neobyčajne zbožnú myseľ, takže s istotou dúfa, že sa raz stane veľkou oporou kresťanstva.

— Ó pani Neya, — povzdychol si biskup, — keby všetci kresťania boli tak naplnení vedomím o kňazskej vznešenosti a svojej povinnosti vychovať deti ako majetok Boží, ako to robíte vy, tak by sme sa nemuseli strachovať o budúcnosť kresťanstva. My kňazi dnes nemôžeme sa voľne stýkať s veriacimi a oni s nami; my

dnes len príležitostne, skryte môžeme postaviť pred ich zraky Kristov kríž, ale matka môže deň po deň, s hodiny na hodinu nepozorovane prikladať polienka na svätý oheň, aby nezhasol až do dňa, kedy jasné, vrúcne plamene lásky ku Kristovi budú môcť verejne plápolaf.

Takto biskup i pri svetských radoostiach bol učiteľom a ukazovateľom svojim milým na ceste k spáse.

Aj s kardinálom Kolomanom mal vážne porady. Hostinský „K plavcovi“ zomrel, a jeho vnuk, ktorý prevzal jeho dedičstvo, príkro odmietol vydržiavanie divných spolkových schôdzok vo svojom obchodnom lokále. Akiste tušil, čo je pravým jadrom „schôdzok“. Kardinál ďalej zbadal, že neznámi ľudia sledia za ním. Padlo už azda aj naň podozrenie? Henrich ho veľmi prosil, aby na nejaký čas opustil Viedeň, ale kardinál nechcel o tom ani počuť.

— Teraz ma moji kňazi a moje stádo potrebuje oveľa viacej, ako predtým, vytrvám na svojom mieste, tak ako to predpisuje moje heslo: Buď verný do smrti!

Keď Henrich od neho odchádzal, kardinál sa rozčítal. Vrúcne privinul svojho priateľa k sebe:

— Dnes pri každom lúčení musíme si povedať: do videnia tam v nebi.

Henrich po svojom odchode z Viedne odcestoval do svojej hornatej domoviny. Jeho unavené nervy potrebovaly odpočinok. V lese zariadil si útulný domček, lebo dúfal, že občas bude môcť sem prísť, odpočinúť si a tak duševne znovu sa sústrediť.

Keď sa ráno prebudil, slnko už nakúkalo do jeho spálne. Otvoril oblok a vpustil dnu lesnú vôňu a vtáčí spev. Keď si svoje kňazské povinnosti vykonal, po celé hodiny chodil po horách, — ach, ako ho občerstvovala táto samota, kde sa utiahol pred hukom svetového mesta! Plnými dúškami hltal vzduch, ako by si chcel vziať

celú zásobu tohto skvostného daru lesnej prírody do Athey, skláňal sa k striebristému potôčku a v jeho studených vlnkách zmáčal svoje ruky.

Často zadumane sedával na príkrej skale, na ktorú sa aj za detstva neraz bol vydriapal. To bol jeho rytiersky hrad, ktorý udatne bránil proti útokom hŕstky chlapcov. Teraz mu sverili brániť iný hrad: sv. mesto, nový Jeruzalem, ktorý je ozdobený ako nevesta pre ženícha neviditeľnými pokladmi Kristovými. V tom hrade Boh stiera slzy, tíší každú bolesť a smrti niet v ňom.

A jednako! Quare fremuerunt gentes? Národy syčia vo svojej zlosti proti tomuto svätému mestu: *Ecras sez l' infame!**

Ó vy úbohé, zaslepené národy!

Jeho ako strážcu postavili do tohto sv. mesta!

Custos, quid de nocte? Strážca, ako pokročila noc?
Nehrozí nebezpečenstvo?

Ó dosiaľ trvá tmavá noc, leží nad národami, a len kde-tu zablyskne sa hviezdička: Sv. Rutwald, Bhuta, Džerir, írsky a kanadský kňaz, Don Silvester. Tí sú teraz všetci žiariacimi hviezdami. Ó orodujte za mňa, prihovárajte sa za mňa, aby som sa nestal nedbanlivým vo svojom úrade strážcu a svieťte mi na cestu, ak budem musieť kráčať tou cestou, ktorou ste išli vy!

* Zničte nehanebnicu!

ROZLIČNÉ SÚ CESTY BOŽIE

O rok neskôršie, keď už pani stolárka Anička Harterová s blaženou materinskou radosťou pestovala prvého syna na rukách, Henrich znovu prišiel na niekoľko dní do svojho lesného domova. Potreboval pokoj viac ako hocikedy predtým.

Tento rok bol málo v Athei, naproti tomu však ponavštevoval kardinálske sídla jednotlivých národov ako pápežov vyslanec. Kardináli vopred dostali vyrozumie, aby svolali svojich biskupov. Na týchto provinciálnych konciloch predsedal patričný kardinál a Henrich podával zprávy o situácii Cirkvi, oznamoval im želania a pokyny pápežove a radil sa s nimi, aké opatrenia treba v každej krajine urobiť, aby ochránili klérus pred ukrutnými a bezohľadnými nepriateľmi.

Medzi biskupmi a kňazmi stretol sa so znamenitými ľuďmi, naplnenými svätosťou a odvahou až na smrť. Nie, že by sa nebáli smrti, aj oni sa striasli pri myšlienke, čo ich môže postihnúť, aj oni hľadeli ujsť pred smrťou, i keď to mala byť slávna, mučenícka smrť, ale či už bol v Amerike alebo v Ríme prítomný na koncile, v ich tvárach javilo sa železné rozhodnutie: „Ak už mám trpieť a umrieť, tak nech sa stane tvoja vôľa, Pane.“

Porady sa osvedčily ako veľmi dobré, už celý rok ani jeden kňaz sa nedostal do rúk nepriateľov.

V Austrálii Henrich stretol sa s kňazom, ktorý sa menoval „Hlasom volajúcim na púšti“ a na biskupskom shromaždení bol svedkom, akej veľkej úcte sa tešil tento muž u všetkých. Už mu niekoľko ráz ponúkali biskupskú mitru, ale on vždy pokorne a s plačom odmietol.

V Londýne stretol sa s kňazom, ktorého bol so sebou priviedol dublínsky biskup. Bol synom anglického oceľárskeho továrnikar a Írčanky. Poznali ho pod menom „Viator sempiternus“, večný pútnik. Bolo neuveriteľné, čo vedel tento starší už kňaz vykonať: Dnes zjavil sa v Londýne a v zábavnej miestosti za huku a výskotu vypočul svedčenie opilcov, ráno stál pri smrteľnom lôžku ženy, zúfale prosiacej o kňaza v Birminghame, potom kázal vo Škótsku v lese. Hneď na to zasa putoval po celej zemi a vyhľadával roztrúsene bývajúce rodiny, raz ho úrady hľadali medzi popíjajúcimi námorníkmi v prístavnej krčme, kým on v najväčšej elegancii zúčastnil sa na plese popredných spoločenských kruhov v Londýne a pritom jedného odpadlika smieril s Cirkvou. Bol všade a nikde, neobyčajne smelý, s priamo detinskou dôverou v Boha, uprostred sveta, a jednako svetom nedotknutý.

Henrich s pohnutím počúval v Amerike príbeh biskupa Alexia z Leonu v Nicaragve.

Kedysi bol veľmi bohatý, mal krásny palác v Leone, rozsiahle kávové plantáže v južnej Amerike a loďstvo, vyvážajúce úrodu do celého sveta. Aj krásnu, šľachetnú paniu, ktorá mu darovala dvoch synov. Tu prišiel posol a hlásil mu:

— Tvoje lode sa potopily.

Potom prišlo veľké zemetrasenie, ktoré zničilo jeho nádherný dom. Ale on sa utešoval:

— Ostaly mi ešte rozsiahle kávové plantáže.

Avšak Iudia, ktorým celkom dôveroval, pripravili ho o tento majetok: kávové plantáže predali a jemu neostalo nič. Ešte i potom sa utešoval:

— Mám aspoň milú rodinu, roztomilé deti, sediace okolo stola ako červené jablčka.

Potom zomrelo desaťročné dievča. Jeho tvárička horela od vysokej horúčky a jeho ručičky kŕčovite sa držaly otcových rúk. Ten však nemohol zahnať smrť. Keď prvá bolesť pominula, hovoril si:

— Boh mi nechal ešte tri deti.

Musel tvrdo pracovať od časného rána do noci, ba aj v noci, aby sa mohol s rodinou užiť.

Potom mu priniesli domov mŕtvolu najstaršieho syna. Vyšiel sa so svojimi kamarátmi člňkovať na morské pobrežie, a keď sa člňok prevrhol, vo vlnách zahynul jedine on, kým ostatných zachránili. Túto bolesť dlho nemohol premôcť... Medzitým mesto Leon navštívila zhubná epidémia, proti ktorej všetko lekárske umenie bolo bezmocné. Keď i druhému svojmu synovi zatlačil oči, vzal svoje posledné dieťa s lôžka, skryl ho na svoje prsia a ušiel s ním do hôr. Ale smrť mala rýchlejšie nohy: čakala už tam, škľabiac sa na svoju obeť. Keď sa tento štyridsaťročný muž vrátil do Leonu, vliekol sa unavene a ťažko a jeho čierne vlasy obelely ako sneh.

Doma našiel zošalenú ženu, ktorá sa rúhala Bohu a preklínala ho. On ju ešte napomínal:

— Nebojíš sa Pána Boha?

Keď ju odviedli do ústavu, kde bola za živa pochovaná, prikvačila naň posledná skúška: upadol do strašnej choroby, v ktorej sa modlil len o jedno: aby ho smrť čím skôr vyslobodila, lebo nikto nevydržal v jeho blízkosti, takže čoskoro ostal celkom opustený, čakajúc na smrť. Ale kňaz, bývajúc v meste, dupočul sa

o jeho utrpení, prišiel k nemu, priateľsky ho prehovárал, smyl nečistotu s jeho rán a obviazal ich. Keď šťastne vyzdravel, kňaz ho už neopustil. Alexius nechal sa zasvätiť do vedy spásy, stal sa kňazom, a neskoršie biskupom.

A Boh vrátil mu väčšie bohatstvo: milostivé poklady sv. Cirkvi, nad ktorými ho ustanovil za správcu, a dal mu mnohých synov i dcéry, ktorí ho s úctou a láskou menovali svojim otcom.

Na svojom erbe poznačený mal črep na Jóbovu pamiatku, ktorý sediac na smetisku soškrabával si vredy a za heslo zvolil si slová:

„Nech je požehnané meno Pánovo.“

Všetci americkí kresťania ho poznali a menovali ho „Trpezlivým otcom Jómom.“

Veru, Boh obdivuhodnými cestami viedol väčšinu kňazov, aby zaklopali na dvere svätyne.

Austrálsky kňaz musel najprv kráčať špinavými cestami, skôr ako dosiahol čistých výšin Siona; otca Habsburga zasa alojziánska čistota priviedla k oltáru nepoškrvneného Baránka; leonský biskup musel prejsť mukami premnohého utrpenia.

Viatora Sempiterna jeho veľká horlivosť priviedla do Pánovej vinice a biskup s troma palmami stal sa kňazom preto, lebo ho jeho horliví rodičia nútili na kňazstvo, no Božia milosť bola s ním i s jeho poslušnosťou: po dlhom boji stal sa kňazom z presvedčenia, kňazom, plným svätej horlivosti.

Henricha zasa Boh nechal kráčať najprv cestami klamu a tmy, aby neskoršie tým vďačnejšie prijal zbraň svetla.

A tí, čo zaklopali na bránu svätyne, osvedčili sa. Za päťdesiat rokov, keď bolo hanbou a nebezpečen-

stvom stať sa kňazom, do svätyne len v najzriedkavejších prípadoch sa votrel nehodný človek.

Henrich teraz už poznal cirkevné pomery celého sveta a tešil sa z toho: teraz mohol byť ešte väčšmi užitočným sv. Otcovi, ktorý mu prejavil také dôkazy svojej dôvery. Až opäť zotaví svoje nervy v horskom zátiší, zasa s novou horlivosťou a svätou radosťou bude stáť na svojom mieste a bude strážcom na cimburii svätého mesta Jeruzalema.

Vtom ozvalo sa zvonenie: to je znamenie, že budú hlásiť svetové zprávy. V posledných dňoch nechcel ani vedieť, čo sa vo svete robí. Samota je tým blahodarnejšia, čím menej svetového shonu vniká do nej. Bez všetkého úmyslu otvoril prístroj.

Zpráva, ktorú počul, bola taká strašná, že stuhla v ňom krv. Padol na zem a rukami škriabal do podlahy, až krvácaly.

Viedenského kardinála Dr. Kolomana Schirmera dnes zatkli v jeho kaplnke na Alpskej triede.

O hodinu na to bol už na ceste do Viedne.

Generálny vikár rozpovedal mu všetko: — Iste spáchali na ňom zradu, lebo kardinál bol v posledných časoch veľmi opatrný. Slúžil sv. omšu, ministroval mu teolog Andrej Eschenberger a len naj dôvernejší ľudia boli prítomní. Štátni sluhovia vnikli do jeho domu práve pri sumptio Sanguinis a zatkli personál. Potom išli rovno ku kaplnke, odstránili Mozartov obraz a vošli. Je teda zjavné, že to bola zrada.

Kardinál držal sa mužne: sišiel po oltárnych schodkoch a svoje ramená vystrel oproti tabernákulu na rozlúčku. Potom ruky obrátil ku kopovom, ktorí mu ich hneď sviazali na chrbte. Odviedli ho ako zločinca.

Generálny vikár nemohol od plaču ani hovoriť.

V Henrichovi ožily strašné obrazy: Podzemné vä-

zenie v Medeaone a mučidlá. Keď už jednoduchí kňazi museli tak strašne a toľko trpieť, že Don Antonio pri mučení stal sa zradcom svojich bratov, čo môže čakať na kardinála?

Zastonal a priamo fyzická bolesť zaľahla na jeho prsia.

Generálny vikár rozprával ďalej:

Kardinál, ponúknuc svoje ruky, aby ho spútali, znovu pozrel na tabernákulum. To, že bezbožníci teraz najsvätejšiu Sviatosť zneuctia, pôsobilo mu viacej bolesti, ako jeho zatknutie. Trasúcim sa hlasom zvolal ešte: — Andrej, Sviatosť!

A teolog porozumel. Kým sa štátni sluhovia zaoberali biskupom, otvoril tabernákulum, sv. Hostie rýchle vysypal do korporála a chcel újsť. Aj sa mu podarilo vyslobodiť sa z rúk štátneho sluhu, strážiaceho pri vchode kaplnky, ale ten strelil za ním a poranil ho na nohe.

Vedel, že hlavným vchodom nemôže újsť, lebo tam stály hliadky a z ulice ozýval sa krik a výskanie. Poznol však i zadnú bránu a šťastne vybehol cez ňu. Rýchle kríval ďalej a premáhal bolesť, ale čoskoro sa zrútil. Pribehli k nemu ľudia, a ešte videl, ako sa oddiel ponáhľal obsadiť aj zadnú bránku. Už je stratený. Má dovoliť, aby sa najsvätejšia Sviatosť dostala do rúk neveriacich? Duchapritomne vybral korporál, ukrytý na prsiach, kľakol si a rýchle prijímal sv. čiastočky. Keď sa ho hliadka zmocnila, Spasiteľ bol už zachránený pred zneuctením.

— Môj hrdinský Andrej! Čoskoro budeš hodný niesť svoj kríž, — zašepkal dojata Henrich.

— Na kresťanov zaľahol veľký smútok, — pokračoval ďalej generálny vikár. — Keď kardinála viedli po uliciach, mnohí bez ostýchania plakali a kývali mu na

rozlúčku; ba istá dáma zo vznešenej spoločnosti pribehla k nemu a úctivo mu bozkávala spútané ruky, ale jeden zo štátnych sluhov hneď ju odstrčil na bok.

— Sv. Cirkev bude mať o jedného mučeníka viac.

— Nech mu Boh dá víťazstvo!

Potom sa obaja cirkevní hodnostári rozišli.

Henrich navštívil rodinu Eschenbergerovcov. Aj tu našiel smútok a starosť a on nemohol ich potešiť, veď jemu samému krvácalo srdce. Ak Andreja odvedú do Athey, čo bolo pravdepodobné, jeho matka chcela ísť za ním, aby mu bola nablízku.

Preniknutý smútkom vlastným a smútkom tých, ktorých opúšťal, Henrich vydal sa do Athey, sprevádzaný svojimi vernými.

KRV A PURPUR

Jasanie bezbožníckeho sveta nad zatknutím viedenského kardinála bolo nesmierne. Teraz zaťali po prvý raz sekerou do stromu pápežstva a ostatné údery budú nasledovať. Najvyššie úrady vedely celkom iste, kto spáchal zradu: bol to bývalý sluha, ktorý pre svoj neporiadny život upadol do veľkej biedy a ktorého potom zlákala vysoká krvavá cena, vypísaná za chytenie niektorého kardinála.

Vyšetovaním Adonáj poveril Moldarovského, ktorý podľa jeho mienky bol najzarytejším nepriateľom kresťanstva.

Kardinála odvedli do Athey a uvrhli do štátneho väzenia. Aj Andrej, ktorý odcudzil bohoslužobné prostriedky, — sv. Hostie, pred verejným vyšetovaním a činne sa zúčastnil na bohoslužbách, mal ten istý osud, kým ostatní kresťania, ktorých pristihli pri bohoslužbách, odsedeli si niekoľkomesačné väzenie vo Viedni.

Herec, nosiaci povraz sv. Františka okolo svojich bedier, draho zaplatil svoju účasť na sv. omši: stratil miesto v Grillparzerovom divadle a Henrich vypovedal ho z bytu vo svojej vile, vezmúc namiesto neho do nájmu zubného lekára. Henrich sa takto vyhnul aspoň podozreniu, že on, bývalý intímny priateľ profesora Schirmera, môže byť tiež kresťanom.

Henrich pri svojom návrate našiel pápeža veľmi skleslého. Kardinálovo zatknutie hlboko ho otriaslo.

Nariadil modlitby po celom svete. Pravda, veriaci to zrobili aj bez pápežovej výzvy.

Henrich v srdci kolosa Athea po celé noci prosil svojho Spasiteľa: — Pane, ak je tvojou vôľou, aby neušiel pred mukami nepriateľov, aspoň ho vyzbroj tvojou silou, aby obsiahol víťaznú korunu.

Aj sv. Otec sa modlil pred tabernákulom, nad ktorým visel obraz Narodenia Pána:

— Spasiteľu, môj milovaný syn leží vo väzení, pošli svoj pokoj tomu, ktorý vždy vyhľadával len tvoju česť.

A v chudobnej chyži tibetského kata kľáčala utrápená žena, v dome „K desiatim zlatým ružiam“ zasa sestra Agáta, čistá duša, skoro chorá od žiaľu, a pri nej bývalá pobehlica. Modlitby oboch byly rovnaké.

Pri hrobe sv. Rutwalda viedenský kresťania plačúc prosili o zázrak a v skalnej kaplnke veľkej austrálskej púšti osamelý kňaz spomínal o polnoci na osamelého brata v skalných žalároch Medeaonu.

Pani Eschenbergerová prišla do Athey a ubytovala sa v útulku „K desiatim zlatým ružiam“. Do rúk otca Habsburga složila sľub, že každú sobotu bude sa na česť Matky Božej a sv. Rutwalda prisne postiť a že len večer prijme nejaký pokrm, kým jej dieťa bude trpieť v skalnom žalári. Bola veľmi strápená. Máter Agáta hľadala pre ňu slová útechy z hĺbky svojej hlboko zarmútenej duše, aby úbohé srdce matkino nezúfalo. Pani Eschenbergerová znovu a znovu prosila o audienciu u najvyššieho sudcu Moldarovského, ale ju k nemu nepripustili.

Potom udalosti mali takrečeno programový priebeh.

O dva dni po kardinálovom uväznení Henrich čakal na ushovorenom mieste na ženu tibetského kata, ale Katarína nemohla mu povedať nič zvláštneho. Pri

predvedení kardinála pred sudcu, pravdaže, kat neb .l prítomný.

Tak uplynulo zasa niekoľko dní mučivej neistoty a strachu. Keď Katarína o týždeň prišla, Henrich nemohol ju skoro poznať. Čím bola ona úbohejšia, jej muž stával sa tým zvierackejší. Teraz po týraní od svojho muža musela niekoľko dní ležať a nemohla opustiť chyžu. Pápež preto nariadil, by jej opatrili posilňujúce prostriedky. Teraz priniesla posolstvo, že kardinál ťažko ochorel. Priatelia si uľahčene oddýchli: azda ho Boh vyslobodí skôr, ako muky dosiahnu vrcholu. Choroba trvala vyše mesiaca. Kardinála dosť pečlivo ošetrovali, dostával silnejšie pokrmy a lepšie lôžko. Ba Moldarovský poslal k nemu aj lekára.

O Andrejovi Katarína nemohla sa dozvedieť ani najmenšieho, lebo bol dolu pod „ochranou“ iného strážcu. Neskoršie horko-ťažko sa dozvedela, že mládenca nebudú mučiť. Veď mali lepšiu korisť.

Keď sa kardinál ako-tak zotavil, mučenie začalo znovu. Raz sa Katarína i popri všetkom nebezpečenstve prikradla až k dverám mučiarne. Počula jednotvárny sudcov hlas a surový smiech katových pomocníkov, potom výkriky a na to stonanie mučeného, kým nepadol do bezvedomia; stále počula tú istú otázku:

— Prezrad' len jedného kardinála a budeš voľný, budeš sa môcť vrátiť do Viedne.

A s kardinálom pod zemou stonali a plakali, prosili a obetovali priatelia na celom svete.

Henrich chudol a oči ležaly mu hlboko v jamkách. Agripina, vidiac ho raz, s obavou si pomyslela:

— Škoda ho! Obcovanie s pobehticami ho zničí.

Pápež na lekárov rozkaz častejšie musel ľahnúť na lôžko, ale keď ďalšie podrobnosti zatajovali o strašnom procese, chcjúc ho šetriť, nahneval sa a Henricha pod

kanonickou poslušnosťou zaviazal, aby mu už nikdy nič nezatajoval. Ba rozmýšľal aj na tom, ako by mohol svojmu trpiacemu synovi poslať nejakú zprávu.

Katarína pochybovala, že by sa jej podarilo prepašovať kardinálovi prúžok papiera. Ale Boh pomohol.

Raz po novšom mučení muž sa na ňu oboril, aby rýchle priniesla džbán čerstvej vody. Tu na dno džbánu hodila chlebovú guľku s papierkom.

Keď kardinál po dlhom bezvedomí prišiel k sebe a svoje ústa priložil k džbánu, — rukami nemohol ho chytiť, — a smädnými dúškami vyyprázdnil jeho obsah, zazrel guľku v nádobe. Keď ju rozhrýzol, pocítil papierik. Ó keby sa len jeden jediný svetelný lúč predral cez tmu, aby mohol posolstvo prečítať.

Papierik schoval si na svojich prsiach ako zlatý poklad. Teraz neprosil svojho kata o nič iné, len: — Daj mi len na päť minút svetlo!

V krátkych chvíľach, keď kat vstúpil so svetlom, nesmel sa odvážiť listok prečítať.

Ale kat bol z kameňa.

— Na čo do čerta potrebuješ svetlo?

— Zomriem v tejto strašnej tme.

— Tým lepšie! — posmieval sa mu Tse Sing.

Kardinálove prosby boly stále naliehavejšie. Do tohto svitku papiera skladal svoju chvejúcu sa nádej: Zabudne na všetky utrpenia, ak bude môcť ukojiť svoju túžbu, prečítať si tých niekoľko slov. Usudzoval: Ak sa mojim priateľom podarilo prepašovať posolstvo ku mne, tak prijímú aj moje posolstvo. Začal sľubovať:

— Dones mi svetlo a za tri dni nájdeš veľkú sumu peňazí pod kyticami ruží, nahromadených na podstavci sochy Athea.

Kat sa smial: Ako môže človek, ktorého lámali v kolese tu v žalári, ktorého prezreli až do kože, disponovať

peniazmi, ktoré k tomu ešte chce vyčariť mimo žalára?

Ale jeho žena mu radila:

— Mohol by si to aspoň skúsiť. To ti nemôže uškodiť. Ja som veru počula, že kardináli vedia všelijaké čary.

Kat dal mu teda svetlo, ale ostal pri dverách. Koloman však úmyselnou nešikovnosťou prevrhol džbán, a prosil, aby mu priniesol čerstvú vodu. Strážca čosi zahundral a odišiel.

Kardinál konečne mohol prečítať posolstvo, ktoré miestami bolo silne poškodené, jeho smysel však si jednako mohol dobre zostaviť:

„Mi fili . . . benedi . . . te . . . tot . . . lesia . . . rat pro te . . . est . . . fid . . . sque ad mort . . . Pius.“

„Synu môj, žehnám Ťa, celá Cirkev sa modlí za teba. Buď verný až do smrti! Pius.“

Keď sa kat vrátil s džbánom, kardinál so spokojným, skoro veselým výrazom na tvári ležal na svojom lôžku.

Na tretí deň kat skutočne našiel peniaze pod ružami. Od toho času skoro s poverčivou hrôzou hľadel na čarodejného kardinála.

Posolstvo sv. Otca naplnilo Kolomana takou útechou, že jeho ústa zavrely sa ešte pevnejšie, keď Satanove otázky pri mučení narážaly na jeho sluch ako z veľkej diaľky. Ale jednako musel dávať veľký pozor, — jeho myšlienky začaly sa totižto pliesť, — aby namiesto Pius nepovedal Vivreux alebo pri slove Ázia Lo Honk. Najlepšie bude, keď sa pri otázkach a pri škripaní kolies a pri trhaní svalov bude modliť.

Tak potom strašné sklepenie pod skvostne osvetlenými miestnosťami najodpornejších nerestí počulo staré cirkevné modlitby.

— Miserere mei Deus!

— Kardinál Schirmer, ktorý pápež vás menoval?
Bol to terajší?

— Áno.

— Akiste je ešte mladý.

— Secundum magnam misericordiam tuam.

— Ako sa menuje pápež? Pomenujte ho jeho anglickým menom.

— Auditui meo dabis gaudium et laetitiam.

— Kat, pritiahniže to koleso!... Tak!

— Ó, ó, dost, dost!

— Ako sa pápež menuje?

— Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae.

— Koľko je vás, kardinálov?

— Podľa cirkevného práva má ich byť sedemdesiat.

— Ale koľko vás je teraz? — zareval naň Moldarovský a potom sa zasmial. — Viem to beztak: je vás dvanásť. Jeden je v Londýne, pravda? Kat!...

— De profundis clamavi ad te!

Ďalej ho nebolo počuť. Omdlel.

— Do hroma! — zasypel pán kat, — ešte jedna alebo dve takéto tortúry a zomrie, a my nie sme ďalej, ako v prvý deň. Tse, premýšľaj vo svojej hlúpej tekvici, ako by sme ho mohli prinútiť k priznaniu.

Tse sa uškľabil.

— Pane, ak mu mučenie nerozviaže jazyk, tak jeho ústa ostanú naveky nemé.

— Tak dobre! Muč ho ešte raz, keď sa preberie.

Tse vylial na bezvládneho vodu a kardinál po dlhšej námahe ťažko otvoril oči. Horúčka ho drvila na mučidle sem a tam.

— Kardinál, ako sa pápež menuje?

Kardinál tíško stonal.

— Ako sa menuje mojím francúzskym menom?

To znelo z ďaleka: francúzskym menom. Áno, pápež má francúzske meno, on potrebuje vysloviť len niekoľko písmen a odviažu ho s tohto pekelného mučidla. Už si síce neuvedomuje, že zradou aj pápež sa dostane do podobných múk, len jedno žije v ňom, to, čo tisíc ráz sľúbil v osamelej skalnej diere, keď mal smysly ešte pospolu: „nič nepovedať, nič nevyzradiť, len modliť sa!“

A tak ani teraz nepovedal slova.

— Kat!

— Áno, pane!

Koleso znovu zaškripelo.

— Ó, Matka, Matka, pomôž mi!

— Ako sa menuje španielsky kardinál? Namáhaj sa troška!

— Duša Kristova, posväť ma, Krv Kristova, napoj ma!

— Kat, ešte raz!

— Áno, pane!

A koleso sa znovu pomaly krútilo.

— Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha.

Moldarovský zúril, že mučenie nič nepomohlo, ale jednako nevedel sa ubrániť obdivu nad mučeníkovým hrdinstvom.

— — — — —

Keď sa Katarína o polnoci prikradla na ushovorené miesto, zďaleka kývla na Henricha a tento ako by jej bol rozumel. Vykročil jej naproti.

— Katarína, prinášate mi radostnú zprávu?

— Áno, kardinál je u svojich mučeníkov v nebi.

Henrich sopnul ruky k modlitbe.

— Deo gratias!

V jeho očiach zaleskla sa slza.

— Svätý mučeník Koloman, oroduj za nás!

Sv. Otca ešte tej noci doviedol do jasne ožiarenej kaplnky Narodenie Pána a monsignorovia i prítomní biskupi nasledovali ich v tichom sprievode. Sv. Otec obliekol si pontifikálne rúcho a keď kadidlové obláčky zahalily zlatú monštranciu, silným hlasom zaintonoval:

— Te Deum laudamus!

MAKABEJSKÁ MATKA

Od mučeníckej smrti kardinála Schirmera uplynulo vyše roka. Vo Viedni sedel ako biskup penzionovaný sprievodca elektrickej dráhy, bývalý generálny vikár zomrelého kardinála, muž veľmi inteligentný.

Bohužiaľ, kardinálovým priateľom sa nepodarilo dostať telo mučeníkovo; akiste ho spálili alebo zmizlo v podzemnej kloake. No, kresťania po celom svete uctievali ho ako svätca spoločne s mučeníkmi, ktorí boli odišli pred ním.

Henricha sv. Otec zavolať k sebe v mimoriadnom čase. Pápež bol veľmi slabý. Henricha oslovil takto:

— Syn môj, čas mojej púte chýli sa ku koncu, — neprerušuj ma, — teším sa, — teším sa tomu, — preto nemôžem už ďalej otáľať a verejne musím vyhlásiť, čo som po smrti sv. mučeníka Kolomana nosil in pectore. Kardinálske kreslo po svätcovi nie je ešte obsadené. Rozhodol som, aby si po ňom ty nosil purpur. Zajtra to promulgujem v tajnom konzistóriu.

Henrich kľučal pred ním, ale teraz nastrašene vyskočil: — Ó najsvätejší Otče!

Pápež ho prerušil a na znamenie, že menovanie uskutočnil, zmenil svoj preslov k nemu:

— Nič nenamietajte, ctihodný otče. Viem, čo chcete povedať, že v novších cirkevných dejinách je neslýchané, aby kňaz, ktorý nie je ešte ani tri roky biskupom, dostal purpur. Dôstojný otče, niektorí pápeži na

začiatku storočia, Benedikt XV. a Pius XI. stali sa pápežmi, keď predtým boli len niekoľko mesiacov kardinálmi. Mimoriadne doby vyžadujú mimoriadne prostriedky. Chcete namietnuť, že medzi európskymi hierarchami sú význační a svätí mužovia, z ktorých každý by si zaslúžil purpur. Áno, chvála Bohu! Ale viem, že medzi európskymi biskupmi nikto nie je tak zasvätený do všetkých vecí Cirkvi ako vy. Okrem toho, teraz musím mať okolo seba aspoň dvoch kardinálov a vo svojom okolí chcem vidieť mužov, ktorí sú môjmu srdcu drahí. Povolal som k sebe kardinála Guildsterna a možno požiadam aj Lo Honka z Lhassy, aby presídlil do Athey. Ctihodný otče, od dnes podriadení sú vám všetci nemeckí, českí, slovenskí biskupi a arcibiskupi.

Na druhý deň pápež svolal tajné konzistórium. Prítomní boli kardináli Vittorino, kardinál sydneyjský, londýnsky a chicagský, i patriarcha jeruzalemský, ďalej athejskí biskupi.

Sv. Otec vo svojom preslove nadviazal na mučenicu smrť viedenského kardinála a myšlienku purpuru a krvi spojil v dokonalú prednášku. Apeloval na svedomie sveta, aby sa konečne porátalo s barbarstvom nenávisti a s násilňovaním ľudí pre ich presvedčenie. Keď nenávisť oproti bližnému pre príslušnosť k určitému národu trestajú ako zločin, podľa tej istej logiky treba trestať aj toho, kto svojho spolubrata nenávidí a prenasleduje pre jeho príslušnosť k určitému náboženstvu. Na konci svojho prejavu vyhlásil, že biskupa Herwega vymenoval za kardinála sv. Cirkvi.

Ako sa Henrich neskoršie dozvedel, jeho vymenovanie u európskych biskupov vyvolalo úprimné uspokojenie, lebo všetci boli presvedčení, že sv. Otca pri jeho rozhodnutiach vedie ten Duch, ktorý Cirkev vždy viedol cez najnebezpečnejšie úskalia.

Kardinál Herveg pri svojom vymenovaní za kardinála práve sa bol dožil 39. roku. Aj naďalej býval v Atheovej soche.

Onedlho na to navštívila ho pani Eschenbergerová. Bola sklúčená, lebo trápila ju starosť o najstaršieho syna. Nedostala o ňom ani najmenej zprávy. No materské srdce nikdy sa nevzdá nádeje, i keď ostatní už dávno klesli na duchu. Henrich skúsil ešte raz vyprosiť preň milosť, alebo aspoň dovolenie, aby ho matka mohla navštíviť.

Podnikli kroky, aby jej vymohli audienciu u najvyššieho úradujúceho ministra. Ešte stále bývala v útulku „K desiatim zlatým ružiam“.

Nebyť toho veľkého bôľu, bola by tu šťastná v nebeskom pokoji, ktorý ju obklopoval. Myšlienka Matky Agáty, zriadiť vo svetovom hlavnom meste tento útulok, osvedčila sa požehnane. Svetské ženy, dievčatá i rehoľné sestry stále sem prichádzaly a odchádzaly odtiaľto. Sestry prichádzaly obyčajne vo veľmi elegantných šatách, ale sotva že boly vo svojich celách, obliekly si svoje chudobné radové rúcho a v tomto čase cítily sa tu celkom šťastne, lebo boly doma.

Každý druhý deň začínalo sa nové obdobie exercičných prednášok, ktoré väčšinou vydržoval otec Habsburg. Aj Viator Sempiternus a austrálsky kňaz, zdržujúci sa istý čas v Athei, ochotne prevzali prednáškový cyklus. Najmä slová „Volajúceho na púšti“ ostaly každej účastníci nezabudnuteľnou udalosťou. Oči sestry Immaculaty boly červené od stálych kajúcich slz, ktoré cez uplynulé noci ronila, najmä keď premýšľala o slovách, vzťahujúcich sa na hriešnikovo „šťastie“, ktoré prednášateľ čerpal z vlastnej skúsenosti.

Sestry obyčajne za istý čas žily kláštorným životom a potom zasa odcestovaly, každá na určené jej miesto,

ale znovu upevnené, znovu potešené a novou láskou naplnené.

Matka Agáta jednej zo schopných sestier pri jej odchode do Ameriky naložila, aby sa tu poobhliadla po podobnom dome. V každom svetadiele zamýšľala založiť aspoň jeden podobný útulok, lebo dom „K desiatim zlatým ružiam“ už nepostačoval.

Srdce pani Eschenbergerovej prudko zabúšilo, keď z prezidiálnej kancelárie dostala zprávu, aby sa zajtra o 16. hodine ustanovila na audienciu u Jeho Božstva Adonája. Celú noc nespala a uvažovala o slovách, ktoré povie tomuto najvyššiemu pánovi zeme, — s najvyšším Pánom nebies i zeme hovorilo sa jej ľahšie, — a keď už pred ním stála, jednako hovorila celkom inak.

Adonáj, Mynther Flitger, prijal ju v nie práve veľkej miestnosti v Medeaone. Sedel pri písacom stole. Bez pozdravu pristúpila k nemu a bezprostredne pred ním padla na kolená. Flitger pozrel na ňu a oslovil ju nie práve najprívetivejšie:

— Vy ste matka toho nerozvážneho mladíka, ktorý posluhoval kardinálovi Schirmerovi z Viedne pri bohoslužbách? — Do svojej reči rád vplietal hneď poklesok, keď bola reč o ľuďoch, pre ktorých žiadali milosť.

— Áno, božský pane, — vyslovila horko-ťažko, lebo sa jej zdalo, že sa rúha Bohu, — a prišla som, aby som vyprosila milosť pre neho. — Tu prosebne zdvihla ruky oproti nemu.

— Len vstaňte, my si nežiadame tej úcty, ktorú vy preukazujete svojmu imaginárnemu Bohu.

Pani Eschenbergerová nerozumela síce tomuto slovu, ale jednako vstala a na Adonájov pokyn sadla si do nízkeho kresla.

— Teda milosť pre odsúdeného Andreja Eschenbergera? Pozriem sa do listín.

Dlho sa prehŕňal v aktách, kým matka vo svojich myšlienkach vysielala krátke modlitbičky:

— Duchu Svätý, vnukni mu myšlienku miernosti!
Milý manžel, pros v nebi za svojho syna!

— Tak teda, z vyšetrovania vysvitá, že mladík zúčastnil sa na bohoslužbách nielen pasívne, ale priamo činne.

Pani Eschenbergerová mu zasa nerozumela. Vedela len to, že Andrej ministroval kardinálovi.

— Áno, on odcudzil dôležitý a pre úrady dôkazný material, ušiel s ním, a keď videl, že je obkľúčený, zhltol ho. — Ako odporne to hovoril o sv. prijímaní, ktoré si jej Andrej podával sám ako kedysi sv. Tarzicius! — Viete, milá pani, že jednoduchí kňazi, ktorí konajú bohoslužbu, musia byť podľa platných zákonov potrestaní smrťou?

— Ale veď on je ešte nie kňazom!

— Ale chce sa ním stať, pravda?

Pani Eschenbergerová zbadala, že sa slovíčkom „ešte“ preriekla, i mlčala. Adonáj pokračoval:

— Svojím počínaním sa vlastne väčšmi prehrešil proti zákonom ako kňaz. Dr. Moldarovský vyložil vlastne zákon veľmi, veľmi mierne, keď vášho syna odsúdil na päť rokov žalára v Medeaone.

— Milosrdné nebesá! — skríkla prestrašene pani Eschenbergerová.

— Teda, ako som už povedal, súd bol ešte mierny, a žiaľ, nemám v moci zrušiť rozsudok, lebo aj najvyššia hlava štátu je viazaná zákonom, ešte viacej, ako jednoduchý občan. Ale neľakajte sa, päť rokov sa rýchle minie a potom váš syn vráti sa ako usadlý, vážny muž, ktorý bude ctiť štátne zákony, túto základňu všetkého šťastia.

— Už sa nevráti! — nariekala pani Eschenbergero-

vá. Vedela, že slová o rýchlom uplynutí času byly len chlácholením. Z týchto žalárov nevráti sa už nikto. Po troch, najviac štyroch rokoch zahynie tu každý, a väčšina už po druhom roku. — Nevráti sa už, on nie je silný a ako chlapec bol ťažko chorý, on zomrie v žalári. Ó božský pane, vysluhujte právo Božie: odpustenie!

— Nie som Bohom! — odpovedal Adonáj príkro.

— Tak konajte najkrajšiu ľudskú čnosť: ľudskosť!

— Plačúc opäť mu padla k nohám a objala ich.

— Ó pane, veď aj vy ste mali kedysi matku, kvôli nej majte zľutovanie s najúbohejšou matkou!

Adonáj rozmýšľal.

— Vy ma privádzate do najhoršieho konfliktu s mojim svedomím. Ako to mám zariadiť, aby som mu pomohol?

Zdalo sa, že usilovne premýšľa; prehŕňal sa v knihe, rýchlymi krokmi niekoľko ráz prešiel po miestnosti, potom zastal pred ňou, zlomyseľne sa usmievajúc, čo bolo jeho charakteristickou známku.

— Nuž, áno, jednu možnosť zákon dáva, ale v tom prípade treba splniť podmienky.

Matka, plná nádeje, si oddýchla.

— Ó keby tie podmienky byly aj na konci sveta, ja ich zaopatrim.

— Vy nemôžete splniť tie podmienky, len váš nerozvážny syn; — zdá sa, že celá vaša rodina je nerozvážna, lebo aj otec, ako to vysvitá z listín, zahynul pre svoju nerozvážnosť, — vy však môžete byť svojmu synovi na pomoci.

— A aké sú tie podmienky?

— Musím mať istotu, že už nikdy v živote nespojí sa s nepriateľmi ľudského pokroku a ľudského šťastia, s vierou v ‚boha‘ a s ‚kňazstvom‘, — matke triasly sa

pery, teraz už nemala nijakej nádeje, — čiže váš syn musel by verejne, teda aspoň pred piatimi svedkami odprisahať, že sa zrieka doterajšej svojej povery a na dôkaz, že to myslí úprimne, musel by pošliapať symbol povery, kríž, a súhlasiť s tým, že jeho prísaha bude uverejnená.

— To môj Andrej nikdy neurobí!

— Nuž, potom vám, veru, nemôžem pomôcť. Upozorňujem vás, nebuďte tiež taká nerozvážna ako váš muž a váš syn, milá pani! Veď matka má svojho syna milovať nadovšetko, nie? Tak mu pomôžte a zachráňte jeho mladý život! Veď to najvyššie a najlepšie na svete je predsa len život. Pravda? Škoda by bola mladého, talentovaného šuhaja. Zaobstaral by som mu v štáte skvelé miesto. Akiste aj váš syn vás miluje a bude mu za vami veľmi clivo.

— Môj úbohý Andrej!

— Ak vás úprimne miluje, tak poslúchne vaše slová. Urobí všetko, čo mu bude matka kázať. Môžete ho zachrániť.

Pani Eschenbergerová zbystrila sluch. Svojho syna nemôže zachrániť, za týchto podmienok ho ani nechce zachrániť, ale uvidieť sa, rozprávať so svojim dieťaťom by chcela.

— Áno, božský pane! Môj Andrej ma vždy poslúchol, urobí všetko, čo mu poviem. Som ochotná prehovoriť s ním.

— Prísahu môže složiť za mojej prítomnosti. Hneď zariadim všetko.

Na kúsok papiera napísal svoje meno a matka s touto vstupenkou s ďakovnými slovami na perách opustila pracovňu tohto strašného muža.

Po jeho tvári znovu prebehol charakterizujúci ho úsmev. Pre vec ateizmu bude to veľkým triumfom,

keď už večer dozvie sa celý svet: syn známeho Eschenbergera z Viedne, ktorého smrť keďysi vzbudila veľkú pozornosť, v Adonájovej prítomnosti slávnostne sa zriekol svojej povery a šliapal po kríži.

Keď pani Eschenbergerová schádzala liftom hlboko do podzemia, jej sústrasť s úbohým chlapcom rástla: veď je ako zaživa pochovaný. Ujal sa jej dozorca väzňov, muž surového vonkajška, a viedol ju cez celý labyrint chodieb. Cestou sa uškrnal a ukazoval na rozličné dvere.

— Tu dnu mal som kňaza z Palerma, tu zasa Dona Silvestra.

Kráčajúc popri jednej z pivníc, ktorej dvere boli odchýlené, svetlo lampáša osvietilo niekoľko priamo strašných strojov. To iste bola mučiareň! Obďaleč bolo kardinálovo väzenie. Napokon zastali pred železnými dverami. Srdce úbohej matky prudko bilo v očakávaní a od materinskej úzkosti. Dvere zaškripely, matka prekročila prah, ale nepoznala svojho syna: pred ňou stál muž, vychudnutý, s vlasmi až po plecia, s dlhou, zarastenou bradou. Matka trasúc sa bez slova stála pred svojím synom, ktorý veľkými, prekvapenými očami hľadel na túto návštevu.

— Mamka, mamička!

Bola to posvätná chvíľa, toto stretnutie matky so synom. Keď na jej srdci vyplakal celý svoj bôľ, stále ju hladil nežne po tvári, po vlasoch a jej verných rukách. Teraz bol nekonečne šťastný: odpočíval na srdci matky, ktorá našla cestu pod zemou, k nemu. Vo svojej už vyše roka trvajúcej samote bol už pološialený, od túžby za ňou, za najmilšou bytosťou na Božej zemi.

Matka mu potom vysvetlila príčinu svojej návštevy:

— Andrejko, tvoju slobodu nesiem v rukách, — ale nejasaj, milý, úbohý chlapček môj, lebo slobodu ti

jednako nemôžem priniesť. Poď, sadnime si sem, na slamu.

Sadol si k nej a ona pritiahla ho na svoje srdce. Tak mu mohla povedať všetko.

— Pozri sa, ten strašný človek tam hore, ktorého treba osloviť „Vaše Božstvo“, posielala ma sem, aby som ťa prehovorila, aby si sa slávnostne zriekol viery a aby si pošliapal kríž, synku môj, kríž, pre ktorý zomrel tvoj svätý otec, — potom že budeš slobodný a dostaneš skvelý úrad. Ja som mu prisľúbila, že ťa prehovorím, len aby som ťa mohla vidieť, potešiť ťa a posilniť.

— Mamička, Dr. Moldarovský, ktorý vtedy išiel so mnou do tohto mesta, vravel, že pod Medeaonom je peklo. Ale, mamička, ja vravím, že tu je peklo; a pomysli si, ak by mal tu človek ostať ešte mesiac, to ho ľahko môže vohnať do zúfalstva. Ale za tú cenu, — zastenal bolestne, — radšej ostanem v tomto pekle. Veď to možno nebude už dlho trvať.

— Môj milý, zbožný chlapec! Pozri sa, preto som tu. Pamätáš sa, doma máme malý obrázok, na ktorom je vyobrazená Makabejská matka a okolo nej jej povraždene deti. Kráľ jej povedal: Hľa, zachráň svoje najmladšie, prehovor ho, aby porušilo zákon a bude slobodné a urobím ho bohatým a šťastným. A matka ho prehovárala: Synu môj, maj zľutovanie so mnou, ktorá ťa po deväť mesiacov pod srdcom nosila, kojila ťa a živila. Prosím ťa, dieťa moje, pozri sa na nebo, na zem a poznaj, že to všetko stvoril Boh. Preto neboj sa kata, ale staň sa hodným druhom svojich bratov a prijmi smrť! Synku, najdrahší synku, milujem ťa práve tak, ako Makabejská matka tohto svojho syna, a ako ona, aj ja ti hovorím: radšej trp a radšej zomri, ako by si sa mal zrieknuť viery. Radšej ťa chcem vidieť v tomto pekle a polozúfalého, ako vo skvelom štátnom

úrade, keby si pošliapal kríž. Andrej, možno, že ťa budú mučiť ako nášho svätého kardinála, — videla som mučiarňu, v ktorej zomrel, — ale ostaň pevný, veď si najmilším synom sv. Rutwalda.

Andrej ju objal a vrúcne povedal:

— Pravda, mamička, nepochybovala si vo mne ani na chvíľku?

Vtom prišiel strážca a oznámil jej, že musí odísť. Chvejúcou rukou poznačila ho znamením sv. kríža na čele, ústach a prsiach a vrúcne ho vybozkávala.

— Synku, každú hodinu budem myslieť na teba, každú sobotu budem sa postiť za teba, v noci budem bdieť a modliť sa za teba! Andrej, do videnia v nebi!

Andrej potom pritisol ucho na železné dvere a počúval, kým znejúce kroky dodávaly mu istoty:

— Tvoja matka je ti ešte nablízku.

Keď pani Eschenbergerová vystúpila z liftu, omdlela na mramorových dlaždiciach prijímacej siene.

CISÁRSKA RATOLESŤ V MESTE SVOJICH PREDKOV

Otec Habsburg z rozkazu kardinála Henricha zavítal do Viedne. Najprv navštívil rodinu Eschenbergerovcov. Mladá pani s radosťou mu ukazovala dve svoje deti, ktoré potom požehnal. Ale jeho posolstvo platilo hlavne pre starú matku: Od ženy tibetského kata kardinál sa nedávno dozvedel, že Andrej leží ťažko chorý a že možno i zomrie. Táto zpráva bola pre matku potechou, ale aj novou bolesťou.

— Chvála Bohu, vyslobodí sa z toho pekla. — Ale aj krutá bolesť sviera jej srdce: — Nemôžem byť pri svojom synkovi, ktorý ma volá vo dne v noci.

Od toho času pani Eschenbergerová stala sa ešte tichšou a s týždňa na týždeň, s mesiaca na mesiac čakala zprávu o jeho smrti. Úplná neistota ešte zväčšovala jej duševné muky.

Od Eschenbergerovcov otec Habsburg išiel k arcibiskupovi, s ktorým mal dlhú poradu.

Kardinál Henrich v otázke zakladania domovov „Ku desiatim zlatým ružiam“ dožil sa blahodarného úspechu; druhý založili v Amerike a tretí na jeho popud otvoril kardinál Lo Honk v Šanghaji.

Teraz aj na mužské rehole malo byť rozšírené, čo sa u ženských radov tak dobre osvedčilo, ba čo sa ukázalo ako nevyhnutnosť.

Členovia najrozličnejších reholí boli ako blúdiaci pútnici. Nikde nemali domova, ani príležitosti žiť v du-

chu rehole. Henrich aj tu chcel poskytnúť svoju pomocnú ruku: k dispozícii dal svoju vilu „Orlík“ vo Viedenskom lese. Tak aj hrob sv. Rutwalda dostane pravých strážcov a ochrancov.

Pred verejnou vilka môže byť útulkom pre osamelých mužov, ktorí si platia byt a stravu a dostanú tu celé zaopatrenie. Aj svetskí kňazi môžu tam bývať a konať duchovné cvičenia. Rehoľníci, patriaci k najrozličnejším rehoľiam a kongregáciám, františkáni, dominiškáni, jezuiti, redemptoristi, benediktíni, cisterciáni atď. mali žiť v rehoľnom dome podľa pravidiel, spoločných pre všetky rady, ktorých základom majú byť tri sľuby. Vonku vo svete mohol ešte každý, nakoľko to dovoľovala jeho služba a jeho postavenie, dbať aj na zvláštne ustanovenia svojho radu. Možno, že pápež dá vypracovať pre všetky rady zvláštne pravidlá, ktoré by vyhovovali dnešnej dobe.

Arcibiskup s nadšením prijal podnet svojho kardinála a hneď začal s prípravami. Za predstaveného domu, ktorého mali voliť každý tretí rok, arcibiskup navrhol P. Tiburcia z rehole kapucínov, žijúceho v Mníchove, ktorý mal všetky vlastnosti pre tento úrad. Aj otec Habsburg, člen Spoločnosti Ježišovej, prosil, aby aspoň na čas mohol ostať v novom kláštore, aby sa tu, vzdialený od ohlušujúceho hrmotu sveta, znovu mohol sústrediť.

Otec Habsburg mal aj iný dôvod, pre ktorý prišiel do Viedne, tento dôvod však zamlčal: chcel navštíviť miesta, po ktorých kráčali jeho cisárski predkovia. Dnes bol v hrobke, ktorá bola medzi ľuďom dosiaľ známa ako Kapucínska hrobka, hoci tú úrad strážcov už dávno odňal mníchom v hnedom habite. Zamyslene stál pred hrobkami mocných vládarov, rozkazy ktorých počúval kedysi celý svet.

Navštívil aj bývalý cisársky hrad v Schönbrunne. Aký lesk vychádzal kedysi z rokokových komnát, aké slávnosti videly tie nádherné siene, všetko sa krútilo okolo korunovaných Veličenstiev, na každý pokyn ich ruky hýbal sa húf livrejovaných sluhov, tvrdé hlavy maďarských magnátov tu sa skláňaly hlboko pred Veličenstvom. K Habsburgom aj pápeži vysielali svojich vyslancov, Turci s hrôzou vyslovovali meno Habsburgov, Francúzi sa triasli pred Habsburgami, Prusko žiarilo na Habsburgov, — až posledný cisár svoju životnú púť skončil vo vyhnanstve a našiel odpočinok v tieni katedrály vo Funchale.

A čo znamenajú Habsburgovia pre dnešný svet? Prázdne slovo, pri vyslovení ktorého ľudia väčšinou nemyslia na nič. On je posledným potomkom presláveného, málo milovaného, ale tým viacej nenávideného rodu. On složil sľub chudoby a spáva na tvrdej zemi, lebo nechce sa nechať obsluhovať ako jeho predkovia, ale sám chce obsluhovať ako Kristus pri poslednej večeri; zvolil si nezrušiteľnú čistotu, tak že tisícročné meno jeho rodu vymrie a zanikne. A jednako, on si vybral najlepší podiel; keby teraz všetci obyvatelia Kapucínskej hrobky vstali zo svojich rakví, všetci Ferdinandovia, krásna cisárovná, starý František Jozef, i posledný cisár Karol, meno ktorého nosí, a keby povedali: — Posledný náš potomok, prevezmi dedičstvo svojich predkov, lebo cesta k najstaršiemu cisárskemu trónu je zasa voľná! — kývol by im, aby sa vrátili do svojich hrobov: „Vanitas, vanitatum, omnia vanitas!“*

Meno Habsburg vymrelo. Pred Bohom žije len Páter Karol.

Pre neho blízkosť významných pamiatok po vynikajúcich členoch Habsburgského rodu bola len aske-

* Márnosť nad márnosťou, všetko je márnosť!

tickým prostriedkom, aby sa ešte viacej upevnil v radosi a pokoji, ktorý plynie z kňazstva.

Úrad bez všetkých ťažkostí schválil žiadosť mníchovského hostinského Michala Pferlingera, aby v kúpenom dome vo Viedenskom lese mohol zriadiť útulok pre slobodných mužov.

Každý sa čudoval, koľko mužov túžilo po tomto dobrodení, lebo keď istý záhradník, ktorému zomrela žena, navštívil útulok o osem dní po jeho otvorení, a prosil, aby ho prijali, s poľutovaním mu oznámili, že už všetky izby vydali. Práve keď sa rehoľná rodina po tretí raz shromažďovala v kaplnke sv. Rutwalda okolo svojho predstaveného, aby jeho myšlienky prijala do svojho srdca, prišla zpráva, že sv. Otec Pius XIII. zomrel. Hneď pri tejto príležitosti, vo svätyni mučeníka, ktorého Pius XIII. vyhlásil za svätého, pomodlil sa za dušu zosnulého veľkňaza.

HABEMUS PAPAM! — OPĀT MÁME PÁPEŽA!

Kardinál Guildstern, ktorého pápež Pius XIII. po smrti kardinála Golkova určil za kammerlenga, podľa starého zvyku tri razy poklepal strieborným kladivkom po čele zosnulého veľkňaza a zastretým hlasom oznámil prítomným smrť sv. Otca. Potom vzal jeho rybársky prsteň a nariadil smútočnú slávnosť.

Pre monsignora Fernandezza nastal čas usilovnej práce.

Na druhý deň po smrti lekára Dr. Alfonza Vivreuxa jeho pozostatky v pevne uzavretej rakvi odviezli do krematória a jeho smrť zapísali do úradných záznamov. Ale rakva, v ktorej skutočne odpočívaly telesné pozostatky sv. Otca, za účasti biskupov, prítomných v Athei, preniesli do domácej kaplnky.

Podľa cirkevného predpisu nechali ju vystavenú deväť dní.

Do Athey denne prichádzali zahraniční kardináli, až na piaty deň boli už všetci pospolu. Každý deň iný a iný kardinál konal pohrebné obrady.

Smrť sv. Otca najviacej sa dotkla kardinála Herwega; dlhé roky strávil v jeho blízkosti a mohol nazrieť do jeho miernej, čistej duše. On mu podal aj sv. sviatosti umierajúcich a počul jeho posledné slová, patriace ešte jemu:

— Môj milý synu!

V bočnej kaplnke sv. Petra odstránili mramorovú

nástennú dosku a vytesali tam hrobku. Na deviaty deň, po slávnostnom Requiem kardinála Henricha rakvu vsunuli do hrobky a otvor zamurovali. Na mramorovú dosku vyryli len palmu a meno Pius XIII.

Nastal desiaty deň, kedy kardináli podľa starých cirkevných zákonov mali prikročiť k voľbe nového pápeža. Táto voľba nemohla sa konať za okolností a slávností ako kedysi v Ríme, kde sa sišlo 70 kardinálov a konklave bolo oddelené od celého sveta.

Ráno kardináli uberali sa do domácej kaplnky pápežovej. Pred nimi niesli kríž. Pri volebnom akte prítomní boli ako skrutátori dvaja biskupi, majúci v erbe tri palmy a biskup čínskeho mesta. V hlavnej lodi, počínajúc od hlavného oltára, stálo 12 kresiel s bielymi baldachýnmi pre 12 nástupcov trónu. Kardinál Guildstern slúžil pri hlavnom oltári sv. omšu k Duchu Svätému, potom sa obrátil a pripomenul kardinálom dôležitosť a zodpovednosť ich úlohy. Cirkev azda nikdy nepotrebovala dôstojnej hlavy tak ako dnes, keď, ako sa zdá, celé peklo sa vyrútilo na Kristovo stádo.

— Preto, ctihodní bratia, pri voľbe nedajte sa viesť osobnými myšlienkami, ani osobnými sympatiami alebo antipatiami, ale len Duchom Sv., duchom hrdinskej lásky k Cirkvi. Táto láska nech spravuje vašu ruku, keď budete písať meno budúcej hlavy Cirkvi. — Pripomenul im, že nikto nesmie napísať svoje vlastné meno. Potom prečítal ostatné ustanovenia o pápežskej voľbe, ako bola upravená už starým a dodatočne aj novým cirkevným zákonom:

Kandidát, ktorý dostane dve tretiny všetkých hlasov, t. j. 8 hlasov, je zvolený za hlavu Cirkvi a povinný je voľbu prijať. Ak ani jeden kandidát nedostane 8 hlasov, potrebná je nová voľba, pri ktorej vyradia z kandidatúry kandidáta, ktorý dostal najmenej hlasov.

Ak sa tento najmenší počet rozdelí na viac kandidátov, užšia voľba rozhodne, ktorý z kandidátov vypadne. Ak na koniec stoja len dvaja kandidáti proti sebe, rozhodne absolútna väčšina hlasov, ak obaja kandidáti dostanú rovnaký počet, čiže 6 hlasov, potom podľa príkladu voľby sv. Mateja do apoštolského kolégia rozhodne žreb.

Na to kardinál Guildstern vyzval všetkých, aby sa tichou meditáciou a modlitbou rozhodli, ktorý z nich má byť zvolený za pápeža. Všetci kardináli pokľakali si pred tabernákulum, len najstarší si sadli a hlavu opreli si do rúk.

Henrich v duchu preberal 11 kandidátov. Každý z nich by bol hodný tiary. Pápeža Pia XIII. pri kreácii kardinálov vždy viedly tie najsvätejšie pohnútky. Ale potom Henrich vylučoval jedného kardinála za druhým. Jeruzalemský patriarcha, to je síce svätý muž, ale bol už veľmi starý, vo veku zosnulého pápeža; taliansky kardinál bol priveľmi talianskeho charakteru, francúzskeho nemohol voliť, lebo už jeho predchodca bol Francúz, Guildstern zasa bol trochu úzkostlivý; najdôstojnejší, najenergickejší, najsvätejší zo všetkých bol Tibetan Lo Honk! Mal príležitosť pozorovať ho, rozoberať s ním cirkevné otázky, počuť úsudok ázijských biskupov o ňom, aj zomrelý Pius si ho veľmi vážil a menoval ho pomerne ešte mladého, — po Henrichovi on bol najmladším kardinálom, mal 44 rokov.

Keď po uplynutí polhodinky Guildstern vstal a dal znamenie, Henrich silnými ťahmi napísal:

Eligo in summum Pontificem Rm. D. meum, Dominum Card. Nicolaum Lo Honk.*

Pred hlavným oltárom bol stôl, na ktorom stály dva zlaté kalichy. Teraz prvý skrutátor, biskup rímskeho

* Za najvyššieho veľkňaza volím ndp. kardinála Mikuláša Lo Honk.

mesta, vyvolával kardinálov podľa ich mien v poradí ich kreácie za kardinála. Preto prvým bol jeruzalemský patriarcha a posledným kardinál Henrich. Každý z voličov prisahal, že podľa svojho najlepšieho svedomia napísal najzaslúžilejšieho kandidáta a lístok vložil do kalicha. Potom zisťovali počet odovzdaných lístkov. V kalichu ležalo 12 složených a zapečatených lístkov.

Čínsky biskup za úplného ticha prečítal napísané mená, jednotlivé lístky prepichol a k sebe patriace natiehol na niť a vložil do druhého kalicha.

Pápežská voľba, ako sa dalo očakávať, bola bezvýsledná. Dostali:

Kardinál Greanville z Londýna	3 hlasy
Kardinál Lo Honk — — —	3 hlasy
Patriarcha Omar Ben Abiba —	2 hlasy
Kardinál Guildstern — — —	2 hlasy
Kardinál Vittorino — — —	1 hlas
Kardinál Henrich — — —	1 hlas.

Volebné lístky spálili hneď pred oltárom.

Keďže kardinál Vittorino a kardinál Henrich dostali po jednom hlase, kardináli museli užšou voľbou rozhodnúť, ktorý z týchto dvoch kandidátov, ktorí dostali najnižší počet hlasov, má byť vyradený z kandidatúry. Túto užšiu voľbu previedli hneď: vypadol kardinál Vittorino. Plný pokory a radosti, — lebo ani jeden z 12 kardinálov netúžil po tiare, ktorá v dnešných časoch bola viacej ako inokedy trňovou korunou, — Vittorino predstúpil a zvučným hlasom vyhlásil, že svoj hlas podľa cirkevného predpisu postupuje ostatným kardinálom, čiže Greanvillovi, Lo Honkovi, Omar Ben Abidovi, Guildsternovi a Herwegovi.

Potom sa všetci rozišli a odobrali sa do svojich izieb v pápežskom dome, ktoré msgr. Fernandez zamkol, takže nikto sa nemohol ku kardinálom dostať.

Popoludní toho istého dňa kardináli prišli k druhej voľbe, kedy do úvahy prichádzalo už len 5 kandidátov. Voľba však bola zasa bezvýsledná:

Kardinál Greanville	dostal	svoje	3	hlasy
Lo Honk	svoje	— — — —	3	hlasy
Omar Ben Abida	— — — —	2	hlasy	
Guildstern	— — — —	2	hlasy	
Henrich Herweg	— — — —	2	hlasy.	

Postúpený Vittorinov hlas pripadol teda Henrichovi. Teraz stáli proti sebe traja kandidáti s najmenším počtom hlasov: Omar Ben Abida, Guildstern a Henrich Herweg.

Hneď prišli k užšej voľbe, ktorá vyradila kardinála Guildsterna. Tento hneď predstúpil a svoje dva hlasy odovzdal ostatným kandidátom: Greanvillovi, Lo Honkovi, Omar Ben Abidovi a Henrichovi Herwegovi.

Na druhý deň opakoval sa ten istý postup:

Londýnsky kardinál	dostal	svoje	3	hlasy
Lo Honk	— — — —	4	hlasy	
Omar Ben Abida	— — — —	2	hlasy	
Henrich Herweg	— — — —	3	hlasy.	

Omar Ben Abida vypadol z ďalšej voľby.

Do popoludňajšej voľby išli všetci kardináli s najväčším napätím. Rozhodnutie blížilo sa vždy viacej a viacej. Modlitby všetkých stávaly sa ešte vrúcnejšie, a obavy tých, ktorí prichádzali do úvahy, stále väčšími.

Greanville stál na svojich 3 hlasoch na Lo Honka pripadlo už — 5 hlasov
zajtra ho už pravdepodobne bude zdobiť tiara,
Henrich Herweg dostal — 4 hlasy.

Greanville vypadol a tak dvaja najmladší kardináli stáli oproti sebe ako kandidáti na pápežstvo.

Vtom kaplnka bola svedkom výjavu, nad ktorým museli sa radovať anjeli i ľudia: kardinál Henrich pred-

stúpil a so slzami v očiach prosil, aby ctihodní otcovia upustili od jeho voľby a všetky svoje hlasy preniesli na dôstojnejšieho Lo Honka. Potom predstúpil zasa Lo Honk a Henricha označil, že je Prozreteľnosťou určený za pápeža a prosil za Henricha. A obaja kandidáti sa objali.

Henrich celú noc až po ranný volebný akt strávil v mučivej úzkostlivosti. Ak mu pripadnú tri hlasy londýnskeho kardinála, tak sa stane niečo, na čo by si pri pápežovej smrti nebol trúfal pomyslieť, ba ani pri prvých voľbách.

To nemôže byť, to Boh nechce, aby on, najmladší, a ako bol presvedčený, aj najnehodnejší, mal zaujať najvyššiu cirkevnú hodnosť. Nepretržite sa modlil:

— Pane, odním odo mňa ten kalich!

Nemal odvahy pomodliť sa dodatok: ale nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane!

Ráno zasa niesli do kaplnky kríž, potom kráčali skrutátori a ich pomocníci, napokon 12 kardinálov. Všetci znovu vo svätom zahĺbení kľakli pred Eucharistiou. Henrich cítil, ako mu vyráža pot na čele, prežíval chvíle pravej olivetskej úzkosti a pokračoval v modlitbe:

— Pane, odním odo mňa ten kalich!

Lo Honk bol smrteľne bledý, celá jeho postava sa triasla ako v horúčke.

Voľba sa začala.

Lo Honk dostal svojich — — 5 hlasov

Henrich Herweg — — — 7 hlasov.

Baldachýny 11 kardinálov hneď spustili, len Henrichov baldachýn ostal vztýčený. Henrich sa oprel, bol smrteľne bledý a veľké slzy mu stekaly na purpur, ktorý mal posledný raz na sebe. Pristúpil k nemu Guildstern:

— Svätý Otče! — a urobil posunok, aby ho nasledoval. Henrich s veľkou námahou vstal a potácajúc sa išiel do kaplnky sv. Petra. Kardináli hľadeli za ním s očami, žiariacimi od radosti. V kaplnke Henrich odložil purpur a obliekli ho do pápežského rúcha z bieleho hodvábu. Guildstern natiahol mu rybársky prsteň.

— Aké meno chce prijať Vaša Svätosť?

Henrich rozmýšľal. Jeho duch zaletel nazad do prvých dôb mladej Cirkvi. Tu zjavil sa mu muž vysoko nadaný a plný ohňa. Škrípajúc zubami od nenávisti proti Kristovým učeníkom, išiel do Damasku, aby ich pochytal a dovliekol do Jeruzalema. Vtom osvietilo ho veľké svetlo a hlas vrazil: „Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?“

„Kto si, Pane?“

„Ja som Ježiš, ktorého ty prenasleduješ.“

„Pane, čo chceš, aby som vykonal?“

A zo Šavla stal sa Pavol, ktorý so slzami priznal:

„Prenasledoval som Cirkev Kristovu.“

A Kristus povedal o ňom:

„On mi je vyvolenou nádobou, aby rozniesol moje meno medzi pohanmi, kráľmi a synmi Izraelovými, lebo mu ukážem, koľko mu treba trpieť pre moje meno.“

Či nebol aj Henrich Šavlom vo svojej nevere, vo svojej nenávisti proti Cirkvi Kristovej, kým aj jeho neosvietilo nebeské svetlo? Či si ho Boh tiež ne zvolil zjavne za nástroj, aby Božie meno urobil veľkým medzi pohanmi?

Kardinálovi Guildsternovi pošepol jedno slovo, nasledoval ho a vystúpil na svoj trón. Kardinál pristúpil k oltáru. Svätá radosť sa triasla v jeho hlase, keď vyslovoval známe a preslávené slová:

— Annuntio vobis gaudium magnum: Habemus papam. Oznamujem vám veľkú radosť: máme pápeža, Je-

ho Eminenciu najdôstojnejšieho kardinála Henricha Herwega, ktorý prijal meno Pavol VI.

Namiesto ľudu, jasajúceho kedysi na námestí sv. Petra v Ríme z príležitosti voľby nového pápeža, teraz kardináli a prítomní hodnostári privolávali svojej najvyššej hlave: ad plurimos annos!

Keď kammerlengo Guildstern zaintonoval Te Deum, k pápežskému trónu pristúpil ako prvý kardinál Lo Honk a hlboko sa uklonil pred pápežom, tak hlboko, že jeho ústa dotýkaly sa pápežových nôh.

Po ňom nasledovali ostatní s pobožkaním nohy a ruky a trojnásobným holdom.

Keď pápež Pavol VI. vstal, aby po prvý raz udelil požehnanie Urbi et Orbi, vtom ako by bol osvietený: Pius XIII. pri svojom prvom stretnutí mal videnie, smel hľadiť do budúcnosti a v novoobrátenom mladom profesorovi videl svojho nástupcu na stoliči Petrovej. Preto ho vzal Pius XIII. k sebe, preto sa tak ponáhľal vysvätiť ho za biskupa a potom vymenovať ho za kardinála. Henrich teraz už oddane prijal kalich, vidiac, že je to vôľa Božia.

O tri dni na to ho korunovali.

Aký slávnostný deň to bol kedysi v Ríme, deň najväčšieho pozemského lesku, rozvinutie neslýchanej nádhery, keď znely strieborné trúbky a uniformy gardy, a vatikánskych hodnostárov sa blyšťaly, keď sa nad hlavami vznášala sella gestatoria, okolo vejáre z pávích pier a tisíce v opojnom nadšení volaly: evviva il Papa Re! A do celého toho lesku sťa bolestné kvapky padaly, známe slová: „Pater Sancte, sic transit gloria mundi!“, chumáčky kúdele jasne vzbĺknu, na zem padá trošku popola, kde ho nohami rozšliapu.

Tak sa pomynie všetka nádhera a sláva sveta!

Korunováciu previedli v domácej kaplnke v Athei

veľmi jednoduchým spôsobom. Sv. Otec pešky išiel do kaplnky a za prítomnosti kardinálov a atheyských biskupov slúžil svoju prvú slávnostnú pápežskú omšu, pričom asistujúci tibetský kardinál obliekol mu pallium. Napokon jeruzalemský patriarcha položil mu na hlavu tiaru:

— Prijmi tiaru, ozdobenú troma korunami, a vedz, že si otcom kniežat a kráľov, vládcom zeme a námestníkom nášho Spasiteľa Ježiša Krista na zemi, ktorému nech je česť a sláva na veky vekov. Amen.

PAVOL VI

Svetovláda bola bezradná.

Tento raz sedeli na tónistej verande palmovej záhrady Ben Sibniho v Kuce na Čudskom jazere. Keby bol vstal z mŕtvych bývalý „saharský cisár“ Lebaudy, ktorému sa kedysi posmievali, že je bláznom, ten by sa bol smial od radosti. Jeho vtedajšie myšlienky sú dnes skutkom. Najväčšiu časť Sahary umelými zavodňovacími zariadeniami, vŕtaním studní a stále rozľahlejšími plantážami podarilo sa premeniť v raj, v ktorom vyrástly kvitnúce mestá a malé osady ako huby po daždi a mnoho miliónov ľudí našlo tu výdatnú výživu.

V uskutočnení projektu veľké zásluhy mal Ben Sibni, ktorý teraz nahováral Salmana, aby podľa rovnakých ideí zavodnil aj austrálske púšte.

Len Adonáj skoro bez záujmu sledoval výklady svojich priateľov. Teraz nemal iného záujmu, ako uskutočnenie myšlienky, ktorú udržiaval s neuveriteľnou tvrdošijnosťou:

Pápežstvo musí byť zničené.

Bol veľmi namrzený. Väznenie kňazov a viedenského kardinála, od čoho si toľko sľuboval, nepriviedlo ho ani o krok ďalej. Ba čosi o podzemných tajnostiach Me-deaonu dostalo sa aj do verejnosti a niekoľkí poslanci ostávali už nespokojní. Aj oni odhlasovali trest smrti na zatknutých kňazov, ale nad mučením už mnohí krú-

tili hlavami, ba začali obdivovať hrdinskú vieru obetí. Vec nie je takou neškodnou, ako sa zdá. Keď zasa zatknú kňaza, tak aj katov odlúčia od ich rodín, lebo len nerozmysleným slovom jedného z nich mohli sa tieto povesti dostať do verejnosti.

Teraz kresťania majú nového pápeža, ktorý ako Pavol VI. predstupuje pred svet s verejným manifestom.

Vypovedá v ňom boj ateizmu a zaprisahá ľudí, ktorých všetkých menuje svojimi dietkami, aby konečne otvorili svoje oči pre svetlo, ktoré svieti len v Cirkvi. Všetku našu vedu, našu kultúru nazýva tmou. Vyzýva svet, aby študoval aj spisy veriacich, aj diela protivníkov.

Manifest svedčí bezpochyby o veľkom duchu, — kresťania si iste najinteligentnejšiu hlavu zvolili za pápeža, — a manifest všade vzbudil veľký dojem.

— A nikde nijaký podklad, nijaká stopa, ktorú by sme mohli nasledovať!

— Čo nám to pomôže, — poznamenal sucho Jetter, — keď aj dostaneme pápeža do rúk a zabijeme ho? O niekoľko dní zvolia si iného. Naše prenasledovanie je Sisyfovou prácou.

No Flitger sa už nepustil tejto myšlienky:

— Musíme chytiť pápeža a všetkých dvanásť kardinálov v jednej hodine. Potom popravíme kardinálov a napokon pápeža. Keď už nebudú jestvovať tí, ktorí jedine majú právo voliť pápeža, potom je pápežstvo samo od seba pochované. Potom sme vieru v Boha zasiahli v samom špiku.

Jetter sa posmieval:

— Len či sa dakedy dožijeme, že chytíme všetkých? Veď nevieme chytiť ani jednoduchého kňazíka.

— Ja sa jednako nevzdávam nádeje! Ja som vždy mal šťastie v uskutočňovaní svojich zámerov — — —

Keď sa Jetter vracal s Agripinou do Mníchova, v elegantnej spálni vzducholodi vyvolal, ako už neraz, malú domácu scénu. Domácemu pánovi, Ben Sibnimu dovolila pri večeri, aby jej okate dvoril, ba aj starého zhýralca, Salmana z Palmerstona obdarila niekoľkými nežnými pohľadmi. To mu robila na protiveň.

Jetter bol v poslednom čase žiarlivý, a preto svoj pobyt s manželkou v Athei skrátil. Veď tam bol akiste aj jej prvý snúbenec, profesor Herweg a Jetter už dávno pozoroval, že Agripina nezabudla na svoju prvú lásku.

Proti Henrichovi pociťoval neskrotnú nenávisť, čo mu nebránilo, aby Agripinu miloval ešte divšie. Ona však chovala sa k nemu chladne, ba priamo s odporom.

Aj teraz na jeho výčitky odpovedala len slovami:

— Si detský!

— Menuj to ako chceš, ale si neverná a nehanblivá.

— A aká ešte?

Zdalo sa, že nepočul túto otázku.

— Zdá sa mi, že v každom svetadieli máš milenca!

— Variatio delectat!* — povedala posmešne.

— A práve v hlavnom meste sveta, tam musí vystúpiť na javisko najmilovanejší milenec.

Na toto sa Agripina už rozčúlila:

— Čo chceš tým povedať?

— Že moja manželka, ktorá dobrovoľne hľadala ochranu v mojom náručí, nezabudla na svojho bývalého krásneho milenca. — Zúrila od zlosti. Ale Agripina sa krátko a sucho zasmiala:

— Nemuč ma, Jetter, ten sa uspokojí s horším „kúskom“. A teraz chcem už spať.

Obrátila sa k stene a tvárila sa, že spí. Ale nespala. Jedna struna jej srdca zasa sa tíško ozvala. Tak straš-

* Zmena teší!

ne ťažko jej pripadlo opovrhovať mužom, pred ktorým by bola chcela padnúť na kolená ako pred modlou.

Prvým vládnym činom Pavla VI. bolo vyhlásenie rehoľných pravidiel, zahrnujúcich všetky rehole spoločne. Pracoval na nich už z rozkazu svojho predchodcu. Tieto pravidlá čo najpresnejšie upravily spoločný život rehoľných kňazov v tajných kláštorech, i život jednotlivcov vonku vo svete. Rehoľníka aj vo svete viazaly tri sľuby, denne sa musel na určitý čas uchýliť do samoty a venovať sa rozjímaniu o božských veciach a po roku zasa mal žiť v kláštore so svojimi spolubratmi pod predstaveným, aby mal zvláštnu príležitosť cvičiť sa v poslušnosti a láske.

Vedecky najvzdelanejší mnísi boli povinní konať verejné prednášky a vydávať publikácie, v ktorých, pravda, nesmeli sa verejne priznávať k viere v Boha, — lebo keby to boli urobili, tak po druhý raz neboli by mohli rečniť a poučovať, — ale kde-tu mali použiť výroky, ktoré by mohli pripraviť cestu k viere v Boha.

Pavol VI. aj v Athei uviedol do života mužský kláštor. Rád by bol získal bývalý kláštor sv. Jakuba, ležiaci na severnom úpätí Araratu, ale ten vyhlásili za historickú pamiatku a tak nebol na predaj.

Preto zariadil vilu v nádhernej záhrade na malom Ararate. Za predstaveného tohto kláštora povolal P. Habsburga z Viedne, ktorého si zvolil aj za svojho spovedníka. V kňazských kruhoch volali túto vilu, ktorá mala vo svojom odznaku bielu holubicu, „Skalným hradom“. Nebola postavená ani na skale, ani hradu nebola podobná, a tak pri vyslovení tohto mena nikto by si nebol pomyslel na dom „K bielej holubici“.

Ateizmus za posledných desaťročí systematicky vy-

tlačil z verejnosti všetky knihy, písané v smysle viery v Boha. Ani jedno nakladateľstvo by sa nebolo odvážilo vydať kresťanskú knihu.

Pavol VI. prešiel teraz do útoku. V obrovskom sa-harskom meste Sibni, nazvanom podľa presláveného pôvodcu oživenia Sahary, založil veľkú tlačiareň. Táto navonok vyzerala ako nepatrný podnik, ale tajne pracovali tu obrovské stroje a spoľahlivý personál znamenitých kresťanov.

Tu tlačili na milióny letákov, ktoré bolo možno nájsť všade rozhádzané: na uliciach i stanicích, v železničných vozňoch, v podzemnej i vzdušnej dráhe, pri Atheových nohách a v zábavných miestnostiach Medeaona, v chrámkoch na Babylonskej hradbe ako aj v predsieňach víl a palácov. Tí, čo hodili na ne pohľad, zlostne ich pokrčili a nadávajúc odhadzovali ich. Len malá časť ľudí venovala im aspoň toľkú pozornosť, že ich aspoň prečítali, aby ich potom zhužvali a odhodili. Zriedkakedy sa niekto zamyslel nad obsahom takéhoto letáka. A jednako, za pol roka mohli už pápežovi hlásiť, že v rozličných končinách sveta mnoho tisíc ľudí našlo už cestu k Bohu a že prvou pohnútkou k tomu bol leták.

Tak sa v určitých časových prestávkach zjavovali letáky s nadpismi:

Nedôslednosť nevery. Žije Boh, alebo je mŕtvy? Je Cirkev Kristova nepriateľkou kultúry? Neľudskosť protikňazských zákonov. Náboženstvo a veda. Dobrodennie pápežstva k ľudstvu.

Úrady síce dostaly rozkaz, aby sledily po rozširovateľoch letákov, ktoré hneď konfiškovaly a ničily, ale to nepomohlo veľa. Ba mnohí ľudia už so zvedavosťou čakali vydanie novších letákov, i keď boli neveriacimi,

lebo sa tajne tešili, že úrady vodia za nos a pápežovu osobnosť obklopili akousi romantickou gloriolou.

Už oveľa ťažšie bolo rozširovanie vedeckej náboženskej literatúry. Tu musela zasiahnuť práca prednášajúcich mníchov: napr. pri prednáške o astronómii citovali kresťanského autora. Potom šikovne vsunuli do svojej reči: — Spisovateľ tejto knihy bol privržencom viery v Boha, ale pritom-všetkom, kto nepredpojata smýšľa, musí sa prekvapiť nad obsažnosťou myšlienok, vystupujúcich v tejto knihe na svetlo, — a vzbudil tak záujem niekoľkých poslucháčov o túto knihu. Takí sa potom po skončení prednášky obracali na rečníka a prosili vysvetlenie, kde by si patričnú knihu mohli zapatriť. Rečník predstieral ťažkosti, napokon však sa ponúkol, že bude sa usilovať knihu niekde sohnáť. O niekoľko dní po prednáške žiadateľ mal už v ruke knihu, v ktorej sa celkom nový svet zjavil pred jeho prekvapeným zrakom. Rečníci usilovali sa medzi ľuďmi umiestiť najmä apologiu kresťanstva. Takto celý rad mužov, patriacich k inteligencii, získali Bohu.

Nesmiernu pozornosť vzbudil vianočný leták, ktorý napísal sám pápež a ktorý mal názov:

„M a n i f e s t l á s k y“.

Slohove bol stručný a účinkoval ako hroty nožov.

„Pred 2000 rokmi prišiel Syn Boží na svet. Prišiel so srdcom, plným lásky k ľuďom. A čo mu oni dali za to? Mašťaľ a jasle pri jeho narodení, nenávisť a závisť pri jeho učení a dobrodeniach, kríž a trňovú korunu pri jeho smrti. Umrel so slovom odpustenia a lásky k svojim nevďačným ľuďom. Ale on žije a s ním žije i jeho Cirkev.

A ako on, aj Cirkev vás musí milovať. Miluje vás pritom-všetkom, že ju prenasledujete a nenávidíte, že

sa jej rúhate a posmievate. Jej kňazi, ktorých ste umučili, milovali vás a zomreli, žehnajúc vám, a kňazi, ktorých ešte umučíte, vás tiež milujú. Celé hodiny kľačia pred Bohom na kolenách a modlia sa za vás, a keď tečie ich krv, tieto kvapky krvi obetujú za vás, aby ste sa naučili milovať Krista. Dbajú na slová sv. Pavla, apoštola, ktorý bol kedysi naplnený nenávisťou proti Kristovi:

Preklínajú nás a my ich žehnáme, nadávajú nám a my sa modlíme. Nenávidíte nás, ale my vás nikdy neprestaneme milovať. A táto láska privedie vás ku Kristovi.

Pre túto lásku vás prosím a zaprisahám vás: usilujte sa poznať učenie Kristovo, — vy ho nepoznáte, a preto nemáte práva odsudzovať ho. — Keď ho spoznáte, budete ho milovať takou láskou, ktorá je hotová zaň aj umrieť, tak ako sme my ochotní položiť život v mukách za Krista, ktorý je Cesta, Pravda a Život.

J e ž i š K r i s t u s v č e r a i d n e s i n a v e k y !

Dané v našej pápežskej rezidencii na Vianoce, v prvom roku nášho pontifikátu.

Pavol VI.

Neveriace ženy daly sa do plaču pri čítaní tohto manifestu lásky, ba ani mužovia nemohli sa ubrániť pred pocitom úcty ku kresťanstvu a jeho najvyššiemu hlásateľovi.

Adonáj svolal svojich priateľov na súrnu poradu.

— Pápež je strašný. Ak to pôjde takto ďalej, nastane zmena smýšľania, ktoré môže ohroziť ateizmus. Zasa chytili kňaza v Číne a my nemôžeme sa odvážiť dať ho mučiť, ale podľa zákona musíme ho dať len popraviť.

— Bratia, povedzte, čo máme podniknúť?

Jetter radil, aby proti kresťanskému manifestu hneď vydali ostré manifesty.

— Tým ešte väčšmi upozorníme ľudí na tieto letáky!

Dr. Moldarovský našiel to najsprávnejšie:

— Nil novi sub luna,* bratia! Musíme rozpútať hnev ľudu proti kresťanom a tento hnev stále rozduchovať. Veď tak to bolo aj pred dvomi tisícmi rokmi.

— Myslíš, Moldarovský?

— Kresťanov a ich kňazov musíte predstavovať ako netvory! Pomyslite si na strašné orgie prvých kresťanov, ako zabíjali aj deti, potom pochopíte, prečo ich ľudia vtedy prenasledovali s takou ukrutnosťou. Ľud sa musí presvedčiť o lotrovstve týchto ľudí, preto nesmieme sa lakať ani obetí.

Dlho sa radili a rozčúlene rečnili, ale keď sa rozchádzali, v ich očiach zrkadlil sa neistý triumf.

— — — — —

Pápež Pavol VI. prijal na audienciu biskupa, ktorý mal Jóbov črep vo svojom odznaku. I teraz platil zákon, že každý biskup každých päť rokov musel sa ustanoviť pred Kristovho námestníka, aby mu podal zprávu o náboženských pomeroch vo svojej diecéze.

Sv. Otec mal zasa príležitosť obdivovať čnosti a čulého ducha tohto zvláštneho muža a držal ho u seba ešte i potom, keď bolo po audiencii. Veď toľko bolo toho, o čom si bolo treba pohovoriť medzi otcom a synom. Pápež si rád pýtal radu od starších hodnostárov, čo ich naplňalo veľkou radosťou a ešte väčšmi utužovalo pásku lásky medzi pastierom a stádom. Pápež vložil mu svoje plány a doterajšie úspechy.

— Ale to všetko je veľmi, veľmi málo! — pokračuje

* Nič nového pod slnkom.

čoval. — Svetovú propagandu nevery musíme potláčať svetovou propagandou viery.

— A ako zamýšľa Vaša Svätosť uskutočniť túto obrovskú myšlienku?

— Pre kňaza je táto svetová propaganda veľmi nebezpečnou vecou, každá kvapka kňazskej krvi je veľmi drahocenná, a preto nesmieme ich životy ľahkomyselne vystavovať nebezpečenstvu. Tu musí zasiahnuť práca laikov.

— Svätý Otče, aj laik podlieha trestu pred zákonmi, ak verejne zastáva náboženské idey.

— To viem, milý synu. Ale či laické kázanie musí byť verejné?

— Ako môže byť kázanie pre neveriacich tajné?

Pápež vysvetlil mu svoj úmysel:

— Z laikov celého sveta chcem shromaždiť duchaplých mužov a ženy, plných detinskej zbožnosti a mučeníckej odvahy. Týchto vycvičíme v pripravených mužských a ženských kláštoroch pre svoje povolanie; všetky námietky nevery, všetky zlé mienky o kresťanstve, všetky ohovárania náboženstva musia im byť dobre známe, aby sa mohli proti každému protivníkovi postaviť. Keď už budú vycvičení, složia do rúk kňazov sľub, že aspoň dvoch neveriacich získajú pre kresťanstvo. Potom odcestujú do svojej domoviny a medzi známymi, priateľmi a pokrvnými si vyhľadajú, — aby som sa tak vyjadril, — svoju korisť. Budú hľadiť, aby sa podľa možnosti čo najviacej stýkali s týmito nevercami, reč obratne zavedú na náboženskú otázku, ponúknu sa, že im zaopatria knihy, v ktorých nájdú vysvetlenie o každej pochybnosti, budú sa za nich modliť i trpieť a darujú im svoje sväté prijímania.

Pápež pokračoval: — Dúfam, že tento spôsob propagandy našich rytierov sv. Františka a sestier sv. Ce-

cílie prinesie väčší úspech, ako rozširovanie letákov. Potom svoje úspechy musia hlásiť svojmu biskupovi, ktorý zasa vyrozumie o veci kardinála. Prostredníctvom kardinálov budem dostávať zprávy ja. Dúfam, že mnohí konvertiti z vďačnosti za túto milosť rozmnožia rady našich rytierov sv. Františka a sestier sv. Cecílie. Najvznešenejším prostriedkom tu bude duch pôvodného kresťanstva, duch najčistejšej lásky, ktorý sa čo najväčšmi musí rozšíriť medzi kresťanmi. Preto treba naliehať na kňazov, aby pôsobili na kresťanov, že najmä pohanom treba preukazovať veľkolepé skutky lásky k nepriateľovi, ako aj obeť milosrdenstva, aby napodobňovali sv. Alžbetu, ktorá neváhala bozkávať vtedy chudobných, i sv. Vincenta, ktorý sa nechal uvrhnúť do žalára, aby nešťastného galejníka vrátil jeho rodine. Ak jestvuje niečo, čo môže bezbožný svet znovu skloniť pod Kristovo sladké jarmo, tak to môže byť len láska, akú prejavil náš ukrižovaný Spasiteľ, keď sklonil hlavu a zomrel.

Leonský biskup mlčal, ale dojata bozkával ruku sv. Otca. Vedel dobre, že pápež nielen odporúča vznešenými slovami túto lásku, ktorá podmaňuje svet, ale že ju aj on sám oddávna pestoval a pestuje. Už sa bol dozvedel o význame baránka v erbe Pavla VI.

— A teraz, — prešiel pápež do ľahkého konverzačného tónu, — milý synu, rozprávajte mi aj vy niečo o svojich osobných veciach. Máte ešte svoj obchod tabakom?

— Nie je veľký, svätý Otče. Ale nedávno som sa zaradoval: moja úbohá pomätená žena zomrela. Zavolali ma k jej smrteľnému lôžku; poznala ma a hovorila tento raz dosť srozumiteľne. Mal som šťastie, že som jej mohol vo vystriehnutej chvíľke podať sv. sviatosti

umierajúcich. Teraz je v nebi pri mojich deťoch a ja už celkom patrím Bohu.

— Túžite niekedy po svojom bývalom šťastí?

— Už nie, svätý Otče. Zo začiatku ten malý rebelant tu vo vnútri chcel sa dať do hádky s Ním, ktorý je začiatok a koniec, ale potom som spoznal obdivuhodné cesty Božie a ďakujem mu, že ma viedol svojimi a nie mojimi cestami. Myšlienka, že Boh jednako má prsty vo všetkom, potešuje ma aj v terajších smutných časoch, kedy sa zdá, ako by pyšný človek vífrazil nad Ním.

Pápež prikyvoval na súhlas, veď on tiež priamo hmatateľne pocítil vedenie tejto ruky.

— Keď som dnes stál na vrchole Araratu a potom navštívil som Babylonský múr a videl som všetku tú nádheru, ktorú vytvorila bezbožná kultúra, svätý Otče, myslím, že som sa na chvíľku prehrešil, lebo zmocnil sa ma, i keď na krátky čas, pocit úzkosti. Cítil som sa, ako by sám Satan chodil po tomto zázračnom meste a volal na všetky tie milióny: „To všetko som vám dal, lebo ste padli predo mnou a mne samému ste sa klaňali.“ A ten Atheos nad Medeaonom, či je to nie kamenný pomník triumfu bezbožnosti nad Bohom? Ale bolo to len chvíľkové pokušenie, ktoré som hneď prekonal.

Pápež sa usmieval.

— V kolose Atheovom horí večné svetielko pred Sanctissimom! A táto kultúra bez Boha, tento proti nebu hroziaci nahý obrovský muž vás zarazil?

Chytrý vošiel do vedľajšej miestnosti a vrátil sa s knihou, ktorú otvoril: Daniel II. 31 a nasl.

„Ty, kráľu videl si (vo sne) hľa, veľkú sochu; tá ohromná socha vysokej postavy stála oproti tebe a jej vzhľad bol strašný. Hlava tej sochy bola z najlepšieho

zlata, prsia a ramená zo striebra, brucho a boky z medi. Nohy byly železné a chodidlá zčasti železné a zčasti hlinené. Tak si hľadel na to, až sa z hory odtrhol kameň bez ľudských rúk a udrel tú sochu do železných a hlinených nôh a rozbil ju. Tu rozdrvilo sa spolu aj železo, hlina, meď, striebro a zlato a obrátilo sa to ako plevy na letnom humne, ktoré vietor rozniesol a ich miesto nikto nenašiel; kameň však, ktorý udrel sochu, stal sa veľkou horou a naplnil celú zem... A za tých čias potom nebeský Boh založí kráľovstvo, ktoré potrvá naveky a to jeho kráľovstvo nebude dané inému ľudu; ale rozdrobí a celkom zničí všetky kráľovstvá, samo však bude stáť naveky.“

— Rozumiete, milý Alexius, aplikáciu tohto sna Nabuchodonozora, kráľa babylonského, na Atheu a na jej kultúru?

— Spovedám sa zo všetkých hriechov! — odpovedal pokorne biskup, zvaný „Trpezlivý otec Jób“.

— — — — —

V tomto čase Pavol VI. vymenoval nového kardinála. Jeho voľbou za hlavu Cirkvi uprázdnilo sa stredo-europské kardinálske kreslo. Pápež toto miesto zaplnil výborným arcibiskupom Štefanom Klasom, ktorý bol v občianskom živote jednoduchý knihár. Jemu sveril sv. Otec celú oblasť, ktorú predtým spravoval pápež ešte ako kardinál.

Pani Eschenbergerovej mohol poslať potešujúcu zvesť: Andrej žije a už prekonal nebezpečnú chorobu. Iste bol s ním Boh, lebo už tretí rok vydržal v Medeone. Možno, že sa stane aj to nepochopiteľné, že žalár po piatom roku opäť vydá svoju obeť.

Založenie laického rádu rytierov sv. Františka a sestier sv. Cecílie osvedčilo sa ako Duchom Sv. vnuknuté

a dobe primerané zariadenie. „Skalný hrad“ stále bol naplnený mužmi, ktorí do rúk P. Habsburga skladali jediný rehoľný sľub, že budú pôsobiť na obrátení neveriacich v smysle rehoľných pravidiel. Už sa zdalo, že tvárnosť bezbožnej zeme pod múdrou vládou mladého pápeža musí sa obnoviť, keď vtom prišiel spätný náraz.

V marseillskom prístave ateisti preslávenú svätyňu Madony de la garde premenili na pomník nevery. Oltár, tak obdivuhodne pôsobiaci svojou architektonikou, zmizol a s ním aj večná lampa. Obrovská pozlátená socha Matky Božej, ktorá s vrcholu veže ďaleko žiarila do mora, — v odraze slnečných lúčov zdala sa byť radostnou hviezdou námorníkovi na široko-ďaleko v Stredozemnom mori, takže zbožne spínal ruky a modlil sa: Ave, maris Stella!* — musela teraz svoje miesto prepustiť práve takej veľkej nahej ženskej soche. Ako predtým kresťanskí pútnici putovali sem s modlitbou a votívnymi darmi, tak tiahli sem teraz ctitelia bezbožnosti a konávali tu bohoslužby podľa svojho spôsobu.

Táto nádherná pamiatka bola teraz zničená.

Výbuch, od sily ktorého rozbily sa aj okná v Marseille a ktorý trosky chrámu rozmetal ďaleko do morských vln, bol predmetom denných rozhovorov po celom svete.

Vydali obrazy zničenej pamiatky a istý archeolog zúfal nad skazou jednej z umeleckých stavieb svetových. Vynorila sa otázka: Kto to spáchal? Kto mal záujem na zničení chrámu?

Bezbožníci najprv nenápadne obrátili pozornosť a potom hnev veľkých más na kresťanov a na ich kňazstvo. Vo všetkých veľkých mestách boly protestné schô-

* Zdravas', Hviezda morská!

dzky a v Barcelone skoro zabili rečníka, ktorý zastával kresťanov a vyslovil mienku, že tito by nikdy nezničili stavbu, ktorá bola kedysi zasvätená bohoslužbe a o ktorej dúfali, že raz bude zasa slúžiť tomuto cieľu.

Atheos a chýrne staviteľské pamiatky z kresťanskej doby strážili teraz vo dne v noci. Neveriacich zmocnila sa podráždená nálada a tak teraz ani rytieri sv. Františka nesmeli sa odvážiť priotvorene pristupovať k svojim priateľom a príbuzným so svojimi pokusmi o konverziu.

Keď sa prvé rozčúlenie vo svete pominulo, verejnosť bola rozrušená ďalšími, za sebou pravidelne nasledujúcimi zpravami:

V štáte Nebraska zmizlo dvojročné dieťa istého farmára. O dva dni našli ho zabitú, a zvláštne, v jeho tielku nebolo ani kvapky krvi.

O štrnásť dní ten istý zločin opakoval sa v Curychu a o týždeň v Bratislave. Teraz zmizla jednoročná dcérka istého lekára. Zúfalá rodina stála pred nerozlúštiteľnou záhadou: Pestúnka odišla s dieťaťom do verejného parku a sedela s ním na lavičke; zrazu prišiel prívetivý pán a bavil sa s ňou. Onedlho zmocnila sa jej neprekonateľná únava. Na chvíľu privrela oči. Keď ich znovu otvorila, pána s dieťaťom už nebolo. V nasledujúci deň našli dieťa bez krvi pod lavicou vo voze podzemnej železnice.

A o dva dni zasa našli anamské dieťa na Babylonскеj hradbe v Hektorovom chráme.

Nastal nevýslovný rozruch, rodičia nepúšťali svoje deti ani na ulicu a veľký bezpečnostný aparát pracoval vo dne v noci; ale nenašli ani stopy po zločineckej sieti, rozprestretej po celom svete. Kolovaly tie najfantastickejšie chýry, ktoré však začaly nadobúdať určitého smeru, či sa ony šírily v Londýne, Delhi alebo v Han-

kau. Istý učenec odhalil, že kedysi aj v starom Ríme sa dialy podobné zločiny, až zistili, že nová sekta kresťanov potrebuje krv detí na svoje bohoslužobné orgie. A veľmi šikovne pridal dodatok: dnešných kresťanov v tomto v kultúre a vede pokročilom ateistickom veku nepokladám za takých, že by sa takéhoto zločinu dopustili, ale nie je vylúčené, že nejaké fantastické sekty medzi nimi usilujú sa znovu oživiť praveké kresťanstvo. Ba z manifestu pápeža Pavla VI., ktorý neopatrne vydal do verejnosti, zjavne vysvitá, že aj on je zachvátený týmto náboženským šialenstvom, keďže usiluje sa o obnovenie starokresťanských zvykov. Všetky slová o láske, ktoré zastierajú tento cieľ, nemožno rozumieť inak, ako čím sú: pláštikom na zakrytie pravdy. Svet v poslednom čase s hrôzou videl, ako vyzerá táto oslavovaná láska.

Fremuerunt gentes! Národy zúrily od hnevu! Nič nepomohlo, že vyšlo na milióny letákov s nápisom: Ohováranie kresťanstva kedysi a dnes. Ľudia verili rozširovanej lži, veď boly tu proti nej skutočné doklady: mŕtvoly úbohých zavraždených detí.

Svet pravdu zavrhol, preklímal a zatracoval.

V týchto dňoch sestra Agáta požiadala o audienciu u sv. Otca. Ostatné sestry nevedely nič o pobyte Pavla VI. v Athei, ona však bola dobre zasvätená a strážila svoje tajomstvo.

— Matka Agáta, čo sa stalo, že opúšťate dom „K desiatim zlatým ružiam?

Matka Agáta pokľakala pred pápežom a úctive pobzkala jeho črievicu. Oblečená bola elegantne a podľa praktickej módy, len cez hlavu si prehodila čierny čipkovaný závoj.

— Svätý Otče, vedie ma sem veľká obava.

— Azda je dom v nebezpečenstve?

— To ešte nemyslím, ale pre tie divé reči po uliciach, ohavné letáky a pohotovosť štátnych sluhov, strachujem sa o život Vašej Svätosti.

Vtom začala veľmi nariekať.

— Všetci sme v rukách Božích, ktoré vyviedly Petra z pevných žalárových múrov a cez silné stráže,
— povedal pápež vážne.

Máter Agáta plačúc pokračovala:

— Mala som šťastie, že som smela byť prítomná na prvej sv. omši Vašej Svätosti...

— V kaplnke sv. Rutwalda! To bol krásny deň!

— Odchádzala som však veľmi znepokojená. Usilovala som sa zahnať tieto myšlienky, ale ony sa stále vracaly so strach budiacou tvrdošijnosťou. Videla som krv, samú krv: oltárne plátno krvavé, ruže ako kvapky krvi, viedenský kardinál ponorený do krvi a s jeho purpurom, sv. Otče, stýkalo sa vaše červené omšové rúcho. Od toho času nemôžem zahnať tieto mučivé myšlienky. Jeho Eminencia, dobrý kardinál už zaplatil svoj krvavý tribút a keď aj Vaša Svätosť...

Nemohla ďalej.

— Sestra, formulár mojej primičnej omše bol formulárom sv. mučeníka, preto bolo predpísané červené omšové rúcho, a potom čo, azda putujete kardinála Kolomana Schirmera?

— Najsvätejší Otče, cítim výčitku, veď kardinála už teraz uctievame ako svätca a jednako, keď si pomyslím na muky, srdce sa mi sviera od veľkej úzkosti.

— Sestra Agáta, vráťte sa spokojne do svojho kláštora a modlite sa ďalej so sestrami za Cirkev. Všetko sa stane podľa všemúdrej vôle. Ak mi Božia vôľa určila mučeníctvo, vezmem ho na svoju slabú dušu.

— Ale, sv. Otče, Cirkev vás teraz tak veľmi po-

trebuje, sestry zo všetkých strán oznamujú nový rozkvet.

Pápež zmenil tón. Táto rehoľnica pri jeho nohách necháva sa priveľmi strhovať svojimi citmi.

— Dcéra moja, Boh si vždy nájde súce nástroje, a keď sa zlomí jeden, hneď má po ruke druhý, lepší. Veď nevychádzam nepriateľom otvorene v ústrety, to by znamenalo pokúšať Boha a opatrnosť je tiež čnosťou...

— Prišla som preto, aby Vaša Svätosť vyhľadala bezpečný úkryt, kým nebezpečenstvo trvá; v Kordillierách založila som malý kláštor. Predstavenou je Indiánka, ktorá darovala Bohu dodnes neobjavené skalné údolie svojich prarodičov.

— Možno príde čas, že budem musieť prijať vaše pohostinstvo, sestra, ale teraz pastier musí ostať pri svojom stáde.

Tým prerušil audienciu. Keď Máter Agáta odchádzala, informoval sa ešte o sestre Immaculate.

— Je veľmi šťastná a chce vykonávať len tie najnižšie práce.

SIET SA STAHOJE

Na sviatok Nanebevstúpenia Pána nad Tichým oceánom smerom k Južnej Amerike letela vzducholod'. Keďže v redších vzdušných vrstvách bol menší odpor a tým zaručená bola aj väčšia rýchlosť, vyletela do najväčšej nožnej výšky; bystré oko bolo by ju videlo ako pohyblivý bod na nebi.

Práve letela nad Markýzskymi ostrovami, keď vtom iná vzducholod', letiaca z Južnej Ameriky do Austrálie, prešvihla tesne popri nej. Táto vzducholod' bola striebriстая, kým prvá bola žltá. Obaja piloti pozdravili sa podľa zavedenej obyčaje a už sa aj strácali v diaľke.

Ale jediný cestujúci v striebristej vzducholodi dal svojmu pilotovi znamenie:

— Obráť smer a nenápadne leť za tou žltou vzducholod'ou!

Salman v namáhavom premýšľaní zaboril sa do poďušiek. Ak sa teraz vráti do Ameriky, z ktorej práve odchádza, stratí mnoho času. Znovu namáha svoju predstavivú schopnosť: čo to mohlo byť, čo videl presvitať cez úzke bočné okienko cudzieho lietadla?

Celkom určite: boly to dve horiace sviece.

Msgr Fernandez nastúpil svoju okružnú cestu pred ôsmimi dňami. Pavol VI. svolával 12 kardinálov na sviatok Božieho Tela. Chcel konať s nimi malý snem a urobiť rozhodnutia, ako treba úspešne pracovať vo všetkých krajinách proti bezbožnickej propagande, započatej so všetkým úsilím.

Fernandez je teraz jeho vyslancom.

Mal by poslať kardinálom a biskupom toľko zpráv. preto radšej si zvolil jedného posla, ktorý ústne zane- sie pápežove pokyny. V poslednom čase zachycovali mnoho listov a ich obsah skúmali.

Pápež sa priateľsky rozlúčil s monsignorom a na- pomenul ho:

— Ak budete slúžiť sv. omšu v lietadle, nezabud- nite zatiahnuť záclony.

— Ale, Vaša Svätosť, prečo mať toľko strachu v naj- vyšších oblastiach?

— Providentia ad omnia utilis!* — pozmenil pápež známe príslovie.

— A ešte niečo, Monsignore! Ak sa šťastne vrátite, čaká vás prekvapenie.

Fernandezova tvár sa rozjasnila.

Pápež dlho uvažoval. Ale Fernandez bol v posled- nom čase taký horlivý a pokorný. Po jeho voľbe za pá- peža so slzami v očiach odprosil všetko, v čom chybil svojim predošlým správaním sa. Azda má zo svojho sta- noviska aj pravdu: Všetci, ktorých pápež povolal do svo- jich služieb, postupne vystupovali po rebríku cirkevnej hierarchie: juhoamerický kardinál, kardinál anglický, tokijský arcibiskup, potom aj Guildstern dostal purpur ako msgr, a on sám nevystupoval, ale skákal po stup- ňoch.

Keď sa teda Fernandez vráti, udelí mu uprázdnenú biskupskú stolicu v Saragoze.

Ale pri tomto ťažko sa rozhodoval. Stále má na mysli sklonenú hlavu svojho predchodcu, ako sa zrazu energicky dvíha:

— Monsignore Fernandez nikdy nebude nosiť bis- kupskú mitru.

* Opatrnosti nikdy nezbýval

Už uplynulo štrnásť dní, čo sa Fernandez mal vrátiť. Po uplynutí prvých štyroch dní pápež ostal nespokojný a telefonicky sa spojil s Austráliou. Sidnejský kardinál odpovedal, že Fernandez odcestoval v noci pred sviatkom Nanebevstúpenia; z Južnej Ameriky zasa prišla odpoveď, že dosiaľ neprišiel nijaký poverenec pápežov.

Čo sa stalo? Svetové rádiové noviny nepriniesly nijakú zprávu o zrútení lietadla. Či Fernandez padol do rúk nepriateľov?

To by bolo to najväčšie nebezpečenstvo! Pápež rýchle zavolať k sebe Máter Agátu; bolo na čase venovať pozornosť jej návrhom ohľadom kláštora v Kordilleroch.

So zvláštnym nepokojom odišiel do kaplnky na sv. omšu.

Fernandez bol už dávno v podzemných žalároch Medeaonu. V Cuyabe opustil vzducholod, aby sa odobral do bytu juhoamerického kardinála, vtom však na Salmanov rozkaz, ktorý vystúpil zo striebristej vzducholode, ho zatkli. Bohužiaľ, Fernandezovho pilota, — bol to rytier sv. Františka, — pri pokuse o útek zastrelili.

Pri prehliadke lietadla našli rozličné veci, potrebné ku kresťanským bohoslužbám.

Jetter, ktorý mal viesť vyšetovanie, nechal vtedy v podzemných priestoroch odlúčiť aj troch katov. Ich rodinám oznámili, že sa vrátia len o dlhší čas. Preto Katarína, ktorá väčšinou ležala chorá na lôžku, nemohla prinášať zprávy hore; nevedela o ničom.

Jetter dúfal, že tu dosiahne viacej úspechu ako pri kňazoch, ktorých chytili predtým. Tento zajatec vedel určite mnoho, ak nie všetko o pápežovi a kardináloch,

lebo vzducholod' bola rozhodne pápežská alebo niekto-
rého vysokého hodnostára.

Jetter videl zo zlostného pohľadu zajatcovho, že
z tohto skôr vynútia výpoveď.

No Fernandez pri prvom mučení ukázal sa byť dosť
neochvejným. Kričal a stonal stále, ale svoje pery jed-
nak sovrel pri otázke: Kto je pápežom? Udaajte jedné-
ho z kardinálov!

Keď sa prebral z mdloby, našiel sa v nepreniknu-
teľnej noci väzenia. Prudké bolesti v údoch uviedly
ho do prítomnosti.

— Ó Bože, takto vyzerá to mučenie, po ktorom
som tak vrúcne túžil?

Pred niekoľkými rokmi v Barcelone kázal o muče-
níctve. Ako jasne to má pred očima: luxusný salón kres-
tianskej dámy, premenený v kaplnku, strieborné
svietniky, silne voňajúce ruže, jeho omšové rúcho
z brokátu.

Ba aj jednotlivé slová tejto kázne tíško mu znely
v pamäti:

„O Kriste! Ako jeleň po lesnom prameni, tak túži
moja duša po tom, aby trpela s tebou, aby zomrela
s tebou. Keď vidím krvavú červeň tvojich rán, zdá sa
mi nebeskou blaženosťou vyliat' krv svojho srdca ako
obetný dar; keď vidím tvoj mučenícky kríž, muky a
smrť aj ja pokladám za najčistejšiu radosť pre kresťa-
na. Plamene na hraniciach, vyšľahnite, meče a kolesá,
naostrite sa, kati a sudcovia, ozbrojte sa, nebojím sa
vás, nikdy, ako milých bratov a sestry vás pozdravu-
jem: veď pri mne stojí Kristus, bozkáva moje rany,
ktoré sa menia v zlaté nebeské ruže!“

Aké dojaté boly vtedy dámy, ako hľadely naň
v blúznivom nadšení!

Teraz prišla tá hodina, v ktorej jeho krv tečie, kto-

rá mu prináša muky a smrť stavia sa mu do bezprostrednej blízkosti. Teraz leží tu, nemôže pohybovať svojimi údmi, v jeho zničených kĺboch trhá to so strašnou pravidelnosťou. Keby mohol vystrieť ruky, rozškriabal by kamenné steny, aby si uľahčil.

Také je to mučeníctvo? Kriste, kde si so svojou útechou? Ale v jeho väzení nič sa nehýbe, len tu dnu, tu to trhá. Kde si, Kriste, so svojim nebeským svetlom a so svojimi nebeskými ružami? Nič! Žalár vyplňuje hustá tma, a do jeho duše vtiera sa noc, s posmešným úškľabkom.

— Ó Kriste, hoci myslím na tvoje rany a na tvoj kríž, jednako necítim úľavy ani útechy.

Ó tá škľabiaca sa obluda, ako sa mi vysmieva!

Bože môj, Bože môj, či si na mňa celkom zabudol, celkom si ma opustil?

Chce sa modliť, ale jeho modlitba stáva sa polovičnou obžalobou Boha, že ho, hoci mu vždy verne slúžil, necháva v zúfalstve hynúť. Začína sľubovať:

— Už netúžim po infule a berle, Pane, Pane Bože! Len žiť, len von, na svetlo aby som mohol ísť!

Keď ho po druhý raz predviedli pred sudcu, padol pred ním na kolená a zajakavým hlasom prosil o zmiľovanie. Sudca prisľúbil mu všetko, aj slobodu, a to už v najbližších hodinách, ak...

Ale toto „ak“ bolo strašné. Fernandez vykrikoval:

— Nesmiem, nechcem!

— Tak musíte trpieť...

Sudca ukázal len na strašné stroje, na ktorých zahynul silou kypiaci viedenský kardinál a Fernandez bol blízko mdloby. Kati nemilosrdne ho hodili na dosky mučidla. Kolesá zaškripely a Fernandez reval od bolesti.

— Kto je pápežom?

— Pavol VI.

— Kat, ešte raz!

— Zmilovanie! Smiem... Chcem... kat! zastav!

— Priznáš sa teda? Kto je pápežom?

Ako blesk prešlo Fernandezovou myslou:

— Judáš, chceš zradiť svojho pána?

Mlčal.

— Kto je pápežom? ... Nerozumel si? Kat!

Koleso sa znovu krútilo pomalými pohybmi.

— Zastavte, ó Bože, zastavte! Menuje sa ...

Omdlel.

Hodiny prestávky do tretieho mučenia boli strašné. Horúčka lomcovala v jeho polámaných údoch, v ktorých telesné bolesti prekričalo ešte svedomie:

— Chcel som sa dopustiť zrady! Ó ja biedny! Ja opovrhnutia hodné stvorenie! Ó Bože, pošli smrť, aby som sa skutočne nestal zradcom.

Keď vošli dvaja kati, aby ho odniesli do mučiarne, prosil ich, aby ho zabili. Čakaly naň strašné muky.

Pološialený od bolesti napokon vykrikol slová:

— Henrich Herweg.

Jetter vyskočil od najväčšieho prekvapenia:

— Hovoríš, že Henrich Herweg, bývalý viedenský profesor? To je ozaj zaujímavé!

Dal sa do víťazného smiechu. Fernandez sa spamätal.

A do jeho zúfalých obžalôb: — Ó čo som to urobil! — zaznela ďalšia otázka:

— Kde ho nájdeme?

Jediné skrútenie kolesa postačilo, aby Fernandez vykrikol :

— Strieborná ryba!

Jetter jasal.

— Dost! Teraz občerstvite tohto úbohého muža. Už dost trpel.

Kati nakvapkali mu do úst vína a jeho polámané údy chladili vodou. Ako dobre mu to padlo! Ale dnu, dnu pálila bolesť, ktorá spôsobila, že Fernandez zúfale vykrikol: Zradca!

Ale Jetter teraz už nepovolil. Zajatec môže dnes zomrieť a čo nám pomôže, keď chytíme len pápeža? Zajtra si kardináli zvolia nového.

— Tak, priateľko, ak si chcete získať celú moju spokojnosť, musíte nám ešte prezradiť mená dvanástich kardinálov.

Fernandez len skučal, z čoho Jetter vyrozumel len nejasné „nie“.

— Chlape, ty si najhlúpejší človek na svete. Veď sa nezbavíš toho strašného stroja tu, kým nebudem vedieť mená dvanástich kardinálov. Počul si? Musím vedieť ich mená. Nuž nesťažuj vec sebe i mne!

Fernandez sa spieral ďalej a žobronil len:

— Zabite ma, zabite ma hneď!

Jetter kývol tibetskému katovi. Ale už nebolo potrebné mučenie až na smrť, lebo Fernandez stratil už toľko rozvahy a mužnosti, že i najmenšie natiahnutie mu rozviazalo jazyk.

Prví kardináli, ktorých prezradil, boli Blanchot a Vittorino. Potom muky vynútily z neho meno čierneho kardinála Ošinu a Greanvilla z Londýna. Meno piateho, Lo Honka, vykrikol len úryvkovite. Potom ho mdloba vyslobodila z trápenia. Ale Jetter ho už nepustil. Rozkázal, aby mu znovu dali občerstvenie a dýchať éter, aby sa prebudil na nové muky. Ostatné mená povedal už miešane s predtým prezradenými ešte skôr, ako mučidlo vykonalo svoju prácu.

Bol už celkom otupelý a nemyslel už na nič, len aby ho konečne odviazali s toho strašného stroja.

O polnoci preniesli ho na chirurgické oddelenie nemocnice, ale prísne ho oddelili od ostatných chorých.

Tej istej noci rozletely sa tajné rozkazy do všetkých dielov sveta. Flitger, ktorého tieto dôležité zprávy zastihly v Chicagu, hneď odcestoval do Athey.

Keď sa Agripina ráno prebudila, Jetter bol k nej prívetivejší ako inokedy a nebol ani trošku žiarlivý, hoci Salman bol včera výslovne jej milencom. Na protivu mu to ukazovala, keď bledý a rozčúlený prišiel o polnoci za ňou do obvyklej miestnosti Medeaonu.

— Čo je s ním? Azda nejaká zlomyseľnosť? Neverím jeho prívetivosti.

Pritom-všetkom, keď ju pozval, ochotne išla s ním na rannú vychádzku. Dal zapriať štyroch vraníkov, ktoré ich zaviezly do francúzskej Athey. Pred veľkým obchodom vínom, ktorý mal nad vchodom znak striebornej ryby, dal zastaviť. V tej chvíli zo všetkých strán prichádzali štátni sluhovia.

— Čo sa tu robí, Samuel?

— Chcel som ti len ukázať niečo veľmi zaujímavého: Teraz zatknú pápeža.

Sestra Agáta pred chvíľou pribehla celá znepokojená k „Striebornej rybe“, — pápež ju napochytre volal k sebe a tak čakala v predsieni.

— Čo je?

Dolu vrava, ťažké kroky, dvere ktosi násilne otvoril, ľudí hlava na hlave, štátni sluhovia, ktorí sa bezohľadne rútili dnu a monsignorov, ktorí sa im stavali do cesty, odstrkávali na bok.

— Ó Bože, neskoro! Krv... v prímichný deň! — Sestra Agáta pochopila.

Trasie sa od hrôzy, ale chce byť sv. Otcovi na blízku, kolísavo kráča cez komnaty. Pavol VI. práve sa bol vrátil zo svojej domácej kaplnky a ešte mal na sebe pápežské rúcho, keď štátni sluhovia vtrhli dnu.

Bol spokojný, hoci každá kvapka krvi zmizla z jeho tvári. Vtom pristúpil k nemu Jetter:

— Pápež Pavol VI., v mene svetovlády vás zatýkam.

Sv. Otec ochotne nastavil polícii svoje ruky, aby ho spútali.

Vtom komnatami otriasol prenikavý výkrik:

— Henrich, ty si?! — Agripina ho poznala

— Áno, tvoj Henrich je kresťanským pápežom a teraz patrí nám!

— Ty diabol, ty stonásobný diabol! — Jetter sa len uškľabil.

Keď sv. Otca odvádzali, mierne pozrel do dvoch párov očí: v jednom z nich plávalo celé more zúfalstva kým z druhého svietila mu v ústrety modliaca sa a dôverujúca láska, ktorá nie je z tohoto sveta.

To boly ženy, ktoré boly kedysi také blízke srdcu pápeža Pavla VI.

HOSANNAH ET CRUCIFIGE! — HOSANNA A UKRIŽUJ!

Celý svet bol v pravom radostnom opojení: pápež a všetkých dvanásť kardinálov vo väzení! Teraz je už s kresťanskou Cirkvou koniec. Zajatcov podľa zákona odsúdia na smrť a popravia. Potom nebude tu nikoho, kto by mal právo voliť pápeža. Tak zomrie Pavol VI. ako posledný pápež a s ním aj základ kresťanstva.

Z popravy posledného pápeža vláda urobí divadlo, aké svet ešte nevidel. Bolo počuť rozličné domnienky, ale to pravé neuhádol nikto. Isté bolo len to, že na divadlo z celého sveta dochádzaly žiadosti o vstupenky. Najhoršie boli ženy. Od tých čias, čo všetky kníhkupectvá predávajú obrazy pápeža a kardinálov, ženy sú ako besné. Pre krásnych zločincov ženy vždy mali záľubu a sympatie. A teraz pápež, tento pomerne mladý muž s prekrásnou hlavou! Ani jedna si nechcela nechať ujsť príležitosť vidieť, ako bude umierať.

Ceny miest v Cirkú Maximu idú do závratnej výšky a stále ich preplácajú. Istá mladá žena, — je to, vraj, riaditeľka útulku „K desiatim zlatým ružiam“, — chová sa ako levica, bojujúca za svoje mláďatá, až sa jej podarilo získať dve miesta v najspodnejšom rade. Čo záleží takým ženám na tom, keď na to praskne aj ich celomesačný zárobok, len keď môžu ukojiť svoju túžbu vidieť senzáciu. Majiteľ cirkusu v rímskej Athei je celý zúfalý. Využítkoval každé miestečko a kútik, a väčšinu žiadateľov o vstupenky jednako musel odmiet-

nuť. Pomáha si ako vie a umiestuje sedadlá na možných i nemožných miestach.

Pravda, medzi kresťanmi zavládla najhlbšia skľúčenosť. Ako ťažko navštívil Boh svoju Cirkev! Sotva jej dal v ťažkých časoch hlavu, ktorá podala také obdivuhodné dôkazy svojej múdrosti a svojej neúnavnej horlivosti, takže srdcia všetkých zahorely k nemu vrúcnuou láskou, a už znovu berie z jeho ruky pastiersku palicu. V týchto dňoch bolo viacej smútku, plaču a modlitieb, ako v dňoch žalárovania sv. Kolomana.

Biskupi nariadili svojim kňazom, aby do dňa popravy denne slúžili sv. omše „ad postulandam gratiam bene moriendi“, — za milosť dobrej smrti. Táto sv. omša sa začína:

„Daj svetlo mojim očiam, aby som neupadol do smrteľného spánku, aby môj nepriateľ nemohol povedať: premohol som ho.“

V epištole sa ich bojácne srdcia naplnily nadprirodzenou útechou:

„Nikto z nás nežije pre seba samého a nikto neumiera pre seba samého. Lebo ak žijeme, žijeme pre Pána a ak zomrieme, zomrieme v Pánovi. Či už žijeme alebo umierame, patríme Pánovi.“

V graduale v myšlienkach ponáhľali sa do smutnej noci v Medeaone:

„A keď kráčam aj v tône smrti, nebojím sa zla, lebo si pri mne, ó Pane! V tebe, Pane, dúfam, a nebudem zahanbený na veky!“

Vo všetkých kaplnkách vystavené bolo Sanctissimum vo dne v noci a rytieri sv. Františka i sestry sv. Cecilie striedavo konali adoráciu.

V kaplnke sv. Rutwalda každý deň v slzách kľáčala rodina Eschenbergerovcov. V duši pani Eschenbergerovej vlastné materinské utrpenie ustúpilo do po-

zadia pred bolesťou Cirkvi, zasiahnutej až do špiku a kričiacej od utrpenia. Mladá pani Anička nedala sa potešiť. On, sv. Otec, bol jej ochrancom zo strašného pekla a ona nemôže nič, celkom nič urobiť pre neho, len modliť sa a plakať.

V domácej kaplnke v dome „K desiatim zlatým ružiam“ každú noc po prvej hodine rannej zjavovala sa bledá rehoľnica a padla na kolená:

— Pane, pamätaj na jeho skutok, keď stratenú hriešnicu vyrval z hrtana pekla!

A v skalnej kaplnke v austrálskej púšti ležal muž tvárou na zemi:

— Pane, mňa trestaj, mňa páľ, mňa usmrť, slož na moje ramená všetky bolesti, — len neopúšťaj svoju Cirkev!

Pápež bol zavretý v žalári, v ktorom ležal sv. Koloman. Nemal sa zle, lebo zachádzali s ním dobre a aj mučenie bolo zbytočné. Z jednotlivých posmešných slov katov pomaly domyslel si strašnú skutočnosť, že nesedí sám v tejto tme, ale že ju spolu s ním prežívajú i dvadnásť kardináli.

— Úbohý Fernandez! Pripravil sa o mučenícku korunu, za ktorou sa tak triasol. A bojazlivý Guildstern ju obsiahne, lebo bol pokorný vo svojom srdci. Úbohý Fernandez, aké peklo asi nosíš v srdci po svojej zrade!

A sv. Otec vrúcne sa modlil za neho.

— Posledný pápež! — volali kati často posmešne na neho. Ale Pavol VI. sa usmieval:

— Zaslepenci! Myslia, že Cirkev bude stratená, keď popraví pápeža a kardinálov. Áno, len kardináli majú voliť pápeža, ale Cirkev je ako zelenajúci sa ker. Odnite jeho vetvy, ostanú tu ešte výhonky, odniete i tie. ostane peň a korene. Ak kardináli nebudú môcť voliť, budú voliť biskupi, a ak ani biskupi, tak kňazi si zvolia

pápeža. Nie, Cirkev Kristova neumrie. Áno, Pavlovi VI. bolo by milé, keby mohol starý poriadok ostať v platnosti. Vo svojom srdci určí nových kardinálov, ale či nájde niekoho, kto by toto ustanovenie rozhlásil?

Samota vládne okolo neho, len kat je jediný, ktorý svojimi kliatbami prerušuje jeho samotu.

Začína sa pripravovať na smrť. Je ešte taký mladý a silný a má zomrieť. Chytá ho triaška, hoci tu pod zemou je teplo. Pomyslel si na to, keď sa s krásnou Agripinou prechádzal po viedenských parkoch? Ako krásne si predstavoval vtedy svoju budúcnosť!

— Spasiteľu môj, ty si bol ešte mladší ako ja! Prečo ide na mňa zima od toho?

Nádherná vila bola by jeho majetkom, keby nebol išiel touto cestou, mäkké koberce, kde len kročí noha, na stenách obrazy chýrnych majstrov, pôžitky sveta . . . pohodlie . . . manželka, ktorú každý obdivuje, a rozto-milé dietky, baviace sa na jeho kolenách . . .

Pápež energicky krúti hlavou, ako by chcel tieto myšlienky striasť.

— Spasiteľu môj, ty si bol obnažený a nemal si nič, len kríž. Pane, daj, aby som bol tvojím dôstojným nasledovníkom!

Už bol spokojný a pokušenie, ktoré prišlo, keď nastala polnoc, už nebolo pre neho pokušením. Spal.

Skutočne, spal tak spokojne ako vtedy, keď ešte jeho nebohá mamička pristupovala k jeho lôžku a blažene pozorovala svojho synáčka. Ešte spal, keď železné dvere zaškripely. Len vtedy otvoril oči, keď k jeho ušiam prenikol melodický altový hlas.

Pred ním stála Agripina — — —

Od chvíle, čo sestra Agáta počula zúfalý Agripinin výkrik v pápežových komnatách, na slabom lešení stávala svoje nádeje.

Navštívila svoju bývalú priateľku.

— Agripina, zachráň pápeža! Ak to vôbec niekto môže, tak si to ty!

— Pápeža? Gertrúda, či nevieš, že som dcérou Hegenbarthovou a manželkou Jetterovou?

— Tak zachráň Henricha Herwega, ktorého si kedysi milovala.

— Nenávidím ho! — zasypela Agripina, — lebo teraz viem, prečo som ho stratila. Nech zomrie za svoj bláznivý blud.

Ale jej hlas sa chvel.

— Nie, Agripina, nemôžeš ho nenávidieť, len peklo ho nenávidí! Chceš sa azda prizerať, ako jeho drahá hlava padá do piesku?

Niečo zvláštneho muselo byť v jej slovách, lebo Agripina rozrušene priskočila k rehoľnici a železným objatím sovrela jej šiju:

— Gerta, ty ho miluješ!

— Milovala som ho čistou láskou od prvého dňa, ako som ho uvidela. Veľmi ma bolelo, že nezbadal toto tiché svetielko. Nech je Boh za to pochválený a velený! Teraz ho milujem úctivou láskou, ako miluje dieťa svojho otca, lebo je Kristovým námestníkom na zemi a ďaleký od každého pozemského želania. Rozumieš to, Agripina?

Krásna pohanka sklonila sa nad svoj toaletný stôl a plakala.

Agripina ešte ten večer stála pred Salmanom a prosila ho o vstupenku k pápežovi. Salman zadivene pozrel na krásnu paniu, ktorá od vzrušenia očervenela. Jeho oči mali zvláštny lesk, lesk, ktorého sa Anička Eschenbergerová kedysi tak bála.

— Prečo, najkrajšia zo všetkých žien? Tam dolu niet miesta, na ktoré by sa mohla odvážiť stupiť nôžka krás-

nej Agripiny. A potom, je to aj prísne zakázané: nikto nesmie ísť k nemu, len sudca a kat.

Pri slove „kat“ Agripina sa nápadne zľakla. Salman uhádol celú pravdu a triumfoval. Teraz má príležitosť, aby konečne získal pre seba tú, ktorú tak obletoval a ktorej sa tak koril. Svojím pohľadom i rečou výsmešne trápi chvejúcu sa ženu.

— Pápež je veľmi krásny muž, ale ovzdušie dolu zničí jeho krásu.

— Ste odporný, Salman. Chcela som sa len postaviť pred toho, ktorý bol kedysi mojím snúbencom, chcem sa páť na jeho nešťastí.

Namáhavo vynútila zo seba tieto slová, aby udusila plač. Salman pristúpil k nej bližšie, tak blízko, že jeho dych dotkol sa jej smrteľne bledého čela.

— Čo mi krásna Agripina poskytne, ak jej dovolím, aby navštívila snúbenca?

— Svoju vďaku, Salman!

— Veľmi ľutujem, ale slovo vďaka rozplynie sa vo vzduchu ako dym tejto cigary.

Agripina cítila, že teraz beží o to, čo jej bolo najdrahšie, všetky jej duševné sily sa v nej rozprúdily a stály na stráži. Odklonila hlavu a uprene mu pozrela do očí; cítil sa, ako by dve iskry sršaly proti nemu.

Salman sklonil sa hlboko nad ňu, tak že jeho pery skoro sa dotýkaly jej omamne voňajúcich vlasov a pošepol jej len dve slová.

Agripininou hlavou horúčkovite prebiehajú myšlienky. Jej duša s hnusom sa odvracia od tohto nemravníka, ale naoko ľúbezne a zvodne sa usmieva na ohavu:

— Úsluha za úsluhu, Salman, v noci po poprave.

Salman mlčky a obradne sa klania pred kráľovnou krásy. Agripina odchádza s úsmevom, značiacim triumf.

Salman hľadí za ňou s vífazným posmeškom a trie si ruky:

— Myslí si, že ma oklamala, a ja dobre viem, že chce zachrániť svojho milenca.

Zazvonil na veliteľa medeaonskej stráže a vydal mu krátke rozkazy. Tej noci všetky východy nenápadne, ale prísne strážili.

Agripina po dlhých rokoch po prvý raz sa cítila zasa šťastnou. Kým ju tmavými šachtami spúšťajú dolu, v duchu vidí ostrov blažených, obklopený slnečným svetlom, na ktorom žijú dvaja ľudia: Henrich a ona.

Dlho vyjednáva s Tse Singom. Kat sa s rozhorčením odvracia od nej. Ale Agripina každú chvíľu zvyšuje odmenu za umožnenie úteku, až sa aj nenásytníkovi motá hlava. Hej, to by bol život! Neostane do smrti katom!

— Agripina, vy?

Pápež vstáva s výrazom preľaknutia.

— Áno, Henrich, prichádzam, aby som ti priniesla záchranu. Čas beží, poď za mnou, o ostatnom sa dozvieš po ceste.

— Agripina, či tá záchrana prichádza od vás? Vy, pohanka, manželka môjho sudcu, chcete zachrániť pápeža katolíckej Cirkvi?

— Jettera neuznávam za manžela, len nech zachránim teba.

Pápež sa zarazil.

— Kam ma chcete odviesť, Agripina?

— Nepýtaj sa, Henrich, na slobodu, do života.

— Agripina, ja som už zúčtoval so životom, ale ak chcete zachrániť pápeža pre Cirkev, nech vám to odplatí Boh!

— Pre Cirkev? Kto hovorí, že pre Cirkev? Henrich, ak Ťa zachránim, chcem Ťa mať pre seba.

— Nerozumiem vás!

— Henrich, ‚pápež‘, — ako strašne sa vyslovuje toto slovo, — musí ostať tu v tejto podzemnej hrôze a na svetlo môže vystúpiť Henrich Herweg, ktorý ma miloval a ktorého ja nemôžem prestať milovať.

Pápež ustúpil o krok.

— Ujdeme na najodľahlejšie miestečko zeme, a tam, Henrich, vybudujeme si znovu záhradu lásky.

Teraz už pápež porozumel.

— Agripina, žite blažene. Či neviete, že kňaz katolíckej Cirkvi sa dobrovoľne zriekol ženy?

— Henrich, strašíš ma! Ty nechceš? — zasmiala sa zrazu posmešne. — Žene, ktorá by Ťa zahrnula vernosťou a nekonečnou prítulnosťou, hovoríš, že sa jej musíš zrieknuť? A pred pobehlicami, tam nad nami, si sa nehanbil?

Pápež pochopil, že Agripina ho vtedy videla. Boľestne sklonil hlavu.

— Agripina, a ty si to uverila? — začal jej tykať aj on, ako kedysi za mladých rokov.

— Videla som Ťa sama, keď si odtiaľ vychádzal.

— Úbohé, nešťastné dieťa, či nevieš, že láska katolíckeho kňaza chodí si i do bahna po svojej stratené deti? Agripina, ver mi, ako mužovi, stojacemu tvárou v tvár smrti, že čistý som vstúpil do miest hriechu a čistý som odtiaľ vyšiel, ale zachránil som jednu nešťastnicu pre čas i večnosť. A teraz ži blažene! Myslím, že si už nemáme čo povedať.

Vtom stalo sa niečo neuveriteľného. Agripina hlboko dojatá vrhla sa k nohám muža, ktorý stál pred ňou, taký šľachetný a veľký.

— Henrich, poď so mnou! Už nežiadam obeť od te-

ba. Choď, kam ťa srdce ťahá. Ale musíš sa zachrániť, neznesiem myšlienku, že by tvoja hlava mala padnúť pod katovým mečom, neprežila by som to.

Ale Pavol VI. opäť nadobudol svoju pokojnú rozvahu:

— Agripina, Boh nech ťa požehná, ako ti žehnám ja. Ale choď! Chcem a musím zomrieť. Nechceš mi dožiť kresťanskej palmy víťazstva?

— Henrich!

— Žena, už nemám s tebou nič do činenia. Pavol VI. nikdy nesmie vďačiť za svoj život žene, ktorá vzplála k nemu ešte pozemskou láskou. To by bol roman pre chlipný svet! Pamiatka, ktorú zachovajú dietky Cirkvi svojmu spoločnému otcovi, je mi drahšia ako život a jeho rozkoše.

Poznamenal ju znakom sv. križa, odvrátil sa od nej a obrátený k stene začal sa tíško modliť.

Agripina ešte dva razy vykrikla bolestne jeho meno. Pápež ju nepočúval. Potom hlasne plačúc zakryla svoju tvár a smutne odchádzala.

Kat zarazene hľadel za ňou. V duchu už viedol nádherný život, v ktorom hlavnú rolu hraly hostiny a ženy. Veď skvelé prepitné od krásnej ženy vystačí len na niekoľko dní. Škoda, že ten blázon tam dnu nechce použiť príležitosť k úteku.

Keď sa pápež tej noci po druhý raz prebudil, počul tupé dunenie. Nastrašene vstal. Prichádzalo to shora, ako hrčanie mnohých vozov na podzemných cestách a dráhach? Ešte raz počul toto dunenie, ale teraz prichádzalo zdola, ako by z vnútra zeme. Dlhو nemohol zaspať, ale tupý hrmot sa viacej neozýval.

Na toto dunenie zdola prebudilo sa o tretej hodine ráno aj mnoho athejských občanov. Tí, čo boli mrzutej-

šej povahy, pohundrali si, že podzemnú dopravu nezastavia ani v noci a s hundraním zasa zaspali. — — —

Tak nastal veľký den. Keď pápeža odvádzali na popravu, ešte raz mal príležitosť vykonávať svoj svätý kňazský úrad. Pred žalárnymi dverami bola skrčená žena tibetského kata. S veľkou námahou vstala so svojho lôžka a priplazila sa až na chodbu, ktorou mal prejsť.

— Najsvätejší Otče! Vaše požehnanie! — lkala veľkňazovi v ústrety. Kat sa strašne nazlostil. I táto potvora je kresťankou? Teraz už vie, kto vyzradil tajomstvo väzení, za čo kati skoro že neprišli o svoj chlieb. Chytil ju, hrdúsil a napokon celou silou hodil ju o zem. Vydala zo seba len slabý vzdych. Pápež však sa sklonil nad ňu a vyslovil absolúciu hriechov a udelil jej pápežské požehnanie. Potom ho odtrhli od nej.

Katarína usmiala sa na znamenie vďačnosti a jej nešťastný život mal aspoň šťastné zakončenie.

Vo veľkom cirkuse v rímskej Athei všetko burácalo a šumelo, ako by sa privaly vody rútily cez skaly. Pred vchodmi stály tisíce ľudí, búrlivo sa dobýjajúcich, aby ich vpustili, ale brány ostaly zavreté a obsadené silnými strážami. Boly tu zastúpené všetky národy, bola tu miešanina všetkých rečí. Dámy z najvyššej spoločnosti zahalené boly navoňavenými rúchami a ich brilianty sa blyšťaly, keď pohybovaly svojimi krásnymi, pestovanými rúčkami. Mužovia prišli väčšinou v slávnostných krojoch. Sluhovia bez prestania rozprašovali jemnými trúbkami vzácne voňavky po obrovskom priestore. Na všetkých balustrádach ležaly kytice ruží. Oba stĺpy ovinuté boly zelenými myrtoými vencami. A nad všetkým tým klenulo sa nádherné južné nebo, modré a bezoblačné. Z juhu trblietaly sa snehové pláne Araratu a na severe vypínala sa spurná postava Atheova. Všade veselé, usmievajúce sa tváre, za ktorými celkom

zmizlo tých niekoľko vážnych tvári, poklonky padaly hneď na tú, hneď zasa na tamtú stranu, vejáre chladily svoje krásne majiteľky. Celok poskytoval dojem najväčšej slávnosti.

Zrazu nastalo ticho. Ako keď skalú hodíme do úľa; najprv nastane rozčúlené bzučanie a potom zrazu ticho.

Prichádzal Adonáj so svojou družinou. Všetky oči a sklá obrátili sa k nemu, tisíce ľudí spontánne vstáva a pozdravuje ho. Adonáj klania sa na všetky strany.

Vedľa neho v lôži sadla si krásna Agripina. Nebola veselá. Rozprávali o nej rozličné povesti, že táto kráľovská žena bola kedysi pápežovou snúbenkou, keď tento bol ešte mladým profesorom vo Viedni. A romantika spriadala svoje nitky ďalej. Hneď vedľa nej sadol si Austráľčan Salman, ktorému vlastne mohli ďakovať za dnešnú zábavu, lebo jeho bdelosťou chytili španielskeho monsignora.

Fantázia divákov zaoberala sa aj Fernandezom. — Popravia aj jeho?

Poniektorí vedeli, že nedávno opustil nemocnicu a zmizol, iní zasa videli ho, vraj, tu medzi divákmi. Tí, čo sedeli blízko Adonájovej lôže, videli, vraj, aj to, že Agripina je veľmi bledá a že zlostne odmieta Austráľčanove dôvernosti. Diváci málo sympatie prejavili pri zjavení sa Dr. Moldarovského a ešte menej pri príchode Jetterovom, ktorý nazlostene blúdil očima medzi Agripinou a Salmanom.

Na najspodnejších sedadlách sedely dve ženy, ktoré sa málo staraly o všeobecnú zábavu. Sedely tíško, zamyslené, ale ich srdcia sa modlily a plakaly. Bola to Agáta s Immaculatou.

O dva rady nad nimi sedel bledý muž, ktorého obe ženy pozdravily: Habsburg, pápežov spovedník. Niekoľko biskupov, ktorí prišli väčšinou z veľkej diaľky, ako

arcibiskup z Viedne, ako aj celý rad rytierov sv. Františka, sedelo rozdelené na rozličných miestach cirkusu, podľa toho, ako dostali vstupenky.

Väčšina poslancov svetového parlamentu zaujala vyhradené im miesta.

Po uvítaní najvyšších úradov znovu začalo hlasné šumenie tisícov ľudských hlasov, až zaznelo prenikavé znamenie zvonom.

Obecenstvo hneď stíchlo.

Adonáj vstal a rečnil a jeho slová rozhlas vysielal do celého sveta. Aj v cirkuse dokonalé zvukové prístroje jasne prenášali každé jeho slovo.

— Bratia a sestry! Občania sveta! Pozval som vás dnes na divadlo, akého svet dosiaľ nevidel a neuvidí. Poprava posledného pápeža a jeho kardinálov je pre svet historickou chvíľou. Najväčším pocitom šťastia ma naplňuje, a akiste aj vás, že sme sa tejto chvíle dočkali. Vaše krásou omámené oči uvidia dnes divadlo, ktoré sa nevymazateľne vtlačí do vašej pamäti. Naša doba zakrýva všetko, aj odporné veci, Afroditiným pásom, krásou. Aj smrť zločincov má sa zahaliť do krásy a ľúbivosti. Pápež nazýva sa zástupcom svojho Boha. Nech má teda smrť, aká je dôstojná jeho „boha“. Vláda rozhodla, aby umrel tak, ako Ježiš Galilejský!

Sestra Immaculata začala sa chvieť, ale sestra Aśáta položila jej ruku na plece, aby ju uspokočila. Kriky začali jasať a šatkami mávaly na znamenie súhlasu.

Keď znovu nastalo ticho, Adonáj pokračoval:

— Kristovu smrť na Golgote predchádzal slávnostný príchod do Jeruzalema. Aj túto zábavu vám poskytneme vo forme slávnostného príchodu pápeža do Peterského chrámu na korunovanie.

Dav znovu začal jasať, návštevníci vstali a tleskali ako besní. Slávnostná nálada bola skvelá.

— Keď už bude po tomto divadle, začne sa nová epocha pre celý svet. Povera, ktorá zotročovala duchov a ťatila vývoj ľudstva k pravde a šťastiu, s posledným pápežom klesá do hrobu. Nastáva nová doba: doba svetla, doba bez Boha, a preto aj doba najväčšieho šťastia pre ľudstvo. V mene tejto doby otváram teraz dnešné divadlo.

Adonáj si sadol. Potom bolo počuť chorál s vážnymi, slávnostnými melódiami, stále silnejšie a silnejšie, až celý Cirkus Maximus ozýval sa jedinou nadšenou, opojnou piesňou:

*Nikdy už nenastane deň,
keď sa ruky sopnú k modlitbe!*

Keď posledné slová rúhavej piesne doznely, začaly tichšie, akoby z diaľky zvučať trúbky. V cirkuse je všetko v najväčšom napnutí. Otvárajú veľkú bránu, vchod do arény.

Vchádza veľký zástup mužov v malebných stredovekých krojoch so striebornými trúbkami v rukách, ktoré teraz zasa prikladajú k ústam. Obraz bol tak skvostný, pestrý a nádherný, že diváci boli ako bez seba vo vytržení.

Za trubačmi prichádzali roztomilé dievčatká a chlapci, všetci do snehobieleho oblečení a s kvetami v rukách, ktoré trúsili po ceste, ako to robily dievčatá za kresťanských časov na sviatok Božieho Tela.

Máloktorí diváci si pripomenuli, že kresťania práve dnes slávia sviatok Božieho Tela.

Teraz vnochodovala švajčiarska garda s mohutnými klobúkmi a dievčatá s galerií hádzaly krásnym mla-

dým mužom ohnivých očí množstvo ruží, ktoré tí šikovne zachytili a pripevnili na svojich prsiach.

Potom vážne a dôstojne prichádzal dlhý sprievod klerikov v čiernych, červených, modrých a fialových reverendách s hodvábnymi stuhami okolo boku. Nevedeli sa dobre pohybovať v nezvyklých rúchach, ale usilovali sa zachovať si nacvičenú dôstojnosť.

Monsignori vo svojich tmavofialových reverendách tvorili prechod k rehoľnému kléru.

Akási žena v treťom rade zadivene tleskla rukami: — Toľko rozličných mníchov bolo kedysi?

— Áno, vážená pani, a myslím, že to sú ešte nie všetci. Ich rúcha zhotovili len podľa starých kníh, ktoré sa ešte zachovali.

Mužovia i ženy so záujmom hľadeli na biele habity, hnedé kapucne a čierne škapuliare benediktínov a jezuitov, kapucínov a dominikánov, redemptoristov, kartuziánov a trapistov... Zdalo sa, že sprievod nemá konca.

Salman horúcim dychom šepkal Agripine: — Agripina, nezabudnite na svoj sľub? Dnes v noci!

Zdalo sa, že Agripina ho nepočuje; nehľadela ani na deti, oblečené do bieleho, ani na kňazov a mníchov, ale jej pohľad zastal ako prikovaný na bráne, kadiaľ mal prejsť pápež. Už to nebude dlho trvať, veď už sa blíži sprievod biskupov. Ako sa jagajú ich berly v slnečnom svetle, kríže na prsiach a drahokamami vysádzané mitry! Kráčajú dôstojne a očakávajúci dav pozdravuje ich tleskaním.

A teraz, teraz prichádzajú na smrť odsúdení, sprievod statistov a hercov prestal. Všetky oči odlepujú sa od predošlých pestrofarebných obrazov a obracajú sa k bráne. Ale nie, najprv ide rímska šľachta a šľachtická garda vo vkusnej rovnošate, prekrásni mladí mu-

A teraz prichádza O. (Str. 343.)

žovia z Athey, ktorých aranžér povyberal zo všetkých národov. Pozerajú sa aj hore k ženám, ktoré obracajú ďalekohľady na nich, najkrajšie ruže trhajú s prs a hádžu ich medzi výkvet mužnej krásy.

— Ach, kardináli! — Konečne prichádzajú odsú-
denci.

Dvaja a dvaja, vážni, odhodlaní, modliac sa. Po ich boku kráča štátna stráž. Purpur zahaľuje ich od hlavy po päty a vlaje za nimi.

Všetko stíchlo, celkom zamĺklo v širokom priestore, ba aj veselý smiech odumiera na kvitnúcich perách krásnych žien.

Vyzerá to tak, ako by tieň padal na slnkom ožia-
rený priestor. Najprv idú dvaja americkí kardináli, po-
tom nasledujú dvaja ázijskí, najmladší a najstarší, Lo
Honk a Omar Ben Abida, po nich austrálsky a africký
a napokon európski, obdivuhodný to obraz katolíckej
Cirkvi, ktorá má miesto pre všetky rasy a reči, preto
sú všetky zastúpené vo sv. kolégiu následníkov pápež-
ského trónu.

A teraz prichádza On. Kadidlové obláčky zahaľujú
pozlátený trón, vysoko sa vznášajúci na ramenách ko-
morníkov, veľké vejáre z pávích pier ovievajú ho o-
chladzujúcim vzduchom, trúbky znejú striebristým hla-
som a ich zvuk mieša sa do volania tlačiaceho sa ľudu,
oblečeného do farieb a krojov všetkých národov a čias.
Dve oči nestačia, aby vpíjaly do seba toľko nádhery.

— Evviva il papa re!*

Volanie stáva sa stále búrlivejším a strhuje i divá-
kov, takže v nadšení aj títo volajú. Pápežstvo aj v umie-
raní nestratilo svoju moc nad ľudskými srdcami. Teraz
padá prvá ruža k jeho nohám. Odtrhla ju Agripina, ale
pápež to nezbadal; ružu pošliapal nasledujúci dav. Agri-

* Nech žije pápež kráľ!

pinin príklad hneď nasledujú iné: celý kvetový dážď padá dolu do priestoru smrti. Pápež sa usmieva: bezbožnosť nevedomky holduje zástupcovi Kristovmu na zemi. Úbohí ľudia! Zaslepení a zvedení, daj, Bože aby táto krvavá obeť prispela k obráteniu sveta! Aj v tomto divadle robí to, čo pápež číri aj pri svojej korunovácii: nepretržite žehná ľud. Hlavy kresťanov skláňajú sa pokorne a šťastne: dostali požehnanie od umierajúceho pápeža. Teraz sprievod zastal. Pred pápeža predstupuje klerik: na tyči drží chumáč kúdele. Presiaknutá je olejom, jasne vzblkne do výšky a za krátku chvíľu padá na zem popol.

— Sancte Pater, sic transit gloria mundi!

Lesk tohto sveta! Neužil ho nikdy primneho, ale non transit gloria sempiterna. Večná nádhera, ktorá sa už otvára pred ním, tá nikdy, nikdy nepominie.

— Sic transit gloria mundi!

Pápež to opakuje. Jeho zrak blúdi dookola a hľadá nádherné odevy žien a lesknúce sa uniformy úradníkov. jeho zrak stúpa hore po štíhlych stĺpoch a zastane na Atheovi a Medeaone a stúpa vyššie po bielych vilách na Veľkom a Malom Ararate a v duchu blúdi po Babylonskom múri.

— Sic transit gloria mundi! — volá pápež po treťi raz silným hlasom a veľmi rozrušený hľadá do diaľky. teraz vstáva na prenosnom tróne a vystiera ruku.

— Pápež chce hovoriť! Ticho! Pápež chce hovoriť!

— Aký hlasný, melodický hlas má! Čo hovorí?

Všetko počúva, prístroje pracujú.

— Athejskí kresťania, ako vaša hlava nariaďujem vám, aby ste ešte dnes opustili mesto bezbožnosti!

— Prečo to hovorí? Obáva sa nejakého nešťastia? Ale nariaďuje to ako svoje posledné želanie, preto dnešná

noc nenájde už ani jedného kresťana medzi múrmi Athey.

Medzi divákmi rozpútal sa nepretržitý smiech. Pápež je už zbavený svojho nimbu, teraz začína vládnuť zlosť bezbožnosti.

— Pápež chce svať trest na bezbožné mesto, hahaha! Dnes večer bude tu pusto, lebo všetci sme kresťania, hahaha, veď sme víkali pápeža a oslavovali sme ho.

Znovu buráca smiech ľudského davu, ako by privaly vôd sa rútily cez skaly. Ale zrak pápežov hľadá ďalej.

Jeden muž v trefom rade vyskočil a zasa si sadol.

Sv. Otec uvidel svojho spovedníka, ktorého hľadal a tri razy sa bije v prsia. Je to vyznanie hriechov. A muž v trefom rade šepká absolučné slová a udeľuje mu odpustenie hriechov, pápež sa úctivo znamená znakom sv. kríža. Teraz je očistený od všetkých pozemských škvŕn.

Štyri slziace oči sú namierené naňho. Všimnul si ich a nenápadne im kývne.

Sprievod tiahne ďalej a potom zastane v strede arény.

Hosanah je skončené, začína sa crucifige.

Všetci štatisti, deti, gardy, biskupi a klerici opúšťajú priestor druhou bránou. Ostalo len dvanásť kardinálov a pápež, ktorý sostúpil so svojho trónu. Okolo nich stoja strážcovia vo výzbroji.

Na lešenie vedie niekoľko stupňov. Kati, oblečení do červeného, stoja pripravení na najvyššom stupni a vrhajú slnečné lúče, odzrkadľujúce sa na ich blýskajúcich sa sekerách, do hľadiska. Pre pápeža je urobený na pódiu zlatom sa trblietajúci trón, nad ktorým sa vznáša biely baldachýn. Má prežiť svojich kardinálov.

Adonáj rozkazuje ticho, ale musí ustať, lebo ako jeho oči tak aj oči divákov napnute sledujú nové divadlo:

Dvanásť kardinálov pokľaklo na mramorovej dlažbe a spievajú drsným a jednako dojemným hlasom:

— Confiteor Deo omnipotenti . . . Vyznávam sa Bohu všemohúcemu, najblahoslavenejšej Márii Panne, svätému Jánovi Krstiteľovi, sv. archanjelovi Michalovi, sv. apoštolom Petrovi a Pavlovi, všetkým svätým a tebe, Otče, že som zhrešil myšlienkami, slovami a skutkami. Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa! . . .

Pápež vstáva so zlatého trónu a robí nad nimi kráľovské znamenie kríža. Teraz v ťahoch mužov, zasvätených smrti, zračí sa spokojná radosť.

Objímajú sa a bozkávajú bozkom pokoja: Pax tecum! Pokoj s tebou! Pokoj s tebou! Pokoj Kristov v Kristovom kráľovstve! Mnohé ženy začínajú nahlas plakať, ich mužovia ich však drzo zahriakajú, že mali ostať doma, ak ich nervy neznesú pohľad na trošku krvi.

Teraz hovorí Adonáj.

— Kardinál Lo Honk, ste obžalovaný, že ste porušili kňazský zákon. Jediné, čo vás môže zachrániť, je toto: Zrieknite sa povery!

— Nikdy!

— Kat, robte, čo vám úrad káže!

Dve drievka zlomené padajú do arény.

Lo Honk kráča po schodíkoch hore, ostatní kardináli kľakajú si k modlitbe. Odsúdenec kľakne si pred pápežovým trónom, bozkáva mu ruku a nohu a prijíma jeho objatie a požehnanie.

Potom spokojne skláňa svoju hlavu na klát.

Niekoľko žien omdlelo a odnášajú ich preč.

Hlavu preberá sluha a napichuje ju na kopiju. Má byť vystavená na tibetskej časti Babylonskej hradby. Ale pápež zaintonoval hlasne, že to znie po celom cirkuse a žijúci kardináli spievajú s ním:

— Sancte Nicolae Lo Honk, ora pro nobis!

— Kardinál Vincenzo Vittorino, ste obžalovaný, že ste porušili kňazský zákon. Len jedno vás môže zachrániť pred smrťou: Zrieknite sa povery!

— Teším sa, že smiem odísť ku Kristovi.

— Kat, konajte svoju povinnosť!

Ďalšie zlomené drievka padajú do arény. Keď sa Vittorino lúči so svojim otcom, tento ho prosí:

— Modli sa, bratku, v sídle blažených, aby som ostal pevný!

Keď jeho hlava padla, obrovským priestorom znovu zaznelo:

— Sancte Vincenti, ora pro nobis!

Tretí bol jeruzalemský patriarcha. Keď pri vyvolaní svojho mena chcel vstať, kardináli museli mu pomôcť. Bol najstarší z nich.

— Sancte Omar, ora pro nobis.

A stále slabšie znely litánie nových svätcov v priestore arény. Posledný bol kardinál Guildstern. Ako jednoduchý kňaz, kedysi triasol sa pred hodinou, ktorá znamenala pre neho mučeníctvo, cítil sa prislabým a nedôveroval sám v sebe. Ale milosť Božia nezabudla na svojho pokorného sluhu.

Keď kráčal hore, začal tíško spievať a jeho labutiu pieseň tisíce divákov počúvalo bez dychu:

„Salve Regina, Mater Misericordiae! Buď pozdravená, ó, Kráľovná! . . . Ó, milostivá, ó, prívetivá, ó, pre-sladká Panna Mária!“

Za svojho života bol veľkým ctiteľom Panny Márie. Jeho hlava padla pri slove Mária. A pápež, ako posledný, zvolal v modlitbe:

„Sancte Hakon, ora pro me!“

Kati veľkým prestieradlom prikryli krvavé telá; začal sa druhý akt trúchlohry.

Adonáj zasa rečnil:

— Pápež Pavol VI., ty si utvrdoval svojich kardinálov, biskupov, kňazov a občanov v ich blude!

— Áno, urobil som to, a ďakujem za to Bohu, že som to urobil!

— Najvyššia vláda odsúdila ťa preto na bolestnejšiu smrť, ako ostatných kňazov. Vystatuješ sa, že si námestníkom Kristovým. Kristova smrť nech je tvojím údelom! — Pápež zbledol, ale hneď sa uspokojil.

Na zemi ležal pripravený veľký, drsno kresaný kríž. Pápež sostúpil so svojho trónu, prikročil ku krížu, pokľakol pred ním a pobozkal ho.

Po divákoch prebehla vlna pohnutia.

— Ty milý kríž, ty dobrý kríž! — znelo zvučne priestorom, — túžobne som čakal na teba, lebo ty ma spojiš s mojím milým Spasiteľom.

— Kati, soblečte ho!

Pápež sa zhrozil. Pristúpil na kraj pódia:

— Najvyšší sudca, každému odsúdencovi poskytnú jednu milosť, ja prosím o milosť, aby som mohol zmrieť vo svojich šatách! — Ale márne prosil.

— Kati, soblečte ho!

Drsné ruky ho schytily a strhaly mu s tela biely hodváb a surové nohy kopaly do tiary, až sa skotúlala s pódia. Pápež ostal obnažený pred davom, počítajúcim mnoho tisíc hláv: štyridsať ročný muž v plnej, rozkvitnutej sile a kráse; jeho biele telo v klasickej kráse sa odrážalo od tmavého pódia.

Cítiac na sebe tisíce chlipných pohľadov, obracal sa od studu a hrôzy.

— Spasiteľu môj, pre tvoje obnaženie ťa prosím, skrát túto moju najväčšiu muku!

Sestra Ašáta plačúc sklonila hlavu, aby nemusela hľadieť na nahotu svätého kňaza.

Vtom stalo sa niečo neslýchaného: po schodišti vbe-

hla do arény žena a ponáhľala sa k pódiu. V behu uvoľnil sa jej šedý závoj, ktorý mala ovinutý okolo krku. Nikto jej nebránil, ba i kati prekvapene a bezradne hľadeli na mladú ženu, ktorá so slzami zastretým pohľadom pristúpila k odsúdencovi a závojom zahalila jeho boky.

Potom si pred pápežom kľakla a s povďačnosťou pobožkala jeho ruku.

Teraz mu odplatila jeho láskavý skutok, ktorý jej bol kedysi preukázal.

— Nech ti to Boh odplatí, Veronika!

Keď sa sestra Immaculata pomaly vracala na svoje miesto, muž, sediaci v treťom rade, zavolať jej búrlivé „bravo“, prítomní rytieri sv. Františka tleskali a prítomné ženy naplnil pocit pýchy, že jedna z nich vystúpila ako ochrankyňa a obhajkyňa studu, s čím všetky ženy v aréne búrlivo súhlasily.

Tu neodvážil sa zakročiť ani Adonáj a uspokojil sa novým rozkazom:

— Korunu namiesto tiary!

Kati priviedli pápeža k jeho trónu, vzali železnú tŕňovú korunu a vrazili mu ju na hlavu.

— Ó, Spasiteľu, pre tvoje bolestné korunovanie, zmiluj sa nado mnou!

Stále musel zatvárať oči, ktoré zalievala krv, lebo bolesti doliehaly na neho ako ťarcha Araratu. Aj červený plášť prehodili cez jeho ramená a kľakli si pred ním:

— Buď pozdravený, pápežský kráľu! — výskala sberba, ku ktorej sa pripojilo najprv stá, potom tisíce hlasov:

— Buď pozdravený, pápežský kráľu!

S trónu, do ktorého klesol od bolesti, stiahli ho dolu a položili ho na kríž.

Údery kladív tupo znely nad arénou a do nich jasne sa miesily žalostné výkriky ukrižovaného.

Mnohí zapchávali si uši a zatvárali oči. Toto divadlo bolo strašné. Sestra Agáta tíško nariekala, kým Immaculata ju krčovite objímala. Agripina prosebne sa obrátila na Adonája:

— Usmrťte ho, ale nemuňte ho tak!

Adonáj jej chladne odpovedal:

— Nemôžem zrušiť rozhodnutie vlády, a aj ináčej, nechcem olúpiť tento dobrý ľud tu o sľúbenú zábavu.

Agripina na to oprela si hlavu o zábradlie lôže, zavrela si oči a ostala takto, kým nebolo po všetkom.

Teraz dvíhali kríž. Otec Habsburg sa modlil: —
Ó Spasiteľu, len teraz viem pochopiť, čo si vytrpel.

Vedľa neho ozval sa hlas:

— Teraz uvidíme, či mu jeho boh pomôže!

— Hej, — kričal ktosi s galerie, — povedz, kde je tvoj boh, veď si bol jeho prvým ministrom! Počkaj chvíľku, hneď sostúpi s krásneho neba a vyslobodí ťa. Ale povedz mu, aby si nezabudol kliešte na vyťahovanie klinčov!

Po tomto žarte rozhlaholil sa smiech. Celkom dolu akýsi chlap, predstavujúci gardistu, zvolal:

— Ak ti tvoj boh pomôže, uverím v neho!

— Aj ja, aj ja! — prekrikovalo sa so desať, dvadsať hlasov. Ani Salman si nemohol odpustiť, aby nezavolať:

— Musíš kričať, Pavol, tvoj boh možno spí; počul som, že, vraj, niekedy je veľmi nahluchlý.

Nový výskot a nový rehot.

Pápež však dvíha svoje krvou zaliate oči smerom, kde stojí Atheos. V jeho nútri, v domácej kaplnke, pred bielym Chlebom dosiaľ horí malé svetielko:

— *Spasiteľu, odpusť im, lebo nevedia, čo činia!*

V zadnej časti arény zrazu nastal nepokoj. Akýsi človek predieral sa napred.

— Pustte ma, čosi mu aj ja musím zblízka povedať.

Pustili ho. Cestou spadol a ťažko sa zdvihol. Vlasy mal rozčuchané a jeho šaty neboly primerané slávnostnej nálade.

— Fernandez! — zastonal biskup, majúci tri palmy vo svojom odznaku.

A Fernandez padol pred krížom! Zúfale spínal ruky hore:

— Najsvätejší Otče! Zhrešil som pred nebom a pred tebou! Zachráň ma svojim odpustením pred Judášovým osudom!

Tak zúfale kričal, že diváci nastrašene vstávali a Adonáj dal znamenie dohliadačom. Pápež sa potešil:

— Teraz si zasa mojím synom. Ego te absolvo!

A keďže pribitými rukami už nemohol urobiť znamenie sv. kríža, svojou trním korunovanou hlavou pohyboval shora dolu a zľava doprava.

Strážcovia schytili kňaza, ktorý teraz kričal: — Teraz ma už môžete mučiť, môžete ma zabiť, nebojím sa ničoho, teraz už aj ja prídem za ním do raja.

Keď ho dovliekli k bráne, od vysilenia klesol im k nohám.

Teraz pápežove oči pohliadly na dve ženy, zmierajúce od bôľu: jedna čistá a svätá ako Mária Panna, druhá činiaca pokánie v kajúcej láske ako Magdaléna: Agáta a Immaculata. Áno, nech čistá Agáta aj naďalej drží svoju ochrannú, materinskú ruku nad zachránenou hriešnicou, aby ostala silná a aby už nikdy nezblúdila.

— Gertrúda, hľa, tvoja dcéra! Immaculata, viď svoju matku!

Od toho času sa obe rehoľnice viacej neodlúčily.

A pápež mocným hlasom volá: Ja Pavol VI... (Str. 355.)

Pocítil páľčivú žizeň, ktorá vynútila u Spasiteľa na kríži štvrté slovo: Žízňim. Pápež chcel premôcť tieto muky a venovať ich ako prosbu, aby ľudia znovu žízňili po pravde. Lomcovala ním horúčka, pred očima sa mu zatmilo, pred sebou videl jazero a čistú kryštalovú vodu. Ó keby aspoň kvapka zvlažila jeho jazyk! Len jediná kvapôčka! Svojím pohľadom ukazuje katovi, kde leží jazero.

— Ponor svoju ruku do vody a ovlaš moje pery!

A tibetský kat, vidiac muky tejto žízne, v náhlom milosrdenstve pristupuje k nemu a podáva mu dlaň, do ktorej nalial dúšok vína. Umierajúci ďakuje:

— Boh nech ti to odplatí!

Tse Sing sadá si nabok a uvažuje:

Ten hovorí, aby mu Boh odplatil dúšok vína, avšak čo, ak mu odplatí aj to, čo sotva pred troma hodinami spáchal na svojej žene? Zamyslene hľadá na svoje veľké ruky, ktorými zahrdúsil kňaza Antonia, niekoľkých lámal na kolese a svoju ženu zabil. Začína ich trieť, ale hnusné škvrny na nich nechcú zmiznúť. Celé popoludnie trie tieto škvrny. Pápež znovu hľadá k Atheovej soche.

— Spasiteľu, tvoje umieranie bolo bolestnejšie: Teba opustil aj Otec, a ja, ja cítim tvoju blízkosť. Chcem vysloviť tvoje sv. slová a potom ma prijmi!

Do tvojich rúk porúčam svojho ducha, moje dielo je dokonané.

Ale smrť ešte neprichádza. Či jeho dielo je azda ešte nie skončené?

Nesmierne ťažkosti mu zaviňuje, keď chce sústrediť svoje myšlienky.

Hrubými krvavými blanami zatiahnuté mihalnice len máličko môže zdvihnúť, tak ťažko padajú ony dolu

na hasnúce oči. Nevidí už ani ľudí v aréne, ani domy a myrtami ovinuté stĺpy.

Bolesť poľavuje . . . akýsi vzlykot sa derie z jeho pŕs, chcel by len spať, spať.

Mihalnice mu celkom spadajú na oči. Aký dobrý pocit je to! Z veľkej, veľkej diaľky počuje dunivý hrmot.

Zrazu však s nadľudskou energiou naširoko otvára oči, so všetkou silou sbiera svoje uspalé myšlienky: Nie, jeho dielo je ešte nie dokonané.

V aréne zrazu nastalo ticho. Ľudia jeden druhému vravia: Umiera!

Moje dielo je ešte nie skončené: v najbližších chvíľach Cirkev osirie a nepriatelia budú jasať:

— Posledný pápež je mŕtvy!

Na kresťanov zaľahne smútok a zmätok.

Čaká ho ešte jedna úloha, až potom bude môcť uznúť.

— Kat, kat!

Druhý kat blíži sa ku krížu. Pápež len s námahou mu dáva srozumiteľné znamenie.

Kat beží k Adonájovi. Najvyšší sudca kývol rukou:

— Ešte chce niečo povedať.

A pápež s posledným vypätím síl mocným hlasom volá:

— Ja Pavol VI., najvyšší zvolený pastier Cirkvi, ustanovujem kardinálov sv. Cirkvi:

Viatora sempiterna,

Trpezlivého otca Jóba,

svojho spovedníka zo Skalného hradu,

Hlas volajúceho na púšti,

biskupa s troma palmami,

bis . . . kupa . . .

Divákov zachvátilo ohromné vzrušenie.

Ďalej nemohol. Flitger ako besný vyskočil a zareval na štátnych sluhov:

— Zabite ho, zabite ho hneď!

Hneď na to dvaja z nich mieria na snehobiele telo, po ktorom stekajú červené potôčky.

Ale nebolo to už potrebné: pápež Pavol VI. ešte raz hlboko vydýchol, jeho telom trhlo na klincoch, potom ostal visieť celkom tíško a jeho hlava klesla na prsia, z ľavej strany prs vystriekol hustý prúd krvi.

BELSAZAROVA HOSTINA

Keď zapadajúce slnečné lúče už len ľadovce Araratu prijaly pohostinne, dolu nastalo pravé sťahovanie národov. Mnoho tisíc cudzincov, ktorí prišli sem, aby videli divadlo, odcestovali, no väčšina z nich ostala i na noc v tomto meste rozkoše.

Odchádzajúce lode boly preplnené.

Kresťania vo svojej úzkostlivosti prišli ku svojim kňazom a kresťanom:

— Čo máme teraz robiť?

Duchovní zvažneli. Japonský mladík, ktorý bol kedysi sprevádzal Andreja Eschenbergera, po divadle ušiel do parkov Malého Araratu, aby sa trochu uspokojil, a tu sa mu naskytol zvláštny obraz: videl, ako husté mraky vtákov, hniezdiacich na premnohých stromoch a myrtách, odletely severným smerom. To, čo videl, hlásil japonskému biskupovi. Preto pastieri svojim spytujúcim sa ich ovečkám dali Spasiteľovu odpoveď:

„Keď uvidíte tie ukrutnosti, potom, kto si v Judsku, ujdí do hôr, a kto si na streche, nesostupuj, aby si si niečo odniesol zo svojho domu, a kto si na poli, nevracaj sa po svoj kabát.“

Bol to posledný pokyn nášho umierajúceho veľkňaza. My ho splníme ako svätý odkaz.

Vo vozni podzemnej železnice sedel jezuitský páter Karol Habsburg, tak náhle povýšený na kardinála. Okrem neho sedely tu zväčša ženy, sediace v tichom

smútku. Boly to rehoľnice z domu „K desiatim zlatým ružiam.“ Nehovorily medzi sebou, lebo vedely, že nový kardinál má u seba najsvätejšiu Sviatosť z ich kaplnky a z kaplnky v Atheovej soche.

Kaplnka v tomto kolose vyzerala teraz chmurne a strašne.

Aj Sestra Agáta odnášala z athejského bohatstva malý predmet: rodinný obrázok umučeného pápeža.

Bude ho opatrovať ako drahocennú pamiatku po celý svoj život. V blízkosti Babylonského múru vystúpili.

S hradby, jasne ožiarenej lampovými zvonmi, ktosi im kýval na cestu: hlava austrálskeho kardinála, nastoknutá na vysokej žrdi. Mladá sestra, ktorá sa naľakala, chytila sa sukne predstavenej:

— Matka, pozrite sa, tam!

Agáta, nasledujúc kňazov príklad, poklonila sa pred mučeníkovou hlavou:

— Svätý Tomáš, oroduj za nás!

— Kto pochová tvoje telo, svätý pápež Pavol, s úctou a láskou? — bedákal striebrojasný hlas sestry Immaculaty; jej hlas znel ako hlas holubice, ktorej lovec vybral z hniezda mláďatká.

Kardinál Habsburg sa obrátil a tešil ju:

— Kati dostali rozkaz, aby mŕtvoly vyviezli von za mesto, kde ich mali spáliť. Ale rytieri sv. Františka ich zastavili a sv. telá preložili na iný voz. Tak sú mučeníci zachránení a ako drahocenné relikvie budú odpočívať v oltároch našich kostolov. Bohužiaľ, hlavy sv. mučeníkov, ktoré posvätily babylonské cesty, nemôžeme zachrániť.

Potom zahľbil sa do tichej modlitby.

Všetci dlho do noci išli peši. Potom v malej horskej dedinke zaklopali na zamknutý dom. Majiteľ im otvoril a vpustil ich. Čiste na otázku svojich očí dostal nemú

odpoveď. Porozumel, lebo jeho oči zalialy sa slzami. Bol to tajný kresťan.

Salman požiadal sluhu, aby ho ohlásil domácej panej. Agripina mu odkázala, že je veľmi rozrušená a že nemôže nikoho prijať. Salman sa však vrátil násilne. Agripina ležala na nízkej pohovke a bolo vidieť, že je skutočne chorá. Nazlostene vstala:

— Ako sa opovažujete?

— Agripina, váš dlh je dnes splatný.

Agripina sa zhrozila. Jej srdce opanoval hnus. Od chvíle, čo videla umierať cudnosť, tak majestátne, tak vznešene, všetko naplňalo ju hnusom.

— Agripina, váš dlh je dnes splatný!

Znelo to skoro ako vyhrážka z úst muža, ktorý bol zvyknutý na to, že každé jeho želanie sa splní.

— Čo tu chcete? Tu je môj súkromný byt. Hneď zazvoním na svojho manžela.

Odhodlane prikročila k telefonu. Salman jej zachytil ruku. Jeho dych bol ťažký.

— Agripina, nedráždite ma! Ak príde váš manžel, budem mu môcť rozprávať o krásnej panej, ktorá bola v noci na návšteve v žalári.

Agripina sa výrazne a výsmešne zasmiala:

— Poviem mu to sama. To vedomie bude ho trápiť. Idte, Salman, ruším dané vám slovo, hnusíte sa mi, každý muž sa mi hnusí, a ani jeden, ani jeden sa ma už nesmie dotknúť... odvtedy, čo zomrela cudnosť.

Prudko vzlykajúc, opäť klesla na pohovku. Salman, krútiac hlavou, opustil komnatu, ale ešte besne zasypel:

— Agripina, trvám na svojom práve, keď nie dnes, tak zajtra a ak nie zajtra, tak napozajtre.

V slávnostných sieňach Medeaonu pestrofarebný, obraz prepychu stal sa okolo 23. hodiny ešte skvostnejším a radostné opojenie ešte búrlivejším. Oficiálna slávnosť bola v Medeaone, kým pre ľud otvorili premnohé iné zábavné miestnosti. V Athei shromaždení poslanci boli tu v plnom počte, ba pozvali aj krásnych mužov z „pápežskej gardy.“ Všetko, čo malo významné meno alebo bohatstvo, hemžilo sa dnes medzi stenami salónov, vykladanými mozaikami.

V slávnostnej sieni druhého poschodia hrala najvýbornejšia hudba a na Nerónove hody tisíce a tisíce svetiel a svetelných vencov vrhalo slnečné svetlo. Na 15 galériách bola miešanina národov: Angličania, Nemci, Francúzi, Japonci, Anamiti atď. Vyzeralo to ako obrovská maškarná zábava, aké boly obľúbené na začiatku storočia. Hore sedely pospolu elegantne ustrojené a navoňavkované ženy, popíjajúce vzácne vína tokajské, burgundské a perzské, mlsaly sladký ľad, a smejúc sa vábily a zvädzaly krásnymi očami. Posunky stávaly sa voľnejšími a pohľady spitejšími.

V ružovom a modro tlmenom svetle boly ako by zastreté malé spálne, kam hudba prenikala len tíško.

Pápež návštevu tohto tretieho poschodia bol zakázal.

Blížila sa polnoc. Salman bol chorý od zúrivosti. Agripina bola kráľovnou slávnosti. Sedela pri Adonájovi a zastupovala jeho manželku, ktorá ostala v Chicagu.

Stá a tisíce pohľadov hľadelo lačne na ňu, sediacu v zlatej lóži, s ktorej visely zlatom tkané závesy. Vo vlasoch mala diadém nesmiernej ceny. Tento diadém bol kedysi majetkom ruskej cárovnej. No, Agripina vážne hľadela na tieto Nerónove hody. Ktosi jej tíško pošepol do ucha:

— Agripina, kam hľadáte?

Pred tisícimi ľuďmi, ktorí ju pozorovali, musela sa ukazovať zdvorilou.

— Obdivujem umelecké dielo, ktoré je predo mnou.

— Áno, právom môžeme byť hrdí na nášho mladého umelca Merosiho. Ináčej, aj on je tu. Hovoril som s ním pred pol hodinou... tam hore... sedel pri rozkošnej Poľke. Dnes, — vzdychol si z hlboka, — každý dúfa, že jeho želania sa splnia, len vy, Agripina, ste ukrutná ako Diana.

Krásna žena so zničujúcim pohľadom pozrela naňho. Salman zatíchol..., ale potom začal znovu:

— Čo myslíte, čo je asi najkrajšie na tom obraze?

Agripina ukázala na skupinu na ľavom okraji obraza: — Toto!

Bol to výjav, znázorňujúci mladú ženu, zahŕňujúcu sa do niekoľkých zdrapov šiat pred nehanblivými pohľadmi mužov a dychtivo hľadiacu na dýku, ktorou si mladík krájal ovocie.

— Agripina, nechápem vás! Toto dievča, ba skôr mladá pani, skoro vám podobná v kráse, vy krásna, najkrajšia, — je veľmi, veľmi nerozumná. Pochlebovači ju privádzajú, aby si získali cisárovu blahovôľu; ona sa bude cisárovi páčiť, vyženie bujnú Poppeu, len čo ju Nero uvidí. A ona, ona škúli po dýke. Či nie je škoda takého tela?

— Nie, — odpovedá Agripina príkro, — čím čistejšie telo, tým skvostnejšie pre — skoro by povedala: pre Boha, ale spamätala sa. Či ju ten mŕtvy pápež očaroval?

Salman dokončuje prerušenú vetu:

— Tým skvostnejšie pre toho, kto ho smie užiť. Agripina, odvediem vás hore. Tam je život ešte veselší, tam vás rozveselím.

Agripina obracia sa k Adonájovi s nejakou otázkou.

Nie, ta hore nepôjde, ta, kde voňavé výpary dusivo zahujú na prsia a ohnivé vína prehávajú krv žilami, kde muži už nepoznajú zákony zdvorilosti a mravov, — a kde tlmené ružové a modrasté svetlo sa rozlieva po spálňach.

— Choďte napred. Salman, ja vás už nájdem.

Ale Salman neodchádza. Ona ho úmyselne posielala preč. Už nemá inej myšlienky:

— Táto žena musí sa stať mojou ešte dnes, i keby sa moje priateľstvo s Jetterom malo rozbiť.

O polnoci Adonáj povie triumfálnu reč, všetko prúdi do veľkej slávnostnej siene, na balkóny a galerie. Veď to je udalosť, vzácny pôžitok, keď počujú Adonája hovoriť. Ben Sibni, Moldarovský a Jetter vracajú sa do lôže. Ak desaťtisíce pohľadov pozerá hore na najmocnejšieho muža sveta, nech vidia aj jeho priateľov a spolubojovníkov, lebo ľudské srdce je už také: pachtí za nimbom, i keď je to len odlesk, žiariaci s hlavy vyššieho.

Jetter zúri proti Austráľčanovi. Zasa sedí blízko nej. Nakláňa sa cez kreslo svojej ženy, len aby bol bližšie k nej. Salman to zbadá a tíško sa usmeje.

— A jednako sa musí stať mojou, ešte dnes!

Adonáj reční. Večer bol akýsi mlkvy. Do jeho slastičného pohára predsa len kvapla kvapka trpkého blenu: posledné slová umierajúceho pápeža. Kresťania počuli tie slová a obrazné mená iste sa vzťahujú na skutočných kňazov. Takto si znovu budú môcť zvoliť pápeža. Sto hromov! Prečo len bol taký nerozumný a dovolil mu ešte hovoriť! Jeho tajná nádej, že možno nikto nepochopil význam slov, bola veľmi malá. Proti pápežovej prezieravosti aj Adonáj bol krátky. Ale on ich vysliedi v ich skrýšach, tak ako vysliedi aj Pavla VI. s jeho kardinálmi. Potom však súd a popravu vykonajú tajne.

V tejto víťaznej nádeji začína svoju reč.

Pripomína dnešnú veľkú udalosť, na oslavu ktorej sišli sa v najskvelejších miestnostiach sveta. — Pápež je mŕtvy navždy, a keby sa chcel odvážiť, — nasledujúce slová mieril proti kresťanom a narážal nimi na posledné slová pápeža Pavla, — znovu povstať, jeho koniec bude ešte istejší a strašnejší.

— Ateizmus nastúpil svoju víťaznú cestu; — tu jeho reč stáva sa rúhaním, — a ak jestvuješ, ty, ktorého nazývajú bohom, vyzývam ťa, aby si rušivo zasiahol do tohto víťazného behu. Ja, Adonáj, jediný pán sveta, ženiem ťa pred svoj tribunál!

V obrovskej sieni bolo hrobové ticho. Vtom zpod zeme preniká tupý rachot; mnohí sa nervózne trhli.

Ale Adonáj pokračuje:

— Kresťania stále poukazujú na odstrašujúci príklad, ako, vraj, Boh odpovedá na ľudskú vyzývavosť. — Dejepisci to však už dávno vyvrátili ako rozprávku. — Prečítam vám túto bájku kresťanov:

Kráľ Belsazar usporiadal veľkú hostinu pre svojich tisíc najvznešenejších veľmožov a každý pil podľa svojho veku. Keď už bol opitý, rozkázal, aby priniesli zlaté a strieborné nádoby, ktoré jeho otec Nabuchodonozor bol odviezol z Jeruzalemského chrámu, aby kráľ a jeho šľachtici, jeho manželky a milenky z nich pili. Hneď priniesli zlaté a strieborné nádoby, ktoré bol spomenutý kráľ z Jeruzalemského chrámu odviezol. A kráľ pil z nich, aj jeho šľachtici, manželky a milenky. Pili víno a chválili svojich bohov zo zlata, striebra, medi, železa, dreva a kameňa. A v tej hodine ukázaly sa prsty, podobné ľudskej ruke, píšuce oproti svietniku na stenu kráľovskej siene, a kráľ videl prsty píšucej ruky. Kráľova tvár hneď sa zmenila, jeho myšlienky ho nastrašily. sila jeho bedier ochromela a jeho kolená sa triasly.

Adonáj skončil. Samopašne sa zarehotal. Ale ľudia

dolu skutočne střípli, nikto nehovoril, a na stá očí úzkostlivo hľadelo na obrovskú plochu steny, ako by z nej mali vyrásť píšuče prsty.

— Kráľ Belsazar bol zbabelec. Ja, jediný pán, ktorý nestrpím nijakého boha pri sebe, ešte raz ho vyzývam pred svoj súd. Nech sa pred ľudstvom ešte raz odohrá Belsazarova hostina.

Kývol sluhovi.

— Čo urobí? — šepkali si ľudia tam dolu, na galériách a na balkónoch. Sluha priniesol ťažkú striebornú táčnu. Na nej stály zlaté omšové kalichy, najdené v pápežovej domácej kaplnke. Adonáj znovu vstal, a s ním aj Salman, Moldarovský, Jetter a Sibni zdvihli svoje kalichy. Len Agripina sedela ako ochromená.

Jetter strčil jej kalich do ruky.

— Vstaň, veď patriš k nám!

Agripina vstala.

— Pane, Bože Sabaoth, to pijem na tvoj výsmech!

Kalichy zacvendžaly. Diváci opäť boli veselí a radostne kývali Adonájovi. Ale to najlepšie malo ešte len prísť. Adonáj chytil inú zvláštnu nádobu, z ktorej vychádzaly zlaté lúče, a v jej strede bolo malé okienko, za ktorým bolo vidieť niečo bieleho. Bola to monštrancia.

— Občania, kresťania veria, že toto je ich Boh!

Hore vznášal sa ohromný rehot.

— Tohto Boha ja srazím s jeho trónu!

Otvoril monštranciu, svojimi bezbožnými, svätokrádežnými prstami chytil sv. Hostiu a šmaril ju dolu do siene cez zábradlie.

— Vidíte, ako kresťanský boh zostupuje s neba!

Spasiteľ mlčal a nechal sa pošliapať a umazať od nôh bezbožníkov.

— Občania, kresťania aj jedia svojho boha, — ho-

voril ďalej, snímuc príchlop s cibória, — a potom nám zazlievajú, že ho prenasledujeme.

Vybral sv. Hostiu, urobil s ňou znamenie sv. kríža a položil si ju na jazyk.

— Dost dobre chutí ten pšeničný boh!

Na to mnoho rúk sa zdvihlo hore:

Daj aj nám kúsok z toho boha!

Adonáj rad radom podával členom vlády, aj Agripina vzala Hostiu, ale cítila, ako by ju páčila na jazyku.

— Keby to pápež videl, plakal by.

Odpor pocítila proti Adonájovmu počínaniu.

Ostatné sv. Hostie rozhádzal medzi divákov, ktorí ich chytali a za smiechu i rúhania ich hltali. Opäť nastalo ticho.

— Podľa náhľadu kresťanov spáchali sme proti ich pečenému bohu veľký zločin. Ale vidíte, aký slabý a bezmocný je. Ani len nekričal, keď som ho prinútil do svojho bezbožného srdca.

Niet Boha, Boh je mŕtvy!

Keby Boh bol, — dnešný deň je dôkazom pravdy bezbožnosti, — keby bol nejaký Boh, musel by sa ozvať.

Pane, Bože Sabaoth, kde sú tvoje ohnivé prsty, čo píšu po stene?

Zvolal to výhražne a ako Atheos vonku zafal päšť.

A vtom, . . . vtom stalo sa niečo strašného:

Zrazu zhasly všetky svetlá a do tmy sálaly oslňujúce blesky, vrhajúce svoju ohnivú žiaru na obrovské steny. Agripina prenikavo skríkla:

— Ohnivé prsty!

Nastal neopísateľný zmätok. Všetko sa usiluje dostať sa von, ale nemôžu nájsť východy; do chaosu, do ktorého sa miešajú stony pošliapaných, prenikajú výkriky.

Dunenie zeme a burácajúca búrka prehlušujú rev.

Medeaon sa zakolísal.

Z rozkošnických spální rútia sa nastrašené dvojice, vínové poháre rinčia a po zdúvajúcich sa kobercoch nepovšimnute stekajú potôčky vína. Strašný obor Atheos sa nakláňa, svojim pádom rozbíja pyšný Medeaon, toto zázračné svetové dielo a s rozliatym vínom mieša sa krv zabitých. Na jasne osvetlených uliciach behajú ľudia sem a tam, niektorí len nedostatočne oblečení, sťa šialení. Žiara ohňa osvetľuje celé okolie.

Ararat otvára svoj hrtan, k nebu stúpa ohnivý stĺp, a na domy i na ľudí rúti sa oheň.

Ľudia v podzemných tuneloch sú zaživa pochovaní, lebo vrstva za vrstvou rúti sa na nich, ale nikto nepočuje ich smrteľné výkriky.

Tisícročný sneh topí sa od veľkej žiare a burácajúcimi bystrinami rúti sa do athejských ulíc, strhávajúc so sebou zúfale sa držiace ženy a deti.

Z vnútra zeme odpútava sa po tisíc rokov spútaná masa a v bielej žiari rúti sa hore; sopečný oheň steká do athejských ulíc, zalieva balkóny zo vzácneho dreva, olizuje záclony a čipky, skrine so skvostami a svojimi jazykmi zasahuje ľudí.

Otvárajú sa ohromné trhliny. Nesmierny Circus Maximus, kde pred niekoľkými hodinami bezbožnosť slávila víťazstvo nad svätosťou, mizne v priepasti ako kamienok, ktorý dieťa hodilo do mora, Babylonská hradba, myrtové krovie, zábavné miestnosti a chrámčeky lámu sa ako suchá vetva. Výbuch Araratu zničil dielo ľudskej pýchy.

— — — — —

Agripinu na úteku ktosi chytil za ruku. Bez vôle nasleduje muža, ktorého nenávidela z hĺbky svojej duše. Ale teraz každý má inú myšlienku:

— Zachrániť sa. zachrániť sa!

Sama nevie, ako dobehla k východu. Ľudia v šialenom strachu vyskakovali z okien a teraz s dolámanými údmi ležia na zemi.

Salman v divom behu rúti sa cez chvejúce sa telá a Agripina beží za ním, ako by od tohto muža závisela jej spása. Práve v najkritickejšej chvíľke dobehli k výklenku akejsi cudzej bohyně a krčia sa k sebe v smrteľnej úzkosti. Salman vo svojom náručí drží najkrajšiu athejskú ženu, na svojich prsiach cíti tlkot jej srdca, ale jeho oči nehľadia na túto krásu; horúčkovo sú rozšírené a meravito hľadia hore, lebo Atheos v tej chvíli skláňa sa nad Medeaonom.

Agripina, prebudiac sa zo svojej ustrnulosti, vidí, že Salman prediera sa cez trosky zrúcanín a beží preč. Prenikavo kričí za ním, ale on sa neobzrie! Schytí sa a beží za ním. Smrteľná úzkosť dodáva jej sily. Dohoní ho a zúfale sa zatína do jeho ruky. Salman ju však odkopne a beží ďalej.

Agripina s bolestným výkrikom klesá. No, znovu vstáva a s námahou sa prediera napred. Salman už dobehol na koniec ulice. Vtom pred jej zdesenými očami prepadol sa do útrob zeme.

Agripina, plná hrôzy, obracia sa k druhému koncu ulice. Skupina mužov beží jej v ústrety. Chce sa k nim pripojiť, ale nohy jej vypovedávajú službu a z týchto ľudí nikto sa nestará o ňu. Beží za nimi; tu akási žena prebehla popri nej, s dieťaťom, pritisnutým na prsiach. Vtom ulica zrútila sa nad ňou. Agripina bezplánovite beží ďalej. Črievička, ozdobená zlatými prackami a rubínmi, sa jej vyzula, ale ona ani sa len neobzrie. Jej striebrom pretkávané rúcho sa zachytáva a trhá na troskách, ona však nedbá; aj diadém ruskej cárovnej sa uvoľňuje z jej rozčuchaných vlasov. Strhla ho a odho-

dila. Čo je zlato, čo sú brilianty a perly, keď ide o život? Dobešla na zelený trávnik, kde sa zadychčane rozhliadne dookola. Hore Ararat chrli ohnivé gule, zem duní a vyvrhuje svoje ohnivé prúdy, rútiace sa stavby rachotia a v tomto rachote miznú výkriky státisícov. Agripina vie, že je stratená: nemá kade újsť; kde oheň nevníkol, ta valia sa prúdy vody, kde nevníkla voda, tam zíva priepasť. Už sa otriasa zem pod jej nohami.

— To sú ohnivé prsty Božie. Teda pápež predsa mal pravdu. Potom však on jedine bol múdry, že slúžil tomuto Bohu a umrel za neho.

Agripina po prvý raz vo svojom živote padá na kolena pred Bohom a spína ruky. Ako bola kedysi presvedčená o pravde slov: Už nikdy nenastane deň, keď sa ruky soplú k modlitbe! Teraz vrúcne spína svoje ruky:

— Bože, ku ktorému sa modlil Henrich, verím v teba!
Vtom zasiahla ju ohnivá guľa do hlavy. Padá na zem.
— Henrich! Večný život?!
Stratila vedomie.

— — — — —

Andrej nastrašene načúval v žalári. Odkiaľ prichádza to dunenie? Tie nárazy? Stále prudkejšie a rýchlejšie nasledujú za sebou. Vyskočí a lomcuje železnými dverami, ale tie nepovolajú. Cela sa otriasa. Teraz počuje pridusené výkriky, jeho tváre dotýka sa horúca vlna. Kameň na povale sa uvoľnil, Andrej však ešte včas odskočil na bok. V múre zíva široká trhlina. Siaha po nej ale nenachádza konca. Soberie sa a kráča trhlinou, vždy ďalej a ďalej. V jeho duši, odumretej pre každú nádej, zasvitne celkom tichý záblesk:

Čo, ak zemetrasenie utvorilo záchrannú chodbu?!
Horúčkovite pracuje ďalej a prediera sa cez trosky,

až mu prsty krvácajú. Bola to vrstva, ktorej uvoľnené kamenie zemetrasenie stlačilo a uvoľnilo úzku chodbu.

Čoskoro však nemôže ďalej. Vyčerpaný celým telom padá na zem. Ale zasa vstáva.

— Žiť, žiť! Znovu vidieť matku a biskupa Henricha, slúžiť Bohu ako kňaz! Ó Bože, či sa mi môže dostať tohto šťastia?

Hrozí mu nebezpečenstvo, že sa zadusí; stonie, vzdychá a modlí sa medzitým. Nevie, ako dlho pracoval v tejto tme a ako ďaleko sa prehrabal a doplazil. Boly to hodiny, dni, alebo týždne?

Stratil časovú orientáciu.

— Žiť, žiť! Znovu uvidieť matku!

To ho ženie napred, to mu dodáva obrovskú silu, to mu umožní, že sa znovu schopí, hoci predtým, keď sa bol zrútil, pomyslel si: — Radšej zomriem!

Zrazu stojí na dennom svetle. Nad ním klenba večne modrého neba, oči ho bolia, neznesú nijaké svetlo. Čo je to tam na druhej strane? Áno, to je Ararat, ale celkom iný. Kde sú ľadovce, stromy, vily?

A pri jeho nohách, to je zázračné mesto Athea? Znovu a znovu si trie oči.

Našiel sa azda o storočie v minulosti alebo o tisícročie napred?

Veď tam musí stáť Atheos s Henrichovou domácou kaplnkou, a pri jeho nohách Medeaon so svojim peklom, z ktorého ušiel.

Vidí len pusté plochy a zrúcaniny, dymom zahalenú beztvárnu masu. Až teraz chápe:

— Zemetrasenie! Boh smietol so zemskeho povrchu zázračné mesto bez Boha!

A bledý muž s utrápenou tvárou, s vpadnutými očami a hustou rozčuchanou bradou, hlboko dojatý padá na zem:

— Ó Bože, a mňa si zachránil!

— — — — —
Celý svet sa otriasol od hrôzy.

Celou zemeguľou otriasol veľký nárek, lebo každý mal niekoho, kto v ten strašný deň Božieho Tela bol v Athei a s Atheou zahynul.

Ale kresťania čoskoro si šepkali jeden druhému radostné posolstvo:

— Annuntio vobis gaudium magnum: habemus papam! — Zvestujem vám veľkú radosť: Máme pápeža! Jeho Eminenciu najdôstojnejšieho kardinála ‚Hlas volajúceho na púšti‘, ktorý prijal meno: Viktor VI.

Pre Cirkev nastala teraz doba požehnaného pôsobenia medzi národmi a čas krátkeho oddychu, aby sa pripravila na budúce, horšie prenasledovanie a na svetové katastrofy, na tieto znamenia konca sveta a posledného súdu.

Koniec.